

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
ПРЕЗ 2015 ГОДИНА**

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИФ – алтернативен инвестиционен фонд
АКР - агенция за кредитен рейтинг
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДДПО - допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ДЗПО - допълнително задължително пенсионно осигуряване
ДПО - допълнително пенсионно осигуряване
ДПФ - доброволен пенсионен фонд
ДПФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДФС - данък върху финансовите сделки
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕП - Европейски парламент
ЕС – Европейски съюз
ЕФДИ – европейски фонд за дългосрочни инвестиции
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - Звено за вътрешен одит
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ – Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ – Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КЗК - Комисия за защита на конкуренцията
КИС - колективни инвестиционни схеми
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ/Д – национални инвестиционни фондове/дружества
НБААЗ – Национално бюро на българските автомобилно застрахователи
НКО – национален компетентен орган
НП - наказателно постановление
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд

УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - Фонд за компенсирание на инвеститорите
ФПП – фонд на паричния пазар
ЦД - Централен депозитар
ЦДЦК – централни депозитари на ценни книжа
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB – Европейски съвет за системен риск
ННИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса – София АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсирание на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsbg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар“	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopswb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ	6
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2015 ГОДИНА.....	8
1. Регулаторна дейност.....	8
1.1. Промени в нормативната уредба.....	8
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС	10
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране.....	16
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими.....	16
2.2. Нотификации	27
2.3. Сертифициране	28
3. Надзорна дейност	29
3.1. Дистанционен контрол.....	29
3.2. Проверки на място.....	34
3.3. Правоприлагане	38
3.4. Пазарни манипулации.....	44
4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги.....	45
4.1. Достъп до финансова информация.....	45
4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги.....	47
4.3. Политика на финансова грамотност	62
5. Международна дейност и сътрудничество	65
5.1. Европейско измерение	65
5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи	70
5.3. Сътрудничество с институции в страната	72
6. Институционално развитие на КФН.....	72
6.1. Управление на човешките ресурси	72
6.2. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора.....	77
6.3. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2015 г.	78
6.4. Доклад за дейността на вътрешния одит на КФН за 2015 г.	78
6.5. Отчет на Инспектората	80
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР	82
1. Външна среда и икономическа активност.....	82
1.1. Външна среда.....	82
1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2015 г.	88
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България.....	96
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара.....	101
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар	102
2.2.1. Инвестиционни посредници	103
2.2.2. Колективни инвестиционни схеми	104
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел.....	107
2.2.4. Публични дружества и емитенти	109
2.2.5. Места за търговия.....	111
2.2.6. Централен депозитар.....	114
2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите	114
2.3. Застрахователен пазар	116
2.3.1. Общо застраховане	117
2.3.2. Животозастраховане	124
2.3.3. Презастраховане.....	129

2.3.4.	Канали за дистрибуция	130
2.3.5.	Гаранционен и обезпечителен фонд.....	131
2.4.	Осигурителен пазар.....	133
2.4.1.	Пенсионноосигурителни дружества.....	133
2.4.2.	Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	136
III.	Стратегия на Комисията за финансов надзор 2016-2018 г.....	142
IV.	Организационна структура на КФН	151

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

За мен е удоволствие да представя на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) за 2015 г.

Цялостната дейност на Комисията в качеството ѝ на единен държавен орган за регулиране и надзор се основава на принципната и последователна политика за стабилност, прозрачност и предвидимост на небанковия финансов сектор в България.

Изминалата 2015 година постави нови предизвикателства пред капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазари, като ролята на Комисията беше с решенията и действията си да спомогне за запазването и поддържането на стабилността и прозрачността им.

Структурно представеният отчет е съставен от две части, всяка от които отразява различни аспекти от работата на Комисията. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен, лицензиращ и надзорен орган на небанковия финансов сектор, като съответно са описани предприетите от Комисията мерки. Специално внимание се отделя на новите моменти в политиката на ЕС. В следващите раздели се разглежда дейността на КФН в защита на потребителите на небанкови финансови услуги и ролята ѝ за информираността на пазарните участници и на обществото, международното сътрудничество и съвместната работа с националните органи, както и институционалното ѝ развитие. Втората част от отчета представлява задълбочен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейската икономическа среда. Представени са и секторни анализи за състоянието на капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазари.

През 2015 г. КФН изготви проект на нов Кодекс за застраховането във връзка с въвеждането на европейската директива „Платежоспособност II”, който постави изцяло нова рамка в сектора на застраховането, и беше окончателно приет от парламента. Комисията предложи съществени изменения и допълнения към Кодекса за социално осигуряване, участва в изготвянето на проект на Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и инициира редица важни изменения и допълнения в нормативната база, касаещи небанковия финансов сектор.

Сътрудничеството на КФН с международните организации и финансови институции е важен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализираните финансови пазари. Съществен момент в дейността ни през 2015 г. беше въвеждането на изискванията на европейските регулаторни и надзорни правила чрез транспонирането им в нормативни актове на националното ни законодателство. Комисията за финансов надзор, като участник в европейската и световната система на финансовите надзорни органи, работи активно на всички нива – ръководни и експертни – в структурите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и Европейския съвет за системен риск (ESRB), Международната организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO), Международната асоциация на

застрахователните надзори (IAIS) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (IOPS).

Комисията приветства Инвестиционния план (план "Юнкер"), ключов момент в който е инициативата за изграждане на Съюз на капиталовите пазари на ЕС, т.нар. „Зелена книга“ на Европейската комисия, с която се поставя началото на дългосрочен и амбициозен проект за интегриране на капиталовите пазари в съюза с цел да се мобилизира финансирането на европейската икономика и да се насърчат инвестициите, заетостта и растежът на държавите членки с тяхна помощ.

През 2015 г., в изпълнение на надзорните си функции, КФН предприе допълнителни надзорни мерки за повишаване на изискванията спрямо дейността и отчетността на поднадзорните лица, осъществи значителен брой проверки – на място, общи, планови, извънпланови и тематични, свързани с дистанционния и текущия надзор и състави актове за установяване на административни нарушения при констатирани нередности. В резултат на по-ефективния надзор, осъществяван от страна на Комисията през последните шест години, както и на превантивния ефект от наложените глоби, за отчетния период се наблюдава тенденция към намаление на броя на наложените санкции по отношение на пазарните участници.

Комисията за финансов надзор придава първостепенно значение на повишаването на финансовата култура и осведомеността на българските граждани относно небанковите финансови услуги, затова и през 2015 г. продължи реализирането на традиционните образователни инициативи с практическа насоченост за ученици, студенти, преподаватели и журналисти, в които експерти споделят своя опит и знания с широката аудитория. В съответствие с политиката на публичност, прозрачност и откритост в работата си КФН продължи да информира обществеността по теми от своята компетентност.

Уверен съм, че настоящият отчет за дейността на КФН за 2015 г. ще е полезен за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на небанковия финансов сектор в Република България.

Стоян Мавродиев

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

Промени в законовата нормативна уредба

През 2015 г. Комисията за финансов надзор участва в изготвянето на следните законопроекти:

Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници¹

Законът за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници има за цел въвеждане в българското законодателство на Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета (Директива 2014/59/ЕС). Директива 2014/59/ЕС има за цел да установи ефективна рамка на европейско ниво за справяне с банкови кризи на достатъчно ранен етап, така че да се предотврати пренасянето на финансовите проблеми на отделни кредитни институции върху цялата банкова система, както и да се премахне във възможно най-голяма степен необходимостта от използване на публични средства за подпомагане на неплатежоспособни банки.

Кодекс за застраховането²

Основната цел на новия Кодекс за застраховането е въвеждането в българското законодателство на разпоредбите на Директива 2009/138/ЕО относно започването и извършването на дейността по застраховане и презастраховане (Платежоспособност II), както и на последващите ѝ изменения и допълнения с директиви 2011/89/ЕС, 2012/23/ЕС, 2013/58/ЕС и 2014/51/ЕС. С кодекса се въвеждат и разпоредбите на Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застрахователното посредничество, изменена и допълнена с Директива 2014/65/ЕС, както и на Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка.

В допълнение на транспонирането на горепосочените директиви с кодекса се предлага усъвършенстване на нормативната уредба с цел по-добра защита на интересите на ползвателите на застрахователни услуги. Предвидено е изменение и допълнение на регламентацията на разпространението на застрахователни продукти, на изискванията към дейността на застрахователните посредници, а също така и доразвиване на уредбата за застрахователния договор.

¹ Обн. ДВ бр. 62 от 14.08.2015 г.

² Обн. ДВ бр. 102 от 29.12.2015 г.

През 2015 г. Комисията за финансов надзор подготви и **проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа**, който е внесен за приемане от Народното събрание. С проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа (ЗИДЗППЦК) се въвеждат в българското законодателство изискванията на:

- Директива 2013/50/ЕС на Европейския парламент (ЕП) и на Съвета от 22 октомври 2013 г. за изменение на Директива 2004/109/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно хармонизиране на изискванията за прозрачност по отношение на информацията за издателите, чиито ценни книжа са допускнати за търгуване на регулиран пазар, Директива 2003/71/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно проспекта, който следва да се публикува, когато публично се предлагат ценни книжа или когато се допускат ценни книжа до търгуване, и Директива 2007/14/ЕО на ЕК за определяне на подробни правила за прилагането на определени разпоредби от Директива 2004/1009/ЕО;

- Член 92 от Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС относно измененията в Директива 2011/61/ЕС относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2003/41/ЕО и 2009/65/ЕО и на регламенти (ЕО) № 1060/2009 и (ЕС) № 1095/2010.

С проекта на ЗИДЗППЦК се осигурява прилагането в българското законодателство на следните регламенти:

- Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 г.;

- Регламент (ЕС) № 345/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 г. относно европейските фондове за рисков капитал;

- Регламент (ЕС) № 346/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 г. относно европейските фондове за социално предприемачество;

- Регламент (ЕС) 2015/760 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 г. относно Европейски фондове за дългосрочни инвестиции.

На първо гласуване Комисията за финансов надзор е приела проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, с който в българското законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2014/91/ЕС на ЕП и на Съвета от 23 юли 2014 г. за изменение на Директива 2009/65/ЕО относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа по отношение на депозитарните функции, политиката за възнагражденията и санкциите.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2015 г. Комисията е приела следните подзаконови нормативни актове, които са обнародвани в Държавен вестник:

- Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им³;

³ Обн. ДВ, бр. 52 от 10.07.2015 г.

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 11 от 3.12.2003 г. за лицензите за извършване на дейност като регулиран пазар, за организиране на многостранна система за търговия, за извършване на дейност като инвестиционен посредник, инвестиционно дружество, управляващо дружество и дружество със специална инвестиционна цел⁴;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 5.11.2003 г. за изискванията, на които трябва да отговарят физическите лица, които по договор непосредствено извършват сделки с ценни книжа и инвестиционни консултации относно ценни книжа, както и реда за придобиване и отнемане на правото да упражняват такава дейност⁵;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 45 от 2.03.2012 г. за достъпа до съхраняваните от Комисията за финансов надзор документи⁶;
- Наредба за допълнение на Наредба № 49 за задължителното застраховане по чл. 249, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането и за методиката за уреждане на претенции за обезщетение на вреди, причинени на моторни превозни средства⁷;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 24.09.2003 г. за реда и начина за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за допълнително пенсионно осигуряване в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество⁸;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 25.07.2007 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници⁹.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

След като през 2014 г. европейските институции предприеха амбициозната задача да актуализират основните нормативни актове в небанковия финансов сектор чрез приемането на изменителни директиви и регламенти като – Директивата и Регламента за пазарите на финансови инструменти, Директивата и Регламента срещу пазарните злоупотреби, изменителната Директива относно Платежоспособност 2 (2014/51/ЕС), петата Директива относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа, както и някои нови актове като Директивата за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, Директивата относно пенсионните права на работниците в ЕС, Регламента за Централните депозитари и др., през 2015 г. акцентът беше поставен предимно върху развиването и приемането на нормативната уредба относно делегираните актове, които гореизброените актове предвиждат.

Делегираните актове се приемат в изпълнение и по прилагане на директивите и регламентите, когато последните изрично предвиждат издаването им. Те се приемат като регламенти на Европейската комисия под формата на технически стандарти, като предварително биват изготвяни от Европейските финансови регулаторни органи (Европейския орган за ценни книжа и пазари - ESMA и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване - EIOPA). Задачата по приемането на целия пакет от делегирани регламенти по прилагането на законодателството от първо ниво наложи динамична работа на ESMA и EIOPA, като разработването и приемането на някои от актовете беше отложено за 2016 г.

⁴ Обн. ДВ бр. 53 от 14.07.2015 г.

⁵ Обн. ДВ бр. 70 от 11.09.2015 г.

⁶ Обн. ДВ бр. 80 от 16.10.2015 г.

⁷ Обн. ДВ бр. 95 от 8.12.2015 г.

⁸ Обн. ДВ бр. 1 от 5.01.2016 г.

⁹ Обн. ДВ бр. 4 от 15.01.2016 г.

Директива за изпълнение (ЕС) 2015/2392 на ЕК от 17 декември 2015 г. относно Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета по отношение на съобщаването на компетентните органи за действителни или възможни нарушения на посочения регламент.

Директивата е делегиран акт и се издава от Европейската комисия по прилагане на член 32, параграф 1 от Регламента за пазарните злоупотреби - (ЕС) № 596/2014. Целта на нормативния акт е да създаде адекватни мерки във връзка с подаването на сигнали за нарушения, за да се гарантира цялостната защита и зачитането на основните права на подаващите сигнали за нарушения лица, както и на обвиненото лице. Компетентните органи на държавите членки са задължени да гарантират и разполагат с необходимите, професионално обучени, специализирани служители, включително по отношение на приложимите правила за защита на личните данни, за обработване на подадените съобщения за нарушения на Регламент (ЕС) № 596/2014 и за осъществяване на комуникацията с подалото съобщение за нарушение лице, както и за предприемането на подходящи последващи мерки. На интернет адреса на всеки надзорен орган по достъпен начин ще се публикува информация за приемане на съобщенията за нарушения. Също така следва да се изградят независими и автономни канали за комуникация, които са сигурни и гарантират поверителност, и служат за приемане на съобщения за нарушения и предприемане на съответните последващи мерки, както и да се води отделен регистър за получените съобщения. Директивата съдържа и редица мерки за защита на самоличността и поверителността на лицата, които подават информация, както и за обмена на тази информация с други компетентни органи. Директивата започва да се прилага от 3 юли 2016 г.

Регламент (ЕС) № 1286/2014 на ЕП и на Съвета от 26 ноември 2014 г. относно основните информационни документи за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (ПИПДОЗИП).

Регламентът се прилага за всички лица, които създават или извършват консултации относно ПИПДОЗИП, като с него се установяват правата и задълженията на тези лица по изготвянето и уведомяването относно такива продукти, правомощията на компетентните органи, санкциите и публикуването на санкциите от компетентните органи. Преди издаването на ПИПДОЗИП се съставя основен информационен документ в съответствие с изискванията в настоящия регламент, като той се публикува. Съгласно глава III от регламента, ЕИОРА разполага с директни правомощия по прилагането на регламента, като може временно да забрани или ограничи такива продукти при съответните условия. КФН също следва да осъществява наблюдение на пазара на тези продукти и има правомощие да забранява или ограничава ПИПДОЗИП при посочените условия, като те ще бъдат доразписани чрез делегирани актове на Европейската комисия. Държавите членки трябва да създадат подходящи административни санкции и мерки по прилагането на регламента и да уведомят ЕК за тях до 31 декември 2016 г. Всички наложени административни мерки и санкции се публикуват от компетентния орган. Минималните нива на глобите са определени в регламента: за юридически лица тя е 5 млн. евро или до 3% от общия годишен оборот, или удвоения размер на реализираната печалба, или нереализираната загуба вследствие на нарушението, когато размерът им може да бъде определен; за физически лица глобата е до 700 000 евро или удвоения размер на реализираната печалба, или нереализираната загуба вследствие на нарушението, когато размерът им може да бъде определен. Държавите членки могат да налагат и по-високи глоби. Регламентът започва да се прилага от 31 декември 2016 г.

Регламент (ЕС) 2015/760 на ЕП и на Съвета от 29 април 2015 г. относно Европейски фондове за дългосрочни инвестиции.

Целта на регламента е да се увеличи капиталът за дългосрочни инвестиции в икономиката на ЕС чрез създаването на нов механизъм за финансиране. Очаква се чрез класовете активи, в които Европейските фондове за дългосрочно финансиране (ЕФДИ) ще могат да инвестират, да осигурят на инвеститорите дългосрочна и стабилна възвращаемост. ЕФДИ ще се съсредоточат само върху алтернативни инвестиции, които попадат в определена категория класове дългосрочни активи, за чието успешно развитие е необходим дългосрочен инвеститорски ангажимент. Това ще включва: некотираните предприятия, емитиращи капитал; дългови инструменти, за които не е налице купувач, който може лесно да се идентифицира; реални активи, изискващи значителни начални капиталови разходи; МСП, допуснати до търговия на регулиран пазар или в многостранна система за търговия. Като ЕФДИ ще могат да се предлагат единствено алтернативни инвестиционни фондове (АИФ) на ЕС с управители лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), които имат разрешение в съответствие с Директива 2011/61/ЕС относно ЛУАИФ, транспонирана в ЗДКИСДПКИ. Освен това, ЕФДИ ще се подчиняват и на допълнителни правила, които ще изискват от тях, наред с другото, да инвестират поне 70% от своя капитал в ясно определени категории допустими активи. Търгуването с активи, различни от дългосрочни инвестиции, ще бъде разрешено в размер на най-много 30% от техния капитал.

По правило ЕФДИ не предлагат права за обратно изкупуване преди края на съществуването им. Това трябва да бъде ясно посочено като конкретна дата в правилата или учредителните документи на ЕФДИ и съобщено на инвеститорите.

ЕФДИ ще бъдат насочени както към професионалните инвеститори, така и към инвеститорите на дребно в ЕС. С регламента се установяват правила за защита на инвеститорите, и по-специално инвеститорите на дребно. Управителят на фонда или дистрибуторът трябва да гарантира, че инвеститор на дребно с портфолио с размер до 500 000 евро не инвестира съвкупна сума, чийто общ размер надвишава 10% от неговото портфолио в ЕФДИ, при условие че първоначалната сума, инвестирана в един или повече ЕФДИ, е не по-малка от 10 000 евро. Освен това, когато жизненият цикъл на ЕФДИ надвишава десет години, управителят или дистрибуторът трябва да издаде писмено предупреждение, че този продукт може да не е подходящ за инвеститори на дребно, които не са в състояние да издържат на такъв дългосрочен и неликвиден ангажимент.

ESMA поддържа централен публичен регистър, в който са посочени всички ЕФДИ, получили разрешение съгласно настоящия регламент, лицата, управляващи ЕФДИ и компетентните органи на ЕФДИ. Регистърът е достъпен в електронен формат.

Регламент (ЕС) 2015/2365 на ЕП и на Съвета от 25 ноември 2015 г. относно прозрачността при сделките за финансиране с ценни книжа и при повторното използване, и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

Новите правила за прозрачност се прилагат за всички пазарни участници — независимо дали са финансови или нефинансови образувания — те следва да докладват подробна информация за сключените сделки за финансиране с ценни книжа (СФЦК), включително състава на обезпечението, дали то е на разположение за повторно използване или е било повторно използвано, замяната на обезпечението в края на деня, както и приложената обезценка. За да се сведат до минимум допълнителните оперативни разходи за пазарните участници, новите правила и стандарти следва да се основават на вече налични инфраструктури, оперативни процеси и

формати, въведени във връзка с докладването на информация за договорите за деривати пред регистрите на трансакции (по регламента EMIR № 648/2012). Това следва също така да позволи на регистрите на трансакции, регистрирани или признати в съответствие с посочения регламент, да изпълняват ролята на информационни хранилища, предвидена в настоящия регламент, ако удовлетворяват някои допълнителни критерии, след като бъдат регистрирани по опростена процедура. Регламентът определя и самите санкции за нарушения, като за глобите се определя минимум на максималната парична санкция, която националните органи могат да налагат, а ако решат могат да определят санкцията и над този праг. За физически лица максималната санкция не може да е по-ниска от 5 000 000 евро, а за юридически лица - 5 000 000 / 15 000 000 евро или — в държавите членки, чиято парична единица не е еврото — на равностойността им в националната парична единица към 12 януари 2016 г., или до 10% от общия годишен оборот (в зависимост от нарушението). Настоящият регламент се прилага от 12 януари 2016 г., но чл. 33 предвижда отложено прилагане за отделни разпоредби.

Делегирани регламенти

По силата на устройствените регламенти на ESMA и EIOPA, двата органа могат да издават проекти на технически стандарти, като следват описаната за целта процедура. Техническите стандарти се издават съгласно разпоредбите за делегирани актове в чл. 290 и 291 от Договора за функционирането на Европейския съюз, приемат се под формата на регламенти, публикуват се в Официален вестник на ЕС и като регламенти са задължителни в своята цялост и се прилагат пряко във всички държави членки. Делегираните регламенти се издават по прилагане на законодателните актове от първо ниво (директиви и регламенти), които предвиждат делегация. За 2015 г. бяха приети над 40 делегирани регламенти основно във връзка с прилагането на Директивата и регламента за капиталовите изисквания (19), директивата за Платежоспособност II (18), Регламента за извънборсовите деривати (2) и други.

Особено внимание следва да се обърне на **делегирания Регламент (ЕС) 2015/35 на ЕК от 10 октомври 2014 г. за допълнение на Директива 2009/138/ЕО на ЕП и на Съвета относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II).**

Регламентът допълва Директива 2009/138/ЕО и съдържа разпоредби относно цялостното прилагане на директивата, която е въведена в българското законодателство в новия Кодекс за застраховането (Обн., ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г., в сила от 1.01.2016 г.). Той съдържа правила относно оценка и капиталови изисквания, основани на риска (стълб I), подобро управление (стълб II), по-голяма прозрачност (стълб III), застрахователни групи и еквивалентност на трети държави. По-специално регламентът съдържа правила относно: техническите резерви и методика за изчисляването им, собствените средства, стандартна формула за капиталовото изискване за платежоспособност, цялостни и частични вътрешни модели, минималното капиталово изискване, инвестиране в секюритизиращи позиции, система на управление, добавяне на капитал, отчет за платежоспособността и финансовото състояние, застрахователни групи и др.

Предложения на ЕК за регламенти и директиви

В началото на годината **Европейската комисия публикува „Зелена книга” относно изграждането на Съюз на капиталовите пазари (СКП) на ЕС**, с която се поставя началото на амбициозен и дългосрочен проект за интегриране на капиталовите пазари в ЕС, чрез който да се

мобилизира финансирането на европейската икономика с помощта на капиталовите пазари и да се насърчи растежът в 28-те държави членки. СКП се определя като ключов стълб в Инвестиционния план, известен като плана "Юнкер", целящ стимулиране на заетостта, растежа и инвестициите в ЕС. Чрез изграждането на СКП се цели увеличаване на финансовите ресурси за европейския бизнес и за финансиране на дългосрочни проекти и диверсификация на източниците на финансиране (основно бизнеса в ЕС се финансира чрез банкови дългови инструменти). Планът цели и премахване на бариерите за трансгранични инвестиции.

Публикуването на Зелената книга предвижда предприемането на последващи мерки и действия, както в краткосрочен, така и в дългосрочен план. В резултат на това е публикуван **План за действие, който обхваща 20 ключови мерки, които ще се реализират в средносрочен план.** СКП трябва да стартира от началото на 2019 г. В него са определени съществени ранни инициативи, чието изпълнение е от ключово значение за СКП (като възстановяване на пазара на висококачествените секюритизирани продукти и насърчаване на дългосрочните инвестиции в инфраструктура).

В допълнение към Плана за действие, ЕК публикува и две законодателни предложения от т.н. ранни инициативи:

- **Проект на регламент относно опростена, прозрачна и стандартизирана секюритизация, целящ възобновяване (след кризата) на пазара на секюритизирани продукти.** Инициативата е една от най-важните краткосрочни мерки в Плана за действие;

- **Изменения на делегиран акт на ЕК по директивата Платежоспособност II, с цел премахване на бариерите през застрахователите за инвестиции в ЕС, и най-вече възможност за инвестиции в инфраструктурни проекти и европейски дългосрочни инвестиционни фондове (ELTIFs),** като един от основните източници за финансиране на т.н. „инвестиционен план на Юнкер“ и за инвестиции в нелиствани акции.

Стартирани са и публичните консултации по три инициативи - промяна на регулаторната рамка на фондовете за рисков капитал, изготвяне на регулация за обезпечените облигации (covered bond) и относно кумулативния ефект на регулациите във финансовия сектор.

Предложение за Регламент на ЕП и Съвета за определяне на общите правила за секюритизациите и въвеждане на европейска нормативна уредба на опростени, прозрачни и стандартизирани секюритизации, а също така и за изменение на директиви 2009/65/ЕО, 2009/138/ЕО, 2011/61/ЕС и регламенти (ЕО) № 1060/2009 и (ЕС) № 648/2012.

Развитието на един прост, прозрачен и стандартизиран пазар за секюритизация представлява градивен елемент на Съюза на капиталовите пазари (СКП) и допринася за приоритетната цел на Комисията да подкрепи създаването на работни места и връщането към устойчив растеж. Създаването на качествена рамката за секюритизация в ЕС може да насърчи интеграцията на финансовите пазари в ЕС, да помогне за разнообразяване на източниците на финансиране и отключване на капитала, което да улесни кредитните институции и кредиторите да отпускат повече заеми на бизнеса и домакинствата.

Секюритизацията се отнася до сделки, които позволяват на един кредитор - обикновено кредитна институция - да рефинансира своите заеми или активи (например ипотечи, лизинги, потребителски кредити, кредитни карти) като ги превърне в ценни книжа. Кредиторът съставя портфейл от кредитите си в различни рискови категории, съобразени с нивото на риск, което биха поели инвеститорите. Възвращаемостта към инвеститорите се генерира от паричните потоци на извършените заеми. Тези пазари не са насочени към инвеститорите на дребно.

Предложението за регламент се основава на желанието на ЕС за справяне с рисковете, свързани с изключително сложната, непрозрачна и рискована секюритизация. Това законодателно предложение има за цел:

- да се рестартират пазарите на по-устойчива основа, така че да се създаде проста, прозрачна и стандартизирана секюритизация, която да действа като ефективен механизъм за финансиране на икономиката;
- да се даде възможност за ефективни и ефикасни рискови трансфери към широк набор от институционални инвеститори, както и към банките;
- да се позволи секюритизацията да действа като ефективен механизъм за финансиране за някои по-дългосрочни инвеститори, както и банките;
- да има защита за инвеститорите и управление на системния риск, като се избягва повторение на погрешните модели на "създаване и разпространяване".

Предложение за регламент на ЕП и на Съвета относно проспекта, който следва да се публикува, когато публично се предлагат ценни книжа или когато се допускат ценни книжа до търгуване.

Ревизията на директивата за проспектите е част от законодателната инициатива за Съюз на капиталовите пазари, като подпомага улесняването на набиране на капитал от пазарите. Изменението не е под формата на нова директива, а на регламент, т.е. ще има директен ефект и ще бъде пряко приложим във всички ДЧ. Той въвежда по-адаптиран режим на проспектите към малките и средни предприятия и прави проспекта ценен информационен документ за инвеститорите. Предложението спомага и за опростяване на законовата рамка на ЕС, намаляване на административната тежест и спестяване на разходи.

Някои от по-важните промени са следните:

- Обхват на предложението за регламент и праговете за освобождаване от изискване за проспект. Според Предложението за регламент праговете, при които проспект не се изисква са изменени (горен и долен праг):
 - ценни книжа, които са включени в оферта, когато съвкупната стойност на офертата в Съюза е по-малка от 10 000 000 евро, който праг се изчислява за период от 12 месеца;
 - оферта на ценни книжа със съвкупна стойност в Съюза, не по-малка от 500 000 евро, която се изчислява за период от 12 месеца.

Предложението за регламент позволява на държавите членки (ДЧ) да дерогират от високия праг и да разширят приложението на регламента до ниския праг от 500 000 евро. ДЧ, които решат да използват тази възможност за дерогация, са длъжни да уведомят Европейската комисия и ESMA и да посочат максималният праг, след който проспект няма да се изисква. Идеята на ЕК за повишаването на по-ниския праг е да се стимулира Crowdfunding, така той ще бъде освободен от задължението за проспект и ще се намалят разходите за набиране на капитал чрез тези платформи.

- Висока деноминация за не-дялови ценни книжа. Премахва се благоприятното третиране на не-дялови ЦК с висока деноминация – вече липсва разпоредбата, която освобождава от публикуването на проспект ЦК, чиято деноминация е над 100 000 евро. Проспектът, който сега ще бъде изискуем за всички ценни книжа, несвързани с дялово участие, независимо от деноминацията им, би трябвало да гарантира защита на инвеститорите, особено поради факта, че пазарните структури в ДЧ могат да бъдат много различни.

- Универсален регистрационен документ - УРД. Емитенти, които редовно емитират ЦК ще могат да ползват предвидения УРД, което ще доведе до намаляване на разходите и съкращаване на одобрението на проспекта от 10 на 5 работни дни.
- Режим на пропорционално разкриване на информация при вторично емитиране.
- Режим на пропорционално разкриване на информация при малки и средни предприятия (МСП). Пропорционално разкриване на информация за МСП, се прилага, когато техните ценни книжа се търгуват извън регулиран пазар. Създава се и доброволен формат на „въпроси и отговори“, който би помогнал на МСП да изготвят сами проспекта си, като по този начин биха могли да спестят пари за консултантски услуги.

Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за изменение на Регламент № 575/2013 относно пруденциалните изисквания за кредитни институции и инвестиционни посредници.

Това изменение също е породено от мерките, предвидени за постигането на Съюз на капиталовите пазари. Първата стъпка вече беше иницирана - да се разработи обща концептуална рамка за секюритизациите, която да обхване всички участници на пазара на тези инструменти, и да се определи набор от сделки, които отговарят на определени критерии: опростени, прозрачни и стандартизирани секюритизации, или „ОПС секюритизации“. Този регламент представлява втората стъпка - да се измени регулаторната уредба относно секюритизациите в законодателството на ЕС, включително в областта на капиталовите изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници, които иницират, спонсорират или инвестират в тези инструменти, така че по отношение на ОПС секюритизациите да бъде възприет един по-чувствителен към риска регулаторен поход.

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Общият брой инвестиционни посредници в края на 2015 г. е 67, в т.ч. 25 банки и 42 небанкови инвестиционни посредници (ИП). През 2015 г. са отнети лицензите на 4 ИП („ФИНА-С“ АД, „Статус Инвест“ АД, „Стандарт Инвестмънт“ АД и „Цитадела Кепитъл Мениджмънт“ ООД) и са постановени 2 отказа за издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП („ТНК Маркетс“ ЕООД и „Джи Ди Ем Еф Екс Юръп“ ЕООД).

През 2015 г. са издадени два лиценза на ИП „Файнекс“ ЕООД и ИП „Матадор Прайм“ ООД и е разширен лиценз на ИП „Капман“ АД с инвестиционната дейност по чл. 5, ал. 2, т. 8 от ЗПФИ: организиране на многостранна система за търговия (МСТ). ИП „Капман“ АД ще организира и управлява МСТ София. През 2015 г. няма инвестиционни посредници, които да са заявили ограничаване на вече притежаваните от тях лицензи.

В края на 2015 г. общият брой на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 44, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз е 23 (21 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 2 броя, които нямат това право).

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Брой към 31.12.2014 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2015 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	69	2	4	67
Банки	25	0	0	25*
Небанкови институции**	44	2	4	42
Регулиран пазар	1***	0	0	1
Централен депозитар	1	0	0	1

Бележки: *Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон. **ИП ПАЙЪНИЪР АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ, А.С., АДМИРАЛ МАРКЕТС АС и АКТИВ ТРЕЙДС, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване, не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници. ***През 2015 г. е издаден лиценз на ИП „Капман” АД за организиране на многостранна система за търговия МТФ София, която не е регулиран пазар.

От общия брой, приключили през 2015 г. административни процедури по отношение на инвестиционните посредници, 9 са във връзка с лицензионната дейност, 3 са във връзка с уведомления за придобиване на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, 6 – във връзка с уведомления за прехвърляне на квалифицирани участия, 31 - във връзка със заявено одобрение на избор на член на управителен орган на инвестиционен посредник. Разгледани са и 11 уведомления за промени в общите условия на инвестиционни посредници.

Запазва се негативната тенденция по отношение на отнетите лицензи на инвестиционни посредници, като са отнети два лиценза в резултат на доброволен отказ и два са отнети принудително.

През 2015 г. са извършени три оценки по заявено придобиване на квалифицирано участие, съответно са разгледани шест уведомления за прехвърляне на квалифицирано участие. Към края на годината има неприключили три процедури по оценяване на заявено придобиване.

Три от заявените през 2015 г. одобрения на член на управителен и контролен орган на инвестиционен посредник са приключили с отказ, а останалите – с положително решение. Две заявления са оттеглени.

През 2015 г. не са разглеждани производства по отношение на регулирания пазар. Разгледано е едно заявление за промени в Правилника на „Централен депозитар” АД, като промените са одобрени.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Незавършени към 31.12.2014 г.	Новооткрити през 2015 г.	Приключили през 2015 г.	Незавършени към 31.12.2015 г.
Инвестиционни посредници	9	72	74	7
Регулиран пазар	0	0	0	0
Централен депозитар	0	1	1	0
Други производства	2	59*	61	0

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, регулирания пазар и ЦД.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През 2015 г. няма отнети лицензи на управляващи дружества. През 2015 г. е постъпило едно заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество, на което е постановен отказ.

През отчетната година са издадени две разрешения за организиране и управление на ДФ (на УД „Инвест Фонд Мениджмънт“ АД за договорен фонд „Инвест Фонд Паричен Пазар-Злоти“ и за договорен фонд „Глобал Опортюнитис“). Издадени са две разрешения за преобразуване на договорен фонд в хранваща схема на друг фонд, а именно – на управлявания от УД „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД договорен фонд „Райфайзен (България) Глобален Растеж“ в хранваща колективна инвестиционна схема на главната схема - ДФ „Райфайзен Глобален Акции“, организирана и управлявана от Райфайзен Капиталанлаге-Гезелшафт М.Б.Х – Австрия и на управлявания от УД „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД договорен фонд „Райфайзен (България) Фонд Защитена Инвестиция в Евро“ (с ново наименование „Райфайзен (България) Активна Защита“) в хранваща колективна инвестиционна схема на главната схема - ДФ „Райфайзен Евро Клик“, организирана и управлявана от Райфайзен Капиталанлаге-Гезелшафт М.Б.Х – Австрия.

С промените в Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСПДКИ) - в сила от 20.12.2013 г., е отменен дял първи на част трета „Други предприятия за колективно инвестиране“, регламентиращ инвестиционните дружества от затворен тип и е създадена уредба на националните инвестиционни фондове (НИФ) чрез създаване на нов дял първи на част трета от ЗДКИСПДКИ „Национални инвестиционни фондове“. Съгласно § 74 от ЗДКИСПДКИ инвестиционните дружества от затворен тип следва да приведат дейността си в съответствие с изискванията на част трета, дял първи от закона. Във връзка с изложеното следва да се има предвид, че към датата на влизане в сила на посочените изменения има лицензирани две инвестиционни дружества от затворен тип. Първото приведе дейността си в съответствие с изискванията към националните инвестиционни фондове през 2014 г. Второто инвестиционно дружество от затворен тип („Надежда“ АД) се преобразува в национално инвестиционно дружество през 2015 г., в резултат на което към края на 2015 г. има издадени лицензи на два национални инвестиционни фонда.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ДФ, ИД и НИФ

	Брой към 31.12.2014 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2015 г.
Управляващи дружества	30	0	0	30
Договорни фондове	108	2	0	110*
Инвестиционни дружества	1	0	0	1
Национални инвестиционни фондове	2**	1	0	2

Бележки: *Преобразуванията през 2015 г. са в хранващи схеми и не водят до заличаване на фондове. **Към края на 2014 г. единият национален инвестиционен фонд още не се е привел в съответствие с приложимата нормативна уредба и лицензът му е издаден през 2015 г.

През 2015 г. са разгледани 23 административни процедури за одобрение на нов член на управителен орган на управляващо дружество, като не са постановявани откази за одобрение. Независимо, че няма изрично препращане в ЗДКИСДПКИ към режима за разглеждане на общи условия съгласно ЗПФИ, доколкото общи условия на управляващи дружества са представяни в КФН през 2015 г. са разгледани две такива производства.

По-голяма част от административните процедури за договорните фондове през годината са одобрения на промяна на правила. През 2015 г. са приключили процедурите по издаване на 51 одобрения на правила на договорни фондове, 38 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите, 36 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска, 28 одобрения за промени в договорите за депозитарни услуги и за замяна на депозитар на договорни фондове.

През декември 2014 г. е иницирано едно производство от управляващо дружество „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД, гр. София за издаване на одобрение за преобразуване на ДФ „Райфайзен (България) Фонд Глобален Растеж“ в охраняваща колективна инвестиционна схема по смисъла на чл. 67, ал. 1 от ЗДКИСДПКИ, което в съответствие с изложеното по-горе е приключило през 2015 г.

Доколкото през 2015 г. инвестиционното дружество от отворен тип е само едно, не са разглеждани производства свързани с инвестиционно дружество, което е колективна инвестиционна схема.

През 2015 г. са разгледани три производства за одобрение на промени в устав на национален инвестиционен фонд и едно производство за одобрение на промени в правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите на такъв фонд.

През отчетната година е разгледано едно производство за регистриране на основание чл. 214 от ЗДКИСДПКИ на лице, управляващо алтернативни инвестиционни схеми, което е приключило с вписване на лицето във водения от КФН регистър. До края на 2015 г. не е издаван лиценз на лице, управляващо алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ).

През декември 2015 г. са иницирани три производства за издаване на разрешения за организиране и управление на договорни фондове, а през януари 2016 г. са подадени още две такива заявления, което показва тенденция на повишен интерес към организирането и управлението на колективни инвестиционни схеми.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ДФ, ИД, НИФ и ЛУАИФ

	Незавършени към 31.12.2014 г.	Новооткрити през 2015 г.	Приключили през 2015 г.	Незавършени към 31.12.2015 г.
Управляващи дружества	2	26	27	1
Договорни фондове	7	150	149	8
Инвестиционни дружества	0	0	0	0
Национални инвестиционни фондове	0	4	4	0
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	0	1	1	0
Други производства	3	46*	47	2

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества и колективни инвестиционни схеми.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дейността на акционерните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и по-специално на тези, чиято дейност е свързана със секюритизация на недвижими имоти, все още не се е възстановила от световната финансова и икономическа криза. Това се потвърждава, както от малкото подадени заявления за лицензиране през последните години (едно на година), така и от невъзможността част от лицензираните дружества да извършват дейност, което налага отнемането на лиценза и прекратяването им. През отчетната година е издаден само един нов лиценз - на „АРКО ФОНД ЗА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ“ АДСИЦ, което ще секюритизира недвижими имоти. През 2015 г. е открито и едно производство по доброволно искане за отнемане на лиценза на „РИАЛ ЕСТЕЙТ – ПОМОРИЕ“ АДСИЦ, което към края на годината не е приключило, поради непредставяне от страна на дружеството на изискуемите данни и документи. Към края на 2015 г. не е приключило и производството за отнемане на лиценза на „ПРОПЪРТИС КЕПИТАЛ ИНВЕСТМЪНТС“ АДСИЦ, град Варна, започнато през 2013 г. като доброволно, но впоследствие трансформирано в принудително, поради констатирани нарушения от страна на дружеството. Отделно от това, през годината са отнети лицензите на три дружества със специална инвестиционна цел - „ГЛОБЕКС ИСТЕЙТ ФОНД“ АДСИЦ, гр. София, „СИТИ ДИВЕЛЪПМЪНТ“ АДСИЦ, гр. София и „БУЛГАРИ РЕЗЕРВ ПРОПЪРТИС“ АДСИЦ, град София, за които в хода на извършени от КФН проверки е установено по безспорен начин, че не отговарят на условията на лиценза.

През 2015 г. са вписани 3 публични дружества (без АДСИЦ) и 3 емитента на ценни книжа, съответно са отписани 10 публични дружества и 2 емитента от водения от КФН регистър. Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и други емитента на ценни книжа към края на 2015 г. е 353.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Брой към 31.12.2014 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2015 г.
АДСИЦ, в т.ч.	66	1	3	64
АДСИЦ секюритизиращи вземания	8	-	-	8
АДСИЦ секюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	58	1	3	56
АДСИЦ (земяделска земя)	7	-	-	7
Публични дружества и други емитенти*	359	6	12	353

Бележки: *В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми. Публичните дружества и други емитенти не се лицензират като такива, а подлежат на вписване и отписване.

Основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ, освен описаните производства за издаване и отнемане на лицензи, са свързани със заявени одобрения за изменение на устава на дружества със специална инвестиционна цел, като през годината са приключени 10 производства, по две от които е издаден отказ. През 2015 г. са издадени също така 4 одобрения за замяна на обслужващи дружества на АДСИЦ и е прекратено едно производство за одобрение за замяна на банка-депозитар.

По линия на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, през 2015 г. освен производствата за вписване (6) и отписване (12) на публични дружества и емитенти, са разгледани и приключени и общо 27 производства за потвърждаване на проспекти и допълнения към тях.

През 2015 г. са потвърдени общо 15 проспекта, което представлява близо 25% по-малко от предходната година. Одобрени са също така 4 допълнения към проспекти.

Потвърдените проспекти за първично публично предлагане са общо 7, като 5 са за публично предлагане на акции, от които 3 на нови дружества, 1 проспект за публично предлагане на облигации и 1 проспект за публично предлагане на варианти. Издадени са общо 5 отказа за потвърждаване на проспекти за публично предлагане - 3 за първично публично предлагане на акции и 2 за първично публично предлагане на облигации. Към края на годината има неприключени 4 производства по потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции и 1 за първично публично предлагане на облигации.

През годината са потвърдени също така 8 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар, от които 6 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия облигации и 2 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции. Издадени са общо 3 отказа за потвърждаване на проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар – 2 отказа за допускане до търговия на акции и 1 отказ за допускане до търговия на облигации. Към края на годината има неприключени 2 производства по потвърждаване на проспект за допускане до търговия на емисии облигации и 1 за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции.

Отделно от потвърдените проспекти за публично предлагане или допускане до търговия на ценни книжа, през 2015 г. в регистъра на КФН са вписани общо 21 емисии ценни книжа, от които 13 емисии акции, 7 емисии облигации и 1 емисия варианти. От вписаните емисии акции 3 са на нови дружества, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, а останалите 10 емисии са от последващо увеличение на капитала на публични дружества. През периода са отписани 17 емисии ценни книжа – 10 емисии акции и 7 емисии облигации.

През 2015 г. са разгледани и приключени общо 13 производства по регистрирани търгови предложения и предложения за изкупуване на акции, от които 3 производства са по регистрирани през 2014 г. и неприключили към края на годината търгови предложения и предложения за изкупуване на акции, като КФН е взела решение да не издава окончателна забрана за публикуването на 10 и са издадени 3 окончателни забрани. Броят на регистрираните търгови предложения и предложенията за изкупуване на акции през 2015 г. е 13, като към края на годината неприключените производства са 3.

През 2015 г. е иницирано 1 производство за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества, което към края на годината не е приключило.

Таблица 6. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2014 г.	Новооткрити през 2015 г.	Приключили през 2015 г.	Незавършени към 31.12.2015 г.
АДСИЦ	1	19	19	1
ПД и емитенти	9	95	90	14
Други производства*	-	71	67	4

Бележки: *Като други производства са отчетени изготвените през 2015 г. отговори на запитвания, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

През отчетния период броят на лицензираните застрахователни дружества, получили лиценз за извършване на застраховане по раздел I и II от Приложение № 1 към Кодекса за застраховането, намалява с 2 дружества, като броят им в края на годината възлиза на 44. През отчетния период едно застрахователно дружество със седалище в държава – членка на ЕС е преустановило застрахователна дейност чрез правото на установяване /клон/ на територията на Република България, като броят им се намалява на 11.

Таблица 7. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2014 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2015 г.
Застрахователи, в т.ч.:	46	-	2	44
Общо застраховане	30	-	1	29
Животозастраховане	14	-	1*	13
Взаимозастрахователни кооперации	2	-	-	2
Клон на чуждестранен застраховател	12	-	1	11
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1
Застрахователни брокери	390	20	12	398

Бележки: *През 2014 г. е издадено разрешение за преобразуване чрез вливане на „АЛИКО България Животозастрахователно Дружество“ ЕАД в „МетЛайф Юрп Лимитид“. „АЛИКО България Животозастрахователно Дружество“ ЕАД се прекратява без ликвидация, считано от датата на вписване на преобразуването в Търговския регистър, а именно 09.01.2015 г.

През 2015 г. са издадени 20 броя решения на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, с които е разрешено вписването на 20 дружества като застрахователни брокери в регистъра на застрахователните брокери, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 11 от ЗКФН.

Издадени са 12 броя решения за заличаване на 12 дружества от регистъра на застрахователните брокери, който КФН води на основание чл. 30, ал. 1, т. 11 от ЗКФН. Към 31.12.2015 г. общият брой на дружествата, вписани в регистъра на застрахователните брокери, е 398.

От поднадзорните лица, извършващи дейност в областта на застраховането, през 2015 г. спад се регистрира сред застрахователните агенти в резултат на отлив на физическите лица.

Таблица 8. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2014 г.	Брой към 31.12.2015 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	26 988	25 718
Юридически лица	8 961	9 059
Еднолични търговци	2 757	2 521
Физически лица	15 270	14 138

Бележки: *Застрахователните агенти не се лицензират, а подлежат единствено на вписване в регистъра за застрахователните агенти. ** Общият брой на регистрираните агенти в електронния регистър към 31.12.2015 г. е 20 983, в т.ч. 7 618 юридически лица, 2 105 еднолични търговци и 11 260 физически лица. Разпределението на броя агенти по застрахователи е, както следва: общо 25 718 (от които 1 005 посредничат за клонове на чуждестранни застрахователи), в т.ч. 9 059 юридически лица, 2 521 еднолични търговци и 14 138 физически лица. Разликата в посочения брой се обяснява с това, че застрахователните агенти могат да посредничат за повече от един застраховател съгласно посочените в чл. 166 от КЗ ограничения.

През 2015 г., във връзка с иницирираните административни процедури по Кодекса за застраховането и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, са издадени общо 136 решения при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- **2** решения за допълнителен лиценз на застрахователни дружества за нов вид застраховка по смисъла на Приложение № 1 на КЗ;
- **2** решения за отказ, по предложение на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, за издаване на допълнителен лиценз за нови видове застраховки от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 към КЗ;
- **1** решение за прекратяване на производство, образувано за издаване на допълнителен лиценз за нови видове застраховки, по искане на заявителя - Застрахователна компания „Надежда“ АД;
- **1** разрешение за преобразуване чрез вливане на „ЗАД Виктория“ АД в „Дженерали Застраховане“ АД. В резултат на преобразуването, българското дружество се прекратява без ликвидация, считано от датата на вписване на прекратяването в Търговския регистър, а именно 18.12.2015 г.;
- **2** решения, по предложение на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, с които се разрешава за последващи изменения в плана за ликвидация на „Интерамерикан България“ ЗЕАД;
- **1** производството относно планирано пряко придобиване на участие в размер на 100% от капитала на „ОББ – Ей Ай Джи Застрахователно дружество“ АД от ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД, по преценка на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление

„Застрахователен надзор”, е приключило с мълчаливо съгласие съгласно чл. 16а, ал. 8 от КЗ, за което заявителят е уведомен с писмо от 07.12.2015 г.;

- **1 решение, с което се издава забрана за извършване на пряко придобиване** на акционерно участие от „Евроинс Иншурънс Груп” АД в капитала на „ХДИ-Застраховане” АД;
- **1 решение, с което се издава забрана за извършване** на пряко придобиване на акционерно участие от „Интрансмаш-Инженеринг ” АД в капитала на „Здравнозастрахователно дружество - Планета” ЕАД;
- **81 решения за одобрение** на изпълнителни директори, прокуристи, членове на управителни и контролни органи;
- **1 решение за прекратяване на производства** за одобрение на изпълнителни директори, прокуристи, членове на управителни и контролни органи;
- **4 решения за одобрение на ръководител служба за вътрешен контрол** на застрахователни дружества;
- **20 решения за вписването в регистъра**, воден от КФН, на 20 дружества в регистъра за застрахователните брокери;
- **12 решения за заличаване на 12 дружества от регистъра** на застрахователните брокери;
- **7 заповеди за включването на лица в списъка на регистрираните одитори** по чл. 102, ал. 1 от КЗ.

Таблица 9. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2014 г.	Новооткрити през 2015 г.	Приключили през 2015 г.	Незавършени към 31.12.2015 г.
Застрахователни дружества	6	90	91	5
Застрахователни брокери	2	31	32	1
Други производства	2	30	32	0
Общо	10	151	155	6

Бележка: Брой административни процедури по КЗ и ЗЗО, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2015 г. не са постъпвали искания за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, както и за прекратяване на действащи дружества. През 2014 г. след надлежно административно производство Комисията за финансов надзор издава пенсионна лицензия на новоучредено пенсионноосигурително дружество. Кодексът за социално осигуряване установява 6-месечен срок, считано от получаването на пенсионната лицензия, в който дружеството следва да започне да осъществява дейност по допълнително пенсионно осигуряване. В този срок дружеството приема решения за учредяване на фондове за допълнително пенсионно осигуряване и двукратно (в края на 2014 г. и в началото на 2015 г.) подава до надзорния орган искания за издаване на разрешения за тяхното управление, но впоследствие оттегля тези искания, поради което административните производства по тях са прекратени с влезли в сила разпореждания на административния орган.

Последното искане за издаване на разрешения за управление на пенсионни фондове от същото дружество е внесено след изтичане на 6-месечния срок от получаване на издадената му пенсионна лицензия. Тъй като дружеството не е започнало да осъществява дейността, за която е лицензирано, в законоустановения срок и доколкото това съставлява правно основание за отнемане на издадената лицензия при условията на обвързана компетентност за административния орган, пенсионната лицензия на дружеството е отнета през отчетната година.

Към края на 2015 г. лицензираните пенсионноосигурителни дружества са 9, а общият брой на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, управлявани от тях - 29, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към 31.12.2015 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 10. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2014 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2015 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	10	-	1	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

През 2015 г. Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, е постановил общо 9 решения за одобрение на изменения и допълнения в правилници на пенсионни фондове по заявления на управляващите ги пенсионноосигурителни дружества. Също така са постановени общо 5 решения за одобрение на нов размер на технически лихвен процент, приложим от пенсионноосигурителното дружество при определяне на размера на пенсиите, изплащани от управляваните от него фондове за допълнително пенсионно осигуряване, и за одобрение на актуализирани биометрични таблици, които се използват в актюерските разчети на универсален и доброволен пенсионен фонд.

Във връзка с обнародвани в ДВ, бр. 22 от 2015 г., в сила от 24.03.2015 г., промени в Кодекса за социално осигуряване (КСО) е въведено изискване пенсионноосигурителните дружества да приемат инвестиционна политика на всеки управляван от тях фонд за допълнително задължително и доброволно пенсионно осигуряване, чието минимално съдържание се определя с решение на Заместник-председателя на КФН, ръководещ Управление „Осигурителен надзор“. В съответствие с нормативноопределения срок са представени от всичките девет пенсионноосигурителни дружества съответните инвестиционни политики, които макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от надзорния орган от гледна точка на тяхната законосъобразност.

През 2015 г. с изменения и допълнения на КСО (обн., ДВ, бр. 61 от 11.08.2015 г.) е въведена възможност за осигурените лица да променят осигуряването си от фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване във фонд на държавното обществено осигуряване. Доколкото тези промени са свързани с прекратяване на осигурителните правоотношения на лицата със съответното пенсионноосигурително дружество и с трансфер на средствата от индивидуалните им партии, което се отразява в представяните на КФН отчети и справки на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, то в образците на съответните документи, са извършени необходимите изменения от надзорния орган.

С оглед на нормативно възложените правомощия на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2015 г. са издадени:

- 8 решения за определяне на минималната доходност от управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване;
- 1 решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2015 г. от пенсионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

Таблица 11. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2014 г.	Новооткрити през 2015 г.	Приключили през 2015 г.	Незавършени към 31.12.2015 г.
Издаване на разрешение за управление на фонд за допълнително пенсионно осигуряване	2	3	5	-
Правилници	3	9	9	3
Акционерно участие	-	-	-	-
Биометрични таблици и ТЛП	5	-	5	-
Правила за оценка на активите и пасивите на ПОД и на управляваните ПФ	-	-	-	-
Служебно образувани производства	-	11	11	-
Общо за ПОД	10	23	30	3

През 2015 г. е извършен текущ преглед и на други внесени документи, свързани с осъществяваната от дружествата дейност по допълнително пенсионно осигуряване, които макар и да не подлежат на одобряване от надзорния орган, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им се изисква тяхното отстраняване.

2.2. Нотификации

През 2015 г. са постъпили **128** уведомления от ИП от държави-членки на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на **свободно предоставяне на услуги** и **1** уведомление от инвестиционен посредник от държава членка (Великобритания), което възнамерява да извършва дейност на територията на Република България **чрез установяване на клон**. Същевременно **111** ИП са прекратили паспортизацията си, с което общият брой ИП от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас **към края на 2015 г. е 1592**.

В КФН през 2015 г. са получени **общо 14** нотификации по чл. 18 от Директивата за проспектите, **от които 4** са нотификациите за **нови проспекти**, а **10** нотификации са за **допълнения** към базови проспекти.

През отчетния период продължи активното нотифициране от страна на застрахователите и застрахователните посредници от държави - членки на ЕС видно от данните в горепосочената таблица. През 2015 г. в Комисията са **получени 49** нотификации за **застрахователи от държави членки** за намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свобода на предоставяне на услуги. **От тях 5** са **заявили отказ** от това свое намерение. Предвид това, общият брой на застрахователите, които имат право да упражняват дейност на територията на Република България за 2015 г., възлиза на **523**.

Намерение за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги и през изминалата година са заявили **325** **застрахователни посредници от държави членки**. Посредниците, **заявили отказ** от това свое намерение за периода са **60**. Общият брой на нотификации за тези дружества възлиза на **2 064**.

Таблица 12. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2014 г.	Новопостъпили през 2015 г.	Прекратени през 2015 г.	Брой към 31.12.2015 г.
Инвестиционни посредници	1574	129	111	1592
Управляващи дружества	13	1	0	14
Проспекти	68	14	0	82
Застрахователни дружества	484	44	5	523
Застрахователни посредници	1 859	265	60	2 064
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2015 е постъпило уведомление от **1** ИП („АБВ - Инвестиции“ ЕООД) относно намерението на дружеството да извършва дейност при условията на свободно предоставяне на услуги, без да открива клон, на територията на една държава членка (Люксембург). През 2015 г. не са постъпвали уведомления от български инвестиционни посредници за създаване на клон на територията на друга държава членка.

През отчетния период в КФН не са постъпвали заявления за нотификация на проспекти за ценни книжа издадени в Република България, за допускане до търговия на чуждестранни пазари.

През 2015 г. **2 застрахователни дружества със седалище в Република България** са уведомили Комисията за намерението си да извършват дейност на територията на друга държава членка. През отчетния период, едно застрахователно дружество със седалище в Република България е преустановило извършването на дейност на територията на друга държава членка. В края на 2015 г. броят на застрахователните дружества, извършващи дейност при правото на установяване на територията на държави членки, е 12. През отчетния период едно застрахователно дружество е заявило желание да разшири обхвата на своята дейност в други държави членки при правото на установяване.

По отношение на българските застрахователни брокери през отчетната година Комисията е изпратила **8 нотификации** за осъществяване на застрахователно посредничество на територията на държави членки. Общият брой на застрахователните посредници, извършващи дейност на територията на държави членки, в края на 2015 г. възлиза на **39**.

Таблица 13. Нотификации за български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2014 г.	Новопостъпили през 2015 г.	Прекратени през 2015 г.	Брой към 31.12.2015 г.
Инвестиционни посредници	164	1	0	165
Управляващи дружества	3	0	0	3
Проспекти	4	0	0	4
Застрахователни дружества	11	2	1	12
Застрахователни брокери	31	8		39
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2015 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави - членки на Европейския съюз (ЕС), които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

2.3. Сертифициране

През 2015 г. са проведени изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант на 10.01.2015 г. и 11.01.2015 г. Изпитите са издържани от 18 лица, на които са издадени сертификати. Допълнително са издадени осем сертификата, в резултат на призната правоспособност за извършване на дейност като инвестиционен консултант.

През отчетната година е иницирана процедура за провеждане на изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант. До изпит за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа бяха допуснати 11 кандидати (7 лица са се явили на изпит), а за инвестиционен консултант - 19 кандидата (17 лица са се явили на изпит). Изпитите са проведени на 23.01.2016 г. и 24.01.2016 г.

През 2015 г. е отнето правото на едно лице да извършва дейност като брокер на ценни книжа.

През отчетния период са проведени два изпита придобиване на право за извършване на дейност като застрахователен брокер, на които се явиха 18 кандидати за придобиване на професионална квалификация и 13 от тях издържаха изпита.

Таблица 14. Динамика на сертифицираните лица

	2011	2012	2013	2014	2015
Инвестиционни консултанти	20 (9)	12 (6)	28 (20)	6	19 (11)
Брокери на ЦК	(14)	(11)	(13)	0	6 (7)
Застрахователни брокери	10 (9)	-	1	14 (6)	8 (13)
Актьори	8 (5)	-	-	11 (5)	1

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит при КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

През 2015 г. е разгледано искане и съответно е призната правоспособност на отговорен актьор от Комисията за финансов надзор на лице, успешно положило изпит пред професионална организация на актьорите (Българско актьорско дружество).

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционният контрол по отношение на инвестиционните посредници се изразява в своевременен преглед и анализ на постъпваща задължителна информация, свързана с дейността на поднадзорните лица и изискана такава, касаеща извършваната от тях дейност, която подлежи на надзор. През отчетната година са **извършени 7608 проверки на постъпила информация и документи**. В тези проверки се включват и извършените вписвания на обстоятелствата във водения от КФН публичен регистър, които са **696 вписвания** по отношение на ИП, регулирания пазар, както и инвестиционните консултанти и брокери. За отчетния период са извършени над 312 проверки на представена в КФН информация, свързана с финансовото състояние на поднадзорните лица.

В хода на осъществявания дистанционен надзор са извършени **151 проверки по постъпили жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи**. Производствата от такъв характер включват изискване на документи, справки и др., даващи възможност, освен изготвяне на становище по поставения проблем, да се анализира и спазването на нормативната регулация от страна на поднадзорните лица, по отношение на политиката за сключване на договори, идентификация и категоризация на клиенти, приемане и изпълнение на нареждания, осъществявания вътрешен контрол, водене на вътрешна отчетност, отчетността пред клиента и редица други дейности и функции подлежащи на надзор от Комисията.

В резултат този вид дистанционен контрол, освен че са изготвени становища, са отправени и **9 сигнала до органите на МВР, прокуратура и др. институции** за предприемане на действия по компетентност или оказване на съдействие.

През отчетния период са извършени 10 дистанционни проверки на инвестиционни посредници.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

В обхвата на дистанционния контрол по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) попадат представяните в КФН годишен и шестмесечен финансов отчет, както и месечен баланс. През отчетния период е осъществена **документална проверка на 1 704 годишни и шестмесечни финансови отчети, както и месечни баланси** на управляваните КИС от управляващите дружества (УД). През годината са извършени 121 документални проверки на постъпила през системата e-Register информация от УД относно задължението за представяне в Комисията и **публикуване на проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите.**

Съгласно нормативните изисквания УД регулярно представят **информация за емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС** при всяко тяхно определяне (не по-рядко от два пъти седмично). Освен тази информация УД представя два пъти месечно на равни интервали от време обобщена информация за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС. През годината са **извършени проверки на 21 025 форми за емисионна стойност и цена на обратно изкупуване на договорните фондове** и инвестиционните дружества от отворен тип. В КФН са постъпили и проверени 2 664 броя справки с обобщена информация за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС.

През отчетния период са извършени шест броя дистанционни проверки с цел установяване спазването на предвидената в законодателството минимална стойност на активите на ДФ.

Извършени са 60 проверки на подаваните от УД два пъти годишно списъци на лицата, притежаващи **пряко или непряко квалифицирано участие** (10 на сто или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството.

През отчетния период, във връзка с надзора относно спазването на инвестиционните ограничения от УД в управляваните от тях ДФ, са извършени 64 броя проверки на база постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД и КИС.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният контрол по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и други емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията и на обществеността **годишни и тримесечни финансови отчети** за дейността, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Освен това, емитентите на облигации представят в КФН (на довереника на облигационерите и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите му) **отчет за изпълнение на задълженията си**, съгласно условията на облигационната емисия, като от своя страна довереникът на облигационерите представя в Комисията тримесечен доклад. През отчетния период е осъществена **документна проверка на 5576 годишни и тримесечни** (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, както и отчети за изпълнение на

задълженията на емитентите на облигации си и представените доклади на доверениците на облигационерите.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание** на акционерите/облигационерите (ОСА/ОСО), през 2015 г. са извършени 842 документални проверки на съдържанието и момента на предоставените в КФН (обявяване в търговския регистър) покани и приложенията към тях материали и взетите от общото събрание решения, обективирани в представените в Комисията протоколи.

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на публично дружество**, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ през годината са извършени 27 проверки на постъпващата от „Централен депозитар” АД информация и представените уведомления.

Като част от регулираната информация **задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността вътрешната информация**, която е конкретна, не е публично огласена, отнася се пряко или непряко до един или повече емитенти на финансови инструменти или до един или повече финансови инструменти, ако публичното ѝ огласяване може да окаже съществено влияние върху цената на тези финансови инструменти или на цената на свързани с тях деривативни финансови инструменти. При формалната проверка на тази информация се установява дали тя отговаря на легалната дефиниция за вътрешна информация, спазени ли са редът и начинът за разкриването ѝ, в т.ч. оповестена ли е едновременно на КФН и на обществеността по надлежния ред. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на др. специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и търговия с вътрешна информация и др.

През отчетния период са **извършени 80 проверки, свързани с текущия надзор, осъществяван от КФН за спазване на императивните разпоредби на ЗППЦК и актовете по прилагането му**. Проверките са главно свързани с преглед на данните в представената регулирана информация, насрещни проверки във връзка с установяване на извършени административни нарушения, както и законосъобразно свикване и провеждане на общи събрания на акционерите. Също така са извършвани проверки на ДСИЦ относно спазване на условията, при които им е издаден лиценз (наличието на несъответствие е основание за отнемане на лиценз).

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, другите емитенти на ценни книжа и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както и свързани със спазване на законовите разпоредби за свикване и провеждане на ОСА, **през отчетния период са открити 555 производства за прилагане на принудителни административни мерки**. Предвид неизпълнение на задълженията до **прилагане на принудителните административни мерки са издадени 312 решения**, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие със закона.

Във връзка с установяване на задълженията за такси за осъществяване на общ финансов надзор, дължими за 2012 г. и 2013 г., през 2015 г. са издадени 4 бр. актове за установяване на публични държавни вземания (АУПДВ). Със същите се довършват производствата за установяване на задълженията за такси, образувани през 2014 г. **Така с издадените АУПДВ през 2014 г. общо 93 бр. и през 2015г. – 4 бр., са установени задълженията за дължимите за 2012 г. и 2013 г. такси за осъществяване на общ финансов надзор.**

Застраховане

Дистанционният надзор по отношение на застраховането и презастраховането се базира на годишните и периодични отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните и презастрахователните брокери и Гаранционния фонд, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината въз основа на годишни и периодични финансови отчети и справки са **извършени 1446 дистанционни проверки** по документи в т. ч. 719 проверки на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд и 727 проверки на застрахователните брокери.

Във връзка с **определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите**, в края на всяко тримесечие е обобщена и предоставена на застрахователите информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие, пазарния дял на всяко едно дружество в броя на застрахованите моторни превозни средства и общия за пазара размер на резерва за възникнали, но непредявени претенции. Към края на всяко тримесечие на 2015 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

През 2015 г. е извършен **анализ на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите и съответствието им на законовите изисквания по отношение на видовете активи и тяхната структура**, както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви (предвид, че техническите резерви се преизчисляват тримесечно).

Извършена е проверка на **начина на определяне от застрахователите на границата на платежоспособност и размера на собствените средства** и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие, както и за съответствие на чистата стойност на имуществото на размера на вписания капитал.

Регистрираните застрахователни брокери за 2015 г. са 398, като същите подават на шестмесечие и в края на годината отчет и справки за извършваната от тях посредническа дейност. Част от застрахователните брокери посредничат и за застрахователи, опериращи на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон) и свободата на предоставяне на услуги. При осъществяване на дистанционен надзор върху дейността на застрахователните брокери КФН извършва мониторинг и на прилагането на правото на Европейската общност, като следи за изпълнението на разпоредбите във връзка с извършването на посредническа дейност на територията на други държави членки при свободата на предоставяне на услуги.

Във връзка с подготвителния етап, водещ към прилагането на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Директива Платежоспособност II) през 2015 г. беше извършено предварително отчитане на застрахователите по Платежоспособност II. Същото бе в изпълнение на решение на КФН, в което е определено, че Комисията възнамерява да спазва насока 2 "Доклад за напредъка до Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА)" и насока 37 „Средства за отчитане“ и решение на Съвета на надзорниците на ЕЮРА от 29.09.2014 г., като събраната информация от поднадзорните лица, беше предоставена на ЕЮРА. Представените справки обхващат годишните данни за 2014 г. и тримесечните за деветмесечието на 2015 г.

Беше извършена проверка на представените данни от подготвителния етап по Платежоспособност II относно спазване на капиталовите изисквания на 37 застрахователни дружества.

През 2015 г. с цел да се гарантира извършването на подготвителни действия във връзка с прилагането на Директива 2009/138/ЕО (Платежоспособност II), беше извършена проверка и на докладите относно резултатите от първата оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, считано от 2014 г., представени от застрахователите, попадащи в приложното поле.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления – ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет – страниците на ПОД.

Ежедневният надзор се осъществява на базата на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО, като **през отчетната година са извършени 7 056 ежедневни проверки**. При извършването на проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на регламентираните в КСО количествени ограничения, съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките - попечители. При осъществявания ежедневен надзор се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и таксата от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, както и правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, и на стойността на един дял, както и оповестяването на информацията за стойността на един дял по реда и в сроковете, предвидени в Наредба № 9 на КФН.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО. **През 2015 г. са извършени общо 494 проверки** - 130 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 364 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ФДПО. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО. Чрез нормативно определените показатели ежемесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са капиталова адекватност на ПОД, ликвидност на ПОД и ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО. Ежемесечно се анализира ръста на активите и ръста на осигурените лица във ФДПО, инвестиции и стойност на един дял на пенсионните фондове. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на шестмесечие и на годишна база. Тези показатели са свързани с дейността на ПОД - капитал, активи, приходи и разходи на ПОД, и на ФДПО - ръст на активите и на участниците във ФДПО, инвестиции и доход на пенсионните фондове.

През 2015 г. са извършвани и ежемесечни проверки на електронните страници на ПОД, във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и Изискванията към съдържанието на рекламните и писмени информационни материали на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени несъответствия или пропуски.

През годината от КФН е изисквана допълнителна информация и е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на отделни инвестиции в портфейлите на ФДПО, както и по отношение на капиталова адекватност и ликвидност на някои ПОД. От едно пенсионноосигурително дружество е изискана и представена Програма за финансово стабилизиране на дружеството и изпращане в КФН на предварителни отчети два пъти месечно.

3.2. Проверки на място

Проверките на място са един от основните елементи от дейността на КФН, посредством който се упражнява държавния надзор в областта на небанковия финансов сектор. Извършените проверки на място от гледна точка на причината за тяхното провеждане се делят на две групи – планови и извънпланови (извънредни). Съобразно обхвата на проверката, инспекцията може да бъде тематична и пълна (комплексна). В рамките на тематичните проверки се разглеждат и анализират конкретни направления от дейността на проверяваното лице, докато при комплексната проверка се подлага на изследване цялостната дейност на съответното лице.

В КФН е създаден и функционира механизъм за планиране на проверки през съответната година, въз основа на който се извършва категоризацията на дружества по определени критерии. Извънредните проверки се извършват при възникнала необходимост от инспекция, породена от конкретни обстоятелства, установени в хода на осъществявания надзор. През отчетния период в областта на капиталовите пазари преобладават извършените планови проверки.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2015 г. по отношение на инвестиционните посредници са открити **25 тематични проверки**, от които 2 на кредитни институции в качеството им на банки, предоставящи инвестиционни услуги по чл. 5 от ЗПФИ, както и 1 пълна проверка на място, която е приключила с предложение за отнемане на издадения лиценз. Една от откритите проверки е извършена съвместно с ДАНС. Приключили са откритите през предходната година проверки на инвестиционни посредници и дружества, които предоставят инвестиционни услуги без лиценз.

През отчетната 2015 г. са приключени откритите **през 2014 г. 1 извънпланова проверка на ЦД и 1 извънпланова проверка на БФБ**. Проверките са с тематичен характер, тъй като са изследвани конкретни области от дейността на двете дружества. В резултат на извършените проверки на ЦД и БФБ са дадени **общо 19 предписания**, като отделно от това са изпратени **общо 4 сигнала** по компетентност до съответните компетентни институции.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През отчетния период е открита **1 пълна планова проверка на УД и управляваните от нея 3 колективни инвестиционни схеми**, като проверката е приключена в рамките на 2015 г. В резултат на извършената проверка на УД са отправени **общо 35 препоръки** и е изпратен **1 сигнал** до съответната компетентна институция.

През отчетния период е продължена работата и съответно са приключени **2 от плановите проверки на цялостната дейност на управляващи дружества, открити през 2014 г. По тези проверки са дадени общо 27 броя препоръки**.

В хода на проверките на управляващи дружества и управляваните от тях колективни инвестиционни схеми се изследва и анализира организацията на дейността на управляващите дружества от една страна, а от друга тяхната дейност по отношение на организиранияте и

управлявани от тях ДФ с оглед спазване на приложимото законодателство. В обхвата на проверките се обследват въпросите, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на УД, отношенията на УД с депозитаря и инвестиционните посредници, определяне на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на колективните инвестиционни схеми, оценка на активите в портфейла на КИС, продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС, структурата на активите и пасивите на КИС, отчетност на КИС, спазване изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари, както и всички вътрешни документи. По отношение на УД, предоставящи допълнителни услуги по чл. 86, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, в проверките се включва обследване на дейността по управление на портфейли на инвеститори и предоставяне на инвестиционни консултации.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетната година е открита и приключена **1 пълна проверка на АДСИЦ** и обслужващите дейността му дружества. Открити са и **2 проверки на публични дружества, като 1 от тях е приключена през 2015 г.** В резултат на извършените през 2015 г. проверки са установени основания за отправяне на **9 препоръки**. Отделно от това по отношение на АДСИЦ са установени основания за отнемане на издадения лиценз за извършване на дейност по ЗДСИЦ. В хода на проверките са установени основания за **сезиране по компетентност на 6 институции**, като предвид факта, че проверките са приключени в края на отчетния период, през 2015 г. е **изпратен 1 от сигналите**.

През отчетния период е продължена работата и съответно е **приключена 1 от плановете проверки на АДСИЦ**, открита през 2014 г., в рамките на която е проверена цялостната дейност на дружеството. В резултат на извършената проверка на АДСИЦ са дадени **общо 14 броя препоръки, открити са 5 производства по издаване на индивидуален административен акт**, приключили с издаване на решения за прилагане на принудителна административна мярка, като са изпратени и два сигнала до съответните компетентни институции.

Проверката на дейността на АДСИЦ обхваща от една страна дейността на дружеството като специфичен вид акционерно дружество, получило лиценз съгласно ЗДСИЦ за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти и секюритизация на вземания. От друга страна, при проверката се изследва изпълнението на задълженията на АДСИЦ в качеството им на ПД. В тази връзка проверката на АДСИЦ обхваща както спазването на ЗДСИЦ, така и ЗППЦК, нормативните актове по неговото прилагане и ЗПЗФИ. В хода на проверката на АДСИЦ се анализират отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност, отношенията с банката-депозитар, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалба, съхранението и инвестирането на свободни средства, разкриването на регулирана информация, разходите по управление и обслужване на дружеството, задълженията свързани с провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи.

Проверките на публичните дружества се извършва за спазване разпоредбите на ЗППЦК, на нормативните актове по неговото прилагане и ЗПЗФИ, като при тях основните въпроси, които се разглеждат и анализират са свързани с разкриването на регулирана информация, сключените от публичното дружество сделки и свикването и провеждането на общите събрания на акционерите (ОСА).

В резултат на извършените проверки са съставени общо 20 акта за установяване на административни нарушения.

Застраховане

През 2015 г. са открити **общо 53 проверки на място** на застрахователни посредници и застрахователни дружества, от които **3 проверки на застрахователни дружества и 50 проверки на застрахователни посредници**. От всички проверки извършени през отчетния период, **2 проверки са общи, а 51 са тематични проверки**.

През 2015 г. са приключени 2 общи проверки на застрахователни дружества, една от които е открита през предходната година. Към края на отчетната година 3 проверки на застрахователни дружества не са приключени, включително една, която е започната през 2014 г. От тях **една проверка е обща, планова проверка, а 2 са тематичните проверки**. Тематичните проверки са за спазване нормативните изисквания, свързани със сключването на задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите. Една от тематичните проверки е за достатъчност на техническите резерви.

При извършването общи проверки на застрахователи се проверява цялостната дейност дружеството, а именно:

- Проверка на цялостното финансово състояние на дружеството, което обхваща:
 - оценка на застрахователния портфейл, на база данните за всички сключени договори, начисления по тях премиен приход и достатъчността на образувания пренос - премиен резерв;
 - проверка на счетоводната и информационна отчетност на дружеството;
 - оценка на активите, използвани за покритие на техническите резерви;
 - оценка на задълженията и процеса на предявяване и уреждане на претенциите, на база данни за всички предявени и изплатени претенции за период не по-кратък от пет години;
 - оценка на разходите и другите приходи от дейността;
- Проверка и оценка на размера на образувания технически резерви и финансовото състояние:
 - установяване на достоверността на данните, представяни с периодичните отчети и справки;
 - оценка на достатъчността на образувания резерв за предявени, но неизплатени претенции и възникнали, но непредявени претенции.
- Проверка за спазване изискванията по ЗМИП и ЗМФТ, включваща:
 - регистрите по чл. 8 ал. 1 от ЗМИП;
 - одобрените от ДАНС вътрешни правила за мерките срещу пране на пари;
 - уведомления до ДАНС за идентифицирани лица със съмнения за пране на пари;
 - спазване на процедурите за идентифициране и верифициране на данните на клиентите на дружествата;
 - структура на дружествата, от която е видно кой отговаря за спазването на вътрешните правила;
 - проверка на три годишна програма за мерките срещу пране на пари по чл. 32 ал. 1 т. 10 от КЗ.

За 2015 г. са извършени общо **50 проверки на застрахователни посредници**, от които 50 тематични проверки във връзка със съблюдаване спазването на КЗ и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения. По-голяма част от извършените тематични проверки през 2015 г. на застрахователните брокери са за спазване изискванията на чл. 153, ал. 2 и чл. 155, ал. 1 от КЗ.

В обхвата на извършените проверки на застрахователи и застрахователни посредници във връзка със застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите са проверени предлаганите тарифи по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, възлагането на дейности по застрахователно посредничество на други лица, които нямат право да извършват такава дейност и извършването на дейност като застрахователен агент за повече от един застраховател.

В резултат на извършените **проверки на застрахователи и застрахователни посредници са съставени актове за установени 230 броя административни нарушения в съставени 88 АУАН**, като 13 броя нарушения на застрахователни посредници са в резултат на закъснение на подаване на отчети или липса на такива.

Допълнително пенсионно осигуряване

Проверките на място през 2015 г., относно спазване разпоредбите на КСО и на подзаконовите нормативни актове, свързани с неговото прилагане, **са общо 20** и всички са приключили с връчени констативни протоколи.

Общи планови проверки върху дейността на пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) **са извършени в 7 дружества**, като извършването на една от общите проверки е започнало през предходната година. В пенсионноосигурителните дружества са извършени **11 тематични проверки**. Съвместно с управление „Банков надзор“ на БНБ са **извършени 2 проверки в банки-попечители на ФДПО**.

При общите проверки се упражнява контрол върху всички основни дейности, които пенсионноосигурителните дружества осъществяват: проверка на ръководството и организацията на дейността на ПОД; договорните отношения с банка–попечител, с инвестиционни посредници и с инвестиционен консултант; дейността на осигурителните посредници; организацията и дейността на службата за вътрешен контрол; дейностите по промяната на участие и прехвърляне на средствата на осигурени лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване; предоставянето на информация на осигурените лица; финансово състояние на ПОД и финансова отчетност; организацията на дейността по управление на активите и риска; формирането и поддържането на пенсионните резерви в дружеството. По отношение на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване се проверяват: структурата на инвестиционните портфейли на ФДПО; съответствието на системата от вътрешни правила и процедури за вземане на решения за инвестиране на средствата на ФДПО и практическата реализация на тази дейност; последващата оценка на активите и пасивите на ФДПО; сключени сделки за инвестиране активите на ФДПО; вземанията и задълженията, свързани с инвестиции на ФДПО и правилното им отразяване във финансовите отчети; договорните отношения с осигурени лица и пенсионери; задължения и плащания към осигурени лица и пенсионери.

При осем от извършените през 2015 г. тематични проверки на място е упражнен контрол върху изпълнението на препоръки, дадени при предходни проверки. По време на тези тематични проверки е установено какви действия са извършени от пенсионноосигурителните дружества за изпълнение на препоръките, дадени от Комисията.

При три от извършените тематични проверки обект на контрол са три различни направления от дейността на всяко от пенсионноосигурителните дружествата, а именно: активи и инвестициите, вземания и задължения на ФДПО; финансовото състояние на ПОД, капиталовата база и минималните ликвидни средства; спазване изискванията на Наредба № 3 от 24.09.2003 г. за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за

допълнително пенсионно осигуряване в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество (Наредба № 3 от 24.09.2003 г. на КФН).

В резултат на извършените проверки в изготвените констативни протоколи към ръководствата пенсионноосигурителните дружества **са дадени общо 187 препоръки за подобряване на тяхната дейност и с цел защита на интересите на осигурените лица**. Най-често даваните препоръки, са по отношение на следните дейности:

- инвестиционна дейност - констатираните проблеми са относно организацията на инвестиционния процес, формулирането на конкретни инвестиционни цели, начина на вземане на инвестиционни решения, тяхната обосновка и документирането им; необходимост от осъществяването на съпоставка на постигнатите резултати със заложените инвестиционни цели и др.;

- управление на риска – констатирана е необходимо от доразвиване на системите за наблюдение, измерване и управление на риска и практическото прилагане на прозрачни процедури за идентифициране на завишени нива на наблюдаваните рискове. Препоръките са за разглеждане и обсъждане на конкретни въпроси, свързани с нивата на отделните категории риск и с наличието на проблемни или потенциални проблемни инвестиции в портфейлите на ФДПО, с цел приемане на мерки за предотвратяване или снижаване на рисковете;

- вътрешен контрол – констатирана е необходимост от извършване на системни проверки относно: дейността на осигурителните посредници, по отношение спазване принципа на доброволността при избор на ФДПО; наличие на концентрация на подадени заявления, чрез един осигурителен посредник и/или на заявления, заверени от едно и също лице (нотариус или кмет); идентифициране на причините довели до извършването на констатираните от контролните органи нарушения и даване на предложения и препоръки за подобряване на организацията на работа в пенсионноосигурителното дружество.

При проверките на банките-попечители не са установени нарушения на нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване. В изготвените констативни протоколи **са дадени общо 5 препоръки**, насочени към подобряване на извършваната дейност и повишаване на контрола върху законосъобразното инвестиране на средствата на ФДПО.

3.3. Правоприлагане

През 2015 г. по отношение на участниците в небанковия финансов сектор се отчита спад в броя на съставените актове за установяване на административни нарушения. Това намаление се дължи до голяма степен на ефективния надзор, осъществяван от страна на КФН през последните години, който продължава и през 2015 г., както и съответно на превантивния ефект на наложените санкции през предходните отчетни периоди.

По отношение на инвестиционната общност през отчетната година съставените актове за установяване на административни нарушения (АУАН) намаляват на 531 броя при 577 броя през 2014 г. По-голяма част от нарушенията са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и инвестиционните посредници (ИП).

С издадените през 2015 г. НП (430 бр.) са наложени санкции на обща стойност от 3 106 200 лв., като от тях в процедура на обжалване са НП с които са наложени санкции в общ размер на 1 500 900 лв.¹⁰ Общата стойност на влезлите в сила през 2015 г. наказателни постановления (НП) е

¹⁰ Сборът от влезлите в сила издадени НП през 2015 г. с тези в процедура по обжалване не дава като резултат общо наложените през 2015 г. санкции, тъй като част от НП не са връчени на нарушителите или срока за обжалване след връчване не е изтекъл.

2 392 100 лв., като тя не обхваща стойността на всички издадени НП, тъй като част от тях са обжалвани пред компетентния съд. По-голямата част от общата стойност на влезлите в сила през 2015 г. наложени санкции е свързана с издадени през 2015 г. НП, а именно 1 340 600 лв.

През 2015 г. са постъпили общо 210 броя жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“. От издадените 430 НП 188 броя са обжалвани. От издадените 330 индивидуални административни актове са обжалвани двадесет и два броя. Тридесет и осем броя жалби срещу наказателни постановления са постъпили от инвестиционни посредници, а 150 от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, включително колективните инвестиционни схеми и управляващите ги дружества. Шестнадесет броя жалби срещу индивидуални административни актове са подадени от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, а шест жалби са подадени от инвестиционни посредници.

През 2015 г. откритите, съответно приложени, принудителни административни мерки (ПАМ) по отношение на публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа в основната си част се отнасят за разкриване на регулирана информация. Производствата по прилагане на принудителни административни мерки са инициирани, както в резултат на проверки на място, така и дистанционно.

През 2015 г. са съставени 472 акта за установяване на административни нарушения (АУАН) на **участниците в застрахователния пазар**, както и 4 акта на други физически и юридически лица, които извършват дейност по застрахователно посредничество, без да са вписани в регистъра по чл. 30 от Закона за Комисията за финансов надзор. Със съставените актове са констатирани общо 703 административни нарушения, които са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушенията са констатирани при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица, както и при разглеждане на жалби на потребители на застрахователни услуги.

Общият брой на издадените през годината НП е 509, като с тях са наложени санкции или глоби на участници на застрахователния пазар на обща стойност 1 730 200 лв. Общата стойност на влезлите в сила НП възлиза на 1 195 200 лв., като основната част от сумата е начислена във връзка с влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества.

През 2015 г. са постъпили общо 394 жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“. От тях 381 броя са срещу издадени наказателни постановления, а 13 броя са срещу издадени индивидуални административни актове, с които са приложени принудителни административни мерки.

Таблица 15. Правоприлагане през 2015 г.

	Съставени АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП** (лв.)	Открити производства по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ***
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ и други лица	35	40	129 000	18	13
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	496	390	2 263 100	560	317
Общозастрахователни дружества	412	438	1 039 200	85	54
Животозастрахователни	6	6	14 500	-	-

дружества					
Застрахователни брокери	49	60	128 000	-	-
Застрахователни агенти/лица, извършващи дейност като застрахователни агенти, без да са вписани в регистъра на КФН	7	5	11 500	-	-
Гаранционен фонд, НББАЗ	2	-	2 000	-	-
Пенсионноосигурителни дружества/представляващи ги лица	22	18	272 700	-	9
Други ЮЛ и ФЛ	4	-	-	-	-

Бележки: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **Стойността на влезли в сила НП през 2014 г. обхваща и НП, издадени през предходни периоди. ***До решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През 2015 г. се наблюдава рязък спад на броя на съставените актове за установяване на административни нарушения (АУАН) на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване и на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане (22 броя), съпоставени с броя на съставените АУАН през 2014 г. (125 броя).

Издадените през отчетната година наказателни постановления са 18 броя и с тях са наложени глоби и имуществени санкции на обща стойност от 302 200 лв. От тях 300 000 лв. са по наложени имуществени санкции на пенсионноосигурителните дружества (ПОД), а 2 200 лв. са по наложени глоби на физически лица - членове на управителните органи на ПОД. В рамките на отчетния период няма влезли в сила НП, издадени през 2015 г., тъй като всичките издадени през годината НП са обжалвани и образуваните съдебни производства не са приключили. През 2015 г. са влезли в сила наказателни постановления, издадени в предходни години, като наложените с тях глоби и имуществени санкции са на обща стойност 272 700 лв.

През отчетния период са приложени 9 принудителни административни мерки спрямо пенсионноосигурителните дружества. Със 7 от приложените принудителни административни мерки пенсионноосигурителните дружества са задължени да приемат заявления за промяна на участие на осигурени лица, а с 2 две - да прехвърлят средства на осигурени лица в друг фонд за допълнително пенсионно осигуряване. Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

През 2015 г. са постъпили общо 19 броя жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“. От тях 18 броя са срещу издадени наказателни постановления и 1 брой срещу издаден индивидуален административен акт, с който е приложена принудителна административна мярка.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2015 г. се наблюдава известна промяна във вида на констатираните нарушения свързани с дейността на инвестиционните посредници. През отчетния период преобладават нарушенията, свързани с лицензионния режим за осъществяване на дейност и с предоставяне в КФН на законоустановената информация.

През отчетния период преобладават нарушенията, свързани с отчитането на нарежданията на клиенти и сключените за тяхна сметка сделки в дневниците на инвестиционния посредник. Също така са констатирани значителен брой нарушения свързани със смесване на клиентски парични средства с тези на инвестиционния посредник, съответно при ползване на клиентските парични средства.

Таблица 16. Най-чести нарушения в сферата на ИП, ЦД и БФБ през 2015 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
ИП не представя в КФН на месечна база справка за клиентските активи (чл. 77н, ал. 12 от ЗППЦК)	10	3
ИП извършва услугите и дейностите по чл. 5, ал. 2 и 3 от ЗПФИ след отнемане на издадения му лиценз (чл. 23, ал. 1 от ЗПФИ)	8	8
ИП, с изключение на банките, извършва други търговски сделки, освен тези по чл. 7, ал. 2 и 3 на ЗПФИ (чл. 7, ал. 1 от ЗПФИ)	3	3
ИП не уведомява КФН за промяна на лицата по чл. 39, ал. 1 и 2 от Наредба № 38, и на инвестиционния консултант (чл. 85, ал. 1, т. 7 от Наредба № 38)	3	1
ИП ползва паричните средства на клиентите си за своя сметка или за сметка на други клиенти (чл. 34, ал. 7, т. 1 и т. 3 от ЗПФИ)	-	13
ИП не държи паричните средства на клиентите отделно от паричните средства на посредника (чл. 29, ал. 5 от Наредба № 38)	-	7

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

В резултат от извършените през 2015 г. проверки на дейността на управляващите дружества се констатираха нарушения, свързани със спазване на инвестиционните ограничения и докладване пред КФН на същите. Също така се констатираха проблеми, свързани с делегиране на част от дейността на управляващото дружество на трети лица. Във връзка с констатираните нарушения са съставени осем броя АУАН, по които произнасянето на административно-наказващия орган е през 2016 г.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период се наблюдава спад на общо извършените от публични дружества и емитенти на ценни книжа нарушения, при запазване на вида на нарушенията. Значителна част от констатираните нарушения е свързана с непредставяне или представяне със закъснение на регулирана информация. Друга съществена част от нарушенията се отнася до неизпълнение на приложена принудителна административна мярка (ПАМ) по чл. 212 ЗППЦК, непровеждане на редовно годишно общо събрание на акционерите (ОСА) в законовоопределения срок.

Таблица 17. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа през 2015 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен и/или тримесечни финансови отчети за дейността на ПД и емитенти (чл. 31, ал. 1 от Наредба № 2)	130	108
Несъобразяване с приложена ПАМ по чл. 212 ЗППЦК (чл. 221, ал. 6 от ЗППЦК)	116	96
Непредставяне или представяне със закъснение на консолидирани годишен и/или тримесечни финансови отчети за дейността на ПД и емитенти (чл. 31, ал. 3 от Наредба № 2)	94	64
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен и тримесечни финансови отчети за дейността на АДСИЦ (чл. 40 от Наредба № 2)	41	44
Непровеждане на РГОСА до края на първото шестмесечие на 2015 г. (чл. 115, ал. 1 от ЗППЦК)	28	2
Непредставяне или представяне със закъснение на отчет за изпълнение на задълженията си съгласно условията на облигационната емисия, включително за изразходване на средствата от облигационния заем, за спазване на определените финансови показатели и за състоянието на обезпечението (чл. 100е от ЗППЦК)	15	14
Непредставяне на протокола от заседанието на ОСА пред КФН и пред обществеността по законоустановения ред и срок (чл. 117, ал. 2 и 3 от ЗППЦК)	13	1
Сключване на сделки от представляващите ПД, надвишаващи законоустановените прагове, без изрично упълномощаване от страна на ОСА и неправомерно упражняване правото на глас в управителния орган на ПД, при вземане на решение за сключване на такива сделки (чл. 114, ал.1 и чл. 114а, ал. 4 от ЗППЦК)	9	5
Представените в КФН отчети, уведомленията и информацията са съдържали неверни, подвеждащи или непълни данни (чл. 100м, ал. 1 от ЗППЦК)	6	23
Неразкриване на дялово участие в капитала на публично дружество, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ в законоустановения срок (чл. 145 и 148 от ЗППЦК)	5	8

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване

на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане

И през 2015г. основните, извършени от застрахователните дружества, нарушения са непроизнасянето в предвидените в чл. 107 и чл. 271 от КЗ (отм.) срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, за което са съставени общо 319 АУАН. Констатирани са и голям брой нарушения на чл. 155, ал. 1, т. 2 от КЗ (отм.), който предвижда задължение за застрахователните брокери да гарантират изпълнението на задължението си да прехвърлят платената им застрахователна премия, предназначена за застрахователя, или да прехвърлят на потребителя на застрахователни услуги платеното от застрахователя обезщетение или парична сума чрез използване на специална клиентска сметка. За нарушенията са съставени 18 акта, с които са установени 109 нарушения на чл. 155 от КЗ (отм.).

С ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г. е обнародван нов Кодекс за застраховането, който е в сила от 01.01.2016 г. и отменя приетия с ДВ, бр. 103/2005 г. Описаните в отчета актове за установяване на административни нарушения и издадените наказателни постановления касаят нарушения на разпоредбите на КЗ, обн. ДВ бр. 103/2005г., отменен с новия КЗ, считано от 01.01.2016 г.

Таблица 18. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2015 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ 15 дневен срок след представяне на всички относими доказателства (чл. 107, ал. 1 от КЗ /отм./)	271	288
Непроизнасяне на застрахователя в предвидения от КЗ тримесечен срок при предявена претенция по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (чл. 271, ал. 2 вр. ал. 1 от КЗ /отм./)	48	47
Неспазване на реда и методиката за образуване на технически резерви от застрахователите и от презастрахователите (чл. 8а от Наредба 27)	28	31
не е използвана специална клиентска сметка за превеждане на застрахователните премии за застрахователя и застрахователните обезщетения или парични суми за потребителя на застр. услуги (чл. 155, ал. 1, т. 2 от КЗ /отм./)	18	39
Не е сключен договор за възлагане между потребителя на застрахователни услуги и застрахователния посредник (чл. 153 от КЗ /отм./)	14	13
Непредставяне в срок на отчет от застрахователен брокер (чл. 162 от КЗ /отм./)	10	5

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

Преобладаващият брой съставени АУАН (18 от общо 22 броя) са за нарушения свързани с: неспазване на забраната за инвестиране средства на фондовете за допълнително пенсионно

осигуряване в свързани лица; нарушаването на забраната членовете на управителен или контролен орган на пенсионноосигурителното дружество да бъдат страна по сделки с пенсионноосигурителното дружество; неполагане грижата на добрия търговец при управлението на средствата на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване.

Таблица 19. Най-чести нарушения в сферата на допълнителното пенсионно осигуряване през 2015 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
ПОД е инвестирало средства на фонд за допълнително пенсионно осигуряване в нарушение на забраната за инвестиране в свързани лица (чл. 177, ал.1 от КСО)	8	5
Членовете на управителен или контролен орган на пенсионноосигурителното дружество са страна по сделки с пенсионноосигурителното дружество (чл.121д, ал.5 от КСО)	6	4
ПОД не е управлявало средствата на фонд за допълнително пенсионно осигуряване с грижата на добър търговец (чл. 126 от КСО)	4	3

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

3.4. Пазарни манипулации

Основната насока на дейността по предотвратяване на пазарни злоупотреби се изразява в осъществяване на текущо наблюдение на сделките с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар в Република България с цел предотвратяване и разкриване на пазарни злоупотреби, повишаване на общественото доверие в пазара на финансови инструменти и осигуряване на своевременно и пълно разкриване на информация на инвеститорите. Тази дейност се извършва посредством осъществявания дистанционен надзор и проверки на място за спазване изискванията на (ЗПЗФИ).

Пазарната информация за търговията на регулираните пазари на ценни книжа се събира, обработва и на тази база се изготвят справки и текущи доклади за търговията с финансови инструменти. Текущо се следят публикации, отнасящи се до емитентите на ценни книжа, с цел недопускане манипулиране на пазара на финансови инструменти. Надзор се осъществява и по отношение на представяне в срок на информация по чл. 16 от ЗПЗФИ, касаеща сключените сделки от лица, които изпълняват ръководни функции в емитент и лица, тясно свързани с тях. При осъществяване на посочените дейности се обменя информация с Българска народна банка, с други държавни органи и институции, с органите на местното самоуправление и местната администрация и с неправителствени организации. В хода на проверките при установяване на извършено престъпление, свързано с дейността на поднадзорните лица прави предложение за уведомяване на прокуратурата.

През 2015 г. са извършени 92 проверки за спазване разпоредбите на Закона срещу пазарни злоупотреби с финансови инструменти (ЗПЗФИ) във връзка със забраните за недобросъвестна търговия с ценни книжа, манипулиране на пазара, вътрешна информация и вътрешни лица.

Единадесет от проверките, по които е работено през отчетната година, са започнати през втората половина на 2014 г.

През 2015 г. са започнати общо 85 проверки относно спазване разпоредбите на ЗПЗФИ, от които 14 проверки по постъпили сигнали от физически и юридически лица. Четири от проверките продължават през 2016 г.

В резултат на извършените проверки през 2015 г. са съставени 8 акта за установяване на административни нарушения.

Таблица 20. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, манипулирането на пазара, вътрешната информация и вътрешните лица през 2015 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Нарушение на задължението от страна на лицата, които изпълняват ръководни функции в емитент, и лицата, тясно свързани с тях, да уведомят писмено КФН в законоустановения срок за сключените за тяхна сметка сделки на стойност над 5000 лв. в рамките на една календарна година с акции, издадени от емитента. (чл. 16 ЗПЗФИ)	6	-
Не разкриване от страна на емитента на вътрешна информация, пряко отнасяща се до него, по законоустановения ред и срок. (чл. 12 от ЗПЗФИ)	2	1
Манипулиране на пазара на финансови инструменти чрез извършването на сделки или подаването на нареждания, създаващи невярна или подвеждаща представа относно търсенето, предлагането или цената на финансови инструменти или определяне на цената на дадени финансови инструменти на необичайно или изкуствено ниво. (чл. 11 във връзка с чл. 6, ал. 1, т. 1от ЗПЗФИ)	-	4

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

През отчетния период в регистъра на КФН, с разпореждане на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, са направени общо 800 броя вписвания по чл. 16 от ЗПЗФИ.

4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

4.1. Достъп до финансова информация

При осъществяването на комуникационната си политика Комисията за финансов надзор неизменно се ръководи от принципите на законност, публичност, достъпност и прозрачност.

Обществеността се информира относно актуалните аспекти в дейността на КФН и функционирането на небанковите финансови пазари посредством ежедневни публикации на официалната интернет страница на Комисията www.fsc.bg, чрез отразяване в медиите, при участия в публични събития и форуми, както и посредством отговор на конкретни запитвания от граждани

и фирми по въпроси от компетентността ѝ, изпратени по пощата, на електронните адреси, по телефона и на място.

През 2015 г. по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в КФН са постъпили четиринадесет заявления от субекти на правото на достъп до обществена информация, в т.ч. осем от граждани, две от журналисти, три от фирми и едно от народни представители, отнасящи се до надзорната дейност, отчетността на институцията и един проект за нормативен акт. На всички заявления е изпратен отговор в законоустановения срок.

КФН поддържа регулярни контакти с централните и регионални печатни и с голям брой електронни медии с цел осведомяване на широката общественост относно своята дейност. През 2015 г. са организирани тридесет и четири медийни изяви на Председателя и Заместник-председателите на КФН – участия в електронни и печатни медии, в публични дискусии, конференции и други форуми. Предоставени са над сто и петдесет експертни становища, справки и отговори на актуални въпроси, зададени от потребители, журналисти, анализатори, студенти и др.

През 2015 г. Комисията прие Харта на клиента, продължи да изпълнява Програмата за защита правата на потребителите на небанкови финансови услуги и повишаване на финансовата грамотност 2012 г. - 2015 г. и утвърди Вътрешни правила на КФН за предоставяне на обществена информация по ЗДОИ.

На своята интернет страница КФН регулярно актуализира рубриците си за предоставяне на информация за потребители, поднадзорни лица, медии, партньори и всички заинтересовани лица в страната и чужбина. През годината са публикувани 43 решения на Комисията, 594 решения на Заместник-председателите на КФН, четири отчета на члена на КФН, компетентен по постъпилите жалби, над две хиляди публикации и съобщения, касаещи дейността на Комисията и състоянието на небанковия финансов сектор, 116 новини, над шестдесет съобщения (в т.ч. съвети към потенциални инвеститори, предупреждения, изявления по кризисни и специфични казуси, съобщения относно провеждане на изпити), петнадесет прессъобщения, три публикации относно право на отговор, тримесечни, шестмесечни и годишни отчети за дейността на трите управления във връзка с лицензионната и надзорната им дейност, резултати от дейността по допълнително пенсионно осигуряване по тримесечия и предварителни за 2015 г., справки за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, резултати от промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг за съответен период, информация относно осигурените лица и натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, обобщена информация за дейността на застрахователните компании и застрахователните посредници през 2015 г., ежемесечна статистика за застрахователния пазар, по дванадесет актуализации на списъците на застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, нотифицирали КФН, че желаят да извършват застрахователна дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи, желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на Европейския съюз, четири съобщения относно застрахователния пазар, единадесет - във връзка с капиталовия пазар и др.

През 2015 г., в раздел „Европейски въпроси“ на електронната страница на КФН, са публикувани нормативни документи от европейското законодателство, в т.ч. една директива на Европейския парламент и на Съвета на ЕС, двадесет и три регламента и решения на Съвета относно прилагане на ограничителни мерки, четири регламента и пет делегирани регламента на Европейската комисия, отнасящи се за капиталовия пазар, едно решение на ЕЦБ, седемнадесет регламента и един делегиран регламент на ЕК, както и един регламент на Европейския парламент, отнасящи се за застрахователния пазар, два делегирани регламента и едно решение за изпълнение към общите регламенти на Комисията, един документ с насоки и една публикация на „Въпроси и отговори“,

две публични изявления, едно съобщение и две информации на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA), едно съобщение и една публична консултация на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA). Оповестени са 243 предупреждения от европейски и световни надзорни институции към инвеститорите в България, свързани със злоупотреби на глобалните пазари от нелицензирани компании, които предлагат различни сделки с ценни книжа, нямащи финансово покритие и т.н.

В раздела „За потребителите“ се публикува важна информация, предназначена за широката общественост, с цел по-ефективно осъществяване политиката за защита на потребителите. Гражданите масово се възползват от възможността за директно подаване на жалби и сигнали на електронния адрес: delovodstvo@fsc.bg.

Чрез е-порталите, участниците в небанковия финансов сектор своевременно подават изискваната от КФН информация, подписана с електронен подпис. Подробни сведения за дружествата се предоставят чрез публичния регистър, който е достъпен както на интернет страницата в рубриците „Електронен регистър и картотека (ERiK)“ и „Новини от e-Register“, така и на място в Комисията.

През 2015 г. КФН изготви две свои издания – ежемесечно електронно издание на Бюлетин на КФН (12 редовни и три извънредни броя) и Годишен отчет на Комисията за финансов надзор през 2014 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през годината.

4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

Комисията за финансов надзор и през 2015 г. продължава да провежда своята активна политика по защита интересите на потребителите на продукти и услуги на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазар. Една от дейностите, свързана със защитата на потребителите е разглеждането от КФН на потребителски жалби от физически и юридически лица. В КФН е създаден процес по ефективна обработка на тези жалби, който и през 2015 г. осигурява максимално възможни действия съобразно предоставените законови правомощия на регулатора за защита на потребителите. От 2016 г. със изменение в Закона за защита на потребителите е въведена възможност за извънсъдебно решаване на споровете между потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги и доставчиците на тези услуги от помирителни комисии към Комисията за защита на потребителите, в които участват и експерти на КФН.

Към всяка жалба, регистрирана в информационната система в КФН, се подхожда индивидуално, по нея се извършва проверка и се предприемат действия в рамките на законовите правомощия на органите на КФН. Въз основа на натрупаната информация за постъпилите жалби в база данни се извършва обобщение и анализ, като се набелязват общи проблеми за инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазар. При необходимост се правят предложения за промяна на нормативната рамка, с цел повишаване защитата на потребителите.

През 2015 г. в КФН са постъпили 1 026 броя жалби¹¹, подадени срещу поднадзорни

на Комисията лица, по които институцията е компетентен орган, което прави приблизително 86 броя средномесечно постъпили жалби в КФН. През годината се наблюдава намаляване на броя на

¹¹ Посоченият брой жалби е получен след като насочените към отдел „Методология и жалби“ 1239 броя преписки по жалби, запитвания и сигнали (жалби) са приспаднати свързаните жалби и многократно

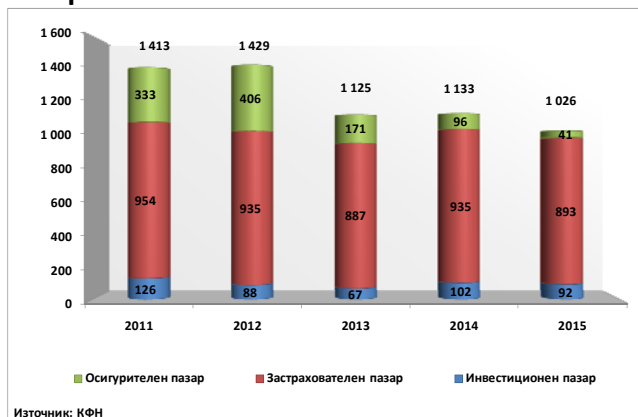
подаваните жалби от един и същ жалбоподател, както и жалбите по некомпетентност и запитванията.

постъпилите жалби със 107 по-малко в сравнение с предходната 2014 г., когато броят им е бил 1 133.

Динамиката на жалбите през последните четири години показва намаляване на жалбите по компетентност от 2012 г. до края на 2015 г., което може да се обясни с подобряване на пазарното поведение на поднадзорните лица, както и с факта, че те се отнасят с нужното внимание към потребителите на техните услуги и продукти.

Анализирайки съотношенията на жалбите по пазари през 2015 г. може да се каже, че спрямо 2014 г. се наблюдава намаление на броя постъпили жалби, свързани с инвестиционния пазар, като от 102 през 2014 г. те са достигнали 92 броя през 2015 г. По отношение на жалбите от осигурителния пазар, през 2015 г. се наблюдава пореден рязък спад на броя им до 41 спрямо 96 броя през 2014 г. Спадът на жалбите от осигурителния пазар е с трайна тенденция на намаление от 2012 г., когато техният брой е бил 406 броя. През 2015 г. се наблюдава и намаление на броя жалби, свързани със застрахователния пазар, с 4.7% спрямо 2014 г., за разлика от предходната година – 2014 г., когато е отчетено увеличение на този вид жалби в размер на 5% спрямо 2013 г.

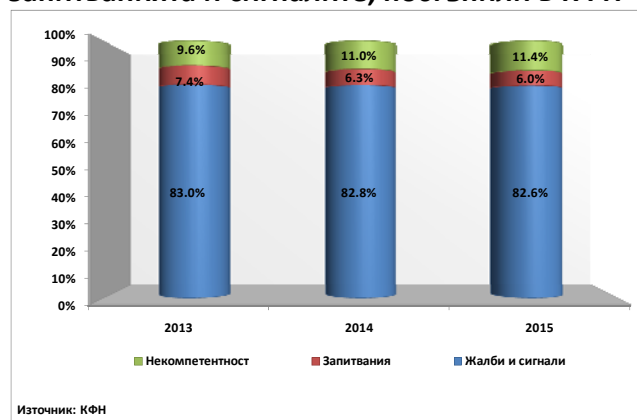
Графика 1. Динамика на жалбите в КФН по пазари

През 2015 г. в КФН са постъпвали и запитвания и жалби, които не са от нейната компетентност. Общият брой на постъпилите жалби в КФН, включително жалбите, по които институцията е компетентен орган, възлиза на 1 242 броя. От тях 1 100 са на потребители на услуги и продукти, предлагани от поднадзорни на КФН лица, сред които 74 запитвания. През 2015 г. жалбите, по които институцията не е компетентен орган за произнасяне възлизат на 142 броя. Относителният дял на жалбите по некомпетентност в общия брой жалби и запитвания отбелязват постоянен ръст от 2011 г., като през 2011 г. той възлиза на 5.1%, достига 7.3% за 2012 г., 9.6% за 2013 г., 11.0% за 2014 г. и 11.4% през 2015 г. Нарастващата тенденция на жалбите по некомпетентност е обратна на тази, свързана с жалбите и сигналите по компетентност, където има намаление, включително и на запитванията – техният дял възлиза на 88.6% през 2015 г. спрямо 89.0% през 2014 г. и 90.4% през 2013 г.

През 2015 г. спрямо 2014 г., се наблюдава намаление на запитванията с 14%, каквато е била тенденцията и през 2014 г. спрямо 2013 г., когато има регистриран спад от 14.9%. Делът на запитванията, постъпили в КФН намалява до 6.0% през 2015 г. спрямо 6.3% за 2014 г. и 7.4% за 2013 г.

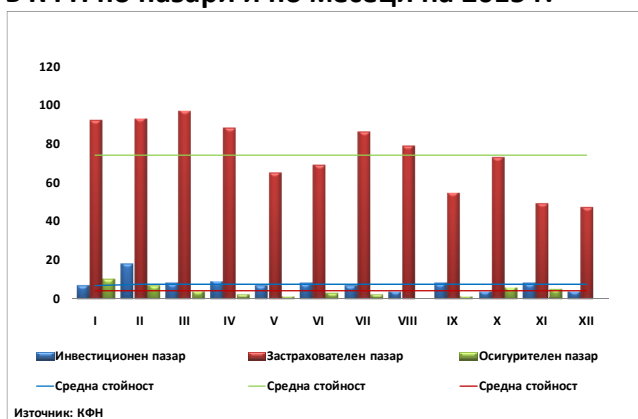
Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Анализирайки броя на ежемесечно постъпилите в КФН жалби през 2015 г. може да се каже, че жалбите на потребители на

финансови продукти и услуги от застрахователния пазар са с приблизително малки отклонения от средномесечната им стойност. По-големи отклонения от тази стойност се наблюдават през месеците януари, февруари, март, април, юли, септември, ноември и декември, т.е. наблюдава се по-голяма активност в началото и в края на година (през зимния период). За сравнение, през 2014 г. този тип жалбоподатели са били по-активни предимно през пролетта и есента. Жалбите на потребители на инвестиционния пазар са с малки отклонения в броя и постъпват сравнително регулярно, с изключение на месец февруари 2015 г., когато се наблюдава ръст до 18 броя от отчетените 7 броя през януари 2015 г., основно свързани с предоставяне на инвестиционни услуги от лица, които нямат разрешение за извършване на такава дейност. От институцията са предприети съответни мерки за прекратяване на дейността с оглед защита интересите на инвеститорите. При жалбите на осигурителния пазар се отчитат големи отклонения от средномесечната стойност, поради това, че техният брой е относително малък в сравнение с броя жалби на инвестиционния и застрахователния пазари. Не се наблюдава определена цикличност на постъпването на жалбите, каквато е била отчетена през 2013 г.

Графика 3. Динамика на жалбите, постъпили в КФН по пазари и по месеци на 2015 г.

Наблюдавайки изменението по тримесечия през 2015 г. на дела на жалбите, по които институцията е компетентна, и запитванията и жалбите, по които институцията не е компетентна, се отчита нарастване на жалбите по компетентност от 82.6% през първо тримесечие до 86% през второ тримесечие, с последващ спад до 81.8% през трето тримесечие и до 79.7% през четвърто тримесечие на годината. При запитванията пък се наблюдава постоянно нарастване на дела им през четирите тримесечия на 2015 г. Техният относителен дял нараства до 5.5% през второ тримесечие на 2015 г. спрямо отчетения през първо тримесечие на година относителен дял от 5.2%. Тенденцията на увеличаване се запазва, като през трето тримесечие е отчетен относителен дял от 6.1%, а през четвърто тримесечие на годината – 7.7%.

Графика 4. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия на 2015 г.

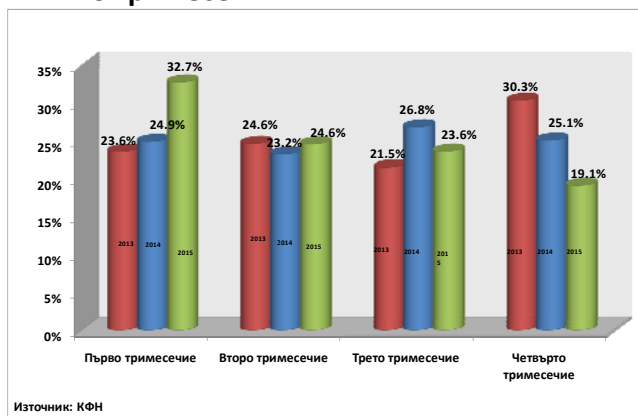

При жалбите по некомпетентност през 2015 г. не се очертава никаква тенденция на относителния им дял по тримесечия. През първо тримесечие делът на тези жалби е 12.3%, през второто тримесечие намалява до 8.5%, нараства до 12.2% през трето и има последващо нарастване до 12.6% през четвърто тримесечие.

От анализа на постъпващите в КФН жалби и сигнали по компетентност по тримесечия е видно, че през четирите

тримесечия на 2015 г. се наблюдава неравномерност в тяхното разпределение, за разлика от 2014 г., когато е отчетено относително еднакво ниво на разпределение. През първо тримесечие на 2015 г. са постъпили 32.7% от всички постъпили жалби по компетентност, през второ тримесечие 24.6%, през трето тримесечие - 23.6%, а през четвърто тримесечие на 2015 г. - 19.1%. От това разпределение може да се направи извод, че потребителите на небанкови финансови услуги и продукти през 2015 г. са изразили явно предпочитание да подадат жалби до надзорния орган през първо тримесечие на годината, за разлика от 2014 г., когато подобна концентрация на избора не се наблюдава.

Графика 5. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Анализирайки активността на потребителите през 2015 г. по тримесечия и сравнявайки я с тази през 2014 г. и 2013 г. не може да се определи ясна тенденция в активността им, както и не може да се обвърже с настъпването на определени събития.

През четирите тримесечия на 2015 г. се запазва тенденцията основният поток от жалби и сигнали, които постъпват и се обработват в КФН, да са на потребители на застрахователни услуги и продукти, подобно на състоянието през 2014 г.

За 2015 г. разпределението на жалбите по компетентност по пазари е както следва:

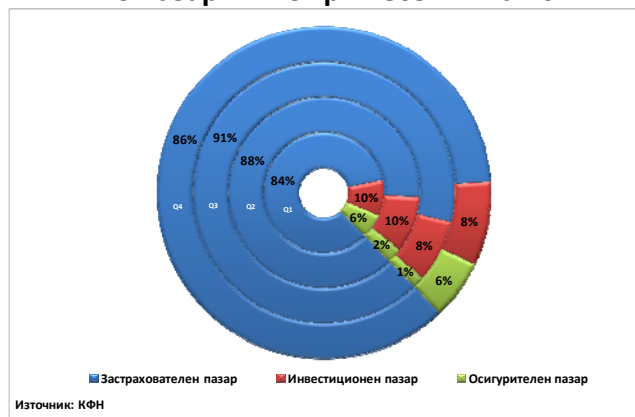
87% от жалбите са във връзка с продуктите и услугите, предлагани на застрахователния пазар, 4% - на осигурителния пазар и 9% - на инвестиционния пазар.

През 2015 г. се отчита увеличение на относителния дял на постъпилите жалби и сигнали на потребители на застрахователни услуги и продукти от 83% до 87% спрямо 2014 г. Нарастването на този дял в общо постъпилите в КФН жалби може да се обясни с намаляването на жалбите от осигурителния пазар и относителното постоянно ниво на жалбите от инвестиционния пазар.

При жалбите и сигналите, отнасящи се до осигурителния пазар, се наблюдава намаление от 57.2% през 2015 г. спрямо 2014 г., което в абсолютна стойност се изразява в намаление от 96 броя през 2014 г. до 41 броя през 2015 г. Респективно техният относителен дял в общия брой жалби е спаднал до 4% през 2015 г. спрямо 8% през 2014 г.

Не се отчита промяна в относителния дял на жалбите, отнасящи се до инвестиционния пазар. Техният относителен дял е 8.97% през 2015 г., спрямо 9.0% през 2014 г.

Графика 6. Динамика на жалбите, постъпили в КФН по пазари и по тримесечия на 2014 г.

Анализът на жалбите, постъпили в КФН по тримесечия и по пазари показва тенденция на намаляване на дела на жалбите на осигурителния пазар, като от 6.25% през първо тримесечие на 2015 г., те намаляват до 2.4% през второто тримесечие. През

следващото трето тримесечие на 2015 г. тенденцията на намаление се запазва, като относителният дял на жалбите от осигурителния пазар достига 1.2%. Увеличение на този вид жалби е регистрирано през четвърто тримесечие на 2015 г. спрямо второ и трето тримесечие на годината, когато относителният дял достига 5.6%. При жалбите на застрахователния пазар в рамките на годината по тримесечия се наблюдава увеличение на дела им през второ тримесечие спрямо първо тримесечие и през трето тримесечие спрямо второ тримесечие. През четвърто тримесечие на 2015 г. се отчита спад на дела до 86.2% от 90.9% през трето тримесечие.

Таблица 21. Структура на постъпилите жалби в КФН по пазари

	2013	2014	2015
Застрахователен пазар	79%	83%	87%
Инвестиционен пазар	6%	9%	9%
Осигурителен пазар	15%	8%	4%

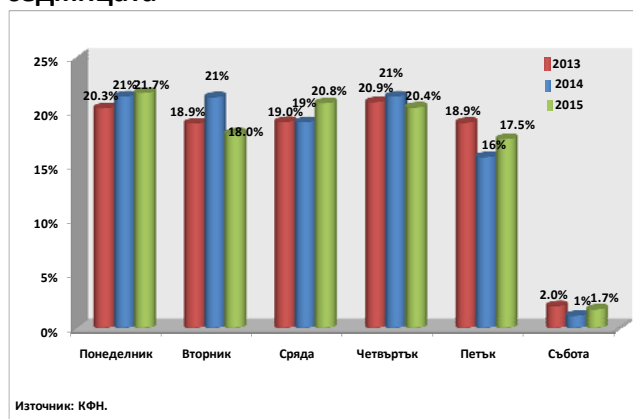
Източник: КФН.

Анализирайки жалбите по тримесечия през 2015 г. може да се каже, че се наблюдава равномерен относителен дял на жалбите и сигналите, произтичащи от дейността на поднадзорни на КФН лица, извършващи дейност в сферата на инвестиционния пазар. Техният относителен дял е в размер на 9.8% през първо тримесечие на 2015 г. и 9.5% през второ тримесечие. Отчетено е намаление до 7.6% през трето тримесечие на 2015 г. През четвърто тримесечие следва увеличение на относителния дял спрямо трето тримесечие до 8.2%.

Правейки обзор на постъпилите жалби и сигнали на потребители на инвестиционни, осигурителни и застрахователни услуги и продукти през 2015 г. и отчитайки динамиката на постъпването им по дни от седмицата, е видно, че потребителите са били най-активни в понеделник. Относителният дял на постъпилите жалби, запитвания и сигнали в

най-активния ден на 2015 г. понеделник е 21.7%. Същият ден е бил най-активен за жалбоподателите и през 2014 г. (21.4%) и през 2013 г. (20.3%). Логично обяснение за открояването на понеделник като най-активен ден е фактът, че лицата могат в почивните дни да подготвят жалбите си и в първия работен ден от седмицата да ги подадат.

Графика 7. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите в КФН по дни от седмицата

И през 2015 г. в КФН продължават да постъпват жалби и сигнали, по които институцията не е компетентен орган за произнасяне. През 2015 г. те са 11.4% от общо постъпилите жалби през годината. Спрямо 2014 г. не се отчита промяна на относителния дял на жалбите и сигналите, по които институцията не е компетентна за произнасяне. Относителният дял през 2014 г. е 11.0%. Тенденцията на увеличаване на този дял от предходните години не се наблюдава. При постъпване в КФН на жалба по некомпетентност, КФН препраща жалбата до институцията, която е компетентна за произнасяне, като уведомява за това лице. В случай, че в процеса на обработката на жалбите се установи, че лицето е насочило жалбата си и до компетентната за произнасяне институция, КФН не препраща жалбата до институцията, компетентна да се произнесе по нея, а разяснява на лицето какви са законовите правомощия на КФН,

като дава информация за пазарите, върху които осъществява надзор.

От направения анализ на постъпилите в КФН през 2015 г. жалби по некомпетентност е видно, че най-често тези жалби са свързани с кредитни продукти, предоставяни както от кредитни институции, така и от небанкови финансови институции. Тази тенденция се запазва през всички тримесечия на 2015 г. Делът на тези жалби представлява 37% от всички постъпили в КФН през 2015 г. жалби по некомпетентност. През второ тримесечие техният относителен дял е най-висок – 44%. През трето тримесечие на 2015 г. относителният дял на жалбите с такъв предмет е 36% и намалява през четвърто тримесечие на годината до 26%. Извършвайки сравнителен анализ на жалбите по некомпетентност, постъпващи в КФН през 2015 г. с тези през 2014 г., се установява, че през двете години се наблюдава сходна тенденция. И през 2014 г. най-голям дял от жалбите по некомпетентност са били жалбите, свързани с кредитни продукти, предоставяни от кредитни и небанкови финансови институции, когато те са били 38% от жалбите по некомпетентност.

Таблица 22. Динамична структура на жалбите по некомпетентност, постъпили в КФН през 2015 г. по предмет на жалбата

	Q1	Q2	Q3	Q4	2015
Кредитни продукти	40%	44%	36%	26%	37%
Паричен превод	16%	20%	8%	26%	17%
Мобилни услуги	0%	12%	0%	0%	2%
Спестовни продукти	0%	4%	0%	3%	1%
Данъчна сфера	2%	0%	0%	0%	1%
Други	42%	20%	56%	45%	42%
Източник: КФН.	100%	100%	100%	100%	100%

Жалбите, свързани с кредитни продукти в абсолютна стойност намаляват през второ тримесечие на година до 11 броя спрямо 20 броя през първо тримесечие на 2015 г. През трето тримесечие е отчетено нарастване на тези жалби до 13 броя, а през четвърто тримесечие се наблюдава тяхното намаляване до 8 броя.

Следващият по значимост предмет на жалбите по некомпетентност е свързан с проблеми, свързани с парични преводи. Те са с дял от 17% от всички жалби по некомпетентност през 2015 г. През второ тримесечие спрямо първо тримесечие на 2015 г. се наблюдава намаляване на броя жалби по некомпетентност с предмет на жалба, свързана с парични преводи. Намалението се изразява в 3 броя жалби, като от 8 броя през първо тримесечие, те спадат до 5 броя. Тенденцията на спад продължава през трето тримесечие на 2015 г., когато са постъпили три жалби, свързани с парични преводи. През четвърто тримесечие на година, техният брой се увеличава до 8 броя. През 2015 г. в КФН са постъпвали и жалби, които касаят данъчната сфера, мобилни услуги, спестовни продукти и др.

Анализирайки жалбите по некомпетентност по институции, компетентни за произнасяне може да се каже, че през 2015 г. в КФН най-често са обработвани жалби, които са от компетентността на Българска народна банка. Тази тенденция се запазва от 2011 г. до настоящия анализ. И през 2015 г. подобно на 2014 г. продължава да се наблюдава постъпване на жалби срещу действия на небанкови финансови институции, които са вписани в регистрите, водени от Българска народна банка (БНБ) и върху чиято дейност определен надзор се осъществява от нея, както и от Комисията за защита на потребителите, а не от КФН. Комисията за регулиране на съобщенията (КРС), Националната агенция по приходите (НАП), Комисията за защита на потребителите (КЗП), Агенцията за държавна финансова инспекция към Министерство на финансите (МФ), Изпълнителна агенция Медицински одит (ИАМО), Министерство на околната среда и водите (МОСВ), Държавна комисия по хазарта (ДКХ) и Съда са институции или структури, които също са били компетентни по жалби, обработени от КФН през 2015 г.

Графика 8. Структура на жалбите по некомпетентност през 2015 г. по компетентна институция

При обработката на жалбите по некомпетентност КФН насочва усилия за информиране на потребителите за обхвата на компетентност на институцията и областите, в които осъществява надзор. Институцията продължава практиката по предоставяне на повече информация на обществеността за функциите, ролята и обхвата на дейността на КФН с цел намаляване на жалбите по некомпетентност.

Таблица 23. Динамика на постъпилите жалби по некомпетентност по тримесечия на 2015 г. и по компетентна институция

	Q1	Q2	Q3	Q4
БНБ	97%	89%	75%	91%
КРС	0%	0%	4%	5%
КЗП	0%	11%	0%	0%
НАП	3%	0%	0%	0%
Агенция по заетостта	0%	0%	4%	0%
ИАМО	0%	0%	7%	0%
МОСВ	0%	0%	4%	0%
Съд	0%	0%	0%	5%
ДКХ	0%	0%	7%	0%
Източник: КФН.	100%	100%	100%	100%

Акцентирайки върху обхвата на компетентност на КФН във връзка с постъпващите в институцията запитвания, може да се каже, че най-много запитвания през 2015 г. са постъпили във връзка със запитване за общи практики (дял от 38%). Следващият по значимост предмет на запитванията е искане за проверка за притежаване на финансови инструменти с дял

34% от общия брой запитвания. На трето място са запитванията за наличие на застрахователно покритие. Този предмет на запитване е бил на първо място през 2014 г. с дял от 38%. Запитванията относно притежаване на финансови инструменти са заемали второ място и през 2014 г.

По отношение на разпределението по тримесечия на 2015 г. може да се каже, че запитванията за наличие на застрахователно покритие са с най-голям относителен дял през първо тримесечие на 2015 г., когато достигат до 43% от общия брой запитвания през това тримесечие. През второ тримесечие на 2015 г. най-много запитвания са с предмет общи практики. Техният относителен дял е 50% от постъпилите запитвания през второ тримесечие. Посочените запитвания са с най-висок относителен дял (56%) и през трето тримесечие на 2015 г. През четвърто тримесечие на 2015 г. запитванията, свързани с притежание на финансови инструменти имат най-висок относителен дял (68%) от постъпилите жалби през това тримесечие. През 2015 г. в КФН са постъпвали също запитвания относно притежаването на инвестиционни бонове и за осигурителен статус. По отношение на тези два предмета на дейност, може да се каже, че относителният дял през 2015 г. за запитванията във връзка с притежаване на инвестиционни бонове е 5%, спрямо 7% за 2014 г., а дялът на запитванията за осигурителен статус е 5% през 2015 г. спрямо 8% през 2014 г.

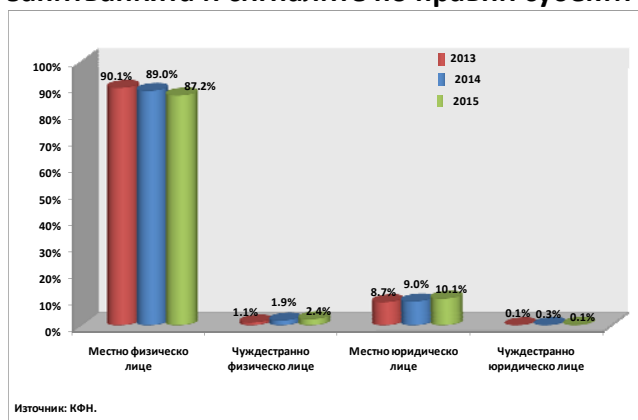
Таблица 24. Динамика на постъпилите в КФН през 2015 г. запитвания по предмет на запитването

	Q1	Q2	Q3	Q4	2015
Запитване за притежаване на инвестиционни бонове	0%	13%	11%	0%	5%
Запитване за притежание на финансови инструменти	33%	13%	17%	68%	34%
Запитване за наличие на застрахователно покритие	43%	13%	6%	5%	18%
Запитване за осигурителен статус	0%	13%	11%	0%	5%
Запитване за общи практики	24%	50%	56%	26%	38%
Други	0%	0%	0%	0%	0%
Източник: КФН.	100%	100%	100%	100%	100%

От анализа на жалбите по правни субекти, както и дали те са местни или чуждестранни лица е видно, че през 2015 г. все още преобладаващата част от

жалбоподателите са местни физически лица – 87% от тях. Такова е било разпределението и през предходните четири години. През 2015 г. се отчита пореден ръст на жалбоподателите - местни юридически лица, като техният относителен дял през годината достига 10%, нараствайки от 9.0% през 2014 г., 8,7% през 2013 г. и 8,2% през 2012 г. Най-висока стойност на относителния дял на жалбите от местни юридическите лица е регистрирана през четвърто тримесечие на 2015 г., когато делът им възлиза на 13.4%, докато през 2014 г. най-високата стойност от 11.7%. е отчетена през първото тримесечие. През 2015 г. се наблюдава увеличение на жалбите от чуждестранни физически и юридически лица, което е нормално явление поради факта, че финансовите пазари в България са част от общия европейски пазар на финансови продукти и услуги.

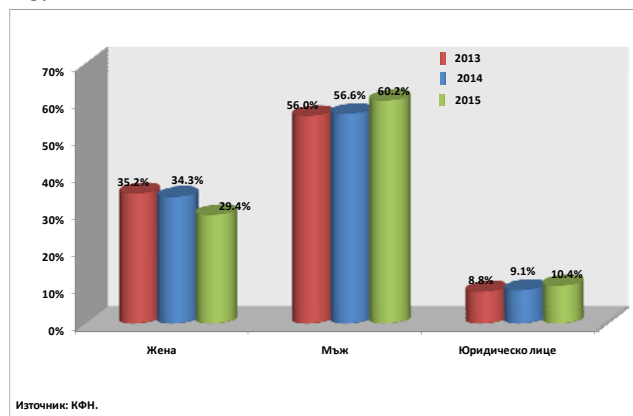
Графика 9. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

И през 2015 г. се запазва по-високата активност на мъжете спрямо жените при подаване на жалби срещу дейността на поднадзорните на КФН лица. През 2015 г. жалбите, чиито податели са били мъже са 60.2% от всички жалби, запитвания и сигнали спрямо 56.6% през 2014 г. и 56.0% през 2013 г. Относителният дял на жените - жалбоподателки през 2015 г. намалява спрямо 2014 г. от 34.3% на 29.4%. Наблюдаваната тенденция на минимално нарастване на относителния дял на жените –

жалбоподателки през 2011 г., 2012 г. и 2013 г. е обърната през 2014 г. и продължава през 2015 г. Следователно тенденцията на активизиране на жените – жалбоподателки наблюдавано в периода 2011 г. – 2013 г. не се запазва и променя своята посока.

Графика 10. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

Застрахователен пазар

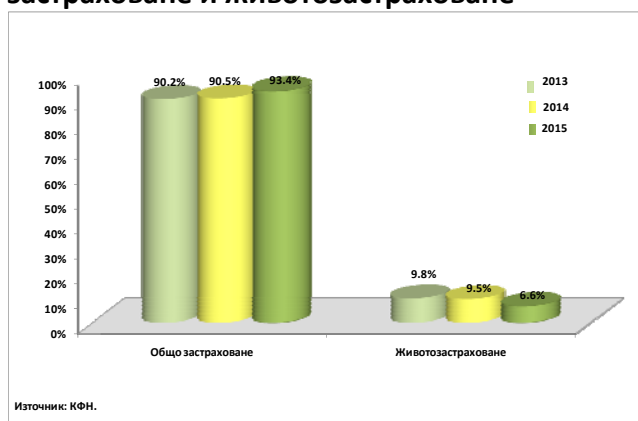
През 2015 г. се запазва тенденцията от предходните две години, в рамките на застрахователния пазар преобладаващият брой жалби да са свързани с услуги и продукти от общото застраховане – 93.4% от жалбите за 2015 г., като за сравнение той е бил 90.5% през 2014 г., 90.2% през 2013 г. и 89.7% през 2012 г. През 2015 г. делът на жалбите, свързани с животозастрахователни продукти намалява до 6.6% от 9.5% през 2014 г., очертавайки спадаща тенденция от 2012 г., когато делът им е бил 10.3%.

През четирите тримесечия на 2015 г. разпределението на жалбите между общо застраховане и животозастраховане е динамично. Относителният дял на жалбите от животозастрахователния пазар варира от 8.9% през първо тримесечие на 2015 г., намалява до 3.6% през второ тримесечие, увеличава се до 6.8% през трето тримесечие и намалява отново до 6.5% през четвърто тримесечие на 2015 г.

Най-висока стойност на относителния дял на оплакванията от общозастрахователния пазар се отчита през второ тримесечие на годината – 93.2%. Най-нисък е делът им през първо тримесечие на 2015 г. (85.5%).

Прави впечатление, че продължава тенденцията преобладаващата част от жалбите, свързани с животозастрахователни продукти, да са жалби на кредитополучатели или техните наследници, във връзка с групова застраховка “Живот”, направена във връзка с получен банков кредит.

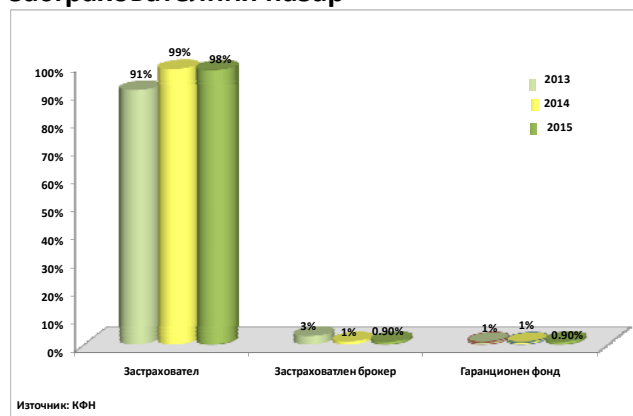
Графика 11. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

От анализа на жалбите и сигналите във връзка с продукти и услуги, предлагани на застрахователния пазар през призмата на вида на лицата, които ги предлагат може да се каже, че най-много жалби през 2015 г., подобно на 2014 г. са постъпили отново срещу действия, извършени от застрахователи (98%)¹², като следват жалбите и сигналите срещу действия на застрахователни брокери (0.9%) и жалбите срещу действия на Гаранционния фонд (0.9%).

¹² Жалбите срещу действия на здравноосигурителни дружества през 2015 г. са добавени към броя на жалбите срещу действия на застрахователи.

Графика 12. Динамика на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Бележка: Жалбите срещу действия на здравноосигурителни дружества през 2015 г. са добавени към броя на жалбите срещу действия на застрахователи. Относителният дял за предходните години е запазен без промяна.

Тенденцията, жалбите срещу застрахователите да имат най-висок относителен дял, се запазва от 2012 г., когато те са били 95% от всички постъпили жалби, 91% през 2013 г., 99% през 2014 г. и съответно 98% през 2015 г. Спрямо 2014 г. през 2015 г. се наблюдава минимално намаление на относителния дял на тези жалби с почти 1 пр.п.

През 2015 г. не се наблюдава промяна в относителния дял на жалбите срещу действия на застрахователни брокери. Техният относителен дял е 0.9% както за 2014 г., така и за 2015 г., а през 2013 г. той е възлизал на 3%. През отчетната година няма промяна в относителния дял на жалбите срещу Гаранционния фонд спрямо 2014 г.

През 2015 г. подобно на 2014 г. отказът за изплащане на обезщетение по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (или т.нар. застраховка „Каско“) отново е най-честия предмет на жалбите, постъпили срещу действията на застрахователите и застрахователните посредници (16.0% от преписките). Непроизнасяне в сроковете по Кодекса за застраховане по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите) е втората по значимост причина за подаване на жалба до КФН през 2015 г., (14.9% от жалбите и

сигналите). Третата по значимост причина за изготвяне на жалба до регулатора е некоректни практики от застрахователи с дял от 13.2%. През 2015 г. спрямо 2014 г. се наблюдава промяна на значимостта на причините, поради които се оплакват жалбоподателите. През 2014 г. втората по значимост причина е била несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „Каско“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, а третата по значимост причина е произнасяне в сроковете по Кодекса за застраховане по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

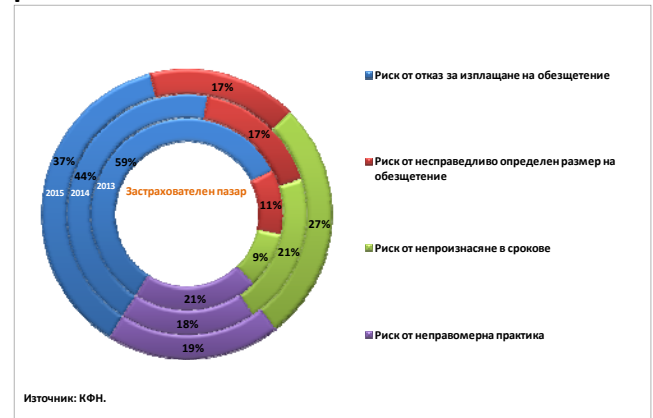
Графика 13. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата

Дяловете на последващите позиции по предмет на жалба се подреждат по низходящ ред както следва: жалби срещу несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „Каско“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, жалби срещу произнасяне в сроковете по Кодекса за застраховането по застраховка „Каско“, жалби срещу отказ за изплащане на обезщетение по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, жалби срещу отказ за изплащане на обезщетение застраховка „Имуществено“, жалби срещу отказ от изплащане на „Злополука“, жалби във връзка със застраховки, свързани с банкови

продукти, и жалби срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „Живот“.

Графика 14. Динамика на разпределение на жалбите в застрахователния пазар по рискове

Анализирайки жалбите и сигналите през 2015 г. от гледна точка на рисковете, на които са изложени потребителите на продукти и услуги на застрахователния пазар, можем да направим извод, че в бъдеще най-висока е вероятността потребителите да бъдат изложени на риск от отказ за изплащане на обезщетение, който е на нивото от 37.1%. Вероятността за този риск е спаднала значително спрямо 2011 г., когато тя е била 71%. От 2011 г. вероятността за сбъдването на риска от отказ за изплащане на обезщетение е с тенденция на спад, като през 2012 г. е била 52%, през 2013 г. леко се е покачила до 59% и през 2014 г. е спаднала до 44%. Намалението се запазва и през 2015 г.

Въз основа на данните за 2015 г. може да се каже, че на всеки 100 потребителя на застрахователни продукти при сбъдане на застрахователно събитие на 17 може да бъде определен размер на обезщетение, който не го удовлетворява. Този показател не се е променил спрямо 2014 г. Към края на 2015 г. се отчита минимално увеличение на вероятността потребителят да бъде третиран от застрахователя или застрахователния посредник чрез прилагане на неправомерна практика спрямо 2014 г. – увеличението е от 18% до 19%. В същото време изложеността на

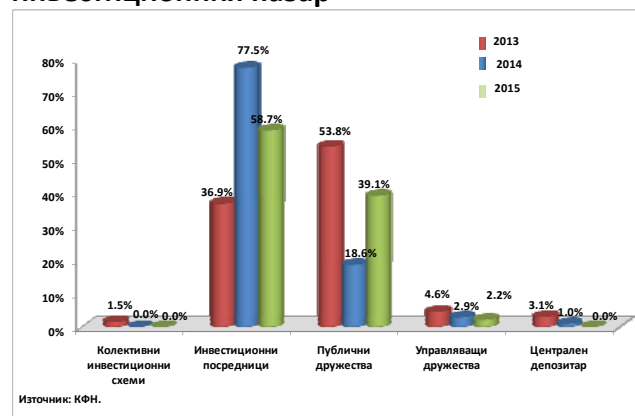
потребителите на застрахователни услуги и продукти на риска от непроизнасяне в сроковете, определени в Кодекса за застраховането нараства от 20.6% през 2014 г. до 27.0% през 2015 г.¹³

Във връзка с така идентифицираните рискове КФН продължава да следи измененията и прилага ефективни мерки за тяхното ограничаване в рамките на нейните правомощия, упражнявайки надзор за спазването на разпоредбите, предвидени в Кодекса за застраховането и актовете по неговото прилагане.

Инвестиционен пазар

През 2015 г. 58.7% от обработените жалби и сигнали от потребители на инвестиционни услуги и продукти са във връзка с продуктите и услугите, предлагани от инвестиционни посредници. През 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита намаление на относителния им дял с 18.8 пр.п. до 58.7%. Относителният дял на жалбите във връзка с дейността на публичните дружества заема второто място, с относителен дял от 39.1%. Делът на тези жалби се увеличава с 20.5 пр.п. спрямо 2014 г., когато е бил 18.6%. През 2015 г. се запазва тенденцията от 2011 г. най-много жалби да се подават срещу действия на инвестиционни посредници. През отчетния период са постъпили 2 броя жалби срещу действия на управляващи дружества и нито една жалба срещу действия на Централен депозитар (ЦД).

Графика 15. Разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

Анализирайки данните за жалбите от инвестиционния пазар по тримесечия през 2015 г., можем да направим извод, че най-нисък е делът на оплакванията срещу действия на инвестиционните посредници през първо тримесечие на 2015 г., когато е той е 42%, през второ и трето тримесечие на 2015 г. се наблюдава нарастване съответно до 54% и 68% спрямо предходното тримесечие, а най-много жалби срещу действия на инвестиционни посредници (ИП) са постъпили през четвърто тримесечие на 2015 г., когато техният дял достига 87.5%. Оплакванията от действия на публичните дружества достигат най-висок относителен дял от 56% през първо тримесечие на 2015 г. Този дял намалява последователно през следващите тримесечия на годината, достигайки 12.5% през четвърто тримесечие. Делът на жалбите по адрес на публичните дружества (ПД) през второ тримесечие на 2015 г. е 46%, а през трето тримесечие е 26%. При жалбите срещу действия на управляващите дружества (УД) не може да се установи ясно изразена тенденция поради минималния брой постъпили жалби. През първо и трето тримесечие на 2015 г. е постъпила по една жалба. През 2015 г. не са постъпвали жалби срещу действия на Централен депозитар.

¹³ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

Таблица 25. Динамика на разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар по тримесечия на 2015 г.

	Q1	Q2	Q3	Q4
КИС	0%	0%	0%	0%
ИП	42%	54%	68%	88%
ПД	55%	46%	26%	13%
УП	3%	0%	5%	0%
ЦД	0%	0%	0%	0%
Източник: КФН.	100%	100%	100%	100%

Анализирайки обработените жалби и сигнали в КФН през 2015 г. от гледна точка на рисковете, на които са изложени потребителите на продукти и услуги, предлагани на инвестиционния пазар, може да се каже, че най-висока е вероятността потребителите да бъдат изложени на риск¹⁴ от прилагане на неправомерни практики (например анулиране на поръчки без съгласието на клиента, неначисляване на реализирана печалба) от поднадзорните лица при продажбата на продукти и услуги - в 96% от случаите. Вероятността към тях да бъдат приложени неправомерни пазарни практики (например предоставяне на инвестиционни услуги от лице, което не притежава лиценз за извършване на дейност) на базата на натрупаните данни за 2015 г. е 3%, а вероятността потребителите да бъдат изложени на риск от прилагане от поднадзорните лица на незаконосъобразни практики, като измами се оценява на 1%. Вероятността за събдяване на рисковете по тримесечия на 2015 г. варира, но общата структура се запазва – най-вероятно е потребителите на инвестиционни услуги да бъдат изложени на риск от прилагане на неправомерни практики от лицата, предлагащи продукти и услуги на инвестиционния пазар.

¹⁴ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

Графика 16. Разпределение на жалбите на инвестиционния пазар по рискове

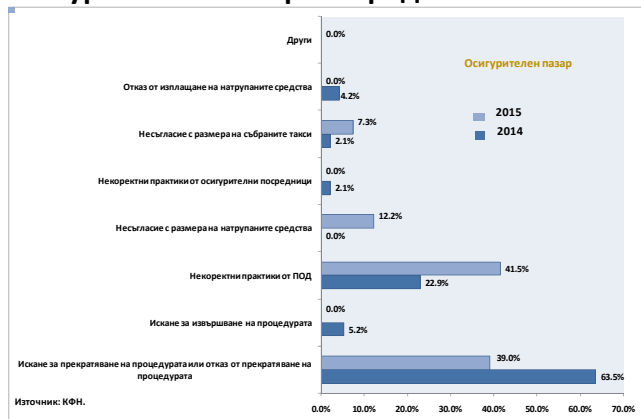

Осигурителен пазар

В рамките на осигурителния пазар постъпилите през 2015 г. в КФН жалби и сигнали се разпределят между жалби, свързани с прехвърляне на средства, натрупани по партидите на лицата в универсален пенсионен фонд (УПФ), в професионален пенсионен фонд (ППФ) и във фонд за допълнително пенсионно осигуряване (ДПФ), несъгласие с размера на натрупаните средства и жалби срещу некоректни практики, прилагани от пенсионноосигурителните дружества (ПОД) и пенсионноосигурителните посредници. Основният поток от жалби и сигнали на осигурителния пазар през 2015 г. касае извършване на неправомерни практики от страна на ПОД (17 броя) и искането за прекратяване на процедура за прехвърляне на парични средства, натрупани по индивидуални осигурителни партиди на лицата, от един универсален пенсионен фонд към друг (16 броя). Отново основна причина за жалбата или сигнала до КФН е, че подаденото заявление за промяна на пенсионния фонд, в който се осигурява лицето е недействително, тъй като не е подписано пред лице, изпълняващо нотариални функции или се извършва предлагане на услуга без ясно да бъдат разяснени правата и задълженията,

предимствата и недостатъците на прехвърлянето между и осигуряването в ПОД.

Графика 17. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата

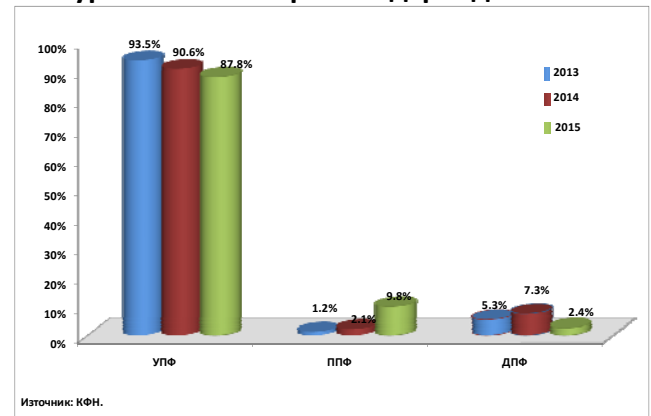
През 2015 г. не са постъпвали жалби с предмет несъгласие с размера на събраните такси и отказ от изплащане на натрупаните средства.

Жалби, касаещи искане за прекратяване на процедура за прехвърляне на парични средства, натрупани по индивидуални осигурителни партиди на лицата, от един универсален пенсионен фонд към друг, с най-голям дял са постъпили през четвърто тримесечие на 2015 г., когато техният относителен дял е 55.0%. С равен дял от 33%, този тип жалби са през първо, втори и трето тримесечие на 2015 г. Най-много жалби срещу некоректни практики от ПОД са постъпили през първо тримесечие на 2015 г. Техният относителен дял е 52%. През второ тримесечие на 2015 г. техният относителен дял намалява до 50%, през трето тримесечие до 33%, а през четвърто е отчетен дял от 18%.

За разлика от 2014 г., когато постъпилите жалби от потребители на осигурителни услуги по тримесечия са били сравнително равномерни, през 2015 г. не се наблюдава ясно изразена тенденция. Най-много жалби свързани с осигурителния пазар са постъпили през първо тримесечие на 2015 г., в размер на 21 броя. През второ тримесечие се наблюдава намаление на техния брой до 6. Тенденцията на намаление

се запазва през трето тримесечие на 2015 г., когато са постъпили 3 броя жалби. Нарастване до 11 броя се отчита през последното тримесечие на 2015 г.

Графика 18. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

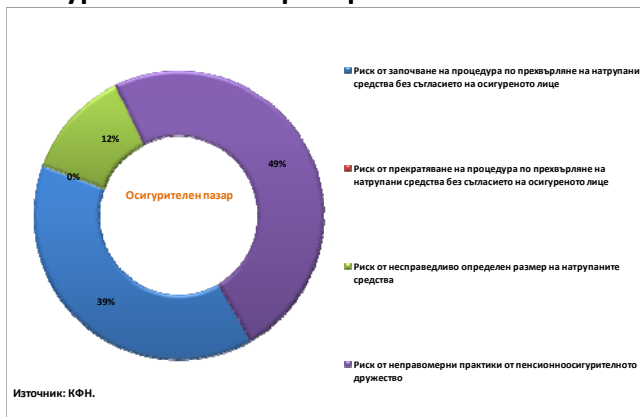

Както и през 2012 г., 2013 г. и 2014 г., така и към края на 2015 г., от всички жалби от осигурителния пазар се отчита най-голям дял на жалбите, свързани с прехвърляне на натрупаните средства по партидата на лицето от един универсален пенсионен фонд в друг. Процентът на жалбите, свързани с професионални пенсионни фондове за 2015 г., възлиза на 10% от общия брой жалби спрямо 2% за 2014 г., а делът на жалбите във връзка с фондове за допълнително пенсионно осигуряване за 2015 г. е 2% спрямо дял от 7% през 2014 г. През 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита нарастване на постъпилите жалби, свързани с професионални пенсионни фондове. Основно жалбите, свързани с професионални пенсионни фондове, са от жалбоподатели, които имат право на ранно пенсиониране съгласно българското законодателство. През 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита намаление на жалбите във връзка с участие във фондове за допълнително пенсионно осигуряване, като към края на анализирания година те достигат дял от 2%.

Оценявайки рисковете, на които са изложени потребителите на осигурителния пазар, може да се каже, че те с най-голяма вероятност могат да бъдат изложени на риск

от извършване на неправомерни практики от страна на ПОД. Въз основа на информацията от 2015 г. не се отчита вероятност потребителят да бъде изложен на риск от прекратяване на процедура по прехвърляне на натрупани средства без съгласието на осигуреното лице.

Графика 19. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по рискове

Към края на 2015 г. вероятността потребителят да бъде изложен на риск от започване на процедура по прехвърляне на натрупани средства без съгласието на осигуреното лице е 39%¹⁵. Рискът от несправедливо определен размер на натрупаните средства през 2015 г. е 12%.

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

При постъпване на жалба, сигнал или запитване във връзка с предоставяни продукти и услуги на финансовите пазари, върху които КФН упражнява надзор, институцията предприема действия за извършване на проверка по всеки конкретен случай, като изисква обяснения от поднадзорните лица, както и предоставяне на документи. В резултат на извършената проверка при констатирани нарушения на нормативните разпоредби, установяване на

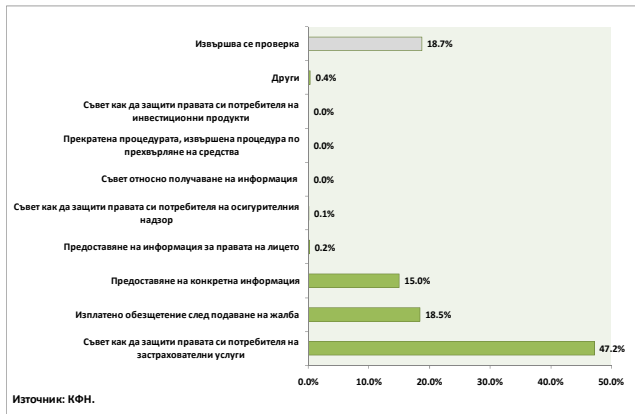
прилагани неправомерни практики от поднадзорните лица, КФН съставя актове за установяване на административно нарушение (АУАН) или прилага принудителни административни мерки (ПАМ) спрямо поднадзорните лица. В много от случаите, изложени в жалбите на потребителите, институцията няма законови правомощия да предприема действия и не може да се намесва по същество в дейността на поднадзорните лица за решаване на конкретните казуси.

През 2015 г. година КФН, съответно нейните органи са издали указания към застрахователите например за промяна на общите условия във връзка с въвеждане на по-голяма яснота при прилагането им, както и е приложила принудителни административни мерки спрямо поднадзорните лица с оглед защита интересите на потребителите на инвестиционни, осигурителни и застрахователни услуги. За резултатите от извършената проверка по всяка жалба и сигнал на потребител, КФН уведомява писмено лицата.

В новия Кодекс за застраховане, който е в сила от началото на 2016 г., в посока повишаване защитата на интересите на потребителите на застрахователния пазар, допълнително са уредени отношенията между застрахованите лица и застрахователите, както при сключване на застрахователни договори и ликвидиране на заведените щети, така и по отношение на възможността и начина на обработка от застрахователите и застрахователните посредници на жалби, подадени от потребителите.

¹⁵ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

Графика 20. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

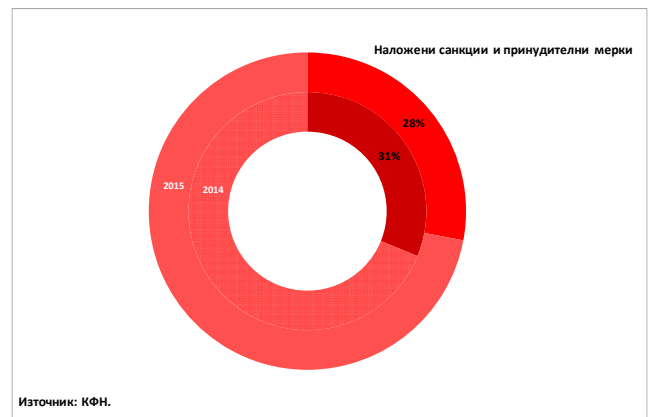

Анализирайки съдържанието на отговорите до лицата от гледна точка на предприетите действия от КФН във връзка с постъпилите жалби, може да се каже, че в 47.2% от случаите през 2015 г. КФН е предоставила съвет на потребителя как може да защити правата си при жалби, свързани с предоставени застрахователни услуги. Други действия, предприети от институцията в резултат на разглеждането на жалби и запитвания, са даването на съвет как потребителят на осигурителни услуги да защити правата си при прекратена процедурата по прехвърляне на средствата му, предоставянето на информация за правата на лицето, както и предоставянето на конкретна информация, която е била поискана от потребителя.

През 2015 г. се отчита ръст на изплатените обезщетения от застрахователи по предявени застрахователни претенции след подадена жалба до КФН. През 2012 г. техният дял е бил 4.8%, през 2013 г. този дял е нараснал до 9%, през 2014 г. се увеличава до 15.5%, а през 2015 г. достига 15%. Значителното увеличение на този дял показва последователната нарастващата ефективност на КФН във връзка с осъществяването на нейната функция по защита потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

При извършените проверки на поднадзорни лица във връзка с постъпили жалби на потребители през годината са констатирани извършени нарушения на нормативните разпоредби, за което на поднадзорните лица са съставени АУАН и са приложени ПАМ в 27.9% от случаите¹⁶.

Графика 21. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили жалби

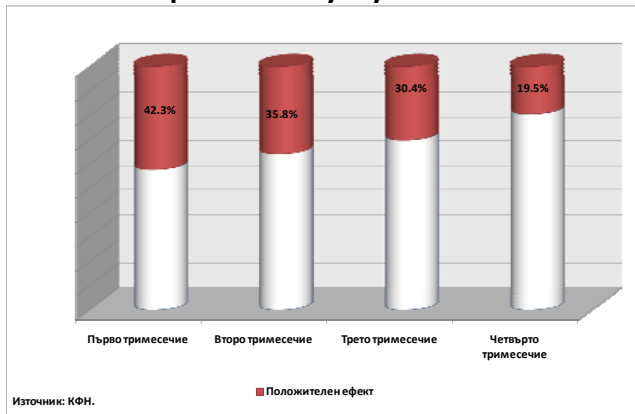

Информацията относно съставените АУАН и приложени ПАМ по повод извършваните проверки по жалби се базира на получените данни от изготвените становища по жалби от специализираната администрация. През 2015 г. се наблюдава намаляване на процента на съставените актове за установяване на административни нарушения – от 31% през 2014 г. до 28% през 2015 г.¹⁷.

¹⁶ На база изготвени обработени становища към 31.12.2015 г.

¹⁷ При определяне на резултата за 2014 г. са взети предвид становищата към 15.02.2014 г., а през 2015 г. становищата са към 31.12.2015 г.

Графика 22. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

При 33.5% от подадените в КФН жалби през 2015 г. ефектът от разглеждането им от институцията и извършването на проверки е постигане на желанието на жалбоподателя. Това е нарастване спрямо 2014 г., когато ефектът от разглеждането - постигане на

4.3. Политика на финансова грамотност

Повишаването на финансовата грамотност на българското общество е първостепенна задача за Комисията за финансов надзор от създаването ѝ през 2003 г. По традиция, ежегодно се осъществяват образователни инициативи с практическа насоченост за ученици, студенти, преподаватели и журналисти, в които се споделя експертен опит.

През 2015 г. продължи изпълнението на Програмата за защита на потребителите на небанкови услуги и повишаване на финансовата грамотност за периода 2012 г. - 2015 г., в която специално внимание се отделя на обществената информираност посредством предоставяне на ясна и достъпна информация както за финансовите пазари, така и за дейността на Комисията.

През годината продължи поддържането на интернет страницата за финансова грамотност и потребителска защита www.tvoitefinansi.bg, създадена по инициатива на КФН, насочена към потребителите на финансови услуги и към финансовото обучение преди всичко на младите хора, с цел представяне на достъпна информация за небанковите продукти и услуги, запознаване с основните права на застрахованите и осигурените лица, както и на акционерите в публичните дружества.

През 2015 г. КФН продължи да работи активно и целенасочено по въпроси от изключителна важност за българското общество и положи сериозни усилия за защита на интересите на потребителите на финансови услуги.

Комисията разпространи до медиите множество препоръки, разяснения, предупреждения към потребителите на финансови услуги и актуална, и полезна информация за участниците на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазари.

Експерти от Комисията за финансов надзор участват в три секторни помирителни комисии за алтернативно решаване на национални и трансгранични спорове като извънсъдебно помирително производство на доброволен принцип към Комисията за защита на потребителите:

желанието на жалбоподателя е 28.8%. През 2015 г., анализирайки положителният ефект по тримесечия е видно, че този ефект е най-висок през първо тримесечие на 2015 г. (42.3%). Във всички случаи на постъпили в КФН жалби, от институцията се извършват необходимите действия за защита на правата на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги. Много често в жалбите на потребителите до КФН е налице гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от компетентния съд, съгласно действащото законодателство.

- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на застраховането и застрахователното посредничество, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние в тези сектори;
- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на допълнителното социално осигуряване, на дейностите по осигурително посредничество, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние, в тези сектори;
- Секторна помирителна комисия за разглеждане на спорове в областта на дейностите и услугите по чл. 5, ал. 2 и 3 от Закона за пазарите на финансови инструменти и на дейностите и услугите по чл. 86, ал. 1 и 2 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, включително и при предоставянето на финансови услуги от разстояние, в тези сектори.

През изминалата година Комисията организира и взе дейно участие в различни форуми - конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите, обогатяване на финансовата култура и повишаване на финансовата грамотност на ученици, студенти, журналисти и потребители:

- През месец февруари, в „Деня на отворените врати“, КФН приветства ученици и студенти по финансови специалности в сградата си, като им предостави възможност да се запознаят отблизо с протичането на работния процес в институцията;
- Представители на ръководството и експерти от Комисията участваха с презентации в XVII-тия финансов технологичен форум: „Финансов бизнес и дигитализация: движение в обща посока“, в конференцията „Образование и бизнес – финансовото образование за устойчива икономика“, в IV-то издание на Софийското бизнес училище, в работната група по проекта "БГ карта на финансовата грамотност" на Фондация "Инициатива за финансова грамотност" с участието на държавни институции, НПО, бизнес организации, академични среди и медии, във финансовия форум "IV-та годишна конференция за инвестиции" на Инвестор.БГ и Телевизия Блумбърг България;
- През 2015 г. Комисията за финансов надзор за тринадесета поредна година проведе образователната програма „Небанковият финансов сектор в България“, която по традиция се организира съвместно с Министерството на образованието и науката и Фондация „Атанас Буров“. Програмата, изключително практически ориентирана, запозна по интерактивен начин 25-ма ученици и техни преподаватели от средните професионални училища от цялата страна със структурата, участниците и процесите в небанковия финансов сектор, като им предостави отлична възможност за кариерно ориентиране и сверяване на придобитите теоретични знания с практиката;
- На традиционната годишна среща на финансовите журналисти от водещи медии и ПР експерти от държавни институции се сподели ценен опит и се начерта стратегия за бъдещи съвместни изяви;
- Организираният двудневен семинар на тема „Превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма“ за служители на пенсионноосигурителни дружества и застрахователи, и на управляващи дружества и инвестиционни посредници, включително на „Българска фондова борса - София“ АД и „Централен депозитар“ АД, предизвика засилен интерес;
- КФН се обяви за по-голям и по-добре развит, по-динамичен и по-ликвиден капиталов пазар на панелната икономическа дискуссия на тема „Инвеститорите са на първо място – регулации, прозрачност и справедливост: стандарти за налагането на открита и честна финансова система“, организирана от Българската CFA Асоциация;
- Поведоха се срещи с представители на Асоциация на българските застрахователи (АБЗ), Асоциацията на застрахователните брокери в България (АЗББ), Българската асоциация на

лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Асоциацията на управляващите дружества (БАУД) и с членовете на Управителния съвет на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), на които се обсъдиха актуални въпроси и бъдещи съвместни инициативи за повишаване доверието в българския небанков финансов сектор.

Инициативите на Комисията за финансов надзор в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и повишаването на финансовата грамотност на българските граждани от всички възрасти са насочени главно към повишаване доверието на потребителите в пазара на ценни книжа, застраховането и допълнителното пенсионно осигуряване и утвърждават водещата роля на Комисията в небанковия финансов сектор на България.

5. Международна дейност и сътрудничество

5.1. Европейско измерение

Комисията за финансов надзор е част от Европейската система за финансов надзор (European System of Financial Supervision - ESFS). Тази система включва както европейските надзорни органи и институции, така и всички национални банки и национални надзорни органи. Участниците в ESFS си сътрудничат в дух на доверие и пълно взаимно зачитане, в съответствие с принципа на лоялното сътрудничество. Надзорните органи, които са участници в ESFS, са задължени да упражняват надзор върху участниците на финансовите пазари, действащи в рамките на Съюза в съответствие с европейското законодателство. Като орган, в чийто правомощия е надзорът на небанковия финансов сектор в България, КФН членува в три от четирите европейски органи и структури – Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и Европейски съвет за системен риск (ESRB).

Основни акценти в работата на ESMA

През отчетната година ESMA продължава да е сериозно ангажиран по отношение на задълженията му за изготвяне на технически стандарти и насоки, както и становища и съвети по повдигнати въпроси от Европейската комисия. Приетите и публикувани технически стандарти през 2015 г. са свързани с прилагането на Регламента и Директивата за капиталовата адекватност (CRD IV), EMIR, Директивата за прозрачността, Директивата за проспектите, както и Директивата за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Освен това през 2015 г. ESMA отдели много усилия и за изготвяне на технически стандарти по прилагането на Регламента и Директивата за пазарите на финансови инструменти (MiFIR & MiFID II), Регламента относно пазарните злоупотреби, Регламента за централните депозитари на ценни книжа и Регламента за бенчмарковете, които стандарти предстои да се приемат и публикуват през 2016 г.

Техническите стандарти са делегирани, правно обвързващи актове по прилагането на регламентите и директивите на ЕС, като тяхното издаване е изрично предвидено в съответната разпоредба от нормативния акт и те също се издават под формата на регламенти. Основната цел на Насоките на ESMA е да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС, като те доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, с цел хармонизираното му прилагане във всички държави членки.

Актуализирани Насоки на ESMA относно борсово търгуваните фондове (ETF) и въпросите за предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК)

Настоящите насоки имат за цел да защитят инвеститорите, като предоставят указания относно информацията, която следва да бъде съобщавана, във връзка с ПКИПЦК със следване на индекс и ПКИПЦК, които са борсово търгувани фондове, заедно с конкретни правила, които да се прилагат при инвестиране в извънборсово търгувани деривати и при прилагане на ефективни техники за управление на портфейли. Насоките установяват критерии, на които да отговарят финансовите индекси, в които ПКИПЦК инвестират.

Насоки на ESMA за прилагането на определенията в раздели С6 и С7 от приложение I на Директива 2004/39/ЕС (MiFID)

Целта на Насоките е да се осигури общо, уеднаквено и последователно тълкуване от страна на компетентните органи на държавите членки на определенията за деривати върху стоки в раздели С6 и С7 от Директивата за пазарите на финансови инструменти и отстраняване на различията в националните законодателства, транспониращи разпоредбите на MiFID във връзка с прилагането на понятието изпълнение чрез доставка на деривати върху стоки. Насоките за прилагането на определенията в раздели С6 и С7 от приложение I на Директива 2004/39/ЕС касаят надзорните органи, като с тях не се засягат права и интереси на трети лица.

Насоки на ESMA относно алтернативни показатели за финансови резултати

Целта на насоките е да насърчат ползата и прозрачността на алтернативните показатели за финансови резултати, включени в проспектите или регулираната информация и по-конкретно да подпомогнат потребителите и да насърчат доверието в пазара. Спазването на насоките ще подобри съпоставимостта, надеждността и/или разбираемостта на алтернативните показатели. Емитентите или лицата, отговорни за проспекта, които спазват тези насоки, ще осигурят достоверно представяне на финансовата информация, оповестена на пазара и следва да ги представят по начин, който е подходящ и полезен за вземащите решения потребители.

Друга основна дейност, която ESMA извършва, е чрез създадената Работната група за контрол (Review Panel), чиято основна цел е да следи за прилагането от страна на националните компетентни органи на съответните регулаторни технически стандарти и технически стандарти за изпълнение, приети от ЕК, и на насоките и препоръките, издадени от ESMA, както и да предлага изменения в подходящите случаи. По този начин работната група спомага за предотвратяването на регулаторния арбитраж, като осигурява последователно, ефикасно и ефективно прилагане на секторното законодателство и насърчава надзорната конвергенция. В тази връзка Review Panel периодично организира и провежда партньорски проверки (peer reviews) на компетентните органи, за да увеличи последователността на крайните резултати на надзорната им дейност.

През 2015 г. ESMA извърши **Партньорска проверка по Насоките относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност**, като Комисията за финансов надзор беше сред избраните за проверка национални органи. Целта на проверката е да проследи и анализира как надзорните органи подхождат в проверките си към поднадзорните лица, за да осигурят спазване на изискванията на Директивата за пазарите на финансови инструменти по отношение на предоставяне на инвестиционни съвети от инвестиционните посредници на клиентите им. Като основен извод проверката отчита, че по-голяма част от националните компетентни органи (НКО) използват холистичен подход на проверка, т.е. при извършване на основните проверки на поднадзорните лица, НКО включват и проверка на изискванията на MiFID за годност. България също попада в обхвата на този извод. В общ план всички НКО са демонстрирали добри познания на нормативната уредба и на практиките на ИП при предоставяне на съвети и редовно проверяват поднадзорните лица за методите на предоставяне на съвети.

ESMA ефективно продължава да упражнява и надзорните си правомощия по регистрация и надзор на агенциите за кредитен рейтинг (АКР) и регистрите на трансакции, съответно по Регламента за агенциите за кредитен рейтинг и Регламента EMIR.

Основни акценти в работата на EIOPA

Като надзорен орган на европейско ниво, EIOPA следи за защита на потребителите, изпълнява редица регулаторни функции, осигурява предпоставки за хармонизирани надзорни

практики и помага за финансовата стабилност в Европа. Основните постижения на ЕЮРА през 2015 г. са:

- Финализиране на единната правна рамка: изготвяне на 2-ри набор от технически стандарти за изпълнение и насоки по Платежоспособност II;
- Извършване на надзор: създаване на нов стратегически подход за цялостна риск-базирана и превантивна рамка за извършване на надзорна дейност и първи тематичен преглед на застраховката при мобилни телефони;
- Въвеждане на процеса и методологията за месечна публикация на безрисковия лихвен процент, изисквана съгласно Платежоспособност II;
- Общоевропейски личен пенсионен продукт: концепцията на ЕЮРА е очертана в консултативен документ за изискванията за създаването на личен пенсионен продукт;
- Преглед на балансите и стрес тест на застрахователния сектор в Румъния.

Първа група насоки по прилагане на Директива 2009/138/ЕО "Платежоспособност II" на ЕЮРА:

- Насоки относно границите на договора;
- Насоки относно оценката на техническите резерви;
- Насоки за допълнителните собствени средства;
- Насоки относно класификацията на собствените средства;
- Насоки относно обособените фондове;
- Насоки относно третирането на свързани предприятия, включващи участия;
- Насоки относно подхода на подробен преглед;
- Насоки относно базисния риск;
- Насоки относно прилагането на споразумения за пасивно презастраховане към подмодула на подписваческия риск в общото застраховане;
 - Насоки относно третирането на експозициите към пазарен риск и към риска от неизпълнение от страна на контрагента в стандартната формула;
 - Насоки относно прилагането на модула на животозастрахователния подписвачески риск;
 - Насоки относно подмодула на катастрофичния риск в здравното застраховане;
 - Насоки относно способността за покриване на загуби на техническите резерви и отсрочените данъци;
- Насоки относно специфичните за предприятието параметри;
- Насоки относно използването на вътрешни модели;
- Насоки за процеса на надзорен преглед;
- Насоки за оперативното функциониране на колегиумите;
- Насоки относно груповата платежоспособност;
- Насоки относно методологията за оценките за еквивалентност от националните надзорни органи.

Преобладаващото мнозинство от посочените по-горе насоки се отнасят до правомощията по чл. 308а от Директива 2009/138/ЕО „Платежоспособност II“. Тази разпоредба предвижда задължение за държавите членки да въведат от дата, предхождаща датата на прилагането на директивата, определени правомощия на надзорните органи. Тези правомощия са

регламентирани на принципно равнище в самата рамкова директива, а по-детайлно в Делегиран регламент на Европейската комисия № (ЕС) 2015/35 за допълване на Директива 2009/138/ЕО.

Втора група насоки по прилагане на Директива 2009/138/ЕО "Платежоспособност II" на ЕЮРА:

- Насоки относно удължаването на срока за възстановяване при изключително неблагоприятни ситуации;
- Насоки относно редовния обмен на информация в колегиумите;
- Насоки за докладване с оглед финансовата стабилност;
- Насоки относно прилагането на дългосрочните гаранционни мерки;
- Насоки относно методите за определяне на пазарните дялове, подлежащи на докладване;
- Насоки относно признаването и оценката на активи и пасиви, различни от техническите резерви;
- Насоки за докладване и публично оповестяване;
- Насоки за оценката на собствения риск и платежоспособност;
- Насоки за системата на управление;

Посочените по-горе насоки се отнасят до прилагането на Директива 2009/138/ЕО „Платежоспособност II“, както и на Делегиран регламент на Европейската комисия № (ЕС) 2015/35 за допълване на Директива 2009/138/ЕО. Насоките влизат в сила от 01.01.2016 г. – датата, от която започва да се прилага Директивата „Платежоспособност II“ и всички останали актове по нейното прилагане.

Сред задачите и правомощията на ЕЮРА, предвидени по неговия устройствен регламент, е възможността да организира и извършва анализи чрез **партньорски проверки на НКО** с цел да подобри допълнително последователността на резултатите от надзора на европейско ниво. Извършените партньорски проверки през 2015 г. са следните: Партньорска проверка относно свободата на предоставяне на услуги; относно инвестиционната политика на институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО), като беше финализирана и работата по проверката относно съвместните проверки на място.

Партньорска проверка относно инвестиционната политика на институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО)

Тази проверка започна през втората половина на 2015 г. и се очаква докладът за представяне на резултатите от нея да бъде финализирана през 2016 г. Обхватът на проверката оценява прилагането на чл. 12 от Директива 2003/41/ЕО, според който „Всяка държава членка гарантира, че всяка институция, установена на нейната територия, ще изработи и ще преразглежда, поне веднъж на всеки три години, писмена декларация за принципите на нейната политика на вложенията (инвестиционна политика). Тази декларация следва да бъде ревизирана незабавно след всяка значителна промяна на инвестиционната политика. Държавите членки правят необходимото, тази декларация да съдържа поне такива елементи като методите на оценяване на риска на инвестициите, прилаганите техники на управление на риска и стратегическото разпределение на активите с оглед на естеството и продължителността на пенсионните задължения.“ България също попадна в обхвата на тази проверка. Тя се осъществи под формата на въпросник на принципа на „самостоятелно оценяване“ на надзорния орган, като през 2016 г. ЕЮРА ще анализира получените отговори и ще излезе със заключение от проверката.

Партньорска проверка относно свободата на предоставяне на услуги

Тази проверка започна през 2015 г., като окончателният доклад на работната група се очаква да бъде публикуван през 2016 г. Партньорската проверка показва необходимостта от подобряване на настоящото сътрудничество между националните компетентни органи (НКО) в различните им етапи на надзорния процес и по-конкретно преди даването на разрешение на дружеството и по време на текущия му надзор. В резултат на това са отправени няколко препоръки към ЕЮРА с цел да се подобри правната рамка относно сътрудничеството между НКО. Тези препоръки ще бъдат предоставени през 2016 г., когато се финализира и доклада на работната група. Предвижда се също така да бъде изменен съответно и Протокола на ЕЮРА относно взаимодействието между НКО.

Съвместни насоки между ESMA и ЕЮРА

Съвместни насоки относно сближаването на надзорните практики по отношение на съгласуваността на споразуменията за координиране на надзора върху финансовите конгломерати, издадени от Съвместния комитет на Европейските надзорни органи (ЕЮРА, ESMA, ЕВА).

Насоките целят да разяснят и подобрят сътрудничеството между компетентните органи на трансгранична и междусекторна база и да допълнят функционирането на секторни колегии, където трансгранична група е идентифицирана като финансов конгломерат съгласно Директива 2002/87/ЕО, транспонирана в Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати (ЗДНФК). Насоките не създават нови правила относно функциите на надзорните органи, които не са предвидени на законово ниво, а единствено целят да уеднаквят надзорните практики на всички национални компетентни органи, които ги прилагат. Адресат на Насоките са самите национални компетентни органи, които са отговорни за надзора на финансовите конгломерати.

С насоките се разглежда процесът на събиране и анализиране на информацията, необходима за идентифициране на предприятията, съставляващи финансов конгломерат, като това идентифициране следва да се актуализира поне веднъж годишно. Координаторът следва да идентифицира финансовите конгломерати в сътрудничество с другите компетентни органи, които са лицензирали регулираните предприятия във финансовия конгломерат. Дадени са насоки какво следва да се уреди в писмените споразумения за координиране, които се сключват между координатора и другите компетентни органи, включително органи на трети държави. Обръща се внимание на обмена на информация и диалога между компетентните органи, каналите за комуникация между тях и с финансовия конгломерат.

Основни акценти в работата на ESRB

В сравнение с предходната година, през 2015 г. ESRB значително увеличава броя на макропруденциалните мерки. Това се дължи отчасти на задължителните мерки по Директивата за капиталовите изисквания (CRD/CRR), а именно определянето на системно-важни институции и прилагането на режима на антицикличен капиталов буфер. Някои държави членки са избрали ранното въвеждане на антицикличен капиталов буфер през 2015 г., докато всички останали са длъжни да го определят на тримесечна база след 1 януари 2016 г. От голямо значение за макропруденциалните действия продължава да бъде секторът на недвижимите имоти, който остава ключов приоритет за много от макропруденциалните власти. Изминалата година е белязана

от няколко инициативи за справяне с рисковете, произтичащи от обема ипотечни кредити, деноминирани в швейцарски франкове след решението на Швейцарската национална банка да премахне възприетия през 2011 г. валутен таван на швейцарския франк спрямо еврото.

През 2015 г. ESRB разработи **Препоръка за оценка на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност на мерките на макропруденциална политика - ESRB/2015/2**, чрез която определя рамка на политика за по-нататъшно насърчаване на доброволната реципрочност на националните макропруденциални мерки от други държави членки, а също и разработи аналитична рамка за оценка на трансграничните разпростирания на макропруденциалната политика. Освен това през 2015 г. ESRB разработва и **Препоръка за определяне и признаване на антициклични капиталови буфери за експозициите към страни извън ЕС - ESRB/2015/1**, с която проектира рамка за определяне и признаване на тези буфери, целяща да гарантира, че цикличните рискове, идващи от тези страни, са идентифицирани и че се избягва регулаторен арбитраж. И двете препоръки са публикувани в края на 2015 г.

За да подпомогне изпълнението на тези нови рамки на макропруденциална политика, ESRB въвежда и процедури чрез специален екип за оценка на макропруденциалните мерки, работещ под егидата на Консултативния технически комитет към ESRB. В допълнение чрез свое **Решение относно рамката на координация за нотифициране на национални макропруденциални мерки от съответните власти, издаването на мнения и препоръки от ESRB и преиздаването на Решение ESRB/2014/2 (ESRB/2015/4)**, ESRB инициира и работа по концепцията за "макропруденциална позиция", представляваща рамка, която в бъдеще да може да бъде полезна при оценката на макропруденциалните мерки за отделните страни.

5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е важен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализираните финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (**International Organisation of Securities Commissions – IOSCO**), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (**International Association of Insurance Supervisors – IAIS**) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (**International Organisation of Pension Supervisors – IOPS**), като КФН е сред учредителите на последната.

Във връзка с дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи, свързана с провеждането на разследвания, лицензионни и други процедури, през изминалата година КФН продължи активно да оказва съдействие, като са реализирани общо 58 обмена на информация за целите на надзора с чуждестранни органи за финансов надзор.

Във връзка с кандидатурата на КФН за присъединяване към Многостранния Меморандум за разбирателство на IAIS, който служи като правна база за обмяна на информация между надзорните институции на страните по него, на 23 юни 2015 г. се проведе конферентен разговор между представители на Комисията и на Комитета по валидацията на IAIS за уточняване каква допълнителна информация трябва да предостави КФН. На 14 юли 2015 г. КФН изпрати на Комитета по валидацията допълнения въпросник в следствие на конферентния разговор. На 17 юли и 14 ноември 2015 г. КФН предостави пълната информация, изисквана по коментарите и запитванията на Комитета по валидацията, заедно с превод на последните промени в ЗКФН. Понастоящем Комисията очаква Комитета по валидацията да се произнесе окончателно по кандидатурата за членство в IAIS.

КФН активно участва и в дейността на координационните комитети, ангажирани с надзора, взаимодействието и обмяна на информация на трансграничните застрахователни групи. В дейността на координационните комитети участват представители на всички надзорни институции от държавите членки, в които застрахователни компании имат учредени дъщерни дружества. В рамките на надзорната колегия на „Евроинс Иншурънс Груп“ АД, на която КФН е водещ групов надзорен орган, се проведеха две срещи (на 17 септември 2015 г. и на 19 ноември 2015 г.) с представители на румънския финансов надзорен орган и на македонския застрахователен надзор, като в срещите взеха участие и представители на ЕИОРА.

И през 2015 г. КФН продължи политиката си на поддържане и задълбочаване на партньорските отношения с надзорните органи на Югоизточна Европа. На 27 ноември 2015 г. в КФН се проведе среща между представители на ръководството на Комисията и г-жа Чингаровска – Председател на Комисията по ценни книжа и борси на Република Македония, както и нейни колеги. Бяха обсъдени въпроси от взаимен интерес, както и възможността за промяна на Меморандума за разбирателство между двата надзорни органа.

В рамките на сътрудничеството между КФН и Световната банка, на 17 март 2015 г. се проведе среща между ръководството на КФН и г-н Антъни Томпсън, регионален директор на Световната банка (СБ) за България, относно възможностите за сътрудничество между двете институции. В резултат на срещата на 17 април 2015 г. се проведе видео-конференстен разговор между представители на КФН и СБ. Бяха обсъдени какви за основните предизвикателства пред КФН във връзка с големите промени на европейско ниво в трите сегмента на небанковия финансов сектор, както и възможността за реализиране на общ проект, финансиран чрез оперативна програма. Във тази връзка в периода 9-10 юни екип на СБ проведе серия от срещи с представители на КФН и с директора на Оперативна програма „Добро управление“ с цел определяне обхвата на евентуалната техническа помощ от страна на СБ за подобряване на регулаторната рамка и повишаване институционалния капацитет на Комисията.

В контекста на политиката на наблюдение на държавите членки, представители на Международния валутен фонд посетиха България в периода 4-9 ноември 2015 г., за да обсъдят икономическото развитие и перспективи, състоянието на публичните финанси и развитието на финансовия сектор. На 4 ноември 2015 г. се състоя среща с представители на ръководството на КФН, на която бяха обсъдени развитието на капиталовия и застрахователния пазари и пенсионните фондове, както и координационното споразумение с Българска народна банка за извънредни ситуации и управление на кризи.

На 7 октомври 2015 г. по покана на КФН, на официално посещение в България беше г-н Габриел Бернардино - Председател на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА). В рамките на едnodневната му визита се състояха срещи с ръководството на КФН, с Министър-председателя Бойко Борисов и членове на Министерски съвет, с представители на Народното събрание, както и с Асоциацията на българските застрахователи.

ФОКУС ТЕМА: Предстоящ преглед на активите на пенсионните фондове и на балансите на застрахователите през 2016 г.

През октомври 2015 г. бе създаден Управляващ комитет (УК), който да ръководи процеса на преглед на активите на пенсионните фондове и на балансите на застрахователите. УК се председателства от КФН, съвместно с Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА) и като наблюдатели участват представители от МФ, БНБ, Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и ЕК. Управляващият комитет работи по утвърдени принципи, заложи в Работното задание на комитета. До края на 2015 г. се проведеха общо 5 срещи на участниците в комитета. На тези срещи бяха обсъдени множество теми, като:

- структурата на управление и работното задание на УК;
- критерии за избор и за допускане на външен консултант за разработване на методологиите за провеждане на прегледите;
- обществената поръчка за избор на външен консултант за разработване на методологиите за провеждане на прегледите;
- обсъждане на подадените оферти по обществената поръчка за избор на външен консултант и изказване на мнения от участниците в УК;
- критерии за избор и за допускане на одиторите на пенсионните фондове и на застрахователите; и др.

До края на 2015 г. и след проведени продължителни дискусии с участниците в УК бе избран външен консултант за разработване на методологиите за провеждане на прегледите – Консорциум на компании в групата на Ernst & Young.

5.3. Сътрудничество с институции в страната

С цел увеличаване ефективността на контрола и регулирането на небанковия финансов сектор в България КФН поддържа и задълбочава сътрудничеството, като активно си взаимодейства с държавни структури, браншови асоциации на поднадзорните на КФН лица и други заинтересовани лица предвид подготвяните промени в законодателството, както и с други органи и институции, свързани със защита на потребителите на небанкови финансови услуги.

През отчетната година са сключени междуведомствени споразумения за сътрудничество:

- Споразумение за сътрудничество между Министерството на финансите и Комисията за финансов надзор при осъществяване и координиране на общата политика на страната в ЕС в областта на финансовите услуги и финансовите пазари;
- Споразумение за сътрудничество между Комисията за финансов надзор и Камара на частните съдебни изпълнители за повишаване събираемостта на вземанията на КФН на територията на Република България.

Успоредно с това, Комисията осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации - Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), както и с множество институции – Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на вътрешните работи (МВР), Агенция по вписванията (АП), „Централен депозитар“ АД (ЦД).

6. Институционално развитие на КФН

6.1. Управление на човешките ресурси

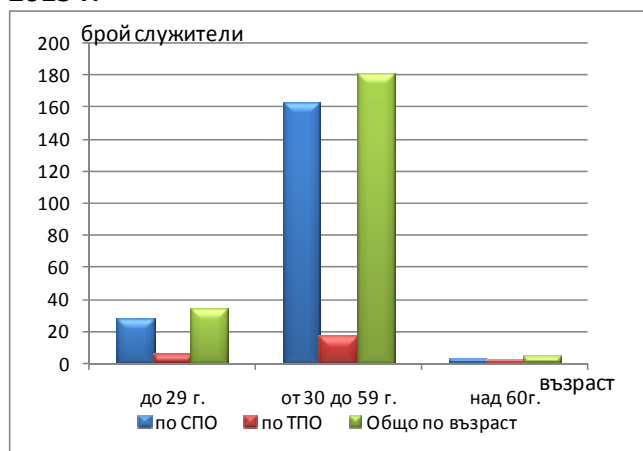
Функциите на КФН като колегиален орган и на нейните членове са определени от Закона за Комисията за финансов надзор и Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация. Общата щатна численост на администрацията на КФН е 240 бройки, като в нея са включени звена и длъжности на пряко подчинение на Председателя на КФН (7 бройки), обща администрация (81 бройки) и специализирана администрация (152 бройки).

Решаващ фактор за постигане на стратегическите цели на Комисията за финансов надзор е създаването и задържането на мотивирани и ангажирани към администрацията служители по всички нива на организационния процес. За целта управлението на човешките ресурси беше насочено към обединяване на средствата за управление, които предоставя нормативната уредба в областта на държавна служба /подбор, обучение, оценяване и кариерно развитие/ за запазване на високо нивото на удовлетвореност на служителите.

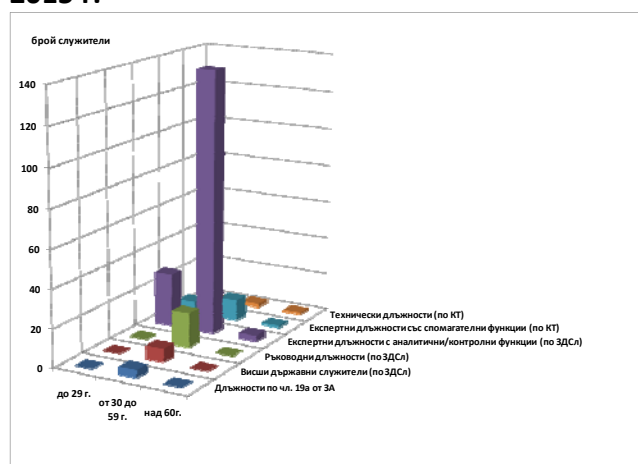
През 2015 г. продължиха усилията за привличане на висококвалифицирани хора за работа в КФН. В резултат на проведените по реда на Наредбата за провеждане на конкурсите за държавни служители 8 конкурсни процедури, в Комисията бяха назначени 8 нови служители, като за двама от тях беше използвана възможността за назначаване на втори и трети класиран кандидат. Две от процедурите завършиха без назначения поради липса на достатъчно квалифицирани кандидати. Основен проблем при привличането на кадри чрез конкурс отново беше несъответствието между високите изисквания към кандидатите и предлаганото ниско заплащане в сравнение със сходни длъжности в частния сектор.

Тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН се запази и през изминалата година. В сравнение с 2014 г. служителите на възраст под 29 години са се увеличили с 3% и през 2015 г. представляват 16% от заетите служители. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група от 30 до 59 години (82%). Над 59 години са 5-ма служители, като трима от тях заемат технически длъжности.

Графика 23. Разпределение на служителите по възраст и вид правоотношение в края на 2015 г.

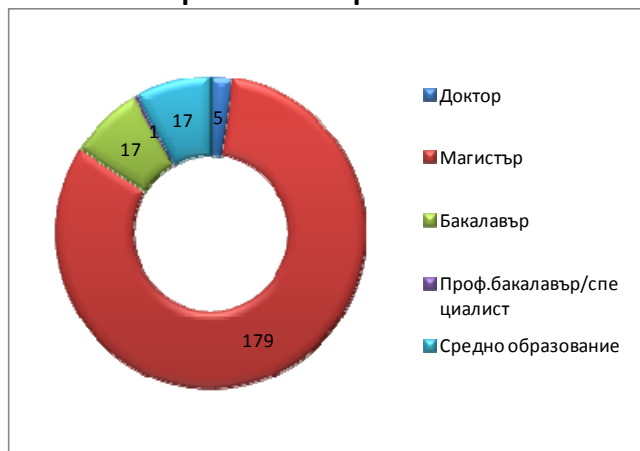
Графика 24. Разпределение на заетите служители по възраст и длъжност в края на 2015 г.

Образователната и професионално-квалификационната структура на заетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на стоящите пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, като представляват 92% от заетите през 2015 г., в това число със степен доктор (2%), магистър (82%) и със степен бакалавър (8%). Делът на служителите със средно образование е 8%.

Постигнатият висок потенциал на служителите е предпоставка за максимално реализиране на приоритетните цели на Комисията. От съществено значение е и големият брой служители (20%), притежаващи повече от едно висше образование, което им позволява да разширяват кръгозора на компетенциите си и по-професионално и задълбочено да изпълняват поставените задачи.

Графика 25. Разпределение на персонала по степен на образование през 2015 г.

Графика 26. Разпределение на заетите служители по възраст и длъжност в края на 2015 г.

Повишаването на квалификацията и придобиването на нови умения от служителите е предпоставка за ефективно осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН. Повишаването на компетентностите на персонала се осигурява чрез участие в актуални и специализирани обучения.

През 2015 г. Комисията за финансов надзор успешно приключи проект по Оперативна програма „Административен капацитет“ (ОПАК) „Повишаване капацитета на служителите на Комисията за финансов надзор с цел утвърждаване на компетентна и ефективна администрация“. Целите на проекта бяха насочени към повишаване на професионалните знания на служителите от общата и специализирана администрация на КФН, развитие на чуждоезиковите компетенции на служителите на КФН за успешно реализиране на стратегическите ѝ функции, подобряване на ключовите умения на служителите за работа със стандартните софтуерни приложения с цел оптимизиране на обработката на информация и повишаване на личната мотивация на служителите. В рамките на проекта бяха усвоени средства в размер на 66 197.59 лв., осигурени съгласно сключен договор № А13-22-62/08.05.2014 г. по ОПАК.

През 2015 г. в Института по публична администрация бяха проведени въвеждащи в държавната администрация обучения на 26 новоназначени служители. Освен задължителните обучения, 36 служители бяха обучени в други обучаващи институции в България.

Таблица 26. Проведени обучения в други обучаващи институции в България на служители от КФН през 2015 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
Школа по публични финанси	Закон за обществените поръчки - актуални моменти, практика на прилагане	3
Школа по публични финанси	Ролята на вътрешния одит в превенцията на измамите	3
Школа по публични финанси	Управление на риска в публичния сектор	1
Школа по публични финанси	Изготвяне и ползване на документите, свързани с одитната дейност	1
Школа по публични	Вътрешна оценка на качеството на дейността на вътрешния	2

финанси	одит	
Школа по публични финанси	Оценка на риска при планиране на одитната дейност	1
"Експерт-учебен център" ЕООД	PL /SQL за програмисти и администратори	1
"Сиенсис" АД	Обучение за крайни потребители за работа с ИИСДА	4
4-тото издание на Софийско бизнес училище	Финансиране на ислямизма	1
4-тото издание на Софийско бизнес училище	Гръцката криза	1
4-тото издание на Софийско бизнес училище	Ролята на модела peer-to-peer и бъдещето на финансите	1
Бизнес Едюкейшън Груп	Годишно счетоводно приключване 2015 г.	1
Главен инспекторат към МС	Превенция на корупцията	3
Държавна комисия по сигурност на информацията	Текущо обучение на завеждащи и заместник-завеждащи регистратури от организационните единици в Република България	1
Държавна комисия по сигурност на информацията	Първоначално обучение на завеждащи и заместник-завеждащи регистратури от организационните единици в Република България	1
Държавна комисия по сигурност на информацията	Задължително първоначално обучение по защита на класифицираната информация на служителя по сигурността на информацията	1
ИВОб	Годишна среща на ръководителите на ЗВО	1
ИКФСП Цветивес	Годишно счетоводно приключване 2015 г.	1
ИПА съвместно с Дирекция „Модернизация на администрацията“ на Министерски съвет	Годишна среща на ръководители и експерти по административно обслужване на гражданите и бизнеса	2
НКЦ "Решение" и ИК "Труд и право"	Актуални въпроси на търговското право	4
Съюз на юристите в България	Актуални въпроси на производството по преюдициални запитвания и на исковете за вреди срещу държавата в практиката на Съда на ЕС и българските съдилища	2
Общ брой обучени служители		36

КФН продължи да поддържа ползотворни партньорски отношения с редица международни институции – Joint Vienna Institute, International Monetary Fund, EIOPA, ESMA, и др. През отчетния период 17 служители участваха в обученията, организирани от обучаващи институции в чужбина.

Таблица 27. Проведени обученията на служители от КФН в други обучаващи институции в чужбина през 2015 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
ESMA	Ден на финансовите иновации	1
	Насоки по прилагане на директивата за пазарни злоупотреби и регламента за пазарни злоупотреби	2
EIOPA	Потребителски тенденции	1

	Провеждане на стрес-тестове	1
	Платежоспособност II: докладване и разпространяване на данни	2
	Въвеждане на стандартизиран паневропейски личен пенсионен продукт	1
	Въвеждане на риск-базиран надзор	2
	Обсъждане на комуникационните планове и стратегии във връзка с въвеждането на „Платежоспособност II”	1
	Наръчници за осъществяване на надзор в застрахователния и банковия сектор	1
IMF/JVI	Икономически политики за финансова стабилност	2
	Финансова стабилност, системен риск и макропруденциална политика	1
	Публично управление и структурни реформи	1
DNB	Ефективен надзор на поведение и култура във финансовите институции	1
Общ брой обучени служители		17

Професионалното развитие на държавните служители се състои в повишаване на квалификацията за осъществяване на служебните задължения и заемането на по-висока длъжност в администрацията. Израз на повишената квалификация, като съвкупност от придобити знания и умения, е повишаването в ранг на служителите. През 2015 г. служителите на КФН показаха мотивираност и ангажираност към постигане на целите, поставени пред Комисията, което беше отразено при годишното оценяване на изпълнението на длъжността. Наблюдава се запазване на висок процент на получените оценки „Изпълнението надвишава изискванията” и увеличение на получените оценки „Изключително изпълнение”, което доведе до повишаване в ранг на 88 служители.

Таблица 28. Окончателни годишни оценки на изпълнението на длъжностите в КФН през 2015 г.

Оценки	Служители по служебно правоотношение	Служители по трудово правоотношение	Общо по вид оценка
Изключително изпълнение	85	2	87
Изпълнението надвишава изискванията	61	14	75
Изпълнението напълно отговаря на изискванията	24	4	28
Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	0	0	0
Неприемливо изпълнение	0	0	0
Общо по правоотношение	170	20	190

Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигане на високи резултати от дейността на служителите е обвързана с кариерно израстване, възможностите за обучение и финансово стимулиране в съответствие с показаните високи резултати в рамките на нормативната база, уреждаща държавната служба. През 2015 г. бяха проведени 19 процедури за конкурентен подбор, които приключиха с повишаване в длъжност.

Комисията за финансов надзор продължи и през изминалата година приемането на лица за провеждане на стаж - студенти по Програмата за летни студентски стажове в държавната администрация, и лица, завършили висшето си образование – по Правилата за провеждане на

стажове в КФН. За осигуряване на практически опит, който да допълни теоретичното образование на студентите, Комисията предостави възможност на 32 младежи да проведат стаж в КФН.

6.2. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

През 2015 г. Комисията за финансов надзор продължи да предприема действия в съответствие с актуалните тенденции за развитие на информационните технологии с цел да бъде осигурена максимална функционалност и защитеност на вътрешните и външните ИТ услуги и системи, необходими за осъществяване на нейните административни и законови дейности. Следвайки разработената и приета средносрочна „Стратегия за развитие на ИТ инфраструктурата и предоставяните ИТ услуги за нуждите на дейността на КФН“, развитието на информационните технологии в Комисията мина под знака на последователното обновление и устойчивото развитие.

В изпълнение на стратегията бе стартиран проект за надграждане на Електронен Регистър и Картотека в частта му Застрахователен надзор за преминаване към автоматизирано подаване и обработка на обстоятелствата за вписване, както и разработена концепция за разширяване на Управленската информационна система DataWareHouse и привеждането ѝ в съответствие с актуализацията на Наредба № 15.

Обновяването на вътрешната информационната инфраструктура бе съсредоточено, както върху оптимизирането на сървърното и комуникационното оборудване и доразвитието на решението за „десктоп“ виртуализация, така и усъвършенстването на системата за управление на документи и работни процеси.

През отчетния период продължи поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в e-Register се актуализираше от поднадзорните лица – публични дружества и емитенти на ценни книжа (включително дружествата със специална инвестиционна цел) и от управляващите дружества. Порталът работи без прекъсване и в него се съдържа последната подадена от поднадзорните лица информация. Всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в електронния регистър и картотеката, на базата на подаваната в разпореденията информация от управленията.

Реализирана бе и своевременната актуализация на информационната система за получаване и обработка на ежедневната отчетност на поднадзорните лица на управление „Осигурителен надзор“, обусловена от нормативните изисквания, както и ежедневното обработване и обновяване на получаваната от застрахователните дружества информация за сключени и променени агентски договори.

Продължи развитието и обогатяването с нови модули и допълнително съдържание както на официалната електронната страница на КФН, така и на допълнителната интернет страница, иницирана от КФН - www.tvoitefinansi.bg. Отбелязана бе нарастваща посещаемост към тях от разнородни групи потребители – поднадзорни лица, представители на медиите и широката общественост, благодарение на предлаганата разширена функционалност и предоставяната информация и статистика за дейността на КФН и небанковия финансов сектор.

През годината бяха предприети дейности, свързани с осигуряване на информация по електронен път, необходима за осъществяването на анализ и надзор, от външни за КФН източници.

През отчетния период продължи активното участие на Комисията в дейността на съответните европейски регулаторни органи. През 2015 г. се разшири обхватът на подаваните данни към страните - членки на ESMA през системата TREM. Под егидата на EIOPA бяха извършени подготовка и първоначално тестване и подаване на отчети в XBRL формат в съответствие с Платежоспособност II и по отношение внедряването на единния регистър на застрахователите и презастрахователите за страните от европейския съюз.

6.3. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2015 г.

Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка съгласно чл. 2, ал. 3 от Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН). Председателят на КФН е първостепенен разпоредител с бюджет. Бюджетът на Комисията се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси.

През 2015 г. отчетените приходи от КФН са в размер на 5 949 408 лв., от които 458 622 лв. са събрани от Националната агенция за приходите (НАП) и не са постъпили по сметката на КФН, като съгласно дадени указания от Министерство на финансите, те са отразени в отчета за касовото изпълнение на бюджета съответно със знак минус, в резултат на което крайната сума на приходите в касовия отчет е в размер на 5 490 786 лв. Основната част от приходите на КФН се формира от държавни такси, събирани на основание чл. 27, ал. 1 от ЗКФН, и постъпления от наложени глоби и имуществени санкции.

Структурата на приходите на КФН за 2015 г. е както следва:

- държавни такси, събирани на основание чл. 27, ал.1 от ЗКФН, – 4 028 533 лв., което представлява 67.71% от общия размер на приходите (5 949 408 лв.), като са включени и събраните суми от НАП.
- постъпления от глоби, наказателни лихви и имуществени санкции – 1 913 877 лв., което представлява 32.17% от общия размер на приходите (5 949 408 лв.), като са включени и събраните суми от НАП.
- други приходи – 6 998 лв., което представлява 0.12% от общия размер на приходите (5 949 408 лв.).

През 2015 г. извършените разходи за персонала на КФН (работна заплата, други възнаграждения, обезщетения по Кодекса на труда и Закона за държавния служител и осигурителни вноски), за текуща издръжка на ведомството, за заплащане на годишен членски внос в европейски органи и международни организации за надзор на небанковия финансов сектор и за капиталови разходи, възлизат на 9 446 797 лв.

Финансирането на посочените разходи е при следното съотношение:

- касово постъпили приходи по бюджета – 5 490 786 лв. или относителен дял от 58.12%;
- трансфер от централния бюджет – 3 956 011 лв. или относителен дял от 41.88%.

В отчета за 2015 г. са включени и средства, отчетени по реда на Сметки за средствата от Европейския съюз, във връзка с получени суми по договор по Оперативна програма „Административен капацитет“ по проект „Повишаване капацитета на служителите от КФН с цел утвърждаване на компетентна и ефективна държавна администрация“. Проектът приключи успешно през 2015 г. и всички разходи, свързани с него, са верифицирани.

6.4. Доклад за дейността на вътрешния одит на КФН за 2015 г.

През отчетния период са прилагани утвърдените от Председателя на КФН Стратегически план за дейността по вътрешен одит за 2015 г. - 2017 г. и Годишен план за одитните ангажименти за 2015 г., като звеното извърши следните ангажименти и дейности:

- Подпомогна ръководството на КФН при подобряване и усъвършенстване на процеса по управление на риска. В тази връзка извърши консултантски ангажименти по разработване на Риск-регистър на Комисията за 2015 г., осъществяване на мониторинг и докладване на напредъка в

изпълнението на планираните в него действия, и актуализира Стратегията за управление на риска в КФН за периода 2016 г. - 2018 г.

- Съдейства за укрепването на вътрешния контрол чрез предоставяне на обективна оценка и препоръки за подобряване на дейността и контрола.

През 2015 г. ЗВО изпълни одитни ангажменти за предоставяне на увереност, относно: участието на представители на КФН в органи и структури на Европейската система за финансов надзор през 2014 г.; действията по възлагане и изпълнение на обществени поръчки за периода 01.09.2014 г. - 30.09.2015 г., установяване на съответствие между планираните и действително предприетите действия по изпълнение на препоръки на вътрешния одит за периода 2012 г. - 2015 г. В резултат на одитните ангажменти са дадени общо 14 броя препоръки, като всичките са приети от Председателя на КФН и ръководителите на одитираните структури.

ЗВО провери изпълнението на планираните мерки по 35 броя препоръки (включително от предходни периоди), като установи пълно изпълнение на основната част от тях. Някои от планираните действия са в процес на изпълнение, тъй като са свързани с промени в нормативни и вътрешни актове, което изисква технологично време.

- Подпомогна развитието на мониторинга на системите за финансово управление и контрол (СФУК), като извърши консултантски ангажменти, свързани с: участие в изготвянето на Стратегия на КФН за периода 2016 г. - 2018 г., оценка на адекватността на вътрешни правила и изразяване на становища по проекти за техни изменения и допълнения, организиране на годишна самооценка на вътрешния контрол в Комисията за 2014 г.

ЗВО съдейства при съставяне на плановете за действие по извършените от него одити, поддържа единна електронна база данни (регистър) на дадените препоръки, прилага система за наблюдение статуса на резултатите и периодично докладва напредъка в изпълнението.

- Предприе действия за подобряване на одитната дейност.

В съответствие с утвърдената от Председателя на КФН Програма за осигуряване и подобряване на качеството на одитната дейност, са извършени текущ и периодичен преглед (самооценка) на дейността по вътрешен одит. При анализа на показателите за изпълнение се установи:

- Нараства броят на извършените одитни ангажменти (2013 г. - 6 бр., 2014 г. - 9 бр., 2015 г. - 11 бр.), което показва устойчиво развитие на звеното и оптимално използване на наличните ресурси.
- Установява се трайна тенденция за осъществяване на голям брой одитни ангажменти за консултиране, включително участие на вътрешните одитори в работни групи с други служители от организацията. Това дава основание да се направи изводът за изградено доверие към одиторския екип и постигната високата степен на интегритет на служителите от ЗВО, без да се допуска застрашаване на тяхната обективност.
- Налага се трайна тенденция, препоръките на вътрешния одит да бъдат приемани от ръководството на Комисията и ръководителите на одитираните структури, като се поддържа висок процент на изпълнение на планираните дейности. Това показва осъществяване на ефективна комуникация по време на одитните ангажменти, както и развитие на способностите на вътрешните одитори да формулират подходящи предложения за подобряване на контрола и дейността на КФН.

През 2015 г. са предприети мерки за повишаване на професионалните знания и умения на вътрешните одитори, като е прилаган утвърдения план за обучение, който е съобразен с индивидуалните нужди на служителите и финансовите възможности на Комисията. Надграждането на компетентностите и квалификацията са постигнати основно чрез участие в обученията на Школата

за публични финанси (ШПФ) към Министерство на финансите, самообучение и обсъждания в рамките на звеното.

6.5. Отчет на Инспектората

През отчетния период Държавният инспектор в съответствие с разпоредбите на Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация, Правилата за работа на държавния инспектор, и в изпълнение на заповеди на Председателя на Комисията, осъществи проверки относно дейността на служителите от администрацията, както следва:

- Целева проверка относно действия на служители на Комисията за финансов надзор, управление „Надзор на инвестиционната дейност“, дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“, във връзка с постановяването на Решения № 815 – Е от 01.11.2013 г., № 83-Е от 23.01.2014 г.; № 657 – Е от 23.08.2013 г., № 627 – Е от 07.07.2014 г. и № 120 – ЮЛ от 31.01.2014 г. на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, за прилагане на принудителни административни мерки и последващите действия свързани с тях;
- Целева проверка относно действия на служители на Комисията за финансов надзор, управление „Надзор на инвестиционната дейност“, дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“, във връзка с издаването и връчването на наказателни постановления № Р-10-662 – 682 от 16.07.2014 г., № Р-10-694 от 21.07.2014г., № Р-10-695 от 21.07.2014г., № Р-10-748-751 от 25.08.2014 г., съставянето и връчването на поканите за съставяне и връчване на актовете за установяване на административно нарушение и на самите актове, въз основа на които са издадени, посочените наказателни постановления, както и връчването на решения № 965-Е/16.12.2013г., № 966-Е/16.12.2013г., № 870-Е/18.11.2013г., № 881-Е/21.11.2013г., № 882-Е/21.11.2013г., № 885-Е/22.11.2013г., № 886-Е/22.11.2013г., № 912-Е/03.12.2013г., № 913-Е/03.12.2013г. на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, за прилагане на принудителни административни мерки и на писмата за откриване на производствата за налагането им с посочените решения;
- Целева проверка относно действията на служителите от „Инвестиционни посредници и пазари на ценни книжа“ и „Разследване на пазарни злоупотреби“ в дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“ на Комисията за финансов надзор, във връзка с извършвана въз основа на Заповед № 164 от 10.05.2014 г. на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, проверка на „Булброкърс“ ЕАД за спазване изискванията на ЗКФН, ЗПФИ, ЗППЦК, ЗПЗФИ, ЗМИП и актовете по прилагането им във връзка с изложеното сигнали с вх. № 91-02-1362 от 22.12.2014 г., вх. № 91-02-1363 от 22.12.2014 г., вх. № 91-02-1364 от 22.12.2014 г. и вх. № 91-02-1365 от 22.12.2014 г. от изпълнителния директор на „Булброкърс“ ЕАД – г-н Радослав Рачев;
- Целева проверка относно срока на изпълнение на резолюции на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, и неизпълнение на служебните задължения на началник-отдел в управление „Застрахователен надзор“ на КФН;
- Целева проверка във връзка с постъпили сигнали от бивши служители на заличеното дружество „Ексус Маркетс“ ЕООД по повод нерегламентирано предоставяне на информация от служител в отдел „ИППЦК“, дирекция „НИД“, управление „Надзор на инвестиционната дейност“;
- Целева проверка във връзка с постъпил сигнал с вх. № РГ-10-30-9/ 03.06.2015 г. от адв. Димо Колев – САК, пълномощник на „Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“, пл. „Македония“ № 1, гр. София, по повод немотивирано и незаконосъобразно налагане на принудителна административна мярка на поднадзорно на КФН лице и издаването на наказателни

постановления на физически и юридически лица, упражняващи дейност като консултанти към същото поднадзорно лице;

- Целева проверка във връзка с постъпило писмо от ESMA по повод изразено недоволство от изтичане на конфиденциална информация и нерегламентирано предоставяне на документа MIFID RTS Final Report – Annex 1 на браншова асоциация в сферата на стоковите деривати;

- Тематична проверка относно спазването на разпоредбите на чл. 107а, ал. 5 от Кодекса на труда, чл. 29, ал. 2 от Закона за държавния служител и чл. 20, ал. 4 от Закона за Комисията за финансов надзор, във връзка с чл. 61 от Правилника за устройството и дейността на КФН и нейната администрация.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

1. Външна среда и икономическа активност

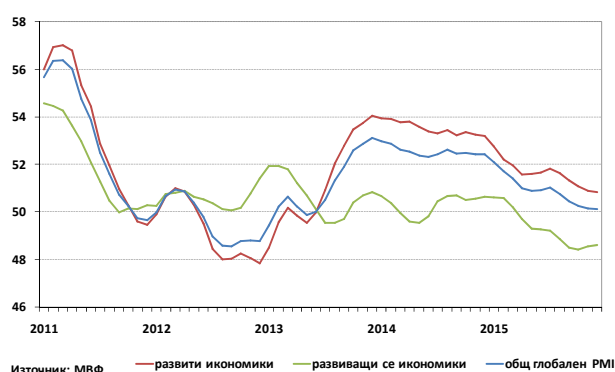
1.1. Външна среда

През 2015 г. световната икономика продължи бавно да се възстановява, като икономическата активност в развитите икономики и възникващите пазари следваха различна динамика. Развитите икономики успяха да се възползват от преобладаващите благоприятни условия на финансиране, подобряването на пазара на труда и ниските цени на петрола. Темпът на растеж в развиващите се икономики се понижи спрямо предходни години поради пречки от структурен характер (неблагоприятна бизнес среда, слаба конкуренция на трудовите пазари, инфраструктурни проблеми) и влошени условия за външно финансиране. Според предварителните данни, през отчетната година реалният БВП в световен мащаб се е повишил с 3.1%, в развитите икономики - с 1.8%, а в развиващите се – с 4%. Икономиката на САЩ показва сравнително устойчив растеж, а икономическата обстановка в еврозоната продължи бавно да се възстановява с по-ниски темпове. През 2015 г. големи икономики с възникващи пазари като Русия, Бразилия и Колумбия отчетоха рецесия, а развитието на китайската икономика се забави.

Крехкото възстановяване на световната икономика през 2015 г. намери отражение върху основните макроикономически индикатори, които показаха тенденция на понижение, въпреки че някои от индикаторите успяха да подобрят стойностите си към края на годината.

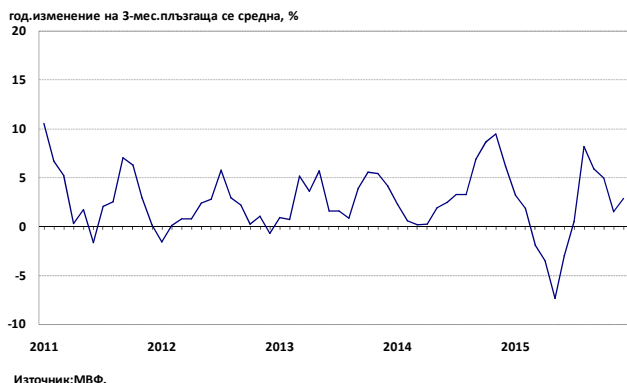
Общият глобален PMI Индекс (Purchasing Manager Index), който отразява нагласите на бизнеса, като цяло се понижи през годината, въпреки че успя да се задържи малко над 50те пункта, които предполагат оптимистични нагласи относно бъдещите доставки и състоянието на глобалната икономика. Спадът на PMI индексът за развитите икономики остана по-умерен, отчитайки данните за сравнително по-устойчив растеж за тази категория държави. От началото на лятото, неблагоприятните данни за промишлеността в Китай, наред със значителното понижение в цените на суровините и резките спадове в стойността на валутите на някои страни с нововъзникващи пазари, се отразиха отрицателно върху нивата на PMI индекса за развиващите се икономики, който премина в негативна територия.

Графика 27. Индекс PMI за промишлеността

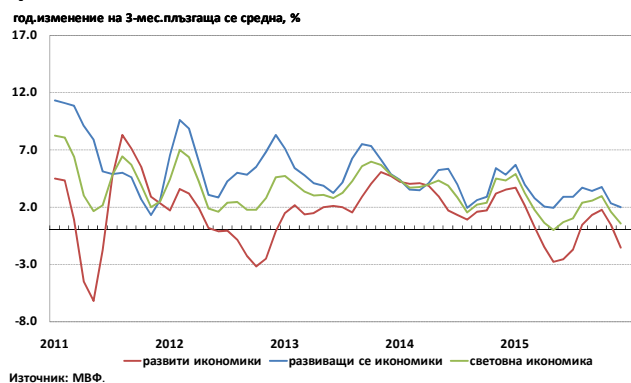
Обемите на световната търговия се забавиха значително от началото на годината, след което частично се възстановиха. Сред причините за спадащите нива на търговия на стоки и услуги в световен мащаб са фактори от цикличен характер като слабото глобално икономическо възстановяване и по-конкретно на икономиките с възникващи пазари, както и увеличаването на волатилността на световните валути, включително оскъпяването на щатския долар, както и геополитическите сътресения в Украйна и Близкия Изток, които повлияха негативно на търговския обмен.

Графика 28. Световна търговия

Глобалното индустриално производство също остана сравнително слабо през 2015 г., отразявайки световния спад в инвестициите (най-вече в енергийния и добивния сектор), както и поради забавянето на промишлената активност в Китай.

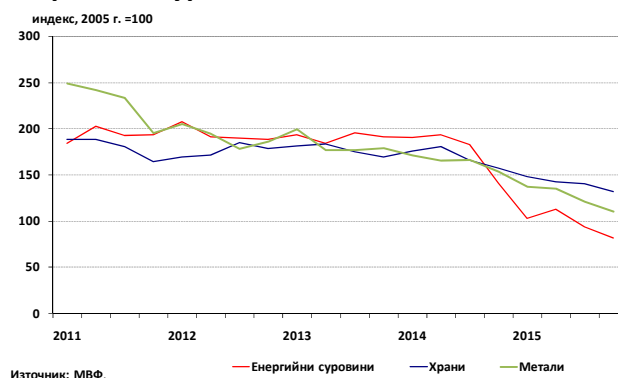
Графика 29. Индекс на индустриалното производство

През 2015 г. продължи спада на цените на основни суровини и най-вече на енергийните суровини, което значително допринесе за спада на общата инфлация в глобален мащаб. Спадът в цените на петрола беше резултат от различни фактори като опасенията за забавяне на световната икономика както и поради засиленото предлагане на суровината в световен мащаб. Перспективите за допълнително увеличаване на бъдещото предлагане на петрол поради очакванията за прекратяване на действащите икономически санкции наложени върху Иран, включително и тези, ограничаващи износа на

петрол, също допринесоха за спада в цената на 'черното злато'. През изминалата година цените на храните също се понижиха с около 4% в резултат на оптимистичните данни за реколтата в глобален мащаб. По-слабото търсене от страна на Китай, основен вносител на редица метали, намери отражение и върху цените на металите, които поевтиняха с около 9% на годишна база.

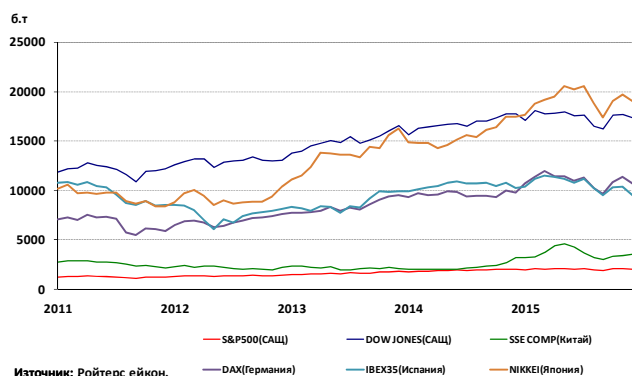
Графика 30. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

През 2015 г. световните финансови пазари останаха волатилни. През първите шест месеца годината борсовите индекси се движеха нагоре, подкрепени от трайните нерестриктивни условия за финансиране от основните централни банки в развитите икономики. От началото на месец август колебливостта на капиталовите пазари в световен мащаб рязко се увеличи поради появата на слаби макроикономически данни за китайската икономика. Породилите се опасения за по-силно от очакваното забавяне на икономическата активност в Китай, наред с очакванията за повишение на лихвените равнища от страна на Федералния резерв на САЩ през втората половина на 2015 г., бяха причина световните борсови индекси да отбележат значителни корекции, като тази динамика на спад се запази почти до края на годината. Американските индекси S&P500 и DOW JONES отбелязаха спадове съответно от -0.73% и -2.23% на годишна база. В рамките на еврозоната германския DAX успя да отбележи покачване от 9.56%, докато испанският IBEX35

се понижи със -7.15% през 2015 г. Въпреки съществените борсови сътресения на азиатския континент, основните индекси на Китай и Япония успяха да приключат годината, бележейки повишения от 9.56% и 9.07%.

Графика 31. Капиталови пазари в развити икономики

Източник: Ройтерс ейкон.

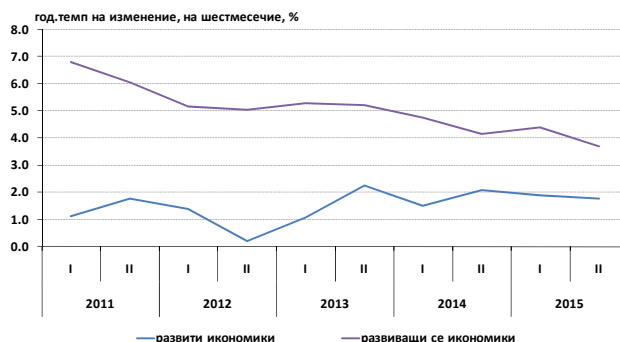
По предварителни данни, през 2015 г. реалният растеж в световен мащаб се забавя до 3.1% през 2015 г. спрямо отчетените 3.4% за 2014 г. Забавянето на икономическата активност е в резултат на влошаването на икономическите условия в развиващите се страни, където БВП нараства до 4% през 2015 г. спрямо отбелязаните 4.6% за 2014 г. в реално изражение. През 2015 г. развитите икономики отбележат ускорение на растеж до 1.9% спрямо отчетения ръст от 1.8% за 2014 г.

Икономиката на САЩ се представя по-динамично спрямо еврозоната през 2015 г., нараствайки с 2.4% на годишна база, главно поради подобрение на вътрешното търсене, въпреки че отбеляза известно забавяне към края на годината.

Тенденцията на спад на цените на суровините се отрази отрицателно върху растежа на развиващите се държави-износителки, докато сред страните – вносителки ниските цени на енергийните суровини благоприятстваха растежа. Икономиката на Китай отбеляза леко забавяне на реалния БВП растеж (6.8%) през

2015 г. спрямо 7.3% през 2014 г. в резултат на по-слабите инвестиции и износ.

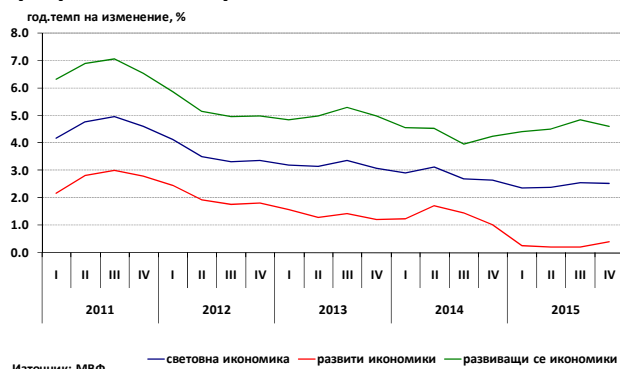
Графика 32. Реален растеж на БВП

Източник: МВФ.

Инфлацията в развитите икономики спадна до 0.3%, отразявайки основно спада в цените на енергийните суровини. Понижените цени на суровините също оказаха натиск надолу върху инфлация в развиващите се икономики, но в някои страни като Русия и Бразилия ефектите от силното обезценяване на местните валути компенсират спада на потребителските цени.

Графика 33. Инфлация

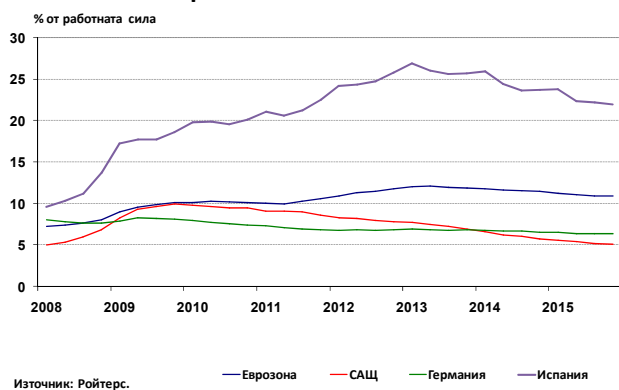

Източник: МВФ.

През 2015 г. нивата на безработица продължиха да се понижават в САЩ и по-бавно в еврозоната. В САЩ безработицата достигна 5% към края на годината, като намалява с 0.6 пр.п. спрямо нивото ѝ година по-рано. Безработицата също се понижи в еврозоната, където спадна до 10.4% към края на декември 2015 г., като намалява от 11.4% в края на предходната година. Въпреки че

трудовият пазар като цяло се подобрява в еврозоната, продължават да се наблюдават съществени разлики в нивата на безработица между отделните страни. В Германия безработицата достига значително ниски равнища от 4.8% към края на 2015 г., докато в страните от периферията на еврозоната като Испания, където, въпреки че се наблюдават съществени подобрения на пазара на труда през последната година, безработицата продължава да отчита сравнително високи равнища в размер на 21.2% от активната работната сила в края на годината.

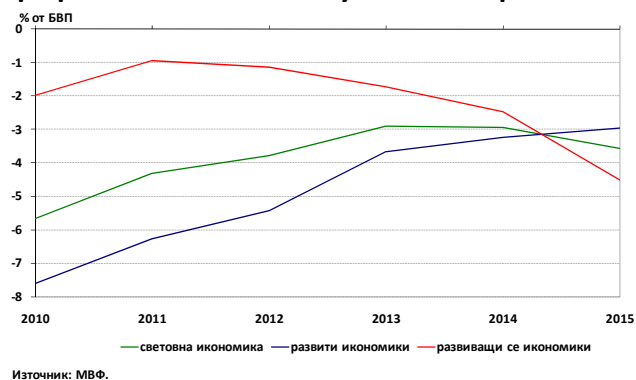
Графика 34. Динамика на безработицата в световен мащаб

От началото на 2014 г. се наблюдава увеличение на бюджетните разходи в световен мащаб, което продължава и през 2015 г., в резултат на което бюджетният дефицит нараства до -3.56% от БВП. В рамките на развитите икономики процесите на фискална консолидация продължиха със забавени темпове, като бюджетният дефицит спадна до -2.95% от БВП спрямо отбелязаните -3.23% през 2014 г. В икономиките с възникващи пазари се наблюдава съществено влошаване на публичните финанси, отчитайки отрицателен бюджетен баланс до -4.5% от БВП към края на 2015 г. спрямо -2.5% година по-рано, като една трета от общото нарастване на дефицита в страните с възникващи пазари се дължи на нарастването на бюджетния дефицит в Китай. Спадът в цените на суровините и влошаването на външните условия за финансиране се

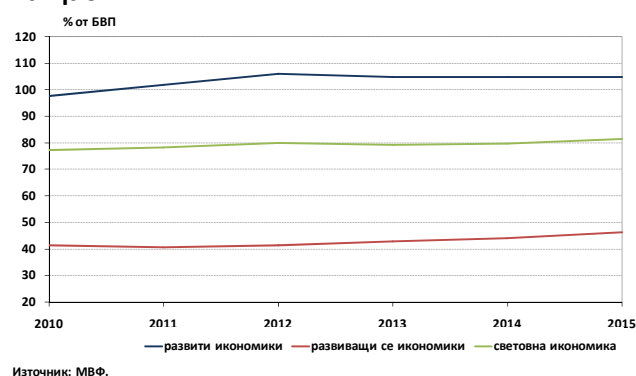
отразиха отрицателно върху баланса на публичните финанси и на други държави с възникващи пазари, и най-вече на ориентираните към износ на суровини.

Графика 35. Баланс на публичните финанси

Размерът на публичния дълг в световен мащаб се стабилизира на ниво от 81.33% от БВП през 2015 г. В развитите страни стойностите на публичния дълг останаха почти без промяна спрямо предходната година на нивото от 104.81% от БВП. Публичният дълг в развиващите се икономики, който отчита значително по-ниски нива като процент от БВП, се увеличи до 46.33% през 2015 г.

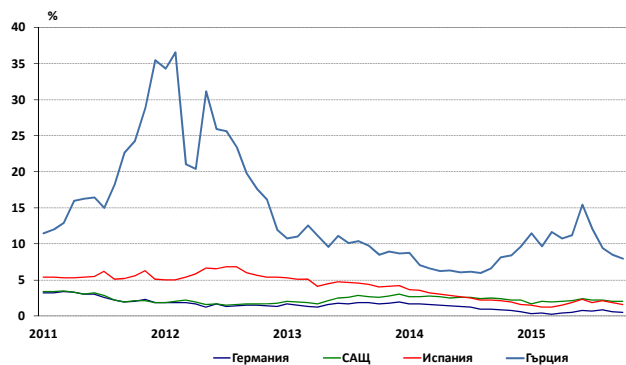
Графика 36. Публичен дълг в световен мащаб

В резултат на преобладаващите ниски инфлационни очаквания доходността по 10-годишните държавни ценна книжа остана рекордно ниска в рамките на развитите икономики. В еврозоната динамиката на цените на държавните ценна книжа до

голяма степен се определяше от решенията на ЕЦБ и по-специално от програмата за покупки от публичния сектор. В резултат на мерките за вливане на ликвидност от страна на ЕЦБ, доходността по 10-годишните ДЦК продължи да спада през по-голямата част на 2015 г., като в някои страни се наблюдаваха отрицателни нива на доходност. Като цяло средната доходност на 10-годишните ДЦК достигна рекордно ниските 0.6% в еврозоната. В САЩ и Япония се наблюдаваше средна годишна доходност съответно от 2.1% и 0.4%.

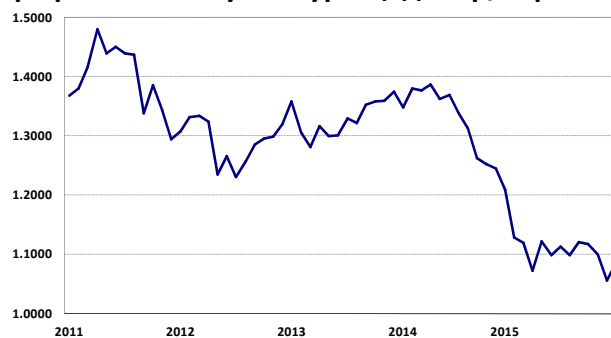
Графика 37. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия, САЩ, Испания и Гърция

Източник: Ройтерс.

В рамките на 2015 г. европейската единна валута се обезцени спрямо щатския долар с около 11%. По-доброто представяне на икономиката на САЩ спрямо еврозоната през 2015 г. наред с предприетите допълнителни мерки за вливане на ликвидност от страна на ЕЦБ на няколко етапа през 2015 г. и повишаването на лихвените нива от страна на Федералния резерв на САЩ през декември обезцениха европейската единна валута. Еврото достигна минимална стойност от 1.04 долара за евро още в края на първото тримесечие на 2015 г. и затвори годината на нива от 1.09 долара за евро.

Графика 38. Валутен курс щ. долар/евро

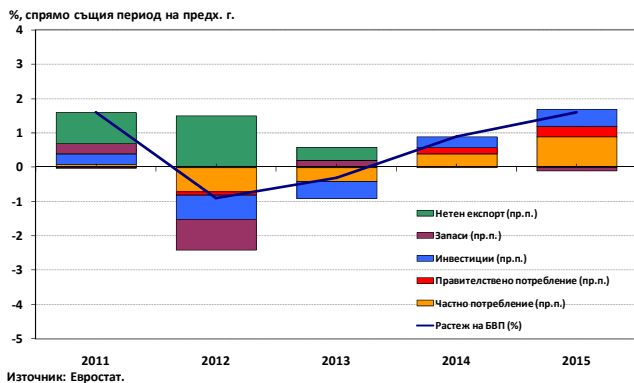

Източник: Ройтерс.

През изминалата година БВП на еврозоната продължи бавно да се възстановява. По предварителни данни на Евростат реалният БВП се е повишил с 1.6% през 2015 г., спрямо отчетените 0.9% през 2014 г. Засилването на потребителското доверие оказва положителен ефект върху потреблението, а подобряването на корпоративното доверие се отрази положително върху пазара на труда и нивата на инвестициите.

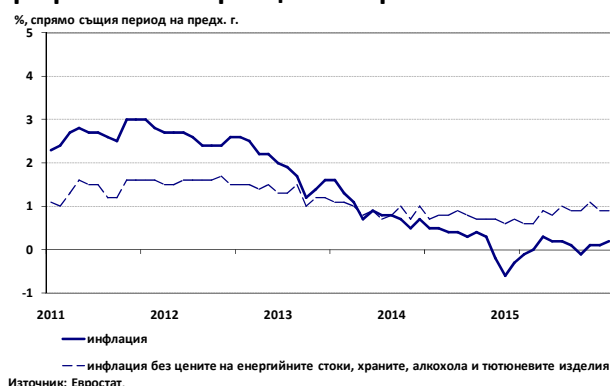
Следвайки анализа по компоненти на крайното използване, през 2015 г. основна роля за растежа в еврозоната има частното потребление, като приносът му достига 0.9 пр.п. към общия ръст на БВП. Сравнително добрият принос на частното потребление до голяма степен е в резултат на благоприятните условия на паричната политика, както и на ниските цени на енергийните суровини. През 2015 г. инвестициите също нарастват, като брутообразуването на основен капитал допринася с 0.5 пр.п. към ръста на БВП. Леката тенденция на повишение на правителствените разходи в еврозоната също подкрепя растежа с 0.3 пр.п. Въпреки спада в стойността на европейската валута, нетният експорт има почти нулев принос поради икономическото забавяне в глобален мащаб и наложените санкции на Русия, които ограничават търговията. Единствено запасите имат отрицателен принос от -0.1 пр.п.

Графика 39. Растеж на БВП в еврозоната

През 2015 г. инфлацията в еврозоната, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), остана близка до нула, като в отделни месеци отчита негативни стойности, основно поради спада в цените на енергийните суровини. Инфлацията измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, остана сравнително стабилна през по-голямата част на 2015 г. на нивото от 0.8%, но далеч от целевите стойности на ЕЦБ от 2%. Рисковете от продължителен период на ниска инфлация и крехкият икономически растеж подтикнаха управителния съвет на ЕЦБ към разширяване на мерките по паричната политика.

Графика 40. Инфлация в еврозоната

Страните от Централна и Източна Европа отчетоха по-висок икономически растеж през 2015 г., макар и значително по-нисък от предкризисните нива. По-доброто представяне на икономиките от региона се дължи на основно на подобрене на частното

потребление, на по-ниските цени на суровините, на ефектите от усвояването на средства от европейските структурни и кохезионни фондове за развитие, както и на възстановяването на еврозоната - основен търговски партньор на страните от ЦИЕ.

Факторите, които ограничаваха растежа в региона, са свързани главно с по-слабото търсене от страна на държавите с възникващи пазари като Русия, сравнително високите корпоративни задължения и ниските нива на частни инвестиции.

Таблица 29. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2014	2015
Чехия	2.5	3.9
Унгария	2.9	2.9
Полша	3.1	3.6
Румъния	3.0	3.8
Турция	3.1	4.0

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Стойностите за 2015 г. са прогнозни.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2015 г. инфлацията в страните от ЦИЕ остана ниска, като в някои страни като Полша и Румъния се наблюдават отрицателни стойности. Ниската инфлация в ЦИЕ както и в еврозоната беше в резултат основно от спадащите цени на суровините в глобален мащаб, и най-вече на енергийните суровини.

Таблица 30. Инфлация в ЦИЕ

	2014	2015
Чехия	0.5	0.4
Унгария	0.2	0.3
Полша	0.2	-0.8
Румъния	1.6	-0.4
Турция	8.9	7.4

Бележка: Средногодишен темп на инфлация (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

Нивата на безработица продължиха да се понижават през 2015 г. в страните от ЦИЕ в контекста на подобряващи се нива на участие на работната сила в региона. В Турция безработицата се очаква да се стабилизира на стойностите, отчетени през предходната година (9.8%). В Полша и Унгария

безработицата спада с 0.3 пр.п. спрямо предходната година и достига респективно 8.8% и 7.4%. В Чехия безработица спада до 6%, а в Румъния - до 6.9%.

Таблица 31. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2014	2015
Чехия	6.1	6.0
Унгария	7.7	7.4
Полша	9.1	8.8
Румъния	7.0	6.9
Турция	9.8	9.8

Бележка: Данните са средногодишни (% от раб.сила).
Източник: Ройтерс ейкон, Национални статистически

През 2015 г. стойностите на основните борсови индекси в страните от ЦИЕ се движиха разнопосочно. Капиталовите пазари

в ЦИЕ като цяло останаха на страна от съществените корекции на финансовите пазари в световен мащаб поради добрите макроикономически показатели на региона. Полският WIG20 и чешкият PX-PRAGUE SE I/d успяха да отбележат покачване съответно от 9.39% и 3.31%. Значителен спад от -28.85% отбеляза унгарският BUDAPEST SE INDEX. На „червено“ затварят турският BIST 30/d (-6.04%) и румънският BUCHAREST BETI (-7.86%).

Таблица 32. Капиталови пазари в ЦИЕ

	Индекс	Изменение (%)
Чехия	PX-PRAGUE SE I/d	3.31
Унгария	BUDAPEST SE INDX	-28.85
Полша	WIG20	9.39
Румъния	BUCHAREST BETI	-7.86
Турция	BIST 30/d	-6.04

Бележка: Изменение (%) от началото на годината към 31.12.2015.
Източник: Ройтерс ейкон.

1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2015 г.

Икономическата активност се възстановява с по-бърз темп през 2015 г., като ръстът на БВП в реално изражение възлиза на 3.0% на годишна база, за което най-голям принос има положителното външнотърговско салдо. Салдото на текущата сметка продължава да е на излишък, възлизащ на 609 млн.евро през годината. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 1593 млн.евро, което е с 254 млн.евро повече в сравнение с предходната година. Брутният външен дълг на страната намалява с 13.2%, като в края на годината достига стойност от 34.1 млрд.евро. Кредитната активност през годината е ниска в резултат както на слабото търсене на кредити, така и на сравнително предпазливата кредитна политика от страна на търговските банки. През 2015 г. бюджетният баланс е на дефицит в размер на 2484 млн.лв, който представлява 2.9% от БВП. Общият индекс на цените на потребителските стоки продължава да отчита дефлация, а цената на жилищата ускорява положителния си темп на изменение до 4.0% през последното тримесечие на 2015 г.

За периода януари-декември 2015 г. излишъкът по текущата сметка на платежния баланс възлиза на 609.0 млн.евро, което представлява 1.4% от БВП¹⁸. Тази динамика основно се дължи на свиване на търговския дефицит. Излишъкът по капиталовата сметка нараства с 458.4 млн.евро спрямо предходната година до 1418.0 млн.евро през 2015 г. в

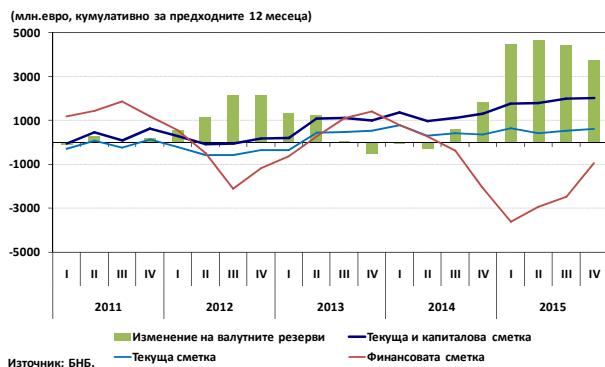
резултат на получени трансфери по програми на ЕС. Положителното салдо общо по текущата и капиталовата сметка достига 2027.0 млн.евро през 2015 г.

Балансът по финансовата сметка за годината е отрицателен (-938.7 млн.евро), който е със 1148.5 млн.евро по-малък от отчетеното отрицателно салдо през 2014 г. По данни на платежния баланс международните валутни резерви на страната нарастват с 3729.7 млн.евро. След отчитане на

¹⁸ По данни на НСИ прогнозният БВП за 2015 г. е 86372.6 млн.лв.

валутнокурсните разлики и ценовата преценка, валутните резерви в баланса на БНБ се повишават с 3751.2 млн.евро (7.3 млрд.лв.), като активите на Управление „Емисионно“ достигат 39.7 млрд.лв. в края на 2015 г.

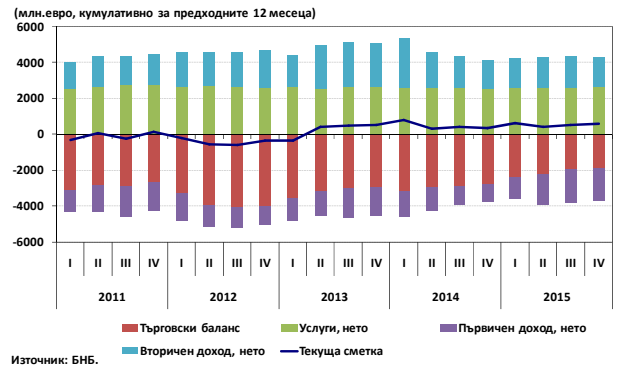
Графика 41. Динамика на основните сметки на платежния баланс

Разширяването на излишъка по текущата сметка с 244.4 млн.евро през 2015 г. спрямо предходната година се дължи предимно на намаляване на дефицита по търговския баланс с 859.9 млн.евро и на нарастване със 189.3 млн.евро на положителното салдо по услугите. Влиянието на по-ниския дефицит по търговския баланс върху салдото по текущата сметка до голяма степен се компенсира от нарастващия дефицит по сметка „първичен доход“¹⁹ (с -829.3 млн.евро) в резултат на изходящите потоци под формата на дивиденди, разпределена и реинвестирана печалба.

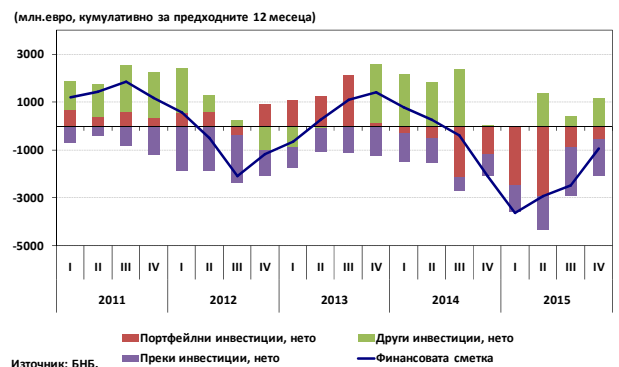
¹⁹ От началото на 2015 г. е въведено 6-тото издание на Ръководството на платежния баланс на МВФ (РПБ6), с което подстиите на досегашните „доход“ и „текущи трансфери“ са преразпределени между новите статии „първичен доход“ и вторичен доход“. Статията „първичен доход“ обхваща приходите и разходите от/за доход, свързани с използването на работна сила, капитал и земя, както и данъците върху производството и вноса и субсидии. Освен компенсациите на наетите лица и инвестиционния доход, статията „първичен доход“ включва и някои от компонентите на предишната статия „текущи трансфери“ като данъците върху производството, субсидиите и рентата. Статията „вторичен доход“ отразява преразпределението на доход.

Графика 42. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

Отрицателното салдо по финансовата сметка за годината възлиза на -938.7 млн.евро, като се свива с 1148.5 млн.евро спрямо предходната година. Тази динамика основно се дължи на погашенията по държавни облигации, както и на изплащането на поетия мостов банков заем в края на 2014 г., които се отчитат в статията ‘други инвестиции’. През 2015 г. отрицателното салдо по преки инвестиции се разширява с -638.7 млн.евро спрямо предходната година, чийто ефект върху динамиката на финансовата сметка се компенсира от свиването на отрицателното салдо по портфейлни инвестиции с 636.9 млн.евро.

Графика 43. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

За периода януари-декември 2015 г. потокът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната (или пасивите по позиция ‘преки инвестиции’) възлиза на 1593 млн.евро, което е с 19% повече от същия период на

предходната година. По-голяма част от ПЧИ у нас през годината са под формата на дялов капитал (1134 млн.евро) и реинвестирана печалба (644 млн.евро). За разлика от предходните три години, през 2015 г. потокът на ПЧИ у нас под формата на дългови инструменти (-185 млн.евро) е отрицателен.

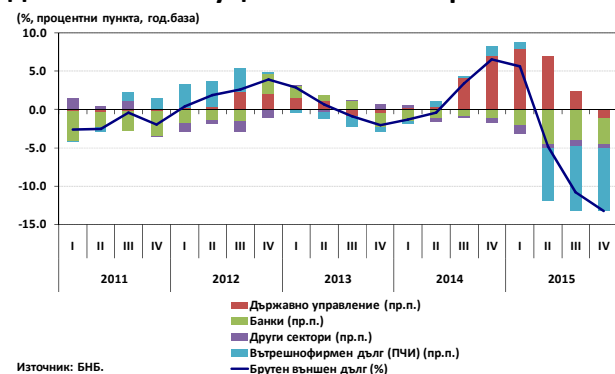
Таблица 33. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2012	2013	2014	2015
Общо	1321	1384	1339	1593
Дялов капитал	1087	1229	577	1134
Реинвестирана печалба	-367	125	167	644
Дългови инструменти	601	30	595	-185

Бележка: Данните са обем на ПЧИ в страната (в млн.евро) и за 2014 и 2015 г. са предварителни.
Източник: БНБ.

През 2015 г. brutният външен дълг намалява с -13.2% на годишна база, като в края на годината достига размер от 34.1 млрд.евро, което представлява 77.3% от БВП. Намаление на дълга се отчита по всички институционални сектори, като то е най-голямо при вътрешнофирмения дълг (-8.1 пр.п.) в резултат на едностранно отписване на вземане от страна на чуждестранен инвеститор, както и преоформянето на дълг в капитал. Банките също намаляват чуждестранните си задължения, с което допринасят с -3.4 пр.п. към общия спад на brutният външен дълг на годишна база.

Графика 44. Динамика на brutният външен дълг по институционални сектори

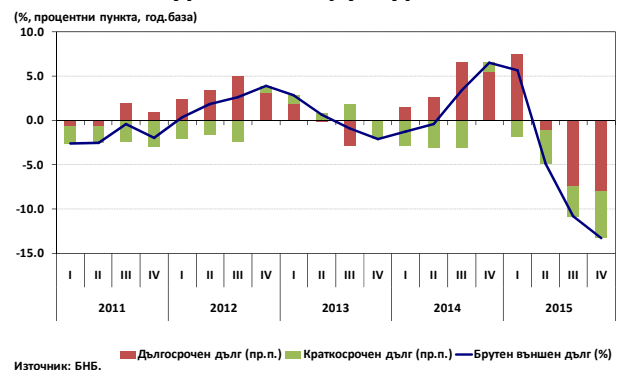

Въпреки активната емисионна политика на правителство през 2015 г., възползвайки се от благоприятната конюнктура на международните финансови пазари,

публичният дълг също намалява, като допринася с -1.1 пр.п. към годишното изменение на brutният външен дълг на страната.

Brutният външен дълг намалява както в дългосрочен, така и в краткосрочен хоризонт. По матуриретна структура годишното намаление на външния дълг в края на 2015 г. от -13.2% отразява отрицателния принос на дългосрочната компонента на дълга (-8.0 пр.п.) и на краткосрочния външен дълг (-5.2 пр.п.).

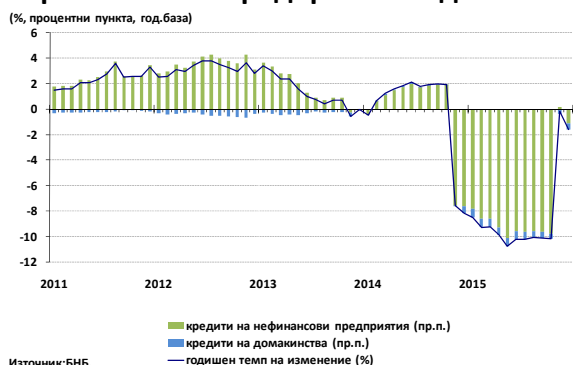
Графика 45. Динамика на brutният външен дълг по матуриретна структура

Отрицателните темпове на изменение на кредитирането на нефинансовите предприятия и домакинствата у нас се задълбочават до октомври 2015 г., когато достигат -10.2% на годишна база. Въпреки неутрализирането на ефекта от структурната промяна в паричната статистика²⁰, динамиката на кредитната активност остава на отрицателна територия, като в края на годината отчита спад от -1.6% спрямо края на предходната година. Ниската кредитна активност през годината се дължи както на слабото търсене на кредити, така и на сравнително предпазливата кредитна политика от страна на търговските банки. Най-голям принос за тази динамика имат кредитите към нефинансовите предприятия (-1.1 пр.п.), като кредитът към домакинствата също отчита отрицателен принос от -0.5 пр.п.

²⁰ Считано от ноември 2014 г. КТБ е изключена като отчетна единица от паричната статистика.

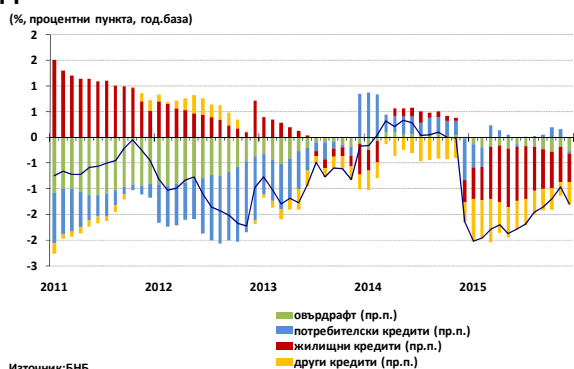
Графика 46. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

В края на годината кредитите за домакинствата се свиват с -1.3% на годишна база, като всички видове кредити за домакинствата отчитат спад. Сред тях жилищните кредити имат най-голям принос от -0.6 пр.п. към общия спад, други кредити (-0.4 пр.п.), овърдрафт (-0.3 пр.п.) и потребителските кредити (-0.04 пр.п.).

Съгласно паричната статистика делът на лошите и реструктурирани кредити от общия кредит към неправителствения нефинансов сектор плавно намалява през 2015 г., като в края на годината достига 23.0%. Този дял е най-висок сред кредитите към предприятията (27.5%), докато при кредитите за домакинствата той възлиза на 17.3%.

Графика 47. Динамика на кредитите за домакинствата

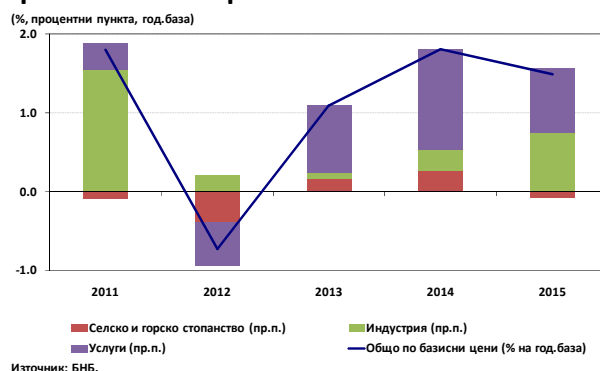

Въпреки понижаващите се лихвени проценти по депозити, домакинствата запазват високата си склонност към спестявания и през 2015 г. В края на годината БНБ извърши промени в нормативната уредба,

съгласно които от началото на 2016 г. ще се прилага отрицателен лихвен процент по свръхрезервите на банките, когато лихвеният процент по депозитното улеснение на ЕЦБ е отрицателен, и нулев лихвен процент, когато лихвеният процент по депозитното улеснение на ЕЦБ е нулев или положителен. Това се очаква да ограничи поддържането на висока ликвидност на банките по сметките им в централната банка, като средствата бъдат пренасочени към по-активно кредитиране. Основният фактор, който ще продължи да определя динамиката на кредитната дейност у нас е склонността на фирмите и домакинствата към натрупване на нови задължения в условията на несигурна икономическа среда.

Икономическата активност у нас се възстановява бавно. Общата добавена стойност в икономиката (по базисни цени) се забавя от 1.8% през 2014 г. на 1.5% през 2015 г. Най-голям положителен принос за ръста през годината има секторът на услугите, който допринася с 0.82 пр.п., следван от индустрията (0.75 пр.п.). По предварителни данни селското стопанство има отрицателен принос от -0.1 пр.п., което ограничава ръста на общата добавена стойност през 2015 г.

Графика 48. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

По-детайлната разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че сред услугите най-голям принос за ръста на брутната добавена стойност през 2015 г. отчита секторът „Операции с недвижими имоти,“ (0.4 пр.п.), следван от секторите „Търговия, ремонт на автомобили и

мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство” (0.2 пр.п). Секторът „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване” има положителен принос от 0.7 пр.п.

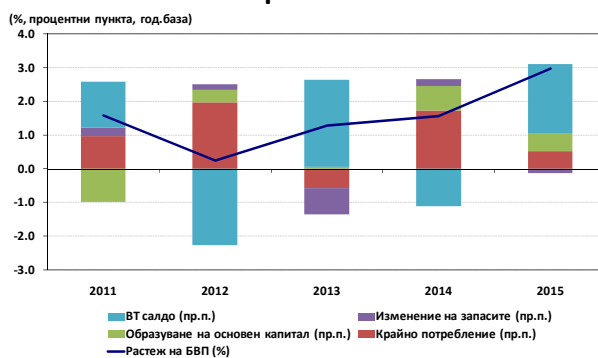
Таблица 34. Динамика на добавената стойност по сектори

	2012	2013	2014	2015
Общо за икономиката (%)	-0.7	1.1	1.8	1.5
Принос (пр.п.) в т.ч.:				
Селско, горско и рибно стопанство	-0.4	0.2	0.3	-0.1
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0.6	0.0	0.4	0.7
Строителство	-0.4	0.1	-0.1	0.1
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0.1	0.8	0.3	0.2
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	-0.1	0.1	0.1	0.1
Финансови и застрахователни дейности	-0.5	-0.1	0.0	0.1
Операции с недвижими имоти	0.3	-0.2	0.1	0.4
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	-0.2	0.2	0.1	0.0
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	0.1	0.1	0.7	0.0
Култура, спорт и развлечения; други дейности	-0.1	0.0	0.1	0.0

Бележка: Данните за 2015г. са предварителни.
Източник: НСИ.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2015 г. възлиза на 3.0% на годишна база. Основен двигател на този растеж е положителното външнотърговско салдо, чийто принос възлиза на 2.1 пр.п. Въпреки положителния принос на крайното потребление (0.5 пр.п.) и образуването на основен капитал (0.5 пр.п.), през 2015 г. техният ръст (съответно и принос) се забавя спрямо предходната година. Отрицателен ръст отчита изменението на запасите, което ограничава растежа на БВП с отрицателния си принос от -0.1 пр.п.

Графика 49. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Износът на български стоки и услуги през 2015 г. възлиза на 23 248 млн.евро, нараствайки с 5.2% спрямо предходната година. Най-голям принос за този ръст има износа на инвестиционни стоки (3.2 пр.п.), следван от износа на потребителски стоки (1.9 пр.п.) и на суровини и материали (1.6 пр.п.). Ограничение върху номиналния ръст на износа оказва износът на енергийни ресурси (-1.6 пр.п.), чиито цени на международните пазари отчитат понижние.

Таблица 35. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2014	2015
Износ (% на годишна база)	-0.7	5.2
Принос (пр.п.)		
Потребителски стоки	2.3	1.9
Суровини и материали	-2.9	1.6
Инвестиционни стоки	1.3	3.2
Енергийни ресурси	-2.3	-1.6

Източник: БНБ.

Номиналният ръст на вноса на стоки и услуги се забавя от 1.2% през 2014 г. до 1.1% през 2015 г. на годишна база. През 2015 г. вносът на стоки и услуги възлиза на 26 411 млн.евро. Положителен принос за този ръст има вносът на суровини и материали (2.6 пр.п.), потребителските стоки (1.8 пр.п.) и вносът на инвестиционни стоки (0.6 пр.п.) Забавянето на вноса на стоки се дължи основно на свиването на вноса на енергийни ресурси (-3.9 пр.п.).

Таблица 36. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2014	2015
Внос (% на годишна база)	1.2	1.1
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.3	1.8
Суровини и материали	-0.3	2.6
Инвестиционни стоки	3.1	0.6
Енергийни ресурси	-3.1	-3.9

Източник: БНБ.

През 2015 г. реалният растеж на крайното потребление се забавя до 0.7% от 2.2% през 2014 г., като положителен растеж отчитат всичките му компоненти. Основна движеща сила е индивидуалното потребление на домакинствата (0.8%) на годишна база, следвано от колективното потребление (0.4%) и индивидуалното потребление на правителството (0.2%).

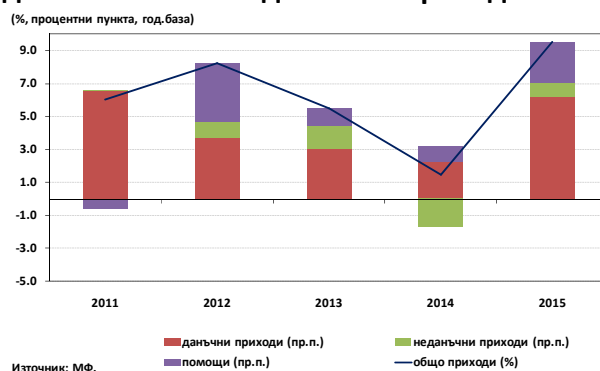
Таблица 37. Растеж на БВП и на компонентите на крайно използване (%)

	2012	2013	2014	2015
Крайно потребление	2.6	-0.7	2.2	0.7
индивидуално потребление	2.7	-1.1	2.5	0.7
потребление на домакинствата	3.2	-1.4	2.7	0.8
индивидуално потребление на правителството	-2.0	1.4	1.0	0.2
колективно потребление	1.0	3.1	-0.8	0.4

Бележка: Данните за 2015 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

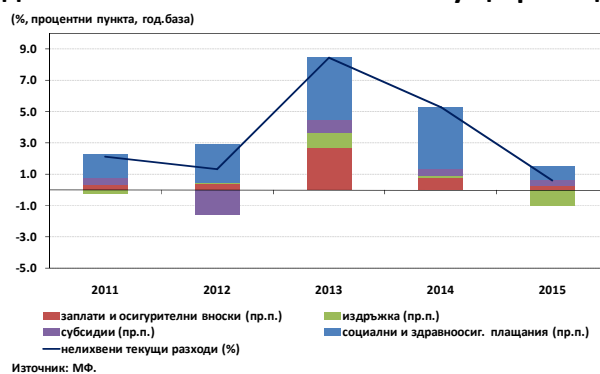
Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2015 г. е отрицателно в размер на -2484.2 млн.лв., което представлява дефицит от -2.9% от БВП. Въпреки по-високият от планирания ръст на приходите (9.5%) спрямо 2014 г., разходите също нарастват значително (6.8%), предимно през последното тримесечие на годината. Най-голям принос за общия ръст на приходите имат данъчните приходи (6.2 пр.п.) и получените помощи (2.5 пр.п.). Постъпленията от неданъчни приходи също нарастват, като допринасят към общия ръст на приходите с 0.9 пр.п.

Графика 50. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

Общо бюджетните разходи нарастват с 6.8% през 2015 г. спрямо предходната година, като по-голяма част от тях се извършват в края на годината. Най-голям принос за ръста на разходите имат капиталовите разходи (6.0 пр.п.) в резултат на разширеното съфинансиране с цел реализирането в максимална степен на проекти по финансовата рамка 2007-2013 г. Текущите нелихвени разходи нарастват незначително (0.6%), за което най-голям принос имат социалното осигуряване, подпомагане и грижи (0.9 пр.п.), субсидиите (0.4 пр.п.) и заплатите и осигурителните вноски (0.2 пр.п.).

Графика 51. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

През 2015 г. заетостта у нас нараства с 1.7% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години достига 3 031 хил.души, а броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -2.4% на годишна база до 2187 хил.души. Тази динамика е повлияна от спад на наетите лица

както в частния сектор (-1.8 пр.п.), така и в общественения сектор (-0.6 пр.п.), макар и в по-малка степен. По икономически дейности намаляване на броя на наетите лица има предимно в преработващата промишленост (принос от -0.65 пр.п. към общия спад на наетите лица), сред административните и спомагателни дейности (-0.36 пр.п.), които са преобладаващо в общественения сектор, в строителството (-0.34 пр.п.) и в транспортните и пощенските дейности (-0.31 пр.п.).

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наети лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 2.8% през 2015 г. при 5.4% през предходната година. Равнището на безработица продължава да спада, достигайки 9.1% от работната сила през 2015 г.

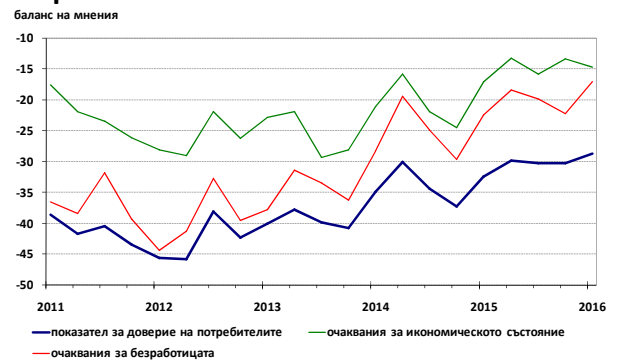
Таблица 38. Динамика на заетостта и доходите

	2012	2013	2014	2015
Заети лица	-1.1	0.0	1.6	1.7
Наети лица	-1.1	0.3	0.6	-2.4
Компенсация на наетите лица	5.8	7.6	5.4	2.8
Безработица*	12.3	12.9	11.4	9.1

Бележка: Данните за динамиката показват изменение спрямо предх.г. (%), като данните за 2015 г. са предварителни; * коефициент на безработица средно за периода (% от раб.сила).
Източници: НСИ.

Доверието на потребителите продължава да се подобрява и през 2015 г. Очакванията на потребителите за развитието на финансовото им състояние, за инфлацията и безработицата са по-оптимистични отколкото година по-рано, като достигат най-високите си стойности от 2011 г. насам. Подобрене или стабилизиране на положителните нагласи се наблюдава и в другите компоненти на показателя на доверие на потребителите, което отразява възстановяващата се икономическа активност.

Графика 52. Показател на доверие на потребителите

Източник: НСИ.

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата нарастват по-бавно през 2015 г., като отчитат ръст от 1.9% на годишна база, за което най-голям принос имат работната заплата (1.8 пр.п.) и пенсиите (0.6 пр.п.). Ограничение на ръста на доходите на домакинствата през годината оказват доходите извън работната заплата (-0.2 пр.п.) и доходите от собственост (-0.2 пр.п.). След спада през 2014 г., приходите от спестявания отново са на положителна територия, като нарастват с 0.9% през отчетната година.

Таблица 39. Динамика на доходите на домакинствата

	2012	2013	2014	2015
Общ доход	10.7	11.5	2.2	1.9
Работна заплата	12.6	12.4	4.3	3.4
Приходи от спестявания	31.8	0.0	-4.1	0.9
Взети заеми и кредити	47.3	113.1	-52.1	-23.6

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2015 г. нарастват с по-бързи темпове (2.4%) от доходите. Сред потребителските разходи най-голям принос за общия ръст на домакинските разходи имат разходите за жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди (1.2 пр.п.). Данъците и другите разходи на домакинствата също нарастват, като допринасят съответно с 0.2 пр.п. и 0.3 пр.п. към общите им разходи. Домакинствата поддържат висока склонност към спестяване, като разходите им за влогове нарастват с 17.2%, средствата за изплащане на дълг или

даване на пари на заем се свиват с -8.6%, както и търсенето на заеми и кредити (получени заеми и кредити – перо от доходите на домакинствата) се свива с -23.6% през 2015 г.

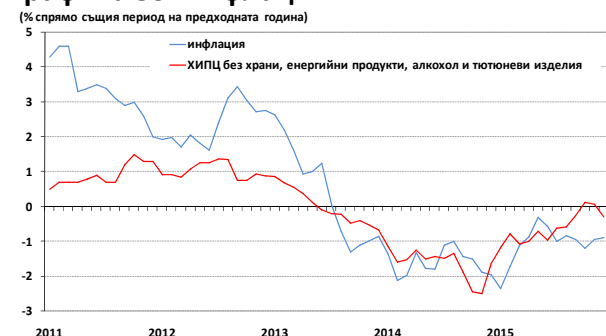
Таблица 40. Динамика на разходите на домакинствата

	2012	2013	2014	2015
Общ разход	12.4	10.3	3.2	2.4
Потребителски общ разход	11.7	9.9	3.2	2.3
Данъци	8.5	9.9	2.4	4.6
Влог	36.6	13.1	54.3	17.2
Изплатен дълг и даден заем	25.5	20.3	-9.5	-8.6

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

През 2015 г. инфлацията продължава да е на отрицателна територия, като в края на годината отчита дефлация от -0.9% на годишна база. Като изключим волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, дефлационното изменение се забавя до -0.3%.

Графика 53. Инфлация

Източник: НСИ.

Най-голям принос за акумулираната през годината дефлация имат промишлените стоки (-1.3 пр.п.), което се дължи както на понижаващите се международни цени, така и на по-слабото вътрешно търсене. Ниските международни цени на енергийните суровини рефлектират върху намаляващите цени на течните и транспортни горива, чийто отрицателен принос към общата дефлация възлиза на -0.8 пр.п. Услугите отчитат слабо нарастване (0.2 пр.п) и хранителните стоки (0.1 пр.п.), което отчасти ограничава дефлационната динамика на общата инфлация.

Таблица 41. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

	2013	2014	2015
Инфлация (% спрямо дек. на предх.г.)	-0.9	-2.0	-0.9
<i>приноси (пр.п.)</i>			
Хранителни продукти	-0.2	-0.2	0.1
Непреработени храни	-0.1	-0.1	0.0
Преработени храни	-0.1	-0.2	0.1
Услуги (всичко без стоки)	0.1	-0.4	0.2
Обществено хранене	0.1	0.1	0.1
Транспортни услуги	0.0	0.1	-0.1
Телекомуникационни	0.0	-0.4	-0.1
Енергия и отопление за дома	-0.7	0.4	-0.1
Течни и транспортни горива	0.2	-1.3	-0.8
Промишлени стоки	-0.9	-1.4	-1.3
Тютюневи изделия	0.0	0.0	0.0

Източник: НСИ.

Цените на жилищата ускоряват положителния си растеж от началото на годината, като през четвъртото тримесечие на 2015 г. той възлиза на 4.0% на годишна база. Макар и с по-бавни темпове, цената на наемите също бележи положително изменение, което през последното тримесечие на годината достига 0.5% спрямо същия период на предходната година.

Графика 54. Динамика на цените на жилищата и наемите

Източник: НСИ.

Продължава тенденцията на поскъпване на земеделската земя. Средната цена за покупка на земеделската земя в страната през 2015 г. е 732 лв./дка, като нараства със 7.0% спрямо предходната година. Средната цена за отдаване на земеделска земя под наем или аренда, съгласно сключените договори, е 42 лв./дка, като нараства с 2.7% спрямо предходната година, когато цената е била 40.9 лв./дка.

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2015 г. активите на небанковия финансов сектор, представляващи сумата на общата стойност на активите на небанковите инвестиционни посредници, колективните инвестиционни схеми, националните инвестиционни дружества, дружествата със специална инвестиционна цел, застрахователите и пенсионните фондове, нарастват с 6.1% и в края на годината достигат 20.3 млрд.лв. Най-голям принос от 6.1 пр.п. имат активите на пенсионните фондове, следвани от ръста на активите на застрахователните дружества (0.8 пр.п.) и изменението на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.4 пр.п.). Единствено намалението на стойността на активите на небанковите инвестиционни посредници има ограничаващо действие (-1.3 пр.п.) върху ролята на небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество у нас. Дълбочината на финансово посредничество общо за небанковия финансов сектор също намалява, като в края на 2015 г. достига 25% от БВП. Основен фактор за тази динамика е развитието на капиталовия пазар у нас през годината, когато пазарната капитализация намалява с -12.0%.

След увеличението от 9.0% през 2014 г., активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) намаляват с 4.8% на годишна база през 2015 г. и в края годината достигат 4.9 млрд.лв. Динамиката на активите на сектора на небанковите инвестиционни посредници като цяло се предопределя от инвестиционните посредници с пълен лиценз поради техния голям относителен дял. Небанковите инвестиционни посредници с

пълен лиценз имат отрицателен принос от -5.9 пр.п. в годишния темп на изменение на общите активи, от които небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз компенсират 1.4 пр.п. В резултат на връщане и отнемане на лицензи броят на инвестиционните посредници с пълен лиценз намалява значително, като активите им намаляват в резултат на намаляване на клиентските активи.

Таблица 42. Структура на финансовото посредничество по институционални инвеститори (%)

Показатели	2011	2012	2013	2014	2015
Активи на ИП	5.1	4.6	4.6	4.9	4.5
Активи на КИС и ИД от затворен тип/НИД*	0.5	0.5	0.8	0.8	0.8
Активи на АДСИЦ	1.9	1.7	1.5	1.4	1.4
Активи на застрахователни и здравноосигурителни дружества**	3.3	3.2	3.2	3.4	3.4
Активи на пенсионните фондове	5.0	5.8	6.6	7.8	8.7
Небанков финансов сектор	15.9	16.0	16.6	18.4	18.9

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционалните инвеститори в небанковия финансов сектор. *През 2014 г. инвестиционните дружества от затворен тип са в процес на прелицензиране като национални инвестиционни дружества. **От края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и националните инвестиционни дружества (НИД) от затворен тип намаляват с -0.1% спрямо предходната година, като размерът на акумулираните

активи достига 863.9 млн.лв. Наблюдаваната динамика се дължи основно на спада в ценовите равнища на пазарите на ценни книжа през годината. Поради относително малката абсолютна стойност на активите,

колективните инвестиционни схеми запазват дела си в структурата на финансовото посредничество от 0.8%.

През 2015 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) се увеличават за първи път от 2011 г. насам, като ръстът е 5.4% на годишна база и към края на годината размерът им е 1 532.3 млн.лв. Принос за тази динамика имат и двете основни групи АДСИЦ – ръстът на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя, допринася с 5.2 пр.п. за увеличението на активите на сектора, а положителният принос на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, е 0.2 пр.п. В относително изражение делът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на финансовото посредничество в края на 2015 г. се изчислява на 1.4%.

Активите на застрахователите нарастват общо с 4.6% през 2015 г. спрямо 2014 г., като делът им в структурата на финансовото посредничество у нас се запазва на 3.4%. Активите на застрахователите по общо застраховане нарастват с 4.2%, а на

животозастрахователите с 5.1% на годишна база, което се дължи на увеличение на инвестициите в ценни книжа, издадени и гарантирани от държавата и в инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове.

За поредна година общите активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване нарастват (14.4% на годишна база), като по този начин запазват положителната тенденция, очертала се след 2008 г. В резултат от тази динамика пенсионните фондове продължават да са най-големият институционален инвеститор сред небанковия финансов сектор за четвърта поредна година. Увеличението на активите им през 2015 г. се дължи предимно на постъпленията от осигурителни вноски и в по-малка степен на положителния резултат от инвестирането на средствата, натрупани по индивидуалните партиди. Относителният дял на активите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване в структурата на финансовото посредничество нараства с 0.8 пр.п и в края на годината възлиза на 8.6%.

Таблица 43. Дълбочина на финансовото посредничество (% от БВП)

	2011	2012	2013	2014	2015
Пазарна капитализация на БФБ - София	15.5	12.1	12.2	11.7	9.9
Активи на застрахователни и здравноосигурителни дружества*	3.8	3.9	4.0	4.2	4.3
Активи на пенсионните фондове	5.7	7.0	8.3	9.8	10.8
Небанков финансов сектор	25.0	21.9	24.5	25.7	25.0

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционални инвеститори в небанковия финансов сектор и пазарната капитализация на фондовата борса. По предварителни данни на НСИ, БВП за 2015 г. е 86 373 млн.лв

*От края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват.

Източник: КФН, НСИ.

Дълбочината на небанковия финансов сектор във финансовото посредничество у нас намалява от 25.7% от БВП през 2014 г. на 25% в края на 2015 г. През отчетната година общата сума на активите на пенсионните фондове, застрахователните дружества и пазарната капитализация на фондовата борса нараства с 0.8% на годишна база. Положителен принос за този ръст има

растежът на активите на пенсионните фондове (5.5 пр.п.) и ръстът на активите на застрахователите (0.8 пр.п.). Пазарната капитализация на фондовата борса намалява през 2015 г. и ограничава дълбочината на финансово посредничество на небанковия финансов сектор с отрицателен принос от -5.4 пр.п.

През 2015 г. показателите за развитие на българската фондова борса, в това число и пазарната капитализация, регистрират низходяща динамика. В условията на намаляваща ликвидност през 2015 г. пазарната капитализация намалява с -12.0% и в края на годината спада до 8.6 млрд. лв.

Индексите на БФБ-София се понижават през 2015 г. Основният индекс SOFIX намалява с -11.7% спрямо равнището си в края на 2014 г. Широкият индекс BGBX40 се понижи с -11.3% на годишна база, а BGTR30 отчита спад от -5.8% за 2015 г. Секторният индекс BGREIT прекъсна положителната си тенденция на нарастване от предишните години и загуби -1.7% от стойността си спрямо края на 2014 г.

През 2015 г. секторът на застрахователни услуги продължава да отчита

През 2015 г. в небанковия финансов сектор се наблюдава засилване на конкурентната пазарна среда. В резултат на тази динамика, в края на годината към сегментите, които традиционно се характеризират със силна конкурентна среда (КИС и НИФ, АДСИЦ и пазарът на общозастрахователни услуги), се присъедини и пазарът на услуги, предлагани от УД. Намаляването на пазарната концентрация сред небанковите инвестиционни посредници и пенсионноосигурителните дружества позволи тези сегменти да навлязат на територията на умерената конкурентна среда. Единствено пазарът на животозастрахователни продукти продължава да отчита нарастване на пазарната концентрация, като в края на годината той все още се характеризира с умерена конкурентна среда.

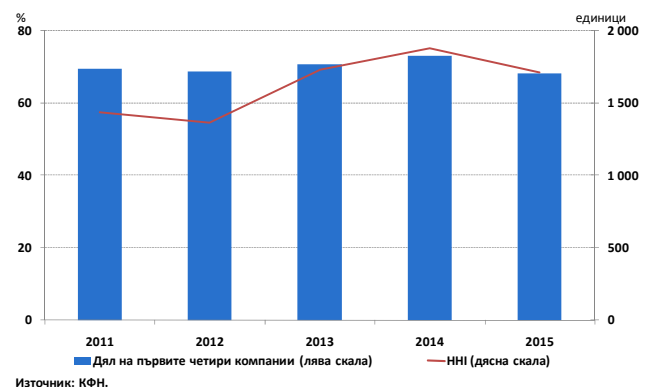
При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, намалява през 2015 г. В тази група най-големите четири инвестиционни посредника държат 68.2% от общата сума на всички клиентски активи²¹. Въпреки че над две трети от общата сума на клиентските активи се държи от първите четири инвестиционни посредника, при останалите дружества не се наблюдава подобна концентрация, където средният дял от държаните клиентски активи е 0.8%.

²¹ Това са "Първа финансова брокерска къща" ООД, "Елана трейдинг" АД, "Булброкърс" АД и "Евро финанс" АД.

нарастване на дълбочината си на финансово посредничество, която за 2015 г. се изчислява на 4.3% от БВП. За разлика от предходната година, ръстът на активите на общозастрахователите има най-голям принос за наблюдаваната динамика през отчетната година.

Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване се характеризират с нарастваща дълбочина във финансовото посредничество през целия пет годишен период. Активите им увеличават дела си от 9.8% от БВП през 2014 г. на 10.8% в края на 2015 г. Нарастването на активите на тези фондове се очаква да продължи в следствие на акумулирането на вноски от осигурените лица, както и на реализирана положителна доходност от управляваните активи.

Графика 55. Концентрация на пазара на небанкови ИП

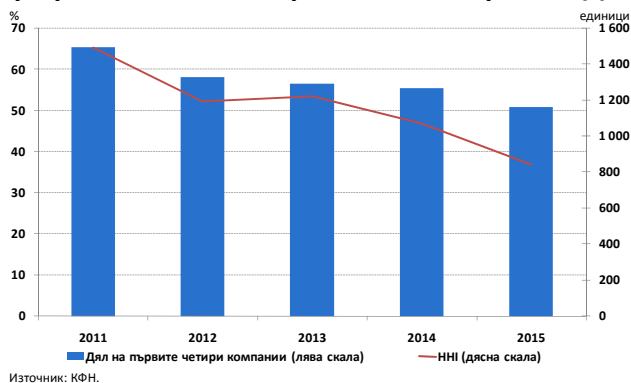
Индексът на Херфиндал-Хиршман (НИИ)²² на пазара на небанковите

²² Индексът Херфиндал-Хиршман (НИИ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки

инвестиционни посредници, изчислен по клиентски активи, също намалява през 2015 г. и в края на годината стойността му е 1 714 единици, след значителното понижение със 166 единици. Това изменение води до качествена промяна на пазара на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, и го определя като умерено конкурентен.

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2015 г. намалява. Четирите управляващи дружества с най-голяма сума управлявани активи държат 50.8% от общата сума²³. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННН) на пазара на управляващи дружества, изчислен по управлявани активи за 2015 г. намалява осезаемо с 229 единици до нивото от 843 единици. Това поредно намаление довежда до очакваната качествена промяна в конкурентната характеристика на пазара, който може да бъде квалифициран като силно конкурентен.

Графика 56. Концентрация на пазара на УД

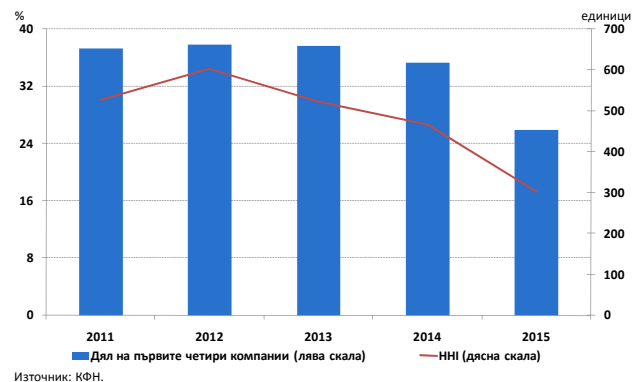
Пазарът на КИС и НИФ се определя като силно конкурентен. През 2015 г. продължава тенденцията на плавно намаляване на

участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

²³ Това са УД "Райфайзен асет мениджмънт" ЕАД, УД "ДСК Управление на активи" АД, УД "Ди Ви асет мениджмънт" ЕАД, и УД "ОББ асет мениджмънт" АД.

пазарната концентрация, която започна през 2012 г. Тази динамика се подкрепя както от изменението на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННН), чиято стойност намалява от 466 единици през 2014 г. до 302 единици през 2015 г., така и по дела на първите четири фонда, който намалява съответно от 35.3% до 25.9%.²⁴

Графика 57. Концентрация на пазара на КИС и НИФ

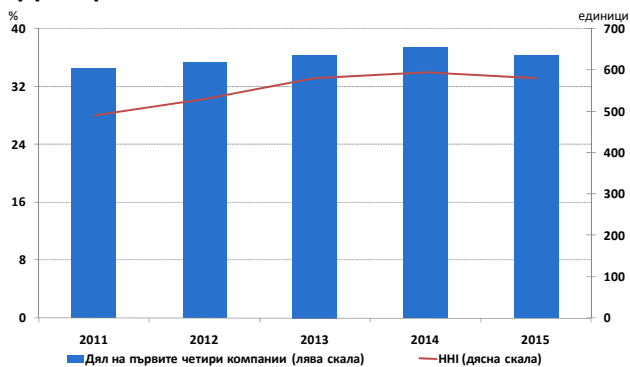

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен и през 2015 г. се връща към нивата от 2013 г. Намалението в стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННН) е първото за последните 5 години. В края на 2015 г. той достига равнище от 580 единици, докато през 2014 г. той е бил 595 единици. Същата динамика се наблюдава и в изменението на дела на първите четири компании, който намалява от 37.5% през предходната година до 37.3% през 2015 г.²⁵

²⁴ ДФ "Райфайзен (България) Ликвидност", ДФ "Райфайзен Фонд защитена инвестиция в евро", ДФ "ДСК Стандарт" и ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар".

²⁵ Това са "Адванс терафонд" АДСИЦ, "Хелт енд уелнес" АДСИЦ, "Софарма имоти" АДСИЦ и "Феърплей пропъртис" АДСИЦ.

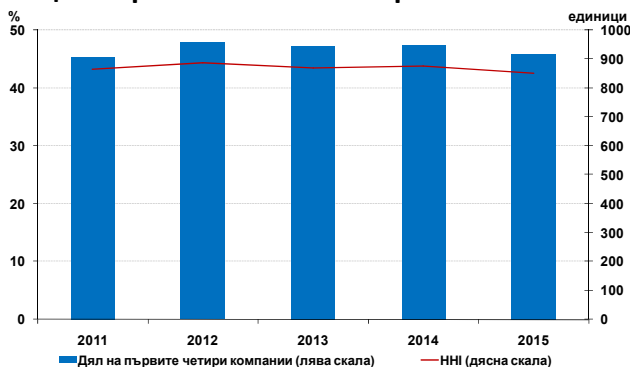
Графика 58. Концентрация на пазара на АДСИЦ

Източник: КФН.

Като цяло пазарът на общозастрахователни услуги през последните години се определя като силно конкурентен. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане с реализиран най-висок премиен приход²⁶ към края на 2015 г. възлиза на 45.8% при 47.4% в края на 2014 г. В края на 2015 г. стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННІ) намалява и достига стойност от 852 единици – най-ниската за последните шест години, което е индикатор за намаляване на концентрацията в сектора и за увеличаване на конкуренцията.

Графика 59. Концентрация на общозастрахователния пазар

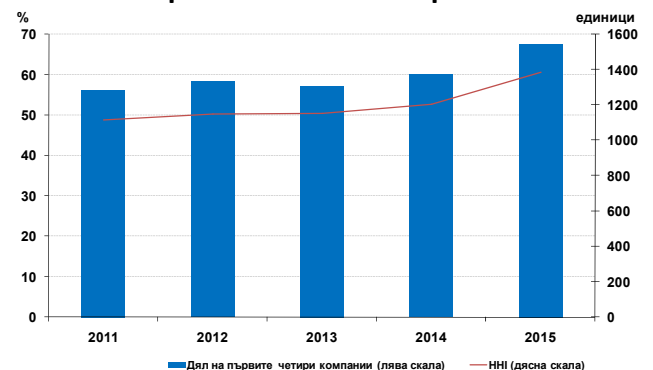
Източник: КФН.

Пазарът на животозастрахователни услуги продължава да е умерено конкурентен, като се характеризира с постоянно нарастване на индекса Херфиндал

²⁶ Това са „ЗАД Армеец“ АД, ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗК „Лев Инс“ АД и „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД.

– Хиршман (ННІ) през последните пет години. Това очертава тенденция към задълбочаващо се намаляване на конкурентната среда и увеличаване на концентрацията в сектора. В края на 2015 г. ННІ достига най-високата стойност за разглеждания период от 1386 единици спрямо 1203 единици в края на 2014 г. Първите четири животозастрахователни дружества, реализирали най-висок премиен приход през 2015 г.²⁷, притежават съвкупен пазарен дял от 67.5%, който се увеличава значително на годишна база, като към края на 2014 г. той е възлизал на 60.0%.

Графика 60. Концентрация на животозастрахователния пазар

Източник: КФН.

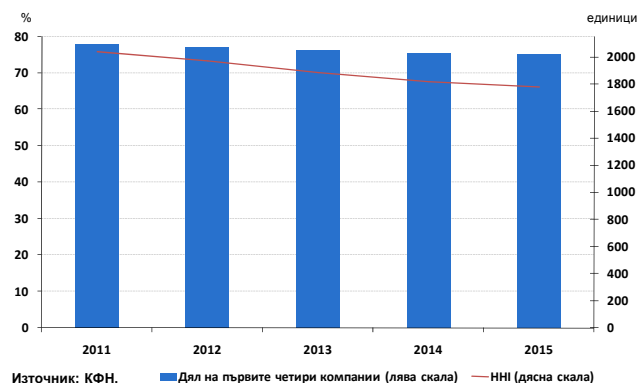
Към края на 2015 г. делът на първите четири компании²⁸ на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовите им активи (75.1%) остава на ниво близко до отчетеното през предходната година, като за периода е регистрирано намаление от -0.3 пр.п. Другият показател за измерване на пазарната концентрация – индексът на Херфиндал – Хиршман (ННІ) – продължава своята низходящата тенденция и намалява до 1780, което е с 35 единици под стойността за предходната година. По този начин индексът на Херфиндал-Хиршман за пръв път през 2015 г. спада под условно граничната стойност от 1800 единици. В

²⁷ Това са ЗАД „Алианц България Живот“ АД, ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗК „Уника Живот“ АД и „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД.

²⁸ Това са ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианц България“ АД, ПОК „Родина“ АД и ПОК „Съгласие“ АД.

следствие от продължаващата низходяща тенденция, пенсионноосигурителният пазар през разглеждания период навлиза в територията на умерената конкурентна среда.

Графика 61. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

През 2015 г. основните **макроикономическите рискове** в международен план бяха свързани със забавената икономическа активност сред водещи развиващи се икономики. В Китай икономическият растеж се забави, докато в Русия и Бразилия се наблюдаваше спад на БВП в реално изражение. Международните цени на основни и енергийни суровини за индустриалното производство достигнаха исторически ниски равнища, което запази перспективите за устойчиво ниска инфлация. В условията на ниска инфлация в глобален мащаб, водещите централни банки продължиха да поддържат или разширят прилаганата от тях нерестриктивна парична политика, което удължава периода на ниски лихвени равнища. Динамиката на международните финансови пазари през годината се влияеше от задълбочаване на разминаването в паричната политика на ЕЦБ и Федералния резерв на САЩ, повишената геополитическата несигурност в глобален мащаб, политическата несигурност в Гърция (като част от еврозоната), очакванията за забавяне на растежа и колебанията на финансовия и валутния пазар в Китай.

Икономическата активност у нас отчете реален растеж на БВП от 3.0% през годината. Основна движеща сила за растежа има положителното външнотърговско салдо. Въпреки по-високите от планираните данъчни постъпления, бюджетният дефицит възлиза на 2.9% от БВП в резултат на разширеното съфинансиране с цел реализирането в максимална степен на проекти по финансовата рамка 2007-2013 г. Брутният външен дълг на страната намалява с -13.2% на годишна база, като намаление се отчита при всички институционални сектори. Кредитната активност през годината е на отрицателна територия в резултат както на слабото търсене на кредити, така и на предпазливата кредитна политика от страна на търговските банки. Пазарът на труда продължава да се възстановява, като заетостта се увеличава с 1.7%, а безработицата спада до 9.1%. Очакванията на потребителите за развитието на финансовото им състояние, за инфлацията и безработицата са по-оптимистични, отколкото година по-рано, като достигат най-високите си стойности от 2011 г. насам.

През 2015 г. дейностите по управление на риска при основните участници на капиталовия пазар в България са обусловени от необходимостта за адаптиране към устойчивото високо ниво на **лихвен риск**, преодоляването на ниските лихвени равнища, намаляващата доходност по държавните облигации и очакванията за запазване на текущите лихвени нива. В съчетание с повишената чувствителност към риска на банковите депозити, инвестициите на институционалните инвеститори (КИС и НИФ) продължават тенденцията на ребалансиране с подчертан интерес към частните книжа (акции, облигации, дялове на КИС) за сметка на намаляване размера на срочните банкови депозити. **Пазарният риск** за участниците на капиталовия пазар остава на сравнително високо равнище

предвид отчетения спад в ценовото равнище на Българската фондова борса, намаляващата ликвидност и високата волатилност на пазара. Засиленият интерес към инвестиции в борсово-търгувани финансови инструменти и нарасналите експозиции допринасят за повишено ниво на ценовия и позиционно-ликвидния риск, произтичащи от възможността за продължаване на низходящата динамика при цените на финансовите инструменти и липсата на ръст в ликвидността и пазарната активност.

Животозастрахователният сегмент е уязвим в условията **на продължително ниски лихвени нива**, когато се предлагат застрахователни продукти с гарантирана доходност. С цел преодоляване на рисковете, произтичащи от ниските лихвени равнища в дългосрочен хоризонт, все по-активно се предлагат животозастрахователни продукти с променлива доходност съобразно пазарната конюнктура. През 2015 г. инвестициите на застрахователите по общо застраховане у нас нарастват с 4.7% на годишна база, което отразява нарастване на експозициите в дългови ценни книжа, и по-специално в дълговите ценни книжа, издадени и гарантирани от държавата, както и на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове. При животозастрахователите също се отчита увеличаване на общия размер на инвестициите с 6.2% на годишна база в резултат на нарастване на инвестициите в дългови ценни книжа с 4.8%, достигайки дял от 58.4%, и увеличаване на инвестициите в акциите и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове с 12%, които в края на годината заемат дял от 10.2% от общия размер на инвестициите. В резултат на прилаганата инвестиционна политика, възвращаемостта на инвестициите общо за застрахователния сектор нараства.

През 2015 г. **пазарният риск** продължава да е от основно значение за фондовете за допълнително пенсионно осигуряване. Запазването на високата волатилност на финансовите пазари, състоянието на капиталовия пазар у нас и намалената доходност на пазарите на дългови инструменти, изправят пенсионните фондове пред предизвикателството за постигане на добра доходност, чрез търсене на финансови инструменти с приемливи равнища на доходност и риск. Интересът на фондовете към държавни ценни книжа и дялови ценни книжа през годината доведе до достигането на рекордни нива на относителните им дялове в агрегирувания инвестиционен портфейл, съответно 48.4% и 32.0% от всички инвестиции. В търсене на по-добра ликвидност малко повече от половината от активите на пенсионните фондове са инвестирани на чуждестранните капиталови пазари.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на "Българска фондова борса" – София АД възлиза на 8 587.4 млн.лв. към края на 2015 г., а отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" поддържа първото място по оборот през годината. Активите на небанковите инвестиционни посредници регистрират намаление от -4.8% на годишна база и в края на 2015 г. възлизат на 4 893.8 млн.лв. (5.7% от БВП). Активите на дружествата със специална инвестиционна цел преустановяват низходящата динамика от предходните две години, като през 2015 г. нарастват с 5.4% на годишна база и достигат 1 532.3 млн.лв. (1.8% от БВП). Активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове, както и управляваните активи от управляващите дружества, отбелязват незначителен спад съответно от -0.1% и -0.4%, като в края на 2015 г. достигат съответно 863.9 и 1 142.9 млн.лв.

2.2.1. Инвестиционни посредници

През 2015 г. броят на инвестиционните посредници (ИП) е 67 като 25 от тях са банки (включително 4 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон), а 42²⁹ са небанкови финансови институции, което не включва 3 небанкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз³⁰, за които изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз³¹, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз³², за който изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2015 г. в регистъра на КФН са вписани 19 ИП с пълен лиценз, 21 дружества с частичен лиценз и 2 дружества с малък лиценз.

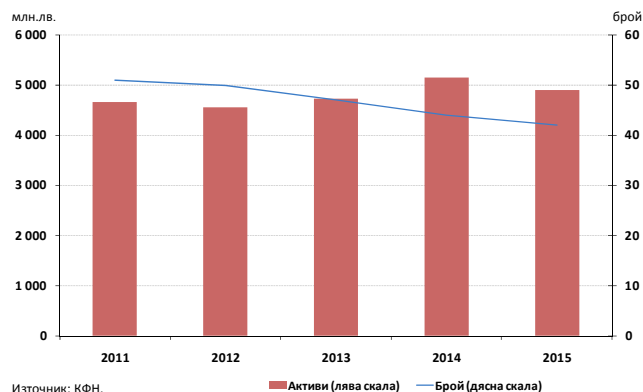
²⁹ В броя на небанковите инвестиционни посредници не са включени дружествата, които са с отнет лиценз, но обжалват решенията на КФН и към 31.12.2015 г. производствата не са приключили.

³⁰ Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 5, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

³¹ Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

³² Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 5, ал. 2, т. 1 и/или 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

Графика 62. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

Сумата на активите³³ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2015 г. е 4 893.8 млн.лв. (5.7% от БВП), като се отчита спад от -4.8% спрямо края на 2014 г. От тях клиентските активи са в размер на 4 677.9 млн.лв. Небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз имат негативен принос от -5.9 пр.п., а тези с частичен лиценз имат положителен принос от 1.1 пр.п. в годишния темп на изменение на общите активи.

През 2015 г. броят на небанковите инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС се увеличават с един и към края на 2015 г. те стават 5, спрямо 4 към края на 2014 г. При непрякото чуждестранно участие от ЕС няма промяна през годината - 1 инвестиционен посредник. Чуждестранното участие по линия на прякото участие от трети страни към края на 2015 г. намалява до 1 спрямо 2 към 2014 г. По линия на непряко участие от трети страни броят на ИП остава без изменение – 4 ИП с непряко участие от трети страни.

Таблица 44. Брой ИП с чуждестранно участие

	2011		2012		2013		2014		2015	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	3	6	6	1	4	1	4	2	5	2
Чуждестранно участие от трети страни	0	4	1	3	2	4	2	1	1	1

³³ В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с малък лиценз намалява с -22.3% през 2015 г. и възлиза на 0.3 млн.лв. в края на годината. Небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз увеличават сумата на активите си със 7.7% през 2015 г. от 726.1 млн.лв. до 782.3 млн.лв. Основната причина за увеличението е нарастването на клиентските активи. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз намалява от 4 413.7 млн.лв. до 4 111.1 млн.лв в края на 2015 г. Основните причини са намаляване на броя на ИП и намаляване на стойността на ценните книжа (основно акции) в портфейлите на клиентите на ИП в резултат на низходящото движение на цените на българския пазар на ценни книжа.

Таблица 45. Активи, основен и собствен капитал на ИП

	2011	2012	2013	2014	2015
ИП с малък лиценз					
активи	0.3	1.1	0.4	0.4	0.3
основен капитал	0.3	0.8	0.5	0.5	0.5
собствен капитал	0.3	0.9	0.3	0.3	0.3
ИП с частичен лиценз					
активи	413.9	1 216.5	659.2	726.1	782.3
основен капитал	10.5	11.2	9.7	9.8	9.7
собствен капитал	15.9	76.6	20.8	15.2	14.7
ИП с пълен лиценз					
активи	4 246.0	3 338.6	4 057.6	4 413.7	4 111.1
основен капитал	66.2	64.5	62.8	56.3	55.0
собствен капитал	78.2	77.3	81.1	89.7	93.0
Общо ИП					
активи	4 660.2	4 556.2	4 717.2	5 140.3	4 893.8
основен капитал	77.0	76.4	73.0	66.5	65.2
собствен капитал	94.4	154.8	102.1	105.1	108.0
Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.					
Източник: КФН.					

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници спада с -1.9% на годишна база до 65.2 млн.лв. към края на 2015 г. Основната причина за това изменение са върнатите, отнетите и издадените нови лицензи на небанкови инвестиционни посредници през годината. Собственият капитал на инвестиционните посредници нараства с 2.7% на годишна база до 108.0 млн.лв. към края на 2015 г. Основен принос за годишния темп на изменение на собствения капитал има положителният финансов

резултат, постигнат от инвестиционните посредници през годината.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2015 г. е 33.4 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 15 небанкови инвестиционни посредници с пазарна стойност от 21.3 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционните посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 27 към края на 2015 г. с пазарна стойност от 12.2 млн.лв.

Доверително управление към края на 2015 г. извършват 21 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 47.8 млн.лв., а паричните средства към края на периода са 2.1 млн.лв.

Броят на сключените сделки от инвестиционните посредници през 2015 г. намалява с -49.1% на годишна база до 120.1 хил. броя сделки, а изтъргуваните лотове намаляват с -67.8% на годишна база до 435.2 млн. лота. Търговската активност на борсовите членове на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, намалява с -47.0% на годишна база до 821.6 млн.лв. през 2015 г. Значителното намаление в броя сделки в комбинация със свиването на оборота води до леко увеличение в средната стойност на една сделка. Първите четири инвестиционни посредника имат дял от 43.9% от общия оборот, реализиран през годината.

Таблица 46. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ – София

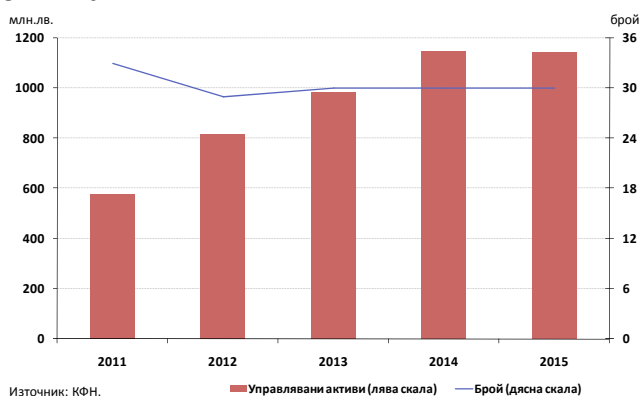
	2011	2012	2013	2014	2015
Брой сделки	218 520	137 710	174 138	236 148	120 094
Оборот (млн. лв.)	1 434.0	1 728.1	3 043.5	1 549.8	821.6
Обем (млн. лотове)	870.3	708.1	1 411.5	1 353.4	435.2
Източник: "БФБ-София" АД, КФН.					

2.2.2. Колективни инвестиционни схеми

Към края на 2015 г. броят на управляващите дружества е 30, като те управляват дейността на 111 колективни инвестиционни схеми (КИС) (в т.ч. договорни

фондове и едно инвестиционно дружество от отворен тип) и на едно от двете национални инвестиционни дружества (НИД) от затворен тип. Броят на договорните фондове (ДФ) през 2015 г. нараства с 2 и достига 110 в края на годината. След вълната от преобразувания на ИД в ДФ през 2013 г., към края на 2015 г. на българския капиталов пазар остава действащо едно ИД от отворен тип. Промените в ЗДКИСДПКИ³⁴ от края на 2013 г. създадоха необходимата нормативна база за преобразуване на ИД от затворен тип (бивши приватизационни фондове) и единствените ИД от затворен тип бяха преобразувани в национални инвестиционни фондове³⁵ (НИФ).

Графика 63. Динамика в броя на управляващите дружества и управляваните от тях активи

Броят на управляващите дружества през 2015 г. остава непроменен, а размерът на управляваните активи намалява минимално и към края на годината достига 1 142.9 млн.лв. или с -0.4% по-малко спрямо края на 2014 г.

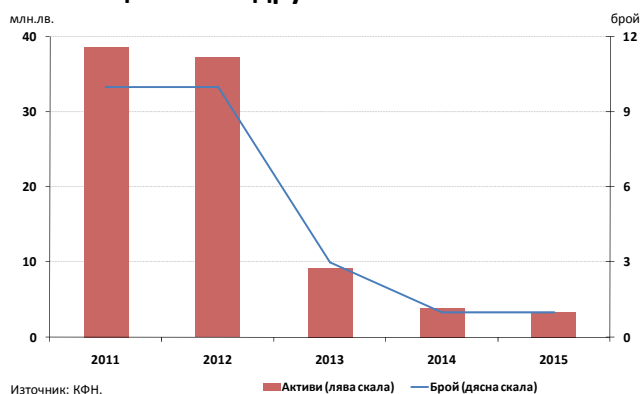
³⁴ Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране.

³⁵ Националните инвестиционни фондове са нормативно уредени в ЗДКИСДПКИ. Съгласно чл. 171, ал. 1 НИФ са "отворени или затворени национални инвестиционни дружества със седалище в Република България или национални договорни фондове, които инвестират в прехвърляеми ценни книжа или в други ликвидни финансови активи, набрани чрез публично предлагане парични средства, на принципа на разпределение на риска. Националните инвестиционни фондове не са колективни инвестиционни схеми..."

През 2015 г. няма изменения в броя на ИД от отворен тип (в края на годината има едно такова дружество), като активите му са в размер на 3.4 млн.лв. спрямо 3.9 млн.лв. година по-рано.

В резултат на приключване на производството по преобразуване и на последното ИД от затворен тип през 2015 г., към 31.12.2015 г. вече има две НИД, чиито активи възлизат на 5.8 млн.лв.

Графика 64. Динамика в броя и активите на инвестиционните дружества

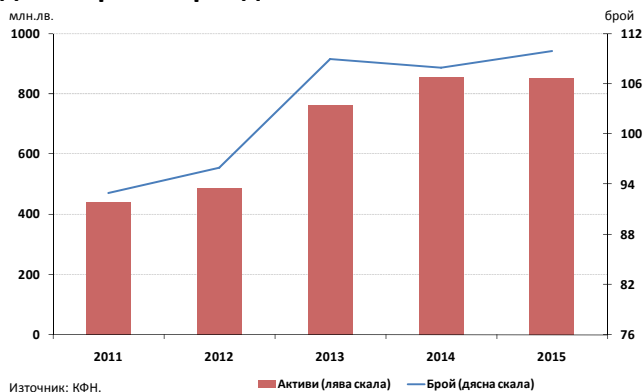

Броят на ДФ нараства през 2015 г., а акумулираните от тях активи отбелязват минимален спад. Към края на 2015 г. има 110 ДФ, чиито общи балансови активи достигат до 854.7 млн.лв. (от които нетни активи са 848.4 млн.лв.), или намалението в балансовите активи е -0.02% спрямо предходната година.

От общата сума на активите на ДФ 8.2% са събрани от фондове на паричния пазар³⁶ или общо 70.2 млн.лв. Към края на 2015 г. тези фондове са седем – ДФ "Конкорд фонд – 6 Паричен", ДФ "Тексим Парични пазари", ДФ "КТБ Фонд паричен пазар", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар в евро", ДФ "Инвест Фонд Паричен пазар" и ДФ "Инвест Фонд Паричен пазар - Злоти".

³⁶ Съгласно насоките на CESR за фондовете, инвестиращи в инструменти на паричния пазар (Ref.: CESR/10-049).

Графика 65. Динамика в броя и активите на договорните фондове

В края на 2015 г. броят на взаимните фондове на чуждестранните колективни инвестиционни схеми е 30 и остава без изменение спрямо 2014 г.

Таблица 47. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2011	2012	2013	2014	2015
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	30	30	30	30	30

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС и НИФ, през 2015 г. отбелязват спад от -0.1% спрямо предходната година и намаляват до 863.9 млн.лв. в края на 2015 г.

През 2015 г. продължава тенденцията на нарастване на перо "Финансови активи и инструменти" до 551.3 млн.лв., с темп от 23.4% на годишна база (при годишно изменение съответно от 35.1% и 40.0% през предходните две години). Тази динамика води до значително увеличаване на относителния дял на финансовите инструменти в общите активи до 63.8% и до положителен принос от 12.1 пр.п. в годишния темп на изменение на активите. Статиите с най-голям положителен принос в годишния темп на изменение са "Дялове на КИС" (5.3 пр.п.), следвани от "Акции" (4.8 пр.п.) и "Дългови ЦК" (1.8 пр.п.).

Таблица 48. Динамика на активите на КИС и НИФ

	2011	2012	2013	2014	2015
Парични средства	262.1	280.5	438.2	383.6	286.1
Срочни депозити	226.3	240.1	390.6	280.6	172.3
Финансови активи и инструменти в т.ч.	205.6	236.3	319.1	446.8	551.3
Акции	130.1	150.9	193.4	215.8	257.3
Права	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	48.4	59.2	96.2	191.4	207.0
Дялове на КИС	25.0	21.8	25.3	31.0	76.7
Инструменти на паричния пазар	1.1	0.2	0.4	0.4	1.1
Деривативи	0.1	0.0	0.5	0.0	0.0
Други финансови инструменти	1.6	4.3	3.3	8.2	9.3
Нефинансови активи (вземания)	7.3	8.0	15.1	20.6	16.7
Други	5.1	0.0	1.1	13.8	9.8
ОБЩО	480.0	524.9	773.5	864.7	863.9

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

В статия "Други финансови инструменти" за 2008 г., са включени чуждестранни ценни книжа и компенсаторни записи.

Източник: КФН.

Относителният дял на перо "Парични средства" намалява до 33.1% през 2015 г., а в абсолютно изражение намалението е с 97.5 млн.лв. спрямо 2014 г. С отрицателен годишен ръст от -25.4% негативният принос към годишното изменение на портфейла на КИС и НИФ е -11.3 пр.п. Спад се наблюдава единствено при инвестициите в "Срочни депозити" (-12.5 пр.п.), което ограничава положителния принос от инвестициите в дялове на КИС, акции и дългови ценни книжа върху годишния темп на изменение на активите.

Перо "Нефинансови активи" и перо "Други", което в основната си част представлява направени разходи за бъдещи периоди, имат отрицателен принос съответно от -0.4 пр.п. и -0.5 пр.п. в годишния темп на изменение на активите на КИС и НИФ.

Таблица 49. Относителна структура на активите на КИС и ИД от затворен тип

	2011	2012	2013	2014	2015
Парични средства	54.6	53.4	56.6	44.4	33.1
Срочни депозити	47.2	45.8	50.5	32.5	19.9
Финансови активи и инструменти в т.ч.	42.8	45.0	41.3	51.7	63.8
Акции	27.1	28.7	25.0	25.0	29.8
Права	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	10.1	11.3	12.4	22.1	24.0
Дялове на КИС	5.2	4.2	3.3	3.6	8.9
Инструменти на паричния пазар	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1
Деривативи	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0
Други финансови инструменти	0.3	0.8	0.4	0.9	1.1
Нефинансови активи (вземания)	1.5	1.5	2.0	2.4	1.9
Други	1.1	0.0	0.1	1.6	1.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

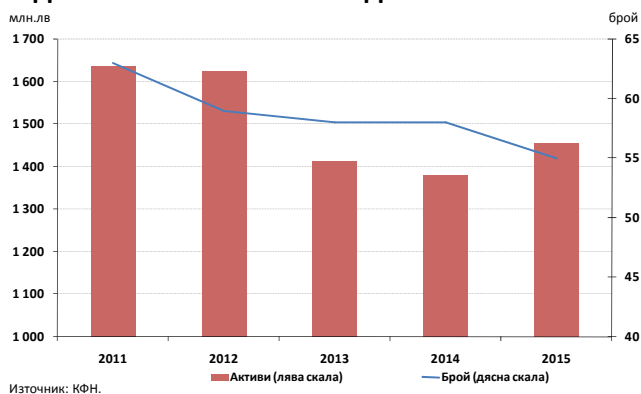
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

В статия "Други финансови инструменти" за 2008 г., са включени чуждестранни ценни книжа и компенсаторни записи.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2015 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 63³⁷, от които 8 са за секюритизация на вземания, а останалите 55 са за секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя. Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства с 5.4% в сравнение с предходната 2014 г. Активите на тези дружества в края на 2015 г. възлизат на 1 532.3 млн.лв. или 1.8% от БВП³⁸.

Графика 66. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

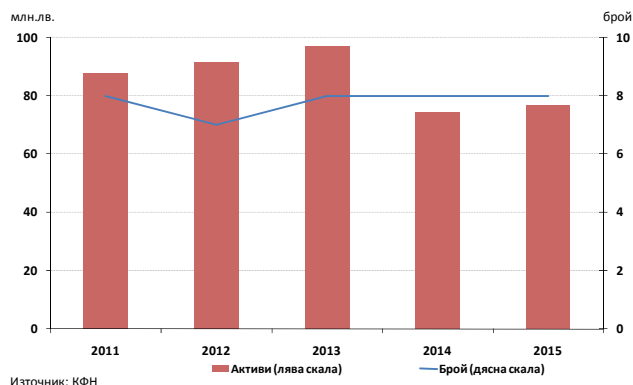
Сумата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, нараства с 5.5% през 2015 г. и към края на годината достига 1 455.6 млн.лв.

При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, сумата на акумулираните активи през 2015 г. нараства на годишна база с 3.2% спрямо 2014 г. и към 31.12.2015 г. активите нарастват до 76.7 млн.лв.

³⁷ Представеният брой на АДСИЦ не включва 5 дружества, които към 31.12.2015 г. са с отнет лиценз, но ликвидацията им не е приключила.

³⁸ По предварителни данни на НСИ, БВП за 2015 г. е 86 373 млн.лв.

Графика 67. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, основното перо е "Инвестиционни имоти" с относителен дял от 64.3% към края на годината. Абсолютният размер на това перо нараства за първи път в последните 5 години и достига 936.1 млн.лв. към 31.12.2015 г., а в относително изражение ръстът през 2015 г. е 15.2% спрямо края на 2014 г., на фона на увеличение на общите активи с 5.5% за същия период. Значително намаление спрямо 2014 г., в относително и в абсолютно изражение, се наблюдава при перо "Парични наличности" (-46.4%) и перо "Вземания" (-7.1%).

Таблица 50. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

	2011	2012	2013	2014	2015
Инвестиционни имоти	880.7	876.9	869.5	812.8	936.1
Финансови активи	0.8	0.8	0.2	1.7	0.1
Парични наличности	149.8	202.5	131.7	76.8	41.2
Вземания	153.2	173.8	127.7	200.2	186.0
Други	453.3	369.7	283.5	287.8	292.2
ОБЩО	1 637.9	1 623.9	1 412.6	1 379.4	1 455.6

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

През 2015 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, се запазва стабилна. Най-значим отрицателен принос за годишното изменение на активите на тези дружества има перо "Парични наличности" (-2.6 пр.п.), следвано от перо "Вземания" (-1.0 пр.п.).

Общо негативният им принос през 2015 г. е -3.6 пр.п. Положителният принос на перо "Инвестиционни имоти" е 8.9 пр.п. и компенсира изцяло намалението при паричните наличности и вземанията.

Таблица 51. Относителна структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя

	2011	2012	2013	2014	2015
Инвестиционни имоти	53.8	54.0	61.6	58.9	64.3
Финансови активи	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0
Парични наличности	9.1	12.5	9.3	5.6	2.8
Вземания	9.4	10.7	9.0	14.5	12.8
Други	27.7	22.8	20.1	20.9	20.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

В активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, ръст отбелязват всички пера с изключение на "Вземания (до 1 г.)", което през 2015 г. намалява със 17.3 млн.лв. или -77.1%. Останалите пера в структурата на активите се увеличават. Основните пера "Вземания (над 1 г.)" и "Финансови активи" нарастват съответно с 0.6 млн.лв. и 2.4 млн.лв (1.2% и 60.5% на годишна основа спрямо 2014 г.).

Таблица 52. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2011	2012	2013	2014	2015
Финансови активи	47.2	2.0	2.2	3.9	6.3
Парични наличности	3.3	4.3	4.0	1.5	1.7
Вземания (до 1г.)	23.3	26.7	32.4	22.4	5.1
Вземания (над 1 г.)	13.2	58.5	58.1	46.2	46.8
Други	0.6	0.0	0.4	0.2	16.7
ОБЩО	87.6	91.5	97.1	74.3	76.7

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

Увеличението в абсолютно изражение на дългосрочните вземания, финансовите активи и другите активи, предопределя и ръста на общите активи. Положителният принос за изменението на общата стойност на активите през 2015 г. на "Вземания (над 1 год.)", "Финансови активи" и "Други" е съответно 0.8 пр.п., 3.2 пр.п. и 22.3 пр.п.

В относително изражение в структурата на активите на АДСИЦ за вземания е налице намаляване на относителния дял на перо "Вземания (до 1 г.)" до 6.7% и на перо

"Вземания (над 1 г.)" до 61.1% към края на 2015 г. Общият относителен дял на тези две основни пера в активите на АДСИЦ за вземания спада с -24.7 пр.п. спрямо 2014 г. и към края на 2015 г. представлява 67.8%.

Таблица 53. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2011	2012	2013	2014	2015
Финансови активи	53.9	2.2	2.3	5.3	8.2
Парични наличности	3.7	4.7	4.2	2.0	2.2
Вземания (до 1г.)	26.6	29.1	33.3	30.2	6.7
Вземания (над 1 г.)	15.1	64.0	59.9	62.2	61.1
Други	0.6	0.0	0.4	0.2	21.8
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

Регистрираният капитал на АДСИЦ намалява с -1.0%, а сумата на собствения капитал нараства с 9.0% на годишна база към края на 2015 г. спрямо края на предходната година. Определяща за общата динамика е динамиката при АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя. При тях регистрираният капитал отбелязва намаление от -1.0% на годишна база, а собственият капитал се увеличава с 9.6%. При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, регистрираният и собственият капитал нарастват, като измененията са съответно 6.0% и 6.2%.

Таблица 54. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал			Собствен капитал		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, вкл. земеделска земя	568.6	525.5	520.1	834.5	788.2	863.9
АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания	9.4	10.0	10.0	33.7	35.8	34.3
ОБЩО за АДСИЦ	578.0	535.5	530.0	868.2	824.0	898.2
	<i>изменение (%)</i>			<i>изменение (%)</i>		
	-8.2	-7.4	-1.0	-15.2	-5.1	9.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

През 2015 г. инвеститорският интерес от страна на резидентите от ЕС и САЩ намалява, а в същото време расте делът на инвеститорите български резиденти и резиденти на трети страни в акционерната структура на АДСИЦ.

От страна на българските резиденти най-съществена промяна има при сектори "Финансови предприятия, ангажирани със спомагателни финансови дейности" и "Други парично-финансови предприятия /ТБ/", които

имат отрицателен принос съответно от -3.4 пр.п. и -5.2 пр.п. в годишния темп на изменение на номиналната стойност на притежаваните акции от АДСИЦ, докато сектор "Частни нефинансови предприятия" има положителен принос от 0.4 пр.п. Последната група остава и най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2015 г. с дял от 53.2%.

Юридическите лица от ЕС към края на 2015 г. намаляват притежаваните си дялове и съответно имат отрицателен принос от -3.4 пр.п. в годишния темп на изменение на притежаваните дялове от АДСИЦ. Увеличението на дела на притежаваните дялове от юридически лица от трети страни и САЩ е твърде малко, за да успее осезаемо да повлияе върху обобщения показател за отслабващ инвеститорски интерес от нерезиденти – ЕС, САЩ и трети страни.

Таблица 55. Акционерна структура на АДСИЦ

	2011	2012	2013	2014	2015
Домакинства	16.07	15.86	18.10	17.26	19.40
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	4.07	4.45	4.45	6.63	1.63
Застрахователни компании и пенсионни фондове	14.72	10.46	12.09	12.14	14.22
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.66	0.82	0.60	0.68	0.51
Финансови предприятия, ангажирани със спомагателни финансови дейности	0.98	1.00	0.41	3.88	0.51
Частни нефинансови предприятия	48.66	53.02	51.76	46.26	53.22
България	85.16	85.60	87.41	86.85	89.49
Домакинства от ЕС	0.52	0.57	0.50	0.51	0.48
Юридически лица от ЕС	8.35	6.50	5.48	6.16	3.17
ЕС	8.87	7.08	5.98	6.67	3.65
Домакинства от трети страни	0.05	0.22	0.05	0.16	0.27
Юридически лица от трети страни	2.17	3.86	3.09	3.07	3.42
Трети страни	2.22	4.07	3.14	3.24	3.69
Домакинства от САЩ	0.12	0.20	0.21	0.21	0.08
Юридически лица от САЩ	3.62	3.04	3.26	3.03	3.08
САЩ	3.74	3.24	3.47	3.24	3.17
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: "ЦД" АД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти към края на 2015 г. е 353, като публичните дружества са намалели нетно със 7 дружества, а емитентите са нараснали нетно с 1 брой през годината.

Разгледаните проспекти през 2015 г. са 12, от които 2 на АДСИЦ, 6 на публични дружества без АДСИЦ, 1 на емисия варианти и 3 на емисии облигации. Общата стойност на одобрените емисии е 124.4 млн.лв. (от които реално

събраната сума е 72.5 млн.лв.), което е намаление от -9.8% на годишна база. Потвърдените през 2015 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 8, от които две емисии акции на публични дружества и 6 емисии облигации, с емисионна стойност от 117.7 млн.лв, спрямо общо 8 емисии на стойност 122.2 млн.лв. през 2014 г.

Таблица 56. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2011	2012	2013	2014	2015
Прспекти за първично публично предлагане (бр.)	24	12	17***	18	12
Размер на емисията*	257.2	97.1	292.3	138.0	124.4
Брой на решенията за не издаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	8	14	11	11	10
Оборот**	118.8	33.3	95.0	117.1	28.8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
* Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година.
** Оборотът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.
*** В броя са включени емисии варианти.
Източник: КФН.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2015 г. намаляват с 1 спрямо предходната година, но се забелязва значителен спад в оборота им от -23.2%. През 2015 г. са разгледани общо 10 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойност 28.8 млн.лв. (от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 24.7 млн.лв.).

Пазарната капитализация на първите десет дружества спада с -10.9% през 2015 г. и достига 31.9% от общата капитализация на регулирания пазар. На първо място по пазарна капитализация е "Булгартабак-холдинг" АД – София, чийто дял като процент от общата пазарна капитализация е 5.6% в края на годината. От челната десетка през 2015 г. отпадат "Петрол" АД – София и "Аванс Терафонд" АДСИЦ – София. Новите дружества, които заемат предни позиции, са "Чайкафарма Висококачествените лекарства" АД и "Спиди" АД – София. И през 2015 г. няма дружества с пазарна капитализация над 1 000 млн.лв., а последното дружество, попаднало в челната десетка, е с пазарна капитализация от 199.2

млн.лв. или с 4.3 млн.лв. по-малко спрямо 2014 г.

Таблица 57. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация

	2014	2015
Софарма АД-София	512.2	Булгартабак-холдинг АД-София 477.8
Петрол АД-София	391.3	Софарма АД-София 369.3
Булгартабак-холдинг АД-София	338.2	Монбат АД-София 311.9
Монбат АД-София	333.5	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД 270.3
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София	308.0	ЧЕЗ Разпределение България АД-София 242.9
ЧЕЗ Разпределение България АД-София	273.8	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София 237.7
Химимпорт АД-София	260.5	Албена АД-к.к. Албена 213.6
Албена АД-к.к. Албена	244.9	Спиди АД-София 208.1
Адванс Терафонд АДСИЦ-София	207.7	Химимпорт АД-София 206.7
М+С хидравлик АД-Казанлък	203.5	М+С хидравлик АД-Казанлък 199.2
ОБЩО	3 073.4	ОБЩО 2 737.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: "БФБ-София" АД, КФН.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на Българска фондова борса – София АД за 2015 г. отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" отново заема първо място с оборот 168.9 млн.лв. и относителен дял в общия оборот от 55.4%, следван от отрасъл "Преработваща промишленост" с оборот 65.4 млн.лв. (дял от 21.4%) и "Операции с недвижими имоти" с оборот 23.5 млн.лв. (дял от 7.7%).

Таблица 58. Структура на търговията по 10^{те} водещи отрасли на БФБ – София през 2015 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн. лотове)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	33.0	75.5	168.9
Преработваща промишленост	10.9	16.4	65.4
Строителство	4.3	7.0	15.6
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	3.9	4.8	8.6
Професионални дейности и научни изследвания	1.5	6.5	9.1
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0.7	20.7	4.8
Транспорт, складиране и пощи	0.7	1.2	3.5
Операции с недвижими имоти	0.7	8.1	23.5
Добивна промишленост	0.4	0.2	2.4
Хотелиерство и ресторантьорство	0.4	0.1	3.3

Източник: "БФБ-София" АД.

През 2015 г. няма значими промени в акционерната структура на българските публични дружества. Домакинствата и юридическите лица, резиденти на САЩ и на трети държави, както и домакинствата от ЕС намаляват своя дял в българските публични дружества за сметка на нарастване на дела на притежаваните акции от юридически лица от ЕС, чийто дял нараства до 15.8% към 31.12.2015 г. спрямо 12.6% в края на 2014 г. Делът на българските резиденти общо се запазва на неизменно равнище при сравнително ограничени промени във вътрешната структура.

В края на 2015 г. български резиденти притежават 81.0% от собствеността в публичните дружества, изчислена на база на емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Основен български акционер, въпреки намалението през последната година, остават компаниите от сектор "Частни нефинансови предприятия" с дял 44.8% и сектор "Домакинства" с дял 18.5%. Спадът в относителния им дял се компенсира от ръст в дела на сектора "Застрахователни компании и пенсионни фондове" – 13.0% към 31.12.2015 г. спрямо 7.0% година по-рано.

Основни чуждестранни инвеститори в българските публични дружества остават резидентите от ЕС (17.2%), следвани от резидентите от трети страни (1.2%) и резидентите от САЩ (0.6%), като общият дял на чуждестранните инвеститори се запазва.

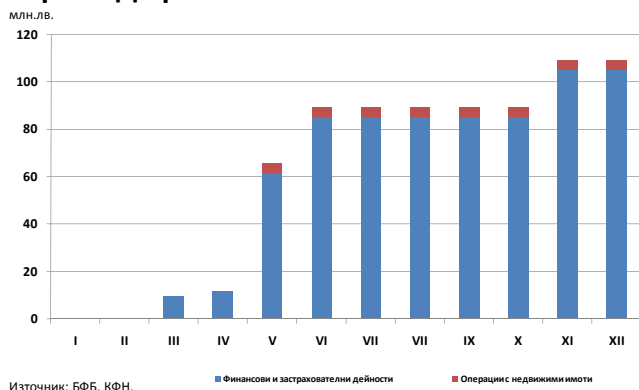
Таблица 59. Акционерна структура на ПД

	2011	2012	2013	2014	2015
Домакинства	14.21	13.50	15.56	19.96	18.47
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	0.99	0.99	2.43	1.49	2.72
Държавни нефинансови предприятия	0.14	0.15	0.14	0.05	0.13
Застрахователни компании и пенсионни фондове	5.07	4.95	11.36	6.98	13.00
Местно правителство	0.01	0.01	0.01	0.00	0.00
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.85	0.38	0.39	0.47	0.36
Финансови предприятия, ангажирани със спомогателни финансови дейности	0.79	0.76	1.43	0.71	1.38
Централно правителство	0.27	0.26	0.19	0.30	0.18
Частни нефинансови предприятия	49.69	50.89	45.72	51.06	44.79
България	72.01	71.88	77.24	81.02	81.02
Домакинства от ЕС	9.24	6.91	3.60	3.26	1.38
Юридически лица от ЕС	12.87	13.66	14.25	12.60	15.79
ЕС	22.10	20.57	17.86	15.86	17.17
Домакинства от трети страни	0.13	0.15	0.13	0.13	0.11
Юридически лица от трети страни	4.11	6.12	3.93	1.36	1.05
Трети страни	4.24	6.26	4.06	1.49	1.16
Домакинства от САЩ	0.04	0.04	0.05	0.05	0.04
Юридически лица от САЩ	1.60	1.25	0.79	1.58	0.61
САЩ	1.64	1.29	0.85	1.63	0.64
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: "ЦД" АД, КФН.

Новоемитираният облигационен дълг на регулирания пазар намалява със -7.9% на годишна база и към края на 2015 г. достига 108.9 млн.лв. Емитентите от отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" имат дял от 96.4% от общата сума на емитираните дялови финансови инструменти през 2015 г., следвани от отрасъл "Операции с недвижими имоти" (3.6%).

Графика 68. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ - София АД през 2015 г.

Източник: БФБ, КФН.

2.2.5. Места за търговия

Капитализацията на Българска фондова борса – София АД (БФБ) намалява с -12.0% на годишна база и в края на 2015 г. възлиза на 8 587.4 млн.лв. Негативната динамика се обуславя от намаления в пазарната капитализация както на Основен пазар, който отбелязва спад от -4.5% и достига 7 321.6 млн.лв. (с дял от 85.3% от общата пазарна капитализация), така и на Алтернативен пазар, чиято капитализация също намалява с -66.1% до 1 265.8 млн.лв. Положителен принос има единствено сегмент Сегмент акции Standard (основен пазар), който нараства с 2.6%. При останалите сегменти на основния и алтернативния пазар се наблюдава спад на пазарната капитализация, като най-значим е той при Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел (алтернативен пазар), който намалява от 1 017.1 млн.лв. до 336.7 млн.лв. или -66.9% на годишна база.

Таблица 60. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент *	2012	2013	2014	2015
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	971.0	1 542.5	1 682.9	1 240.1
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	6 068.4	5 698.9	5 405.7	5 543.6
Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел (Основен пазар)	471.0	516.3	564.9	537.9
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	1 074.0	1 059.5	1 085.7	929.0
Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел (Алтернативен пазар)	1 243.6	1 143.5	1 017.1	336.7
ОБЩО	9 828.1	9 960.8	9 756.2	8 587.4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

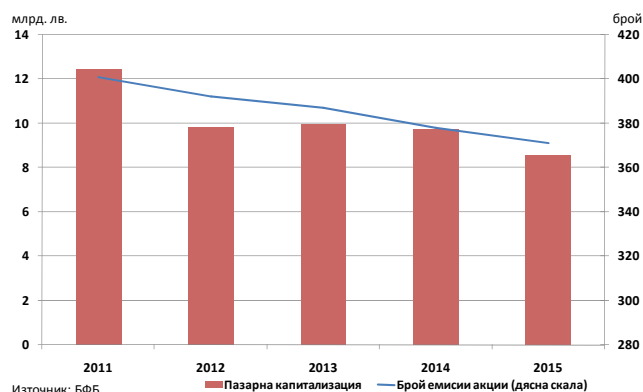
Пазар на АДСИЦ беше стартиран в средата на юни 2008 г.

* Считано от 01 март 2012 год., БФБ-София АД въведе нова пазарна сегментация и организира два пазара - Основен пазар BSE и Алтернативен пазар BaSE

Източник: "БФБ-София" АД, КФН.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2015 г. намалява нетно с 10 емисии и към края на годината техният брой е 434. Намалението в броя на регистрираните емисии на БФБ се дължи основно на прекратяване регистрацията на погасени облигации.

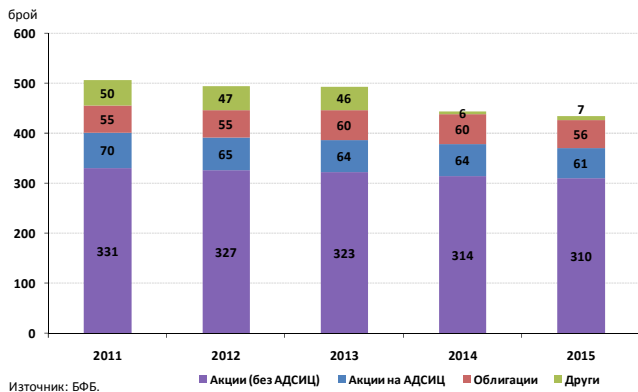
Графика 69. Пазарна капитализация и брой емисии

Източник: БФБ.

На пазара на акции без АДСИЦ емисиите намаляват от 314 през 2014 г. на 310 през 2015 г. На пазара на дружества със специална инвестиционна цел към края на 2015 г. броят на емисиите е 61 и намалява с 3 спрямо края на 2014 г. Емисиите облигации, регистрирани на борсата през 2015 г., намаляват с 4 и към края на годината броят им е 56. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти и Сегмент за борсово търгувани продукти, се увеличават от 6 на 7 броя през 2015 г.

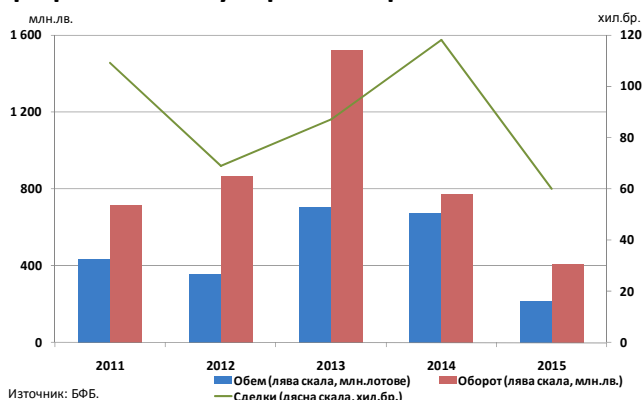
Графика 70. Структура на емисиите

Средният размер на сделките на регулирания пазар през 2015 г. нараства незначително в сравнение с предходната година. Броят на сделките намалява с -49.1% на годишна база. Общият брой лотове, прехвърлени през 2015 г., е 217.6 млн. лота, което представлява намаление с -67.8% спрямо предходната година. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва със спад от -47.0% до 410.8 млн.лв. през 2015 г. Причина за това е спадът от -60.4% в оборота на пазарните сегменти за акции (без АДСИЦ), както и намалението в оборота на Сегмент за облигации на основния пазар с -36.7%.

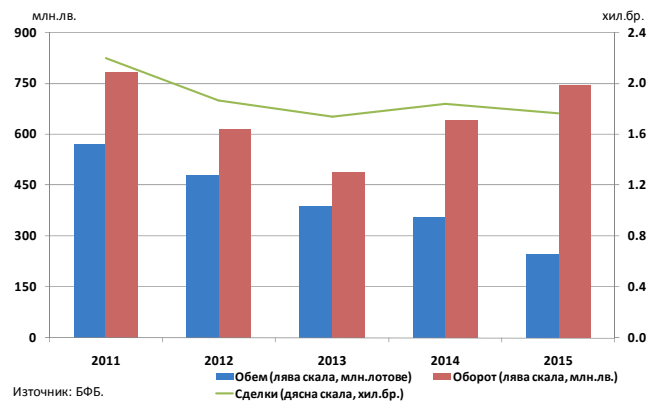
Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2015 г. е намалял с -46.6% до 1.7 млн.лв. при 3.1 млн.лв. през 2014 г.

Графика 71. Регулиран пазар

По отношение на общия оборот на извънрегулиран пазар през 2015 г. е отчетен ръст от 16.3% спрямо 2014 г. до ниво от 743.9 млн.лв.

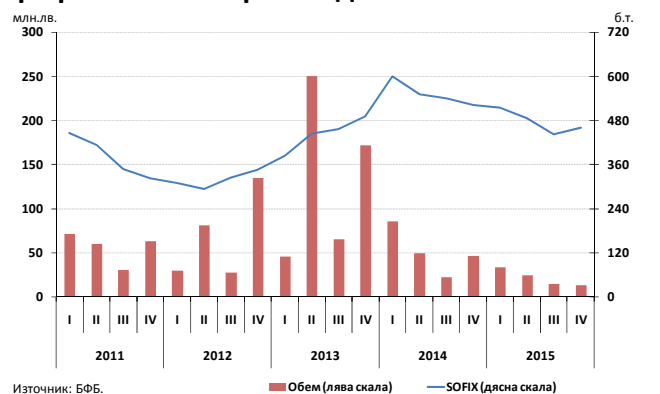
Графика 72. Извънрегулиран пазар

Всички индекси на БФБ без изключение отбелязват понижение през 2015 г. Оборътът на компаниите, включени в индексите през 2015 г., намалява значително при всички пазарни индикатори, с изключение на оборота с акциите на компаниите от BGREIT, който отбелязва леко покачване.

През 2015 г. основният борсов индекс SOFIX отчете спад от -11.7% на годишна база, като в края на годината достигна 460.90 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 33.5% от общата капитализация на БФБ към края на 2015 г.

Графика 73. Пазарен индекс SOFIX

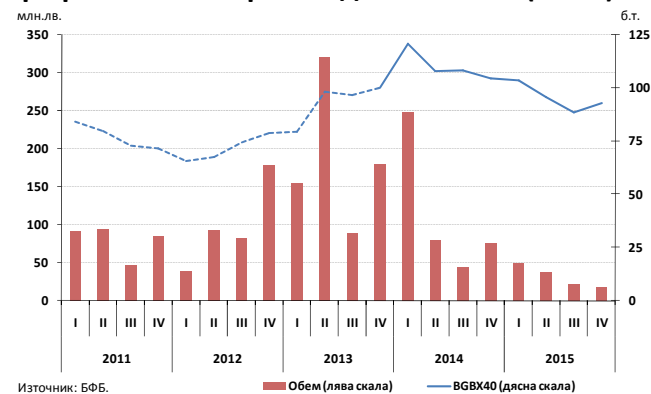
Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2015 г. борсовият индекс BVBX40³⁹ отчете спад от -11.3%, като завърши годината

³⁹ BVBX40 стартира от 01 януари 2014 г. с базова стойност 100 и замени BVB40. BVBX40 е индекс, който се състои от 40-те емисии обикновени акции на

при 92.82 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 61.0% от общата пазарна капитализация в края на 2015 г.

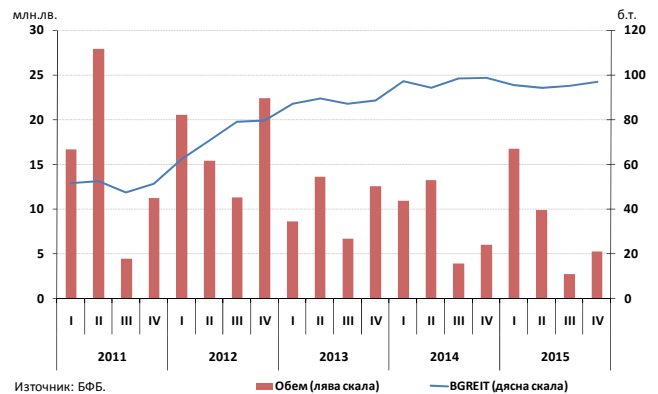
Графика 74. Пазарен индекс BGVX40 (BG40)

Секторният индекс BGREIT прекъсна положителната си тенденция на нарастване от предишните години. През 2015 г. той отчете спад от -1.7% на годишна база, като завърши годината при 97.03 б.т. Секторното му профилиране и мащабът на представявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна капитализация към края на 2015 г. (4.5%), поради което неговата динамика не е представителна за общите тенденции и динамика на фондовия пазар. Пазарната капитализация на дружествата със специална инвестиционна цел, включени в индекса, представлява 37.6% от общата капитализация на представявания сектор на АДСИЦ към 31.12.2015 г.

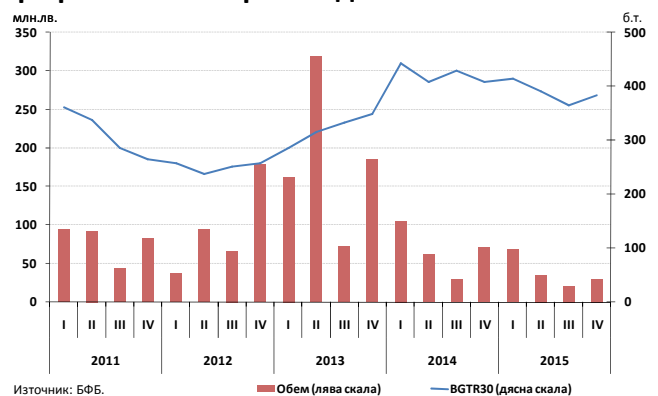
дружествата с най-голям брой сделки и най-висока медианна стойност на дневния оборот за последните 6 месеца. При разглеждане на различни аспекти на BGVX40 в динамика, за предходните периоди са използвани данни за предишния широк индекс BG40, чийто наследник се явява BGVX40.

Графика 75. Пазарен индекс BGREIT

Равнопретегленият индекс BGTR30 се понижава с -5.8% на годишна база и към края на 2015 г. стойността му достига 383.82 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, е 48.9% от общата капитализация към края на 2015 г.

Графика 76. Пазарен индекс BGTR30

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар“ АД намалява с -24.8% на годишна база и възлиза на 7.0 млн.лв. към края на 2015 г.

За 2015 г. общият брой реализирани сделки отчита спад от -48.1% (общо 63 644 прехвърляния за 2015 г., от които 95.8% са борсово извършени), който се дължи на намаление в борсово извършените сделки – с отрицателен принос от -47.5 пр.п. към годишния темп на изменение. Прехвърлените финансови инструменти намаляват със -76.1% на годишна база до 186.9 млн. броя, а сделките с обект на търговия компенсаторни инструменти отбелязват спад от -30.8% на годишна база до 2 858 сделки. Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции нарастват с 21.4% на годишна база до 444 сделки. Трансферите от наследства намаляват с -21.4% на годишна база до 1 088 трансфера през 2015 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки намаляват от 1 532 броя през 2014 г. на 1 085 броя през 2015 г. През годината броят сделки с права намалява с -8.0% на годишна база до 183 броя през 2015 г., а прехвърлените права се увеличават над 3 пъти до 53.2 млн. права.

През 2015 г. чрез системата на „Централен депозитар“ АД са изплатени дивиденди на 67 дружества и са извършени 299 плащания на лихви и главници по облигационни емисии с общ размер 227 млн.лв. През отчетния период са регистрирани общо 39 нови емисии безналични финансови инструменти (47 емисии за 2014 г.), в това число 13 емисии акции, 16 емисии облигации, 7 емисии права и 3 емисии дялове на договорни фондове. Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги е намалял до 2 642 през 2015 г., за разлика от техния брой през 2014 г. (2 706).

През 2015 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 616 вписвания (465 за 2014 г.). От тях 55 броя вписвания на особен залог, 230 броя запори и 331 броя вписвания на други обстоятелства (заличаване на залог, вдигане на запор, вписване на промени и др.).

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

През 2015 г. не е имало случаи на изплащане на компенсации, въпреки че Фондът за компенсиране на инвеститорите беше задействан във връзка с отнемането на лиценза на ИП Статус Инвест АД. Предвид това основната дейност на Фонда и през 2015 г. бе насочена преди всичко към събиране на дължимите от участниците вноски в установения от закона срок, управление на средствата на Фонда, събиране и анализ на информацията за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата, оценка на експозицията на Фонда, международна дейност и към други въпроси, касаещи Фонда.

Към 31.12.2015 г. участниците във Фонда са 91, от които 40 небанкови инвестиционни посредника, 21 банки-инвестиционни посредника и 30 управляващи дружества (само 5 от УД държат клиентски активи, защитени от Фонда). През изминалата година от схемата отпаднаха 4 инвестиционни посредника. Причината за отпадането от схемата на един от посредниците бе допуснато от него нарушение, поради което КФН принудително отне лиценза му. Два от посредниците върнаха лиценза си доброволно. Отнет бе и лицензът на ИП Статус Инвест АД поради трайно влошено финансово състояние. Този факт породил задължение на Фонда за изплащане на компенсации на клиентите на посредника. Според информацията, получена от квесторите, при посредника липсват само парични средства на клиенти на стойност 47 132 лв. за 231 клиента. До края на 2015 г. във Фонда е постъпило само 1 искане за изплащане на

компенсация, което УС на Фонда счете за неоснователно. През 2015 г. два нови посредника се включиха в схемата – с мин. капитал 250 хил.лв.

Към 31.12.2015 г. участниците във Фонда управляват клиентски активи общо в размер на 21.63 млрд.лв., т.е. с около 3.7млрд.лв. повече в сравнение с 31.12.2014 г. Сумата на защитените клиентски активи към 31.12.2015 г. е 1.43 млрд.лв., като от тях паричните средства са в размер на 62.4 млн.лв., а финансовите инструменти – 1.37 млрд.лв. В сравнение с 31.12.2014 г., защитените клиентски активи са със 144 млн.лв. по-малко. Това се дължи предимно на отпадането на участници от схемата. За разлика от защитените, незащитените клиентски активи нарастват на годишна база с 23%. Общият размер на подлежащите на компенсация клиентски активи към 31.12.2015 г. е 20.2 млрд.лв. И през 2015 г. най-много клиентски активи продължават да управляват банките-инвестиционни посредници (около 63% от всички защитени клиентски активи), инвестиционните посредници държат 34%, а управляващите дружества - 3%.

Събраните във Фонда средства към 31.12.2015 г. са 13.06 млн.лв. и са инвестирани основно в ДЦК. Приходите от годишни вноски на участниците във Фонда през 2015 г. са на стойност 967 хил.лв., в т.ч. 5 000 лв. от встъпителни вноски. Приходите от инвестициите на Фонда през 2015 г. са 572 хил.лв. срещу 445 хил.лв. през 2014 г. През 2015 г. на основание МСС 39 пар. 58 и 62, УС взе решение за обезценка на главниците по депозитите в КТБ АД (н) с 80% и за отписване на вземането по лихви общо на сума 1 149 хил.лв.

Средномесечната стойност на защитените финансови инструменти през 2015 г. е 1.4 млрд.лв. при 1.53 млрд.лв. през 2014 г.⁴⁰, а на паричните средства - 66 млн.лв., т.е. с около 3 млн.лв. повече в сравнение с 2014 г. На база тези данни се формира вноската на участниците във Фонда за 2016 г.

През 2015 г. Управителният съвет на Фонда, за седма поредна година, реши да запази размера на годишната вноска за 2016 г. на ниво 0.05% по защитените финансови инструменти (при максимален размер 0.1%) и 0.5% по паричните средства, определени на средномесечна основа за 2015 г.

Към 31.12.2015 г. броят на клиентите при всички групи инвестиционни посредници е 66 611, т.е. с 945 клиента по-малко в сравнение с 31.12.2014 г. Евентуалната експозиция на Фонда общо към клиентите на всички групи посредници е в размер на 220.74 млн.лв. срещу 215.99 млн.лв. към 31.12.2014 г.

Анализите, изготвяни във Фонда сочат, че средствата на Фонда към 31.12.2015 г. биха били достатъчни за компенсиране на клиентите на всеки от посредниците, взет поотделно, с изключение на два, към които Фондът има най-голяма експозиция⁴¹. При тях може да се наложи Фондът да събира допълнително средства, съгласно разпоредбите на чл. 77с от ЗППЦК.

През 2015 г. бе въведена в експлоатация и новата интернет страница на Фонда. Тя е с променен дизайн и изцяло обновена, така че да осигури по-лесен достъп до най-необходимата информация за дейността и целите на Фонда.

Международната дейност на Фонда през 2015 г. бе основно по линия на асоциираното му членство в Европейския форум на институциите за гарантиране на депозитите (EFDI). През м. юни 2015 г. в Лондон се проведе международен семинар и среща на работната група на схемите за компенсиране на инвеститорите от ЕС, в които участие взеха и представители на Фонда. Разискваха се основно въпроси, насочени към директивата за схемите за компенсиране на инвеститорите, но също и въпроси, засягащи дейността на схемите в национален и международен мащаб. През м. септември 2015 г. се проведе годишната среща на EFDI в гр. Дубровник. На срещата се обсъждаха

⁴⁰ От данните е изключена сумата на финансовите инструменти, декларирани през 2014 г. от КТБ АД, тъй като след отнемането на лиценза на банката тя не участва във Фонда и съответно във формирането на вноската за 2015 г.

⁴¹ Данните са на база информацията за броя на клиентите, подлежащи на компенсация, и сумата на държаните от тях клиентски активи към 31.12.2015 г.

главно въпроси, свързани с приетата през 2015 г. Директива за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, въвеждането ѝ в националните законодателства и предизвикателствата, пред които са изправени държавите-членки на ЕС.

През 2015 г. в българското законодателство бе транспонирана Директива 2014/59/ЕС чрез създаване на нов Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Съгласно разпоредбите на този закон се създава фонд за реструктуриране на инвестиционните посредници. Предвидено е този фонд да бъде част от администрацията на ФКИ.

2.3. Застрахователен пазар

Към края на 2015 г. броят на лицензираните (пре) застрахователни дружества със седалище в Република България е 45. От тях 29 са общозастрахователни дружества, 13 са животозастрахователни дружества, 2 животозастрахователни кооперации и 1 презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане. Дейност по застрахователно посредничество към края на 2015 г. имат право да извършват 398 застрахователни броекра и 25 718 застрахователни агента.

В края на 2015 г. brutният премиен приход, реализиран у нас от всички застрахователи със седалище в Република България, възлиза на 1 942 млн.лв, като отчита ръст от 9.9% на годишна база⁴². Най-голям принос за този ръст има премиерният приход, реализиран от общозастрахователните дружества (7.7 пр.п.), а животозастрахователите допринасят с 2.2 пр.п. към общия годишен ръст.

При отчетена отрицателна средногодишна инфлация у нас за 2015 г. в размер на -0.1%⁴³, реалният ръст на brutният премиен приход на застрахователите е в почти същия размер като номалния им ръст. В края на 2015 г. българският застрахователен пазар (животозастраховане и общо застраховане) е разпределен в съотношение 80% към 20% в полза на записаните премии в общото застраховане.

Застрахователното проникване, изчислено на база brutен премиен приход като процент от БВП, през 2015 г. се увеличава на 2.25% при стойност от 2.16% в края на предходната година. Застрахователната плътност, изчислена като brutен премиен приход на глава от населението⁴⁴, също се увеличава до 270 лв. в края на 2015 г.

„Джи Пи Презастраховане“ ЕАД отчита ръст от 4% на годишна база на премиерния приход, който в края на 2015 г. възлиза на 1 385 млн.лв.

⁴² Данните по общо застраховане за 2015 г. са предварителни годишни данни от подадените справки за целите на надзора. Поради различия между предварителни и окончателни годишни данни, за целите на анализа се използват и предварителни годишни данни от подадените справки за целите на надзора и за 2014 г.

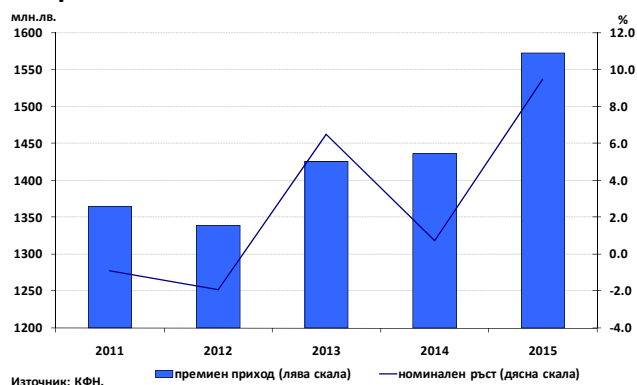
⁴³ По данни на НСИ.

⁴⁴ По данни на НСИ населението през 2015 г. възлиза на 7 176 млн. души.

2.3.1. Общо застраховане

В края на 2015 г. brutният премиен приход, реализиран от застрахователите по общо застраховане със седалище в Република България, възлиза на 1 573 млн.лв,⁴⁵ в т.ч. 1 512 млн.лв. по директно застраховане и 61 млн.лв. по активно презастраховане. Спрямо края на 2014 г. се отчита ръст от 9.5% на годишна база.

Графика 77. Брутен премиен приход по общо застраховане

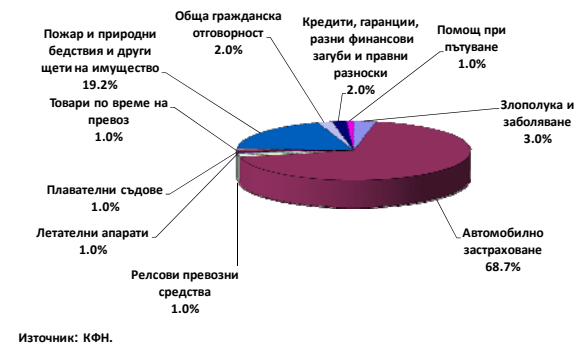
Показателят за застрахователно проникване при общото застраховане се изчислява на 1.82% в края на отчетния период при отчетен 1.75% за 2014 г. Застрахователната плътност възлиза на 218.9 лв. на човек от населението при стойност от 194.8 лв., изчислена за 2014 г. Размерът на получените премии през 2015 г. възлиза на 1 425 млн. лв. или 90.6% от начисления премиен приход при застрахователите на общозастрахователния пазар.

През 2015 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 68% заемат автомобилните застраховки. Застраховка „ГО, свързана с притежаването и

⁴⁵ Данните на ЗАД Виктория " АД се отнасят до 18.12.2015 г., когато е вписан договора за преобразуване на дружеството чрез вливане в "Дженерали Застраховане" АД". След 18.12.2015 г. "Дженерали Застраховане" АД става правоприменик на всички активи и пасиви собственост на ЗАД "Виктория" АД.

използването на МПС" заема дял от 38%, а застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства" (или т.нар. застраховка „Каско") – съответно с дял от 31%.

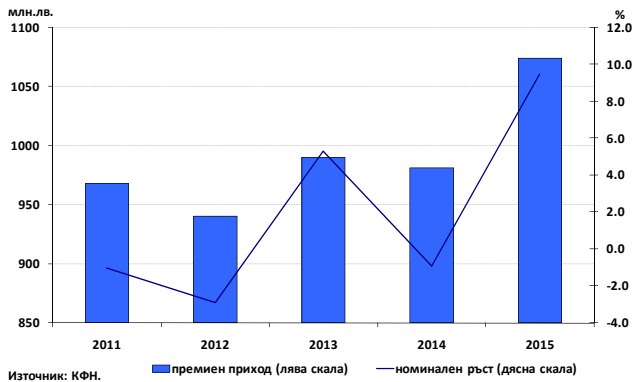
Графика 78. Структура на brutният премиен приход по видове застраховки за 2015 г.

Реализираният премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС" през 2015 г. отчита ръст от 7.3% на годишна база и възлиза на 590 млн.лв. Премийният приход по застраховка „Гражданска отговорност" на автомобилистите възлиза на 581 млн.лв. при 542 млн.лв. през 2014 г., по застраховка „Гражданска отговорност" за трети държави („Зелена карта") – на 1.2 млн.лв. срещу 1 млн.лв. дванадесет месеца по-рано, по Гранична застраховка „Гражданска отговорност" на автомобилистите – 5.4 млн.лв. през 2015 г. и съответно 5 млн.лв. през 2014 г., и по застраховка „Гражданска отговорност" на превозвача – 2.5 млн.лв. в сравнение с 2.2 млн.лв. през предходната 2014 г.⁴⁶

⁴⁶ Brutният премиен приход, отчетен по видове застраховки, се различава от brutният премиен приход по отчета за доходите.

Графика 79. Премиен приход по автомобилно застраховане в България

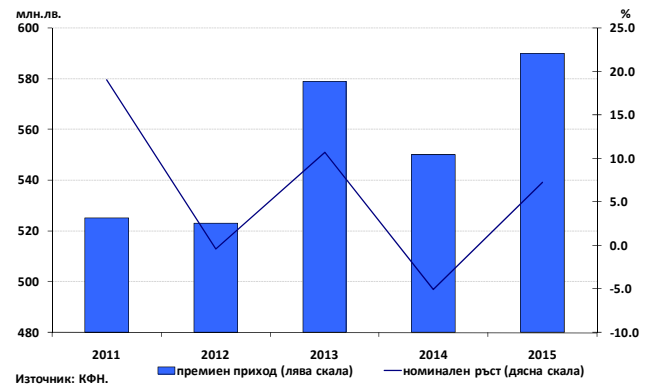
Бележка: Данните включват застраховки „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства” и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС”.

По застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите се наблюдава минимален ръст на размера на средната премия по едногодишните договори, като нараства от 200.68 лв. за 2014 г. на 201.44 лв. в края на 2015 г. или с 0.4%.

Този ръст се дължи на факта, че към края на 2015 г. се отчита увеличение на броя на моторните превозни средства, за които има сключен застрахователен договор. Влияние оказва и фактът, че информацията е базирана на представените справки и отчети от застрахователите със седалище в Република България и не отчита информацията за дейността в страната на застрахователите от други държави членки (ЗК „Олимпик – клон България”), които притежават лиценз по този вид застраховка⁴⁷.

⁴⁷ Съгласно Сиенския протокол (General Protocol relating to the Collaboration of the Insurance Supervisory Authorities of the Member States of the European Union) информацията за дейността на застрахователите от другите държави членки в България ще бъде получена до края на 2016 г.

Графика 80. Премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” в България

За периода януари - декември през 2015 г., реализираният премиен приход по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства” възлиза на 484 млн.лв. при 431 млн.лв. една година по-рано и отчита ръст от 12.3% на годишна база.

В края на 2015 г. имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия” и „Други щети на имущество”) у нас заемат дял от 18.8%, който е почти без промяна спрямо края на 2014 г. (18.6%) от брутния премиен приход. Реализираният премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия” и „Други щети на имущество” възлиза на 295 млн. лв. (267 млн.лв. в края на 2014 г.), като се отчита ръст от 10.5% на годишна база.

Премийният приход по застраховка „Злополука” нараства номинално от 26.8 млн.лв., записани в края на 2014 г., на 32.8 млн.лв. в края на 2015 г. или с цели 22.4%.

Двадесет и три от общозастрахователите, извършващи дейност на българския пазар, записват премии по горепосочения вид застраховка.

В края на 2015 г. финансовите застраховки („Кредити”, „Гаранции” и „Разни финансови загуби”) заемат дял от 1.5% при отчетен размер от едва 1.1% в общия премиен приход в сектора през 2014 г. Записаният премиен приход по тези застраховки възлиза на 23.6 млн.лв., с което се отчита над 52% ръст на

годишна база спрямо края на 2014 г., когато същите са били в размер на 15.5 млн.лв.

Общата застрахователна сума, за която са покрити рисковете по действащи към 31 декември 2015 г. договори по трите вида финансови застраховки, възлиза на 1 634 млн.лв., от която 39.3% (637 млн.лв.) по застраховка „Кредити“, 2.3% (38 млн.лв.) по застраховка „Гаранции“ и 58.5% (959 млн.лв.) по застраховка „Разни финансови загуби“.

В сравнение с предходната година застрахователната сума намалява с -3.2%.

Отстъпените премии на презастрахователи за 2015 г. са в номинален размер на 367 млн.лв. срещу 226 млн.лв. година по-рано и представляват 23.3% (15.8% през 2014 г.) от brutния премиен приход, реализиран в общозастрахователния сектор през отчетната година. Коефициентът на самозадържане от застрахователите се изчислява на 76.6% в края на 2015 г. при стойност от 84.26% през предходната година.

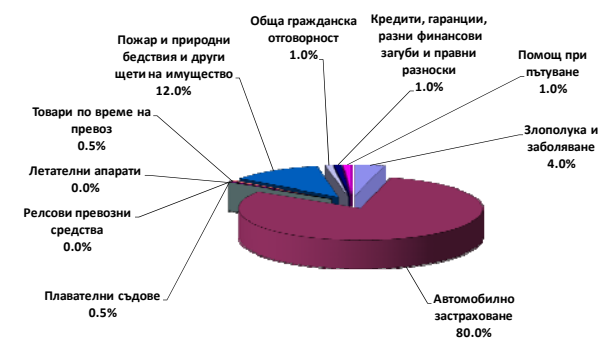
В структурата на отстъпените премии на презастрахователите по видове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „Пожар и природни бедствия“ с дял от 28% и „ГО“ на автомобилистите - с дял от 44%.

Предявените претенции по общо застраховане към 31.12.2015 г. са в размер на 816 млн.лв. (908 млн.лв. в края на 2014 г.), като се отчита намаление от -10.1% на годишна база.

Размерът на изплатените обезщетения в общозастрахователния сектор през 2015 г. също нараства с 4.2% и възлиза на 873 млн.лв. при 838 млн.лв. година по-рано. Изплатени са 107% от всички предявени претенции, което е показател за изплащане на обезщетения от предходни отчетни периоди.

Възстановените суми по презастрахователни договори възлизат на 215 млн.лв., което представлява 24.6% от изплатените през 2015 г. обезщетения по общо застраховане.

Графика 81. Структура на изплатените обезщетения по видове застраховки за 2015 г.

Източник: КФН.

Подобно на структурата на brutния премиен приход, в структурата на изплатените обезщетения по видове застраховки най-голям относителен дял от 80% заемат автомобилните застраховки („ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ с дял от 38% и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ с дял от 42%), следвани от имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“), заемащи дял от 12% и 11% в края на 2015 г.

Изплатените обезщетения по финансовите застраховки през отчетната година са в размер на 8.7 млн.лв. срещу 7 млн.лв. в края на 2014 г., като се отчита увеличение от 24.3%.

Най-голямо увеличение в размера на изплатените обезщетения на годишна база през 2015 г. се отчита по застраховки „Пожар и природни бедствия“ (номинално с 18 млн.лв. повече) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (номинално с 27 млн.лв. повече) спрямо края на предходната година.

Brutният коефициент на щетимост в края на 2015 г. е намален до размер от 66% при 71% година по-рано.

Таблица 61. Брутен коефициент на щетимост

	2014	2015
Злополука	33	33
Заболяване	66	70
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	99	67
Релсови превозни средства	7	4
Летателни апарати	-7	6
Плавателни съдове	72	127
Товари по време на превоз	33	18
Пожар и природни бедствия	53	33
Други щети на имущество	48	28
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	73	90
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	74	0
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	91	-2
Обща гражданска отговорност	31	35
Кредити	41	67
Гаранции	17	2693
Разни финансови загуби	13	8
Правни разноси	0	-5
Помощ при пътуване	37	42
ОБЩО	71	66

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Брутният коефициент на щетимост по застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ нараства на 90% спрямо 73% през 2014 г., като причина за това са извършените съществени увеличения на техническите резерви по застраховката през 2015 г. Резервът за предстоящи плащания по застраховката нараства през годината със 150 млн.лв., или 21% спрямо края на предходната година, което подобрява капацитета за изплащане на обезщетения от страна на застрахователите.

Посоченото нарастване на резерва за предстоящи плащания представлява 26% от брутните спечелени премии за годината, т.е. без него брутният коефициент на щетимост би се запазил на нивата от предходните години.

Увеличението на резерва за предстоящи плащания по този вид застраховка спрямо края на 2013 г. е общо 204 млн.лв. или 31%, съотнесено спрямо изплатени обезщетения в размер на 345 млн.лв. през 2015 г. и 352 млн.лв. през 2014 г. Общата стойност на резерва за предстоящи плащания по застраховка „Гражданска отговорност на

автомобилистите“ възлиза на 859 млн. лв. към 31.12.2015 г.

Увеличението на техническите резерви е допълнено и с разширяване на презастрахователните програми, в резултат на което нетният коефициент на щетимост по застраховката е общо 44% за сектора.

Брутният коефициент на щетимост по застраховка „Гаранции“ в размер на 2 693% се дължи на обстоятелството, че съгласно отчетите на две застрахователни дружества по общо застраховане, брутните възникнали искиове значително надвишават брутните спечелени премии за 2015 г.

Таблица 62. Нетен коефициент на щетимост

	2014	2015
Злополука	31	32
Заболяване	65	70
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	72	65
Релсови превозни средства	12	4
Летателни апарати	-105	98
Плавателни съдове	51	114
Товари по време на превоз	37	28
Пожар и природни бедствия	31	9
Други щети на имущество	47	17
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	56	44
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	-5	-1
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	-141	0
Обща гражданска отговорност	1	21
Кредити	30	55
Гаранции	-738	2878
Разни финансови загуби	15	5
Правни разноси	0	-5
Помощ при пътуване	37	42
ОБЩО	55	47

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Фактически извършените разходи от общозастрахователните дружества, свързани с тяхната оперативна дейност, намаляват с 39.4% на годишна база и в края на 2015 г. възлизат на 598 млн.лв. Сумата на разходите на общозастрахователите представлява 38% от записания от тях брутен премиен приход.

Аквизиционните разходи възлизат на 347 млн. лв. (307 млн.лв. година по-рано) и представляват 58% (71.6% в края на 2014 г.) от общо извършените фактически разходи и 22%

(21.4% към 31.12.2014 г.) от реализирания брутен премиен приход за 2015 г.

Извършените административни разходи са в размер на 170 млн.лв. (161 млн.лв. дванадесет месеца преди това) или 28% (37.5% в края на 2014 г.) от общо извършените разходи и 10.8% (11.2% към 31.12.2014 г.) от записания брутен премиен приход.

Разходите за уреждане на претенции възлизат на 37 млн.лв. (32 млн.лв. година по-рано) или 6% (7.5% дванадесет месеца преди това) от общо извършените разходи към 31.12.2015 г. На годишна база тези разходи намаляват с -15.6%.

Разходите, извършени през 2015 г. по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, нарастват с 16% в сравнение с разходите, извършени през 2014 г. и размерът им възлиза на 196 млн.лв. (при 169 млн.лв. през 2014 г.) и представляват 32.8% (31% година по-рано) от всички фактически извършени разходи. Делът им премийния приход възлиза на на 33% към 31.12.2015 г. при 30% в края на 2014 г.

По застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ през 2015 г. са извършени общо фактически разходи в размер на 201 млн. лв. (194 млн.лв. година по-рано) и представляват 41.5% от премийния приход по тази застраховка при 13.5% в края на предходната година (180 млн.лв.).

Разходите по застраховка „Злополука“ и „Заболяване“ са в размер на 32 млн.лв. в края на 2015 г. и представляват 43.2% от реализирания премиен приход по вида застраховки (74 млн. лв.).

От тези разходи 42.9% са административните разходи, 56.2% са аквизиционни разходи и 0.9% са разходи за уреждане на претенции.

Таблица 63. Брутен коефициент на разходи

	2014	2015
Злополука	50	49
Заболяване	26	33
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	42	39
Релсови превозни средства	43	44
Летателни апарати	32	22
Плавателни съдове	49	35
Товари по време на превоз	46	48
Пожар и природни бедствия	36	36
Други щети на имущество	54	50
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	28	30
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	28	29
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	27	20
Обща гражданска отговорност	37	37
Кредити	38	19
Гаранции	74	82
Разни финансови загуби	61	51
Правни разноси	1	127
Помощ при пътуване	65	64
ОБЩО	36	36

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2015 г. най-висок брутен технически резултат на база фактически извършени разходи се изчислява по застраховка „Пожар и природни бедствия“ (69.2 млн.лв. през 2015 г.) и по застраховка „Обща ГО“ - в размер на 9.8 млн.лв.

Техническият резултат по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през отчетната година е отрицателен като размерът му възлиза на -116.6 млн. в. (при -17.7 млн.лв. година по-рано), като от застрахователите, предлагали този вид застраховка, тринадесет дружества отчитат отрицателен брутен технически резултат в края на 2015 г.

Причина за това са извършените съществени увеличения на техническите резерви по застраховката през 2015 г. Резервът за предстоящи плащания по застраховката нараства през годината със 150 млн.лв., или 21% спрямо края на предходната година, което подобрява капацитета за изплащане на обезщетения от страна на застрахователите. Увеличението на техническите резерви е допълнено и с разширяване на презастрахователните

програми, в резултат на което нетният технически резултат по застраховката е положителен на обща стойност 131 млн.лв. за сектора.

Отрицателен брутен технически резултат се отчита и при застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ в размер на -33.9 млн.лв. (при -166 млн.лв. година по-рано).

Таблица 64. Брутен технически резултат

	2014	2015
Злополука	4.6	3.1
Заболяване	2.0	-1.2
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	-166.0	-33.9
Релсови превозни средства	1.8	2.8
Летателни апарати	6.0	6.9
Плавателни съдове	-2.5	-4.5
Товари по време на превоз	3.2	5.5
Пожар и природни бедствия	22.9	69.2
Други щети на имущество	1.0	6.6
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	-17.7	-116.6
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	5.2	4.9
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	1.0	1.1
Обща гражданска отговорност	20.0	9.8
Кредити	2.0	1.0
Гаранции	0.1	-2.3
Разни финансови загуби	2.2	3.9
Правни разноси	-1.0	0.0
Помощ при пътуване	-0.5	-1.1
ОБЩО	-114.0	-44.8
Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.		
Стойностите за "Брутен технически резултат" са получени на база, отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите.		
Източник: КФН.		

Таблица 65. Нетен технически резултат

	2014	2015
Злополука	4.1	2.4
Заболяване	0.6	-1.3
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	-62.8	-27.4
Релсови превозни средства	1.0	1.1
Летателни апарати	-4.6	-1.5
Плавателни съдове	-2.0	-2.6
Товари по време на превоз	-0.7	-0.1
Пожар и природни бедствия	27.6	50.1
Други щети на имущество	-4.4	-0.4
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	75.2	130.9
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	1.6	0.2
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	0.4	0.5
Обща гражданска отговорност	12.6	5.6
Кредити	1.9	1.3
Гаранции	5.1	2.6
Разни финансови загуби	1.5	3.6
Правни разноси	0.0	0.0
Помощ при пътуване	-0.7	-1.3
ОБЩО	56.5	163.9
Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.		
Стойностите за "Нетен технически резултат" са получени на база, отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите.		
Източник: КФН.		

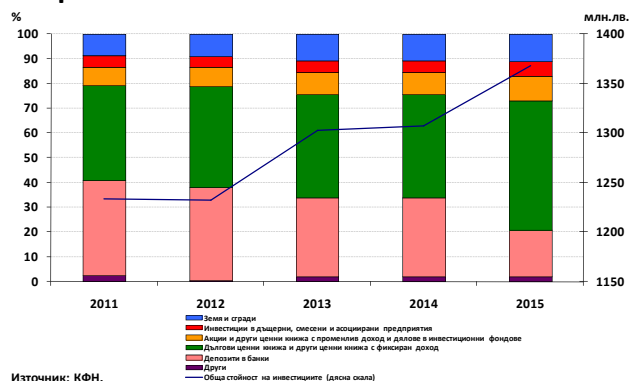
В края на отчетния период на 2015 г. сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 2 255 млн.лв. Спрямо края на 2014 г. (2 164 млн.лв.) сумата на активите нараства с 4.2% на годишна база.

Стойността на инвестициите на дружествата, извършващи дейност по общо застраховане, отчита увеличение от 4.7% на годишна база и в края на 2015 г. възлиза на 1 368 млн.лв. (1 307 млн.лв. година по-рано).

Инвестициите заемат дял от 61.3% (60.4% в края на 2014 г.) от общата сума на активите на общозастрахователите.

В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата основен дял заемат държавните ценни книжа (48.5% срещу 39.7% дванадесет месеца по-рано), следвани от депозити в банки (19% към 31.12.2015 г. срещу 25.8% година преди това).

Графика 82. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Делът на инвестициите в земя и сгради в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през отчетната година запазва дела си от 11%.

Делът на инвестициите в дъщерни, смесени и асоциирани предприятия, в които дружествата имат дялово участие, се увеличава от 4% на 6% за последните дванадесет месеца.

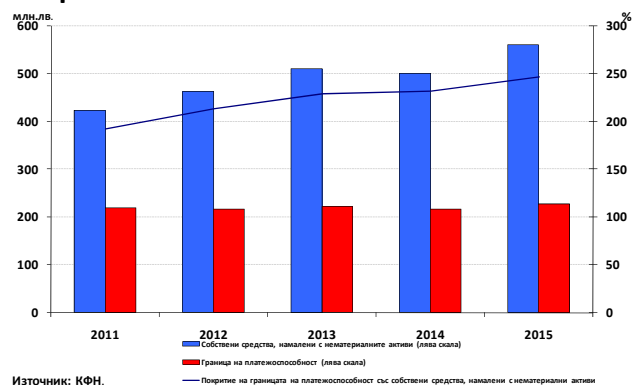
В края на 2015 г. делът на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове на дружествата по общо застраховане, както и делът на инвестициите в дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход продължават да нарастват, докато делът на инвестициите в банкови депозити намалява с -14% за периода 31.12.2014 г. – 31.12.2015 г.

Собственият капитал на застрахователите по общо застраховане през 2015 г. нараства с 5.3% на годишна база от 639 млн.лв. в края на 2014 г. на 673 млн.лв. в края на 2015 г.

Границата на платежоспособност на дружествата по общо застраховане в края на 2015 г. остава почти без промяна на 215 млн.лв. при отчетени 215.7 млн.лв. в края на 2014 г., докато размерът на гаранционния им капитал намалява от 187.4 млн.лв. в края на 2014 г. на 180 млн.лв. в края на 2015 г. Покритието на границата на платежоспособност се повишава от 232% в края на 2014 г. на 247% в края на 2015 г.

Всички дружества по общо застраховане разполагат с необходимите собствени средства, намалени с нематериалните активи, за покритие на границата си на платежоспособност към 31.12.2015 г.

Графика 83. Покритие на границата на платежоспособност в сектора по общо застраховане

В края на 2015 г. размерът на брутните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества, нарастват от 1 766 млн.лв през 2014 г. и достигат 1 956 млн.лв. през 2015 г. или с 10.8%, а нетните технически резерви нарастват от 1 230 млн.лв. на 1 241 млн.лв. в края на 2015 година или с 0.9%.

Най-голям дял от 62% в брутните технически резерви заема резервът за предстоящи плащания, който през изминалата година нараства с 9.4% и възлиза на 1 204 млн.лв. (1 101 млн.лв. в края на 2014 г.)

По застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“, заделеният в края на 2015 г. резерв за предстоящи плащания отчита ръст от 21.2% и достига 859 млн.лв. при 709 млн.лв. през 2014 г.

Пренос-премийният резерв запазва дела си от 31.5% в размера на брутните технически резерви. Размерът му в края на 2015 г. възлиза на 620 млн.лв. (556 млн.лв. година по-рано), като отчита увеличение от 11.9% на годишна база.

По видове застраховки, най-голям дял от пренос-премийния резерв се отчита по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, където са и записани най-голяма част от застрахователните премии на дружествата, опериращи на общозастрахователния пазар.

Размерът на резерва за неизтекли рискове намалява с -21.1% на годишна база и в края на 2015 г. възлиза на 9.6 млн.лв.

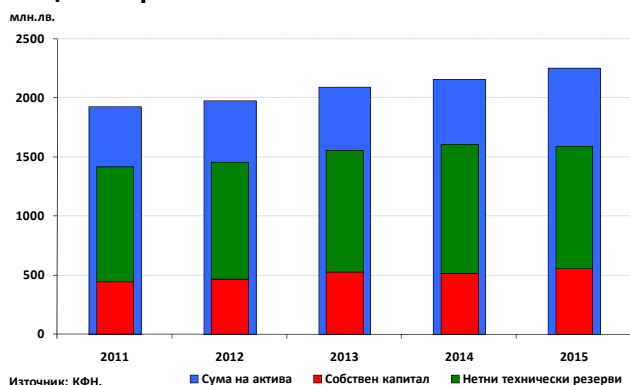
Размерът на резерва за бонуси и отстъпки възлиза на 7.2 млн.лв. (6.6 млн.лв. в края на 2014 г.), с което се отчита увеличение от 9% на годишна база.

Запасният фонд също нараства с 26.8% на годишна база и в края на 2015 г. възлиза на 5.8 млн.лв.

В края на 2015 г. дружествата по общо застраховане са заделили допълнителни резерви в размер на 109 млн.лв. (77 млн.лв. към 31.12.2014 г.), заделени главно от първите три застрахователни дружества по пазарен дял.

През отчетната година продължава тенденцията на нарастване на активите, собствения капитал и нетните техническите резерви в сектора по общо застраховане.

Графика 84. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на дружествата по общо застраховане

През 2015 г. техническият резултат на дружествата по общо застраховане е

положителен и възлиза на 59 млн.лв., като година по-рано техническият резултат е отрицателен в размер на -6.5 млн.лв. Тринадесет от общозастрахователните дружества приключват периода с положителен технически резултат.

Отчетеният през 2015 г. положителен технически резултат допълва отчетения нетен финансов резултат от дейността на застрахователите, който в края на 2015 г., съгласно отчета за доходите на всички общозастрахователни дружества, е положителен и в размер на 57 млн.лв. (при едва 1.2 млн.лв. в края на 2014 г.).

За периода януари-декември 2015 г., размерът на възвръщаемостта на активите е положителен и възлиза на 2.5% (при едва 0.1% в края на 2014 г.). Възвръщаемостта на собствения капитал нараства на годишна база и в края на 2015 г. достига 8.5% (при 2.1% година по-рано).

Реализираните през отчетния период приходи от инвестиции на общозастрахователните дружества възлизат на 74 млн.лв. (95 млн.лв. през 2014 г.), като отчитат спад от -22%. В края на 2015 г. разходите по инвестиции в общото застраховане възлизат на 48 млн.лв. (44.7 млн.лв. година по-рано). По този начин изчисленият нетен доход от инвестиции към 31.12.2015 г. е положителен и се равнява на 25.8 млн.лв. (при 49.9 млн.лв. в края на 2014 г.).

2.3.2. Животозастраховане

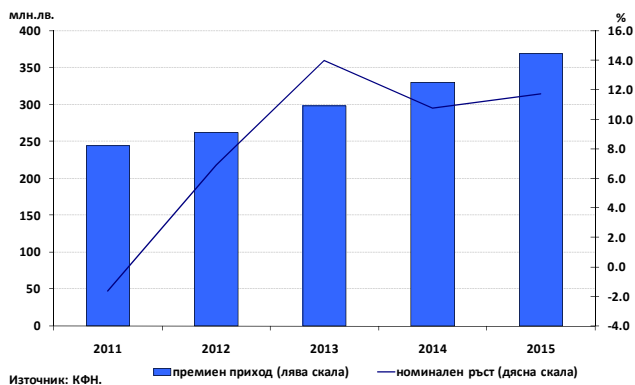
През 2015 г. брутният премиен приход, реализиран в животозастрахователния пазар, възлиза на 369 млн.лв., като се отчита ръст от 11.8% на годишна база при отчетен брутен премиен приход в размер на 330 млн.лв. дванадесет месеца по-рано. Нарастване на записания премиен приход през 2015 г. се отчита при единадесет от животозастрахователните дружества.

Застрахователната плътност при животозастраховането през 2015 г. нараства и

възлиза на 51.4 лв. на човек от населението при 46.3 лв. през предходната 2014 година, докато застрахователното проникване през отчетната година се равнява на 0.042% при отчетен размер от 0.04% през предходната година.

Размерът на получени премии е в размер на 365 млн. лв., което представлява 98.9% събираемост от начисления брутен премиен приход.

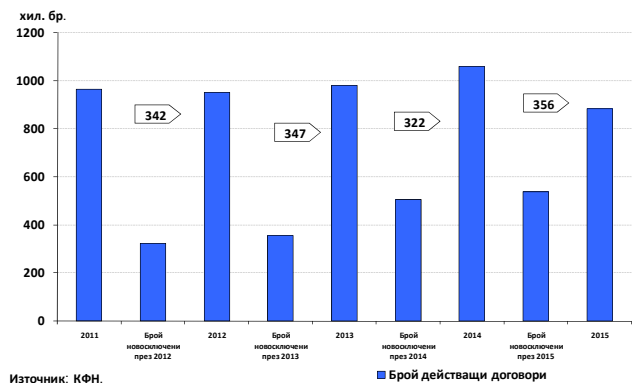
Графика 85. Брутен премиен приход по животозастраховане

През 2015 г. броят на действащите договори отбелязва спад от 16.8%, като възлиза на 881 хил. бр. договора. Противоположна динамика се наблюдава в броя на новосключените договори, които нарастват от 504 хил. договора в края на 2014 г. до 537 хил.бр. в края на 2015 г. Договорите с изтекъл срок и предсрочно прекратените през 2015 г. са по-малко от новосключените същата година, като общият им брой достига до 433 хил. бр. (за сравнение 416 хил. бр. през 2014 г.)

Записаните премии по новосключените през 2015 г. договори нарастват на годишна база с 27.8% и възлизат на 193 млн.лв. (151 млн.лв. година по-рано).

Графика 86. Брой новосключени и действащи договори

По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по видове застраховки, в края на 2015 г. не се наблюдава съществена промяна в сравнение с предходната година, като преимуществен дял в нея продължават да заемат традиционната застраховка „Живот“ и рента (72.28%), застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (6.90%), застраховките „Заболяване“ (7.24%) и „Злополука“ (5.99%)⁴⁸.

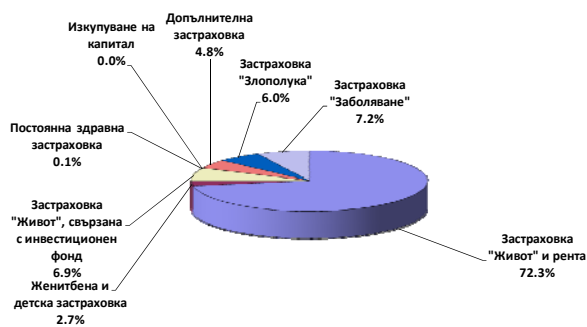
Основна част от брутните премии по застраховка „Живот“ и рента (38.69%) са формирани от продажбата на смесена застраховка „Живот“, а останалите 16.36% - от рисковата застраховка „Живот“ (с покрит само риска „смърт“).

През 2015 г. продължава да расте дялът на застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд в структурата на премиения приход по животозастраховане, който нараства до 6.90% при 4.86% в края на 2014 г.

Дялът на „Женитбена и детска застраховка“ намалява незначително от 2.88% в края на 2014 г. на 2.69% в края на 2015 г.

⁴⁸ Брутният премиен приход, отчетен по видове застраховки, се различава от брутният премиен приход по отчета за доходите поради възприетата от някои застрахователи счетоводна политика за отделяне на депозитния компонент на премията по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, и включването му в резерва по този вид застраховка.

Графика 87. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2015 г.

Източник: КФН.

Спад на годишна база в размера на премиите се наблюдава по застраховките „Заболяване“, застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд и застраховка „Живот“ и рента. През 2015 г. се наблюдава ръст в размера на премиите по застраховка „Злополука“, като в края на отчетната година премиите нарастват до 24 млн.лв. при 22 млн.лв. в края на 2014 г.

Броят на новосключените договори по застраховка „Злополука“ намалява от 162 хил. бр. договора в края на 2014 г. на 142 хил. бр. договора в края на 2015 г.

Отстъпените на презастрахователи премии от животозастрахователите през 2015 г. възлизат на 21 млн.лв., което представлява 5.8% от брутния премиен приход (БПП) при 14 млн.лв. или 4.3% от БПП в сектора през 2014 г.

Делът на презастрахователите при животозастрахователите и през изминалата година остава относително нисък, като коефициентът на самозадържане относително се запазва от 0.96 през 2014 г. на 0.94 през 2015 г.

В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по видове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „Живот“ и рента (26%), „Допълнителна застраховка“ (28%) и „Заболяване“ (36%).

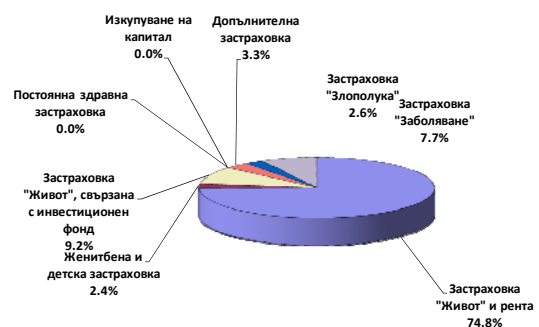
Изплатените през 2015 г. суми и обезщетения от животозастрахователите възлизат на 156 млн.лв. по общо 165 хил. бр. искове при 141 млн.лв. по общо 132 хил. броя

искове през 2014 г. Най-голям дял в тях имат изплатените претенции по искове върху договори с изтекъл срок или настъпил падеж (51.6%), следвани от откупените (изцяло или частично) застрахователни договори (22.6%). Останалите 2.7% от изплатените суми и обезщетения са по другите обезщетения, различни от горепосочените (25.8%).

През отчетната година се отчита ръст от 25% в броя на исковете и ръст от 10.6% в размера на изплатените през годината суми и обезщетения. В общата структура на изплатените претенции най-голям е делът на застраховка „Живот“ и рента с дял от три четвърти (74.9%), в рамките на която 46% от плащанията са по смесена застраховка „Живот“.

Следващи по относителен дял в изплатените обезщетения са застраховките „Заболяване“ (8%) и „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (9%).

Графика 88. Структура на изплатените претенции по видове застраховки за 2015 г.

Източник: КФН.

В края на 2015 г. се наблюдава увеличение в броя на откупите по застраховките „Живот“ и рента, „Живот“, свързана с инвестиционен фонд и „Женитбена и детска застраховка“ спрямо края на предходната година. Към 31 декември 2015 г. се запазва броя на тези договори, който възлиза на 10 хил. броя.

Общата стойност на откупите се увеличава на годишна база и в края на 2015 г. възлиза на 35.3 млн.лв. при 34.3 млн.лв. към края на 2014 г. Намаление се отчита в стойността на

откупите по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, която в края на 2015 г. възлиза на 5.5 млн.лв. при 7.8 млн.лв. в края на предходната 2014 г. Откупната стойност по застраховка „Живот“ и рента нараства, като през 2015 г. възлиза на 29 млн.лв. (при 26 млн.лв. през 2014 г.), а по застраховка „Женитбена и детска застраховка“ се изчислява на 1.2 млн.лв. при 1.0 млн.лв. през 2014 г.

Възстановените суми и обезщетения по презастрахователни договори възлизат на 3.9 млн.лв. или 2.5% от изплатените през периода претенции по животозастрахователни договори при 4.7 млн.лв. или 4.6% от изплатените през 2014 г. претенции по животозастрахователни договори.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, намаляват с -1% на годишна база и в края на 2015 г. възлизат общо на 102 млн.лв., което представлява 26.1% от БПП при 28.8% от brutния премиен приход и 95 млн. лв., реализирани през 2014 г.

Извършените през 2015 г. аквизиционни разходи възлизат на 63 млн.лв. при 59 млн.лв. през 2014 г., като нарастват с 6.8% на годишна база.

Основна част (82.5%) от общата сума на аквизиционните разходи се формира от аквизиционните комисиони от 52 млн.лв. (при 48 млн.лв. година по-рано), които нарастват със 7.7% на годишна база. Аквизиционните разходи представляват 61.8% (54.9% през 2014 г.) от общо извършените разходи за отчетния период и 16.1% (16.9% през 2014 г.) от премийния приход, реализиран в сектора.

Административните разходи възлизат на 36.7 млн.лв. (при 41 млн.лв. дванадесет месеца по-рано), като отчитат намаление от -9.8% на годишна база. Те представляват 36.3% от общо извършените разходи от животозастрахователите и 9.5% от премийния приход в сектора през 2015 г.

Преобладаващ дял от общо извършените разходи са тези, свързани с дейността по застраховки „Живот“ и рента (67%), следвани от разходите по застраховка „Злополука“ (12%), „Допълнителна застраховка“ (7%), „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (3%), „Женитбена и детска застраховка“ (3%) и 7% по застраховка „Заболяване“.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор се увеличава с 5% на годишна база. В края на 2015 г. животозастрахователите притежават активи на обща стойност 1 448 млн.лв. при 1 378 млн.лв. година по-рано.

Стойността на инвестициите на животозастрахователите е 1 195 млн.лв., което представлява 82.5% от общата сума на активите в сектора в края на 2015 г., като отбелязва ръст от 6.2% на годишна база.

Основен дял в общия инвестиционен портфейл на животозастрахователите в края на отчетната година заемат ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (48%), депозитите в банки (8% от всички инвестиции), инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (9%). Инвестициите в други заеми съставляват 11% от общата сума на инвестициите на животозастрахователните дружества.

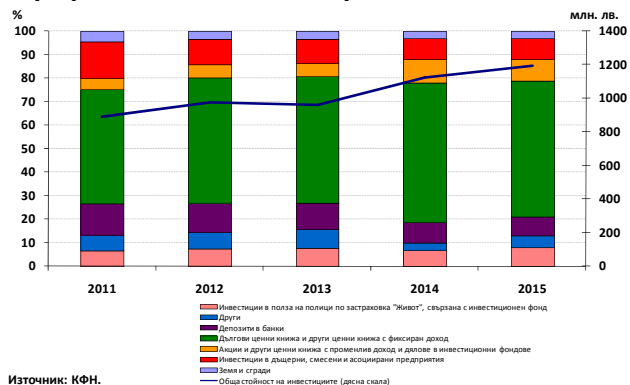
Най-голямо увеличение на годишна база в инвестиционния портфейл на животозастрахователните дружества (32%) се отчита в стойността на инвестициите в заеми, различни от гарантираните с ипотека, следвани от инвестициите в държавните ценни книжа (10% или с 50 млн.лв.).

Депозитаните средства в търговски банки на животозастрахователите намаляват с -9% на годишна база или с 10 млн.лв. и към края на 2015 г. възлизат на 97 млн.лв.

Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, се увеличават с 8% на годишна база до 97 млн. лв. Тези инвестиции съставляват 8% от общия размер на

инвестициите в животозастрахователния в края на отчетната година.

Графика 89. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

В края на 2015 г. собственият капитал на животозастрахователите запазва размера си на годишна база и възлиза на 373 млн.лв. при 374 млн.лв. през 2014 г.

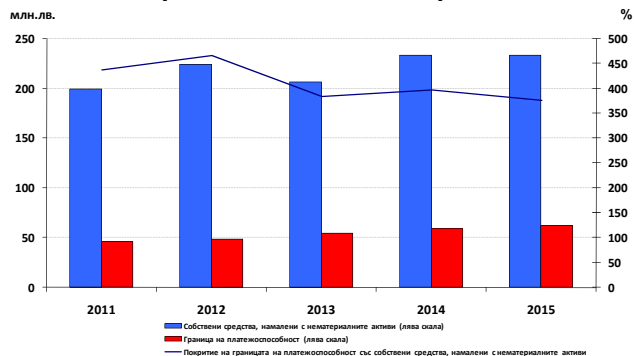
Общият размер на собствените средства в животозастрахователния сектор, намалени с нематериалните активи, възлиза на 233 млн.лв., а границата на платежеспособност се равнява на 62 млн.лв. при 59 млн.лв. през 2014 г.

Покритието на границата на платежеспособност със собствени средства, намалени с нематериалните активи, към края на 2015 г. се изчислява на 897% при 883% година по-рано.

Медианата на коефициента на платежеспособност в животозастрахователния сектор се изчислява на 376% при 397% за 2014 г.

Всички животозастрахователни дружества разполагат с достатъчно средства, с които да гарантират изпълнение на дългосрочните си задължения.

Графика 90. Покритие на границата на платежеспособност в животозастрахователния сектор

Брутните технически резерви, заделени от животозастрахователите към края на 2015 г. (без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“), намаляват с -5.4% на годишна база и възлизат общо на 870 млн. лв.

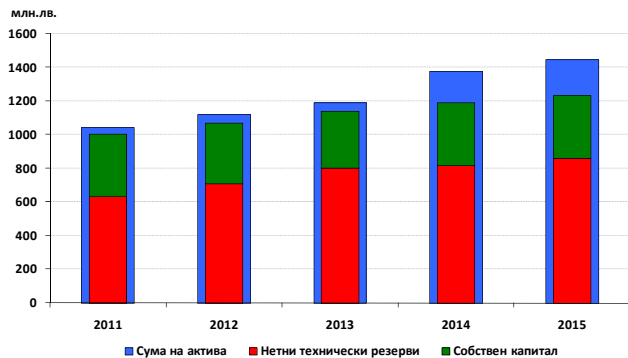
Основен дял в брутния размер на техническите резерви на животозастрахователите заемат математическият резерв и резервът „Капитализирана стойност на пенсиите“, които възлизат съответно на 571 млн. лв. (66% от общия размер на брутните технически резерви без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“) и 193 млн.лв. (22% от общия размер на брутните технически резерви без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“).

Размерът на заделения към края на 2015 г. резерв по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд нараства със 6.7% на годишна база (с 6 млн.лв.) и достига 96 млн.лв.

Резервът за бъдещо участие в дохода възлиза на 5 млн.лв., колкото е бил размера към 31.12.2014 г.

През 2015 г. нетните технически резерви продължават да нарастват с 5%, като в края на годината достигат 861 млн. лв.

Графика 91. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на животозастрахователите

Източник: КФН.

Отчетените от животозастрахователите технически и нетен финансов резултат за 2015 г. са положителни. В края на периода, техническият резултат в животозастрахователния сектор възлиза на 20 млн.лв. (24 млн.лв. дванадесет месеца по-рано), докато финансовия резултат съответно е в размер на 29 млн.лв. (при 32 млн.лв. през 2014 г.)

Възвръщаемостта на активите намалява от 2.3% за 2014 г. до 2.0% в края на 2015 г. Възвръщаемостта на собствения капитал за отчетния период се запазва на 7.8% от края на 2014 г.

Приходите от инвестиции на животозастрахователите отчитат намаление от -6.7% на годишна база и към края на 2015 г. възлизат общо на 14 млн.лв.

Разходите по инвестиции в сектора възлизат на 2.8 млн.лв., отчитайки спад от -17.6% на годишна база.

В състава на общите приходи от инвестиции, дял от 46% заемат приходите от дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия. Печалбите от реализация на инвестиции заемат дял от 15% в състава на общите приходи от инвестиции на животозастрахователите и възлизат на 2 млн.лв.

Спрямо края на 2014 г. се отчита намаление в положителните разлики от преоценка стойността на инвестициите и в

стойността на печалбите от реализация на инвестиции.

Разходите по управлението на инвестициите представляват 55% от разходите по инвестициите, докато останалата част заемат отрицателните разлики от преоценка на стойността на инвестициите.

2.3.3. Презастраховане

През 2015 г. дейност по активно презастраховане извършват седем общозастрахователни дружества, три животозастрахователни дружества и един презастраховател.

Реализираният от тях премиен приход възлиза на 1 455 млн.лв. (за сравнение към края на 2014 г. е бил 1 375 млн.лв.), от който 61 млн.лв. по общо застраховане, 9 млн.лв. по животозастраховане и 1 385 млн.лв. от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД.

През 2015 г. основен дял в презастрахователната дейност на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД заема застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (26%), следвана от застраховки „Злополука“ (10%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (17%).

Изплатените обезщетения на цеденти от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД възлизат на 590 млн.лв. при отчетени 571 млн.лв. в края на 2014 г., което е с 3% повече от извършените плащания през предходната година.

В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заемат застраховките „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (24%), „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (31%) и „Щети на имущество“ и „Пожар и природни бедствия“ с дял от по 14%.

В края на 2015 г. сумата на актива на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД възлиза на 2 061 млн.лв. при отчетени 1 909 млн.лв. в края на

2014 г., като отчита увеличение от 8% на годишна база.

Стойността на инвестициите възлиза на 1 873 млн. лв., като нарастват с 7% на годишна база и представлява 91% от сумата на актива.

През отчетната година дружеството инвестира предимно в ДЦК, които заемат дял от 51% от инвестиционния портфейл на презастрахователя, облигации в размер на 22% и акции в размер на 10%.

Акционерният капитал на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД за последната една година остава непроменен и възлиза на 53.4 млн.лв., а общо капитала и резервите на презастрахователното дружество нарастват с 2% и достигат 878 млн.лв.

Заделяните технически резерви в края на отчетната година възлизат на 965 млн.лв., от които нетна сума в размер на 1 101 млн. лв. и 1 174 млн.лв. брутен размер. От тях 99.93% или 1 100 млн.лв. представляват резерв за предстоящи плащания, а 1 млн.лв. са част от пренос-премийния резерв.

Към края на годината техническият резултат на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД е положителен и в размер на 233 млн. лв. при 270 млн. лв. дванадесет месеца по-рано.

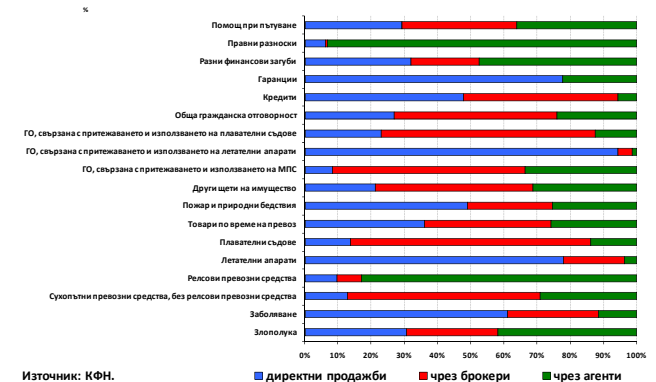
Постигнатият финансов резултат е също положителен и възлиза на 249 млн. лв., отчитайки намаление от -10.1% на годишна база.

2.3.4. Канали за дистрибуция

През 2015 г. продажбата на застрахователни продукти в **общозастрахователния сектор** продължава да се осъществява предимно чрез застрахователните брокери.

В края на периода се наблюдава намаление на дела на продажбите, извършени чрез застрахователни агенти, за сметка на увеличението в дела на директните продажби и продажбите чрез брокери.

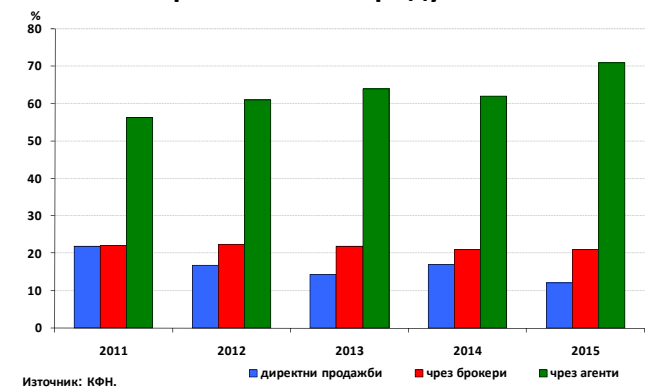
Графика 92. Канали за дистрибуция на общозастрахователни продукти по видове застраховки в края на 2015 г.

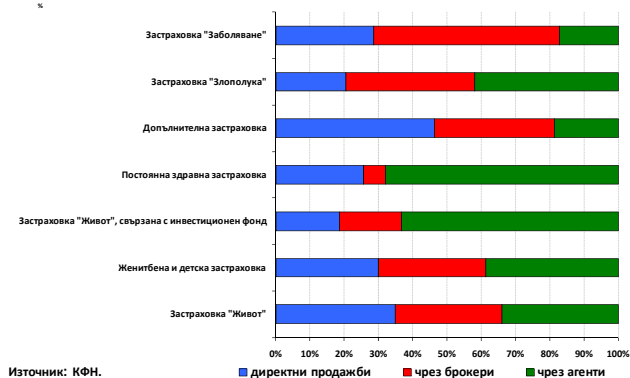
В животозастраховането основен канал за дистрибуция на животозастрахователните продукти са застрахователните агенти, като записаните премии чрез тяхното посредничество заемат дял от 68% от общия брутен премиен приход в сектора.

През 2015 г. агентските продажби заемат дял от 62% в структурата на пласираните договори. Продажбите на застрахователните брокери заемат дял от 23%, а директните продажби - дял от 15%.

Графика 93. Канали за дистрибуция на животозастрахователни продукти

Графика 94. Канали за дистрибуция на животозастрахователни продукти по видове застраховки в края на 2015 г.

Приходите от комисионни на застрахователните брокери през 2015 г. възлизат на 170 млн.лв., нараствайки с 9% на годишна база спрямо края на 2014 г.

От всички начислени комисиони, преимуществен дял (над 90%) представляват приходите от комисионни по застраховки в общото застраховане и едва 9% – съответно в животозастраховането.

На годишна база приходите от комисионни в общото застраховане нарастват с 5%, а в животозастраховането с почти 30%.

Премийният приход, реализиран чрез застрахователните брокери през 2015 г., възлиза на 1 000 млн.лв., като се отчита увеличение от 12% на годишна база, от които

903 млн.лв. са в полза на застрахователи със седалище в Република България и 97 млн.лв. в полза на застрахователи от други държави.

От реализирания чрез застрахователните брокери премиен приход в полза на застрахователи със седалище в Република България, 799 млн.лв. са реализирани в общото застраховане и почти 100 млн. лв. в животозастраховането.

В структурата на реализирания чрез застрахователни брокери премиен приход по общо застраховане към 31.12.2015 г., най-голям дял заемат автомобилните застраховки – „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (46% от записаните премии по общо застраховане) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (35%, следвани от „Пожар и природни бедствия“ (7%) и „Други щети на имущество“ (4%).

При животозастраховането, реализираният чрез застрахователните брокери премиен приход към 31.12.2015 г. е основно по застраховка „Живот“ и рента (дял от над 70% от записаните премии по животозастраховане), следвана от застраховките „Заболяване“ и „Злополука“ съответно с дял от 9% и 11%.

2.3.5. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, който извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава – членка на ЕС, гаарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

Таблица 66. Приходи и разходи на Гаранционен фонд (ГФ), Обезпечителен фонд (ОФ) и общо

Основни финансови показатели	2014			2015		
	ГФ	ОФ	Общо	ГФ	ОФ	Общо
Вноски от застрахователи	26909	5537	32446	27348	5771	33119
Отстъпени вноски на презастрахователи	-843	-	-843	-978	-	-978
Доходи от инвестиции	4768	-8002	-3234	5347	1426	6773
Други приходи	3540	-	3540	4371	-	4371
Общо приходи	34374	2465	31909	36088	7197	43285
Изплатени обезщетения, нетни от презастраховане	17897	15	17912	22483	-	22483
Изменение на резервите, нетни от презастраховане	10619	-	10619	22131	-	22131
Административни разходи	3135	-	3135	3471	-	3471
Разходи за превантивни мероприятия	1299	-	1299	1345	-	1345
Други разходи	1260	-	1260	1131	-	1131
Общо разходи	34210	15	34225	50561	-	50561

Бележка: Данните са в хил.лв.

Към 31.12.2014 г. финансовия резултат на ГФ е отрицателен в размер на 2 316 хил. лв., в сравнение с 31.12.2015 г., когато финансовия резултат на фонда е отрицателен в размер на 7 276 хил. лв.

За 2015 г. средствата на фонда се управляват при спазване на изискванията за диверсификация и подходящо управление, предвидени в КЗ. Средствата се инвестират по решения на УС съобразно реда за инвестиране на техническите резерви на застрахователите и в съответствие с общите принципи за инвестиране, приети от Съвета на фонда.

Таблица 67. Инвестиционни инструменти на Гаранционен фонд (ГФ), Обезпечителен фонд (ОФ) и общо

Инвестиционни инструменти	2014			2015		
	ГФ	ОФ	Общо	ГФ	ОФ	Общо
Държавни ценни книжа	76067	24741	100808	93016	33429	126445
Общински облигации	14		14	12		12
Корпоративни облигации	12669		12669	9752		9752
Акции	4267		4267	4338		4338
Дялове в инвестиционни фондове	14624		14624	13234		13234
Депозити	680	2364	3044	-	2407	2407
Общо приходи	108321	27105	135426	120352	35836	156188

Бележка: Данните са в хил.лв.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) продължават да нарастват и през 2015 г., като към края на годината те достигат 9 338.0 млн.лв. Възходящата динамика на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат както на постъпленията на вноски за осигуряващите се лица, чийто брой към края на 2015 г. достигна 4 386 863, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата по индивидуалните партии от пенсионноосигурителните дружества (ПОД).

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

Към края на 2015 г. дейност осъществяват 9 лицензирани ПОД, както и едно ПОД с отнета лицензия, което е в процес на ликвидация. Лицензираните ПОД управляват 29 пенсионни фонда, в т.ч. 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)⁴⁹.

Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ен Ен ПОД“ ЕАД - NN Group N.V., ПОД „Алианц България“ АД - ALLIANZ SE, ПОК „Доверие“ АД - Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe и ПОК „ДСК - Родина“ АД - OTP BANK NYRT.

При четири от лицензираните дружества и в дружеството в ликвидация има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала⁵⁰.

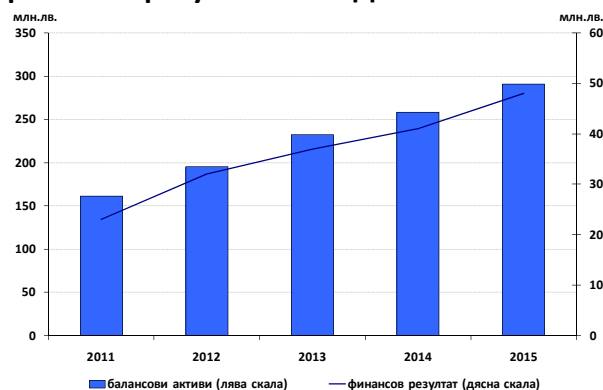
При балансните активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 291.1 млн.лв., което е увеличение с 12.9% спрямо 2014 г. Подобна динамика се наблюдава и при общия нетен финансов резултат на ПОД,

⁴⁹ В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

⁵⁰ ТИ БИ АЙ ЕЙЧ ФАЙНЕНШЪЛ СЪРВИЗ ГРУП Н.В. АМСТЕРДАМ, ХОЛАНДИЯ притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.75% от ПОК „ДСК – Родина“ АД, NN Continental Europe Holdings B.V. притежава пряко 100% от „Ен Ен ПОД“ ЕАД, „МЕДИАНЕТ ИНДЪСТРИС“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД „Бъдеще“ АД и „ИЗИ АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ“ АД притежава 99.998% от ПОД „Утре“ АД – в ликвидация.

който през отчетната година е с 7.9 млн.лв. или с 19.4% повече в сравнение с общия нетен финансов резултат през 2014 г., като в края на 2015 г. възлиза на 48.4 млн.лв.

Графика 95. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД⁵¹

Източник: КФН.

Средната стойност на показателя капиталова адекватност за 2015 г. на всичките девет лицензирани ПОД е 369.0%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал.

През 2015 г. по-голямата част от ПОД, както и през предходните периоди поддържат високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2015 г. се увеличава с 48.8 пр.п. в резултат на нарастване на капиталовата адекватност при осем дружества, а при едно капиталовата адекватност намалява. Основната причина за повишението на капиталовата адекватност през 2015 г. е отчетеният по-висок положителен финансов резултат от сектора като цяло, дължащ се на

⁵¹ Включително дружеството в ликвидация.

увеличените приходи от такси и удържки. Поради доближаването до критичния минимум на капиталовата адекватност на едно дружество, върху дейността му се осъществява мониторинг. Показателят по отделни дружества варира между 54.6% и 551.7%. Изключение правят две дружества, чиято капиталова адекватност достига 660.7% и 756.6%.

Ликвидните средства на ПОД и управляваните ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и ППФ, заделени със средства на ПОД, в края на 2015 г., възлизат на 102.1 млн.лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата от резервите, както и оценката на активите, обект на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

Таблица 68. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2014	2015
Капиталова адекватност на ПОД (%)	320.2	369.0
Ликвидност на ПОД (коэф.)	11.6	11.8
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	80.6	92.8
Ликвидност на ДПФ - ПС (коэф.)	61.7	49.4
Ликвидност на ППФ (коэф.)	100.0	99.3
Ликвидност на УПФ (коэф.)	98.1	44.7

Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО. *Капиталовата адекватност и ликвидност на ПОД за 2014 г. са преизчислени, като са изключени стойностите на показателите на лицензираното през 2014 г. дружество, което е с отнета пенсионна лицензия през 2015 г. и е в процес на ликвидация.

Източник: КФН.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 55.8% и 255.9%, изключение правят две дружества, чиято стойност на показателя достига 552.2% и 612.7%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2015 г. е 239.1% спрямо 205.3% за 2014 година. Регистрираното увеличение от 33.9 пр.п. на показателя е в резултат на увеличение на отчетените печалби от почти всички дружества през 2015 г. спрямо предходната

година. При всичките девет лицензирани ПОД се наблюдава увеличение на стойността на показателя спрямо предходната 2014 г. През годината едно ПОД е увеличило регистрирания си капитал с 500 хил.лв.

През 2015 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 24.2% средно за сектора спрямо 15.8% за 2014 година. Отчетеното повишение от 8.4 пр.п. се дължи на увеличението на рентабилността на седем ПОД, а на останалите две рентабилността намалява. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, като най-ниската му стойност е 5.0%, а най-високата е 64.4%.

Таблица 69. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2014	2015
Степен на покритие на регистрирания капитал	205.3	239.1
Рентабилност на собствения капитал	15.8	24.2

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.

Източник: КФН.

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите между 2.2% и 4.7%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2015 г. намалява до 3.4% спрямо 3.5% за 2014 година. Изменението на стойността на показателя е разнопосочно при дружествата, като при три стойността на показателя се увеличава, при четири намалява, а при две се запазва стойността спрямо предходната година. Общо за сектора е отчетеното понижение с 0.1 пр.п.

Поради отчетения положителен текущ финансов резултат от дейността през 2015 г. всички дружества имат положителна рентабилност на активите. Средната стойност на показателя към края на 2015 г. е 14.4% спрямо 8.3% за 2014 г., т.е. отчетено е увеличение с 6.1 пр.п. За отделните дружества показателят рентабилност на активите на ПОД е в широки граници, между 3.9% и 37.0%.

Таблица 70. Анализ на активите на ПОД

	2014	2015
Степен на покритие на активите на ФДПО	3.5	3.4
Рентабилност на активите на ПОД	8.3	14.4
Ръст на активите на ПОД	11.7	15.5
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.		
Източник: КФН.		

За годината всичките девет лицензирани пенсионни дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите. Средната непретеглена стойност на показателя се увеличава от 11.7% за 2014 г. до 15.5% за 2015 г., т.е. през годината е налице по-бърз темп на нарастване на активите на ПОД спрямо 2014 година. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между 6.9% и 27.6%.

Таблица 71. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2014	2015
Ефективност на дейността на ПОД	128.3	139.9
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.		
Източник: КФН.		

Средната стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през изминалата 2015 г. е 139.9%, като спрямо 2014 г. се наблюдава нарастване от 11.6 пр.п. Това увеличение се дължи на повишената ефективност от дейността при седем от дружествата, което е в резултат на нарастване на приходите с по-бързи темпове в сравнение с нарастването на разходите. Стойността на показателя варира в границите между 108.9% и 211.2%.

В сравнение с 2014 г. приходите на ПОД от такси и удържки на един участник в пенсионните фондове нарастват. Средната непретеглена стойност за 2015 г. възлиза на 30.62 лв. спрямо 26.95 лв. за предходната 2014 година. Нарастването на стойността на показателя с 3.67 лв. през отчетната година се дължи на по-бързия темп на нарастване на приходите на дружествата от такси и удържки в сравнение с темпа на нарастване на участниците в управляваните от тях ФДПО. Стойността на показателя за отделните

дружества е в границите между 21.51 лв. и 39.43 лв.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове се увеличават с 0.24 лв. през отчетната 2015 г., като към края на годината те възлизат на 28.27 лв. спрямо 28.03 лв. през 2014 година. По отношение на отделните дружества стойността на показателя намалява само при две от дружествата, което се дължи на намаляването на размера на разходите и увеличаване на броя на участниците, а в останалите седем дружества показателят нараства в резултат на увеличаване на размера на направените разходи за дейността през отчетния период с по-бързи темпове в сравнение с увеличаването на броя на участниците (или намаляване на броя на участниците). Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 16.15 лв. и 52.37 лв.

Таблица 72. Такси, удържки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2014	2015
Такси и удържки на един участник във ФДПО	27.0	30.6
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	28.0	28.3
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.		
Източник: КФН.		

Приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2015 г. са между 1.40 лв. и 2.01 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.62 лв. спрямо 1.59 лв. през 2014 година. Стойността на показателя общо за всички дружества се увеличава с 0.03 лв., по дружества съществени изменения не се наблюдават с изключение на едно дружество при което приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете се увеличават с 0.20 лева. Стойността на показателя при пет ПОД нараства в резултат на по-бавното нарастване на балансовите активи на ФДПО спрямо по-бързия темп на нарастване на приходите от такси и удържки, а при четири дружества намалява, което се дължи на по-бързия темп на нарастване на балансовите

активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2015 г. варират между 0.73 лв. и 1.84 лв., с изключение на едно дружество, което отчита 2.36 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с 0.27 лв., като в края на 2015 г. възлиза на 1.48 лв. спрямо 1.75 лв. в края на 2014 година. Стойността на показателя за шест дружества намалява в сравнение с предходната 2014 г., което се дължи на по-бързия темп на нарастване на активите на ФДПО, спрямо темпа на нарастване на разходите (или намаляване на разходите), а на три нараства, което се дължи на по-бързия темп на нарастване на разходите, спрямо активите на фондовете.

Таблица 73. Такси, удържки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2014	2015
Такси и удържки на 100 лв. активи на ФДПО	1.6	1.6
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	1.8	1.5

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

При осъществения надзор върху дейността на ПОД през 2015 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на задължителните такси, удържани от ФДПО в полза на ПОД.

През 2015 г. почти всички ПОД поддържат максималните размери на таксите и удържките, установени в КСО за фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) – 5% от всяка осигурителна вноска и инвестиционната такса в размер 1% годишно върху стойността на нетните активи в зависимост от периода, през който те са били управлявани. Едно ПОД удържа такса от осигурителна вноска и инвестиционна такса в УПФ и ППФ под максимално определения размер, а едно ПОД удържа такса от осигурителна вноска в УПФ под максимално определения размер.

Таксите, удържани от фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), са по-ниски от нормативно определените максимални размери. Средният размер на таксите от осигурителни вноски в ДПФ през 2015 г. се запазва както е бил и през 2014 г., а именно 2.8%, а при ДПФПС намалява от 4.0% през 2014 г. на 3.8% през 2015 г. Законоустановеният максимален размер на таксата от осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 74. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2014	2015
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	7.7	8.7
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	10.1	9.2
Среден размер на такса от осигурителни вноски на ДП	2.8	2.8
Среден размер на такса от осигурителни вноски на ДП	4.0	3.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФПС.

Източник: КФН.

Инвестиционната такса в ДПФ през 2015 г. възлиза на 8.7% спрямо 7.7% за 2014 г. при законоустановена такса до 10%, като по-ниската стойност на таксата е в резултат на намаления ѝ размер при четири от фондовете, което е отразено в правилниците за организацията и дейността им. Нарастването на средната стойност през 2015 г. се дължи на факта, че за един ДПФ през предходната година не е била удържана инвестиционна такса поради отчетен от фонда отрицателен резултат. Начислената инвестиционна такса в ДПФПС е в размер на 9.2% и е в съответствие със законовите разпоредби.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на ФДПО нараства с по-бавни темпове спрямо предходната 2014 година. През 2015 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 14.8% на годишна база, докато през 2014 г.

балансовите активи на ФДПО нарастват с 20.0%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голям ръст (15.8%) се наблюдава при УПФ, следван от единствения осъществяващ дейност ДПФПС, с ръст от 13.6%. Нарастване на активите се отчита и при ППФ и ДПФ, съответно с ръст от 9.7% и 10.5%.

Въпреки извършените нормативни промени през 2015 г., регламентиращи възможността на осигурените лица да прехвърлят натрупаните средства от УПФ във фонд „Пенсии“ на ДОО, балансните активи на всички УПФ през годината нарастват.

Таблица 75. Ръст на активите на ФДПО

	2014	2015
УПФ	21.5	15.8
ППФ	15.2	9.7
ДПФ	12.4	10.5
ДПФ-ПС	23.6	13.6

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.

Източник: КФН.

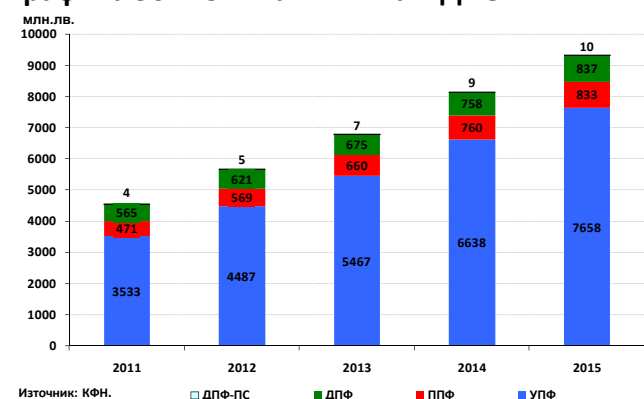
Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество, което има най-голям пазарен дял, заема 26.5% по отношение на управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 1.0% от управляваните балансови активи.

Структурата на балансните активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2015 г. относителният дял на този вид фондове в общите балансови активи на ФДПО е 82.1%. В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансните активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 0.8 пр.п. в сравнение с 2014 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2015 г. балансните активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 8.9%, 8.9% и 0.1%.

Към края на 2015 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 9 338.0 млн.лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2015 г. нетни активи се равняват на 10.8% от обема на БВП на страната⁵².

Наблюдаваните тенденции при балансните активи се отчитат и при нетните активи. През 2015 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 14.4% на годишна база, като забавят темпа си в сравнение с 2014 г., когато е регистриран ръст от 19.9%.

Графика 96. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при УПФ (15.4%), следвани от ДПФПС (13.7%), ДПФ (10.5%) и ППФ (9.6%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2015 г. не се различава съществено от тази на балансните активи.

Средният непретеглен размер на управляваните активи на един участник за 2015 г. в УПФ е 1 961.9 лв. спрямо 1 726.1 лв. през 2014 г., в ППФ – 2 682.3 лв. за 2015 г. спрямо 2 496.5 лв. през 2014 г., в ДПФ - 1 409.8 лв. за 2015 г. спрямо 1 280.1 лв. през 2014 г. и в ДПФПС - 1 481.2 лв. за 2015 г. спрямо 1 385.2 лв. през предходната година.

⁵² По предварителни данни на НСИ, БВП за 2015 г. е 86 373 млн.лв.

При всеки един от видовете фонд се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник.

По дружества се наблюдават различни колебания от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 1 081.4 лв. и 2 585.6 лв., в ППФ – между 1 099.6 лв. и 3 697.5 лв. и в ДПФ – между 682.2 лв. и 2 796.7 лв. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 954.4 лв. и 2 624.7 лева.

Таблица 76. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	965.0	1201.1	1440.6	1726.1	1961.9
ППФ	1608.5	1890.5	2183.6	2496.5	2682.3
ДПФ	922.5	1053.9	1121.9	1280.1	1409.8
ДПФ-ПС	789.1	935.9	1153.5	1385.2	1481.2

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2015 г. се увеличават с 18.3% спрямо постъпленията през 2014 г., като в абсолютен размер увеличението е най-осезаемо при УПФ – 147.9 млн.лв. Това увеличение се дължи основно на включването на новоосигурени лица в пазара на труда. Приходите от осигурителни вноски през годината отчитат най-висока стойност за последните пет години.

Прираст на брутните постъпления от осигурителни вноски през 2015 г. е отчетен при всички видове фондове – УПФ, ППФ, ДПФ и ДПФ-ПС, като нарастването е съответно със 17.0%, 9.2%, 40.3% и 3.5% спрямо 2014 г.

Таблица 77. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	678.7	702.9	794.2	871.3	1019.2
ППФ	69.4	75.4	78.2	86.0	93.9
ДПФ	60.1	56.7	59.1	87.4	122.6
ДПФ-ПС	1.2	1.4	1.5	1.4	1.5
Общо	809.4	836.4	933	1046.1	1237.2

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2015 г. се увеличават спрямо предходната

година с 20.0% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от доброволните пенсионни фондове, чийто дял в общата стойност е 82.1% средно за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното пенсионно осигуряване в България, който е във фазата на натрупване, съотношението "изплатени суми / постъпили средства" възлиза на 0.06 средно за периода 2011 г. – 2015 г.

Таблица 78. Начислени и изплатени суми

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	3.1	4.0	5.6	7.8	10.7
ППФ	3.3	3.2	3.1	4.5	5.2
ДПФ	48.6	44.8	42.3	46.1	54.1
ДПФ-ПС	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3
Общо	55.1	52.1	51.1	58.6	70.3

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2015 г. за всички видове фондове е 0.03, с изключение на единствения осъществяващ дейност ДПФ-ПС, за който показателят е 0.01, спрямо 0.07 през 2014 година. Спрямо предходната година показателят намалява с едни и същи темпове при всички фондове от 0.06 за 2014 г. на 0.03 за 2015 година. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2015 г. са в границите между 0.01 и 0.07, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 79. Възвръщаемост на управляваните активи

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	0.01	0.08	0.05	0.06	0.03
ППФ	0.01	0.08	0.06	0.06	0.03
ДПФ	0.00	0.08	0.07	0.06	0.03
ДПФ-ПС	0.00	0.06	0.07	0.07	0.01

Бележка: Данните са коефициенти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

През 2015 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват макар с по-бавни темпове в сравнение с предходната година.

През 2014 г. нарастването е било с 2.5%, а през 2015 г. е с 2.2%. Прирастът на участниците през отчетната година по фондове е както следва: при УПФ ръст с 2.4%, а през 2014 г. е бил 2,8%, при ППФ от 2.8% през 2014 г. се променя на 3.2% през 2015 г., а при ДПФ е отчетено увеличение от 0.1 пр.п., като от 0.6% през 2014 г. достига 0.7% през 2015 година. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управлявани от него ФДПО запазва своята позиция с 27.1%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 1.6% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-голямото дружество.

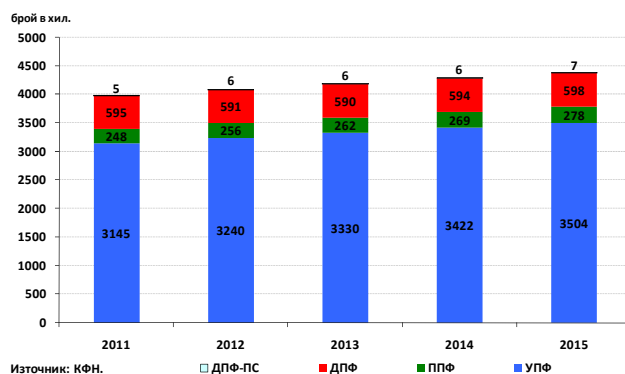
Таблица 80. Прираст на брой участници

	2014	2015
УПФ	2.8	2.4
ППФ	2.8	3.2
ДПФ	0.6	0.7
ДПФ-ПС	2.9	6.3

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между ФДПО не се наблюдават съществени промени спрямо предходната година. Най-голям дял от осигурените лица е концентриран в УПФ (79.9%). В края на 2015 г. лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 13.6% и 6.3% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава делът на осигурените в ДПФПС – едва 0.2%.

Графика 97. Брой осигурени лица

Динамиката на прехвърлените средства зависи както от броя на лицата, предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партиди.

Прехвърлените средства от индивидуалните партиди на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2015 г., се увеличават общо с 1.3% спрямо 2014 г. и са на стойност 396.4 млн.лв.

Увеличението основно се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е с 12.9 млн.лв. или с 3.8% по-голям от предходната година. При останалите фондове е отчетено намаление на прехвърлените средства, като то е най-силно изразено в ДПФ - с 45.1%, докато при ППФ намалението е с 8.7%.

Таблица 81. Прехвърлени средства от индивидуални партиди

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	183.6	134.4	350.7	336.8	349.7
ППФ	33.1	21.9	54.1	46.2	42.2
ДПФ	5.5	6.7	10.5	8.2	4.5
Общо	222.2	163	415.3	391.2	396.4

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Инвестициите на ФДПО през 2015 г. запазват тенденцията си на нарастване, като ръстът им спрямо предходната година е 9.2%. Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2015 г. е 8.5 млрд.лв., което представлява 90.9% от балансовите им активи. Запазва се и

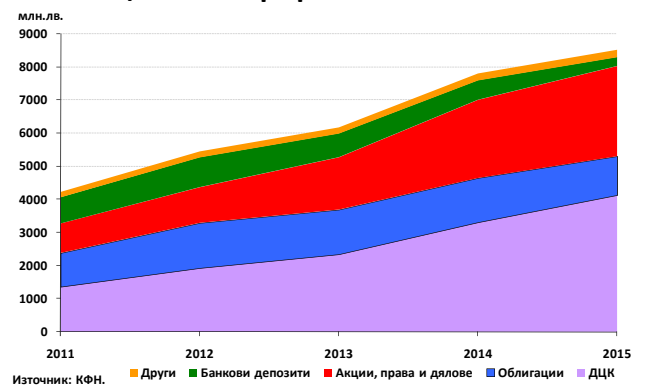
структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове, като с най-висок относителен дял са УПФ (81.8%), следвани от ДПФ (9.1%), ППФ (9.0%) и ДПФПС (0.1%).

В периода 2011 г. – 2015 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания инвестиционен опит и развитието на капиталовите пазари.

В резултат на възстановяването на инвестиционния климат след финансовата криза, през 2011 г. е отчетено съществено увеличение на инвестициите с променлив доход в портфейлите на ФДПО, като техният относителен дял достига 21.0% от общите инвестиции. През следващите 2012 г., 2013 г. и 2014 г. относителният дял на акциите, правата и дяловете се колебае между 20% и 30%, а през 2015 г. е отчетено най-високото за периода ниво от 32.0%.

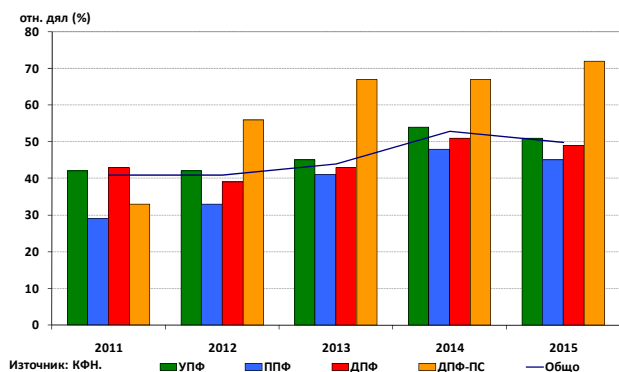
При инвестициите в ДЦК се отчита растеж, като техният относителен дял нараства от 32.1% през 2011 г. до 48.4% към края на 2015 г. Категориите инвестиционни инструменти, при които се отчита спад, са облигациите (корпоративни и общински) и банковите депозити. Относителният дял на средствата, инвестирани в облигации се свива от 24.1% за 2011 г. до 13.8% за 2015 г., а банковите депозити, които през 2011 г. формират 18.8% от инвестициите на ФДПО, към края на периода представляват едва 3.2% от инвестиционния портфейл на пенсионните фондове.

Графика 98. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

Относителният дял на инвестициите в чужбина на ФДПО в периода 2011 г. – 2014 г. нараства от 41% до 53% от балансовите им активи. През 2015 г. техният относителен дял намалява с 3 пр.п., при което инвестициите в ценни книжа, търгувани на чуждестранни регулирани пазари, съставляват 50% от балансовите активи на пенсионните фондове. Държавните ценни книжа, регистрирани за търговия на чуждестранни пазари, формират 47.7% от инвестициите на пенсионните фондове в чужбина. Относителният дял на ценните книжа с променлив доход в структурата на инвестициите в чужбина е 34.9%, а останалите 17.5% от инвестираните в чужбина средства са в корпоративни дългови ценни книжа. Общото нарастване на инвестициите в инструменти, регистрирани за търговия на чуждестранни пазари, е свързано с членството на страната ни в ЕС, нарастването на активите на пенсионните фондове и др. Също така влияние оказват ниската ликвидност и липсата на достатъчно разнообразни и качествени инструменти на местния капиталов пазар.

Графика 99. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е запазване и нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. През 2011 г. в сектора на допълнителното пенсионно осигуряване беше отчетена

отрицателна среднопретеглена доходност от управлението на активите на УПФ и на ДПФ. През следващите три години от периода всички фондове постигат положителна доходност, чиито стойности надвишават значително отчетеното през 2011 г. ниво на показателя. В края на 2015 г. постигнатата доходност от фондовете е значително по-ниска в сравнение с предходните три години.

Таблица 82. Среднопретеглена доходност

	2011	2012	2013	2014	2015
УПФ	-0.4	7.5	4.7	6.1	1.5
ППФ	0.5	7.1	5.3	5.9	1.8
ДПФ	-0.3	8.0	6.4	6.6	1.7
ДПФ-ПС	0.2	5.2	6.5	7.3	0.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
 * Претеглена със стойността на нетните активи на отделните фондове.
 Източник: КФН.

III. Стратегия на Комисията за финансов надзор 2016-2018 г.

Стратегията на Комисията за финансов надзор (КФН) очертава приоритетите, основните цели и мерките за постигането им, които специализираният държавен орган за регулиране и надзор на небанковия финансов сектор в Република България ще следва в периода 2016 – 2018 г. при осъществяването на своите правомощия.

С разработването на стратегията се цели провеждането на последователна политика на Комисията за финансов надзор по отношение на регулацията и надзора на финансовите пазари, както и съобразяването на дейността на специализирания орган с променящата се икономическа среда, с развитието на финансовите дейности, продукти и услуги и с произтичащите промени в нормативната рамка и добрите практики на европейско ниво.

Отчитайки постигнатите резултати досега, очертаните приоритети в стратегията определят виждането на институцията за развитието и изпълнението на законово определените ѝ функции в средносрочен план.

I. Мисия

Комисията за финансов надзор следва да осъществява ефективен надзор и регулация върху дейността на:

- регулираните пазари на ценни книжа, Централния депозитар, Фонда за компенсирание на инвеститорите, инвестиционните посредници, колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране, управляващите дружества, лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, физическите лица, които непосредствено извършват сделки с ценни книжа и инвестиционни консултации, публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа,

- застрахователите, презастрахователите, застрахователните брокери и застрахователните агенти,

- дружествата за допълнително социално осигуряване и управляваните от тях фондове,

- финансовите конгломерати,

- финансови холдинги, смесени финансови холдинги и холдинги със смесена дейност, когато са обект на надзор на консолидирана основа от Комисията,

с цел защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица и осигуряване на стабилност, предвидимост, прозрачност и доверие на финансовите пазари, включително чрез правила и системи за управление на рисковете на тези пазари, както и осигуряване на адекватна и стабилна инфраструктура на финансовите пазари.

II. Приоритети

Приоритет 1. Провеждане на последователна, прозрачна и предвидима регулаторна политика за постигане на стабилност и доверие в небанковия финансов сектор

С оглед законово определената цел за постигане на стабилност и доверие на финансовите пазари, Комисията за финансов надзор се стреми да провежда последователна, прозрачна и предвидима регулаторна политика. Приоритетът е насочен към гарантиране на равни условия за осъществяване на дейност и стимулиране на лоялната конкуренция, както и осигуряване на доверие у инвеститорите и потребителите по отношение на финансовите продукти и услуги, предлагани на небанковите финансови пазари.

Усилията на Комисията за финансов надзор ще бъдат насочени към активно участие в процеса по подготовка на европейските актове, добри практики и стандарти. Това налага непрекъснато и координирано сътрудничество, и взаимодействие с компетентните национални и

европейски институции, което ще бъде задължително и по повод изграждането на Съюз на капиталовите пазари.

С оглед по-доброто регулиране на финансовите пазари, Комисията ще продължи следваната политика по осигуряване на прозрачност и диалогичност в процеса по изграждане на регулаторната рамка. За постигане на разбиране относно необходимостта и полезността от извършваните промени, Комисията предвижда обществените консултации със заинтересованите лица да се провеждат в срокове, пропорционални на значимостта на предлаганите законодателни промени, както и осъществяване на активен диалог с бизнеса по повод установени проблеми.

Комисията ще се придържа към принципите за интелигентно регулиране. В тази връзка се предвижда извършване на оценка на въздействието, като ключов инструмент за измерване на ефекта както от въвеждането на нови регулации, така и от действащата регулаторна рамка и практиката по нейното прилагане, което да послужи като отправна точка за изготвяне на предложения с мерки за отстраняване на установените слабости и пропуски.

В рамките на този първи приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Координация и хармонизиране на националните с общоевропейските финансови регулации

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Осъществяване на постоянен мониторинг и активно участие в процеса по подготовка на европейски актове, с акцент върху тези с пряко действие, добри практики и стандарти;
- Взаимодействие с другите компетентни институции в страната и с институциите на ЕС във връзка с обсъждането на предложенията за ново европейско законодателство, включително по повод изграждането на Съюз на капиталовите пазари;
- Ежегодно планиране на нормотворческата дейност на Комисията и своевременно изготвяне на проекти на нормативни актове;
- Своевременно въвеждане на практики и стандарти въз основа на приети европейски актове.

2. По-голяма прозрачност и диалогичност за постигане на по-добро регулиране на финансовите пазари

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Поддържане на активен диалог с браншовите асоциации и други организации и компетентни институции, представители на заинтересованите лица с цел обсъждане и въвеждане регулаторни изисквания;
- Провеждане на обществени консултации в срокове, пропорционални на значимостта на предлаганите законодателни промени и засегнатите страни;
- Активен диалог и консултации с бизнеса по повод съществуващи проблеми, установени от прилагането на регулаторната рамка.

3. Съобразяване на регулаторната рамка с оглед постигане на законовите цели на Комисията чрез извършване на оценка на въздействието, включително и върху бюджета на институцията

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Въвеждане на оценка на въздействието на проекти на нормативни актове като ключов инструмент за измерване на ефекта от въвеждане на нови регулации;
- Извършване на оценка на въздействието на действащата нормативна уредба и практиката по нейното прилагане и изготвяне на предложения с мерки за отстраняване на установените слабости и пропуски.

Приоритет 2. Осъществяване на ефективен надзор върху небанковия финансов сектор и поддържане на стабилни финансови пазари

С осъществяването на ефективен надзор в сферата на небанковия финансов сектор Комисията реализира една от законово регламентирания си функции. Комисията се стреми да усъвършенства постоянно осъществяваната надзорна дейност, включително и чрез прилагане на утвърдени европейски надзорни практики, както и актуални единни политики и стандарти.

Поддържането на стабилни финансови пазари изисква постоянно наблюдение, анализ и оценка на основните рискове, на които са изложени участниците на тези пазари. Процесът на ранно идентифициране на рисковете на финансовите пазари, извършването на стрес-тестове за идентифициране на проблемни области и тяхното навременно адресиране е в основата на съвременния и динамичен подход в осъществяването на ефективна надзорна дейност.

В своята дейност Комисията ще насърчава поднадзорните лица да прилагат високи стандарти за оценка и управление на рисковете, като основно предизвикателство се явява и прилагането на Платежоспособност II. В тази връзка съществената роля на Комисията е свързана с осъществяването на постоянен контрол за прилагането на тези стандарти.

В рамките на този приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Усъвършенстване на надзорната дейност чрез прилагане на утвърдени практики на европейските надзорни органи, единни политики и стандарти

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Проучване и прилагане на относими европейски надзорни практики;
- Прилагане на актуални, общи за Комисията стандарти при осъществяването на оперативен и дистанционен надзор;
- Осъществяване на сътрудничество с европейски надзорни органи, включително за обмен на информация и данни за поднадзорни лица;
- Предприемане на координирани надзорни действия спрямо небанковите финансови институции, участващи в икономически групи;
- Взаимодействие и обмен на информация в рамките на институцията по отношение на осъществяваната надзорна дейност.

2. Анализ и оценка на рисковете, на които са изложени участниците на финансовите пазари с оглед постигане на целите на Комисията

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Текущо преразглеждане и актуализиране на методите и практиките за оценка на риска, приоритизиране на значимите рискове и разработване на модели и показатели за тяхното измерване;
- Анализ на рисковете и тяхното въздействие върху отделните участници и пазара като цяло;
- Оценка на отделните рискови индикатори и определяне на рисковия профил на поднадзорните лица.

3. Ранна идентификация на рисковете и поддържане на финансова стабилност

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Регулярен преглед на основните рискове на европейските финансови пазари с цел ранно идентифициране на потенциални рискове за небанковия финансов сектор у нас;
- Провеждане на стрес-тестове за идентифициране на проблемните области в дейността на поднадзорните лица;

- Предприемане на необходими надзорни действия, съобразени с резултатите от стрес-тестовите с цел гарантиране на финансова стабилност.

4. Насърчаване прилагането от поднадзорните лица на високи стандарти за оценка и управление на рисковете

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Прилагане на единен подход за оценка надеждността на системите за идентифициране, оценка и управление на рисковете на поднадзорните лица;
- Контрол по отношение прилагането от поднадзорните лица на правилата и процедурите за оценка и управление на риска.

5. Осъществяване на ефективни съвместни действия във връзка с надзорната дейност върху финансовите пазари чрез обмен на информация и тясно сътрудничество между институциите

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Провеждане на срещи с други институции за координиране на съвместни действия по изпълнение правомощията на Комисията;
- Обмен на информация с цел ефективно осъществяване функциите на Комисията;
- Сключване на споразумения за сътрудничество с институции, които разполагат с информация от значение за упражнявания от Комисията надзор.

Приоритет 3. Институционално развитие и повишаване на административния капацитет за ефективно административно управление

През периода 2016-2018 г. ще продължи развитието на институционалната структура на Комисията в съответствие със законово определените правомощия и функции. Поддържането на висока организационна ефективност се осигурява чрез извършване на регулярен преглед на вътрешните административни правила и процедури, анализ за тяхното оптимизиране и изследване на резултатите от извършените организационни промени.

В този приоритет са отразени амбициите на Комисията, свързани с управлението и развитието на човешките ресурси, насочени към привличане и подбор на най-подходящите кандидати и утвърждаване на КФН като институция, в която работят професионално подготвени, отговорни и високо мотивирани служители. Поставен е акцент върху непрекъснатото повишаване на знанията и уменията на служителите чрез адекватни фокусирани обучения, съобразени с настъпващите промени.

В рамките на този приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Поддържане на институционалната и организационна структура в съответствие с нормативно определените функции на Комисията

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Периодична оценка на организационната структура и предприемане на действия за извършване на промени във вътрешните устройствени актове на КФН.

2. Поддържане на високоекспертни знания и умения на служителите за качествено изпълнение на професионалните им задължения

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Оценка и планиране на потребностите от обучения на служителите;
- ✓ Инвестиране в обучения с цел изграждане на високо квалифициран екип;

- ✓ Повишаване компетентностите на служителите чрез създаване на мрежа за вътрешно институционален обмен на знания и опит;

3. Обезпечаване на Комисията с човешки ресурси чрез подобряване на подбора на кандидати за работа

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Активно участие на Комисията в стажантските програми с оглед привличане на млади специалисти на работа в КФН и осигуряване на приемственост;
- ✓ Активно участие на Комисията в програмата „Старт на кариерата“, насочена към младежи, завършили висшето си образование;
- ✓ Привличане на висококвалифицирани специалисти от различни сфери и налагане на Комисията като предпочитан работодател.

4. Подобряване на условията за кариерно развитие на служителите с цел продължаване на тяхната професионална реализация

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Приоритетно прилагане на процедурата за конкурентен подбор за незаети по-високи длъжности с оглед запазване и развитие на експертния капацитет на Комисията;
- ✓ Създаване на условия, климат и култура, които да осигуряват стимулираща работна среда;
- ✓ Подобряване на вътрешната информираност чрез доразвиване и постоянно актуализиране на „Вътрешната информационна страница на КФН“.

Приоритет 4. Изграждане и поддържане на модерна информационна инфраструктура за целите на ефективния финансов надзор

За повишаване ефективността на упражнявания надзор върху финансовите пазари от съществено значение е сигурността и оптимизацията на процесите по обработката на постъпващата в КФН информация. Постоянното подобряване на процесите по автоматизираното събиране, съхраняване и предоставяне на данни за дейността на поднадзорните лица е необходимо с цел осъществяването на ефективен надзор, извършването на качествени анализи на пазара, осигуряването и функционирането на система за ранно предупреждение за настъпване на неблагоприятни за пазара събития, защита на потребителите, оценка на рисковете.

Изграждането и поддържането на ефективна информационна инфраструктура ще даде отражение върху качеството на поддържаните съгласно чл. 30, ал. 1 от Закона за Комисията за финансов надзор регистри, ще разшири възможността за предоставяне на информация на потребителите, на инвеститорите, на осигурените и застрахованите лица за финансовото състояние на лицата, предлагащи финансови продукти и услуги, както и информация за предлаганите от тях продукти и услуги, ще улесни изготвянето на качествени периодични и целеви анализи на финансовия пазар.

Прилагането на принципите на електронното управление при развитието на информационните системи ще допринесе за разширяване количеството и качеството на предлаганите електронни административни услуги, както и интегрирането им в рамките на общите държавни политики и практики в тази област.

Своевременната, качествена и бърза обработка на получаваните данни ще позволи регулярното публикуване на статистически данни за небанковия финансов сектор и ще спомогне и за подобряване на обмена на информация с Българска народна банка, Министерство на финансите, с надзорните институции на небанковия сектор от другите държави-членки на ЕС, както и с европейските надзорни институции.

Важността на целите в този стратегически приоритет предопределя търсенето на допълнителни възможности за финансиране на съответните дейности. В тази насока КФН ще анализира и проучи всички алтернативи, включително и по Оперативна програма „Добро управление“.

В рамките на този приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Изграждане и поддържане на ефективна интегрирана информационна система за целите на единен финансов надзор

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Разработване, поетапно въвеждане и поддържане на релевантна функционалност на информационните системи на Комисията;
- ✓ Обхващане с автоматизирани процеси и контрол постъпващата информация от поднадзорните лица, зареждане и съхраняване на информацията в склада за данни, внедряване на инструментариум за разностранен анализ на наличните данни, водене на единен регистър с информация за поднадзорните лица, автоматизирано извеждане на публична информация.

2. Повишаване нивото на информационната сигурност и качеството на предоставяните ИТ услуги в Комисията

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Обновяване на сървърното, дисковото и архивиращото стопанство с оглед изискванията на изгражданата централизирана информационна система;
- ✓ Подмяна и внедряване на нови ефективни средства за комуникация, защита, контрол и мониторинг на мрежата и мрежовите услуги;
- ✓ Изграждане на резервен изчислителен център.

3. Прилагане на принципите на електронното управление, подобряване на административното обслужване и фокусиране върху нуждите на поднадзорните лица и потребителите на финансови услуги и продукти

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Ре-инженеринг на работните процеси в Комисията, подготовка на вътрешни правила и документи, вписване на идентифицираните обекти и услуги в регистрите за електронно управление и изработка на релевантни технологични решения;
- ✓ В съответствие с развитието на електронното управление в страната, интегриране към единната среда за електронен обмен на документи;
- ✓ Предоставяне на електронните административни услуги чрез достъпен интерфейс и интегрирането им с единния портал за достъп до електронни административни услуги.

4. Ефективно сътрудничество и взаимодействие с европейските надзорни органи в областта на електронния обмен на информация

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Активно участие в работните органи на европейските надзорни институции по отношение на взимане на решения за електронен обмен на информация, уточняване на техническите изисквания и необходимият инструментариум за това.

Приоритет 5. Осигуряване на ефективна защита на потребителите на финансови услуги и продукти, повишаване на финансовата грамотност и укрепване на общественото доверие

Чрез законовата рамка и надзорните действия КФН цели осигуряване на справедливо третиране на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги, както и осигуряването на достатъчно информация, необходима за вземането на информирани решения.

Натрупването на информация за жалби и запитвания, нейният анализ и предприемането на корективни действия от страна на органите на КФН позволяват извършване на оценка на пазарното поведение на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги, получаването на обратна информация от пазара, както и представляват отличен инструмент за подобряване на регулаторната рамка, надзорните практики и за вземане на управленски решения.

Тенденцията за концентриране на надзорните действия на КФН върху пазарното поведение е в унисон с предприетите стъпки за гарантиране интересите на потребителите на европейско ниво.

Повишаването нивото на финансова грамотност на българските граждани и защитата на потребителите на небанкови финансови продукти и услуги е стратегически приоритет в дейността на КФН от нейното създаване. Целта е осигуряване на информация и знания, които да позволят на потребителите на финансови продукти и услуги да вземат правилни решения, да осъзнават както ползите, така и рисковете и отговорностите, свързани с инвестирането и покупката на продукти и услуги на финансовите пазари.

Стъпка към повишаване на доверието на обществото към използването на финансови продукти и услуги и осигуряване на ефективна защита на потребителите е осигуряването на достъп до актуална информация относно небанковия финансов сектор и пазарните участници, както и информацията относно новите изисквания, свързани с европейската надзорна рамка.

Всички горепосочени действия ще влияят в положителна посока върху публичния образ на КФН и ще спомагат за утвърждаването на водещата ѝ роля в областта на защитата на потребителите на финансови услуги.

В рамките на този приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Осигуряване на своевременно и адекватно прилагане на механизмите и инструментариума за защита на потребителите на небанкови финансови услуги

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Прилагане на ефективен вътрешен механизъм за разглеждане на жалбите и сигналите, постъпили в Комисията;
- ✓ Извършване на регулярен анализ на постъпилите жалби и сигнали от потребителите на финансови услуги и изготвяне на предложения за промяна на нормативната рамка и надзорните практики;
- ✓ Публикуване на обобщена статистическа информация и доклади за жалби и сигнали, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица.

2. Организиране на извънсъдебно решаване на спорове, свързани с потребители на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Активно участие на представители на Комисията в работата на помирителните комисии към Комисията за защита на потребителите с предмет инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги;
- Повишаване информираността на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги за възможността за извънсъдебно решаване на спорове.

3. Развитие на политиката на Комисията за повишаване на финансовата грамотност на обществото

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- Поддържане и актуализиране на информацията на електронната страница на Комисията и предоставяне на потребителска информация на интернет страницата www.tvoitefinansi.bg за финансовата грамотност и защитата на потребителите на небанкови финансови услуги;
- Провеждане на срещи и семинари за различни професионални групи (журналисти и др.) с цел запознаване с новостите в дейността на Комисията;
- Провеждане на образователни инициативи и програми за студенти и ученици с цел професионално ориентиране и повишаване на финансовата компетентност;
- Организиране на инициативи, насочени към потребителите на финансови услуги и продукти, и осъществяване на обратна връзка.

4. Повишаване на общественото доверие към дейността на Комисията чрез подобряване нивото на осведоменост

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Информиране на обществеността относно функциите, ролята и дейността на КФН с цел осигуряване на прозрачност в работата на Комисията;
- ✓ Своевременно публикуване на актуална информация при кризисни или извънредни ситуации, пряко или косвено свързани с дейността на КФН или поднадзорни лица, застрашаващи стабилността на финансовите пазари и репутацията на Комисията.

Приоритет 6. Активно участие в надзорните органи на ЕС в областта на финансовите пазари и дейностите в областта на международното сътрудничество

Като страна-членка на ЕС, България е изправена пред предизвикателството да взема активно участие в изготвянето на нови и актуализирането на действащите политики на Евросъюза. Единният европейски финансов пазар се регулира от детайлна нормативна рамка, която периодично се изменя и допълва, като КФН ще участва активно в преговорите по приемането на нови европейски правила за финансовия сектор.

КФН ще се включва ефективно в работата на европейските надзорни органи, съставляващи Европейската система за финансов надзор. При обсъждането на бъдещите регламенти, технически стандарти, насоки, препоръки и други документи на европейско ниво, институцията ще съсредоточи усилията си за гарантиране на устойчивото развитие на българските финансови пазари и защита интересите на потребителите на финансови услуги в страната.

Друг основен акцент в дейността на КФН ще бъде сътрудничеството с надзорните органи на държавите-членки на ЕС, държавите-кандидатки и държавите, потенциални кандидатки за членство в ЕС. С държавите-членки на ЕС ще продължи обменянето на надзорна информация и съгласуването на общи позиции при преговорите в разработването на новите европейски политики.

КФН има традиционни отношения на близко сътрудничество със страните от региона на Югоизточна Европа. С натрупания опит преди присъединяването на България към ЕС, както и в периода след пълноправното членство в Съюза, КФН е един добър и ефективен партньор за надзорните органи в областта на финансовите пазари на тези страни и ще продължи да им съдейства и занапред.

Комисията за финансов надзор ще продължи и активното си участие в международните организации, които обсъждат и разглеждат въпроси в областта на финансовите пазари. При

необходимост и при спазване на необходимите условия за това, тя ще обменя информация и с надзорни органи от трети страни, които не са членове на ЕС.

В рамките на този приоритет Комисията се стреми да постигне следните цели:

1. Гарантиране на устойчивото развитие на българските финансови пазари чрез участие в органите и структурите на ЕС и засилен обмен на информация в рамките на Комисията

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Активно участие в работата на европейските надзорни органи и комитети;
- ✓ Осъществяване на ефективен обмен на информация между структурните звена на принципа „необходимост да се знае“ по линия на участието на КФН в органите и структурите на ЕС в областта на небанковия финансов сектор.

2. Тясно сътрудничество с надзорните органи на държавите-членки на ЕС и държавите-кандидатки и държавите, потенциални кандидати за членство в ЕС

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Поддържане на активно сътрудничество с надзорните органи на държавите-членки и държавите-кандидатки за членство в ЕС;
- ✓ Взаимодействие с другите надзорни органи на държави-членки във връзка с лицензионните и разрешителни производства, както и с процедурите по уведомяване.

3. Задълбочаване на дейностите по международно сътрудничество с трети страни и международни организации

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Участие във форумите на международните организации (Международната организация на комисиите по ценни книжа, Международната асоциация на застрахователните надзорни органи, Международната организация на пенсионните надзорни органи и други) и обмен на информация с надзорни органи на трети страни;
- ✓ Финализиране на процедурата и присъединяване към Многострания меморандум за разбирателство, за сътрудничество и обмен на информация на Международната асоциация на застрахователните надзорни органи (IAIS);
- ✓ Инициране, организиране и участие в международни конференции, семинари и кръгли маси.

4. Активно участие в процеса на подготовка и успешно осъществяване на Българското председателство на Съвета на ЕС през 2018 г.

Реализирането на тази цел ще бъде постигнато чрез:

- ✓ Взаимодействие и сътрудничество с компетентните български и европейски институции във връзка с успешната подготовка на Българското председателство на Съвета на ЕС през 2018 г.;
- ✓ Инициране и провеждане на заседание на Съвета на надзорниците на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) в София в периода на Председателството юли 2018 - декември 2018 г.

IV. Организационна структура на КФН

